

BÜNTETÉSI
RENDSZERÜNK
REFORMJA.

ADALÉK A BTK. MÓDOSÍTÁSÁHOZ.

IRTA

DR. FAYER LÁSZLÓ

EGYETEMI RK. TANÁR.

BUDAPEST

1889.

A jelen dolgozat a Magyar Jogászegylet börtönügyi bizottságában f. év ápril 27-ikén tartott előadásom kibővítése.

A fölvetett kérdések annyira életbevágók, s ujabban úgy bel- mint külföldön annyira nyomós adatok merültek fel: hogy tanácsosnak látszott a tüzetesebb tárgyalás és összefoglalás.

Szeptember, 1889.

I.

A BÜNTETÉSEK VÉGREHAJTÁSA.

A kilencz évvel ezelőtt életbe lépett törvénykönyv büntetési elveinek keresztülvitele még alig kezdetett meg.

A Btk. progressiv büntetési rendszerének elemei közül egyetlen egy van komolyan végrehajtva, s ez a *feltételes szabadlábra helyezés*. Évenként 600—700 egyén bocsátatik feltételesen szabadlábra, s mint az admistratió kivül állva megitélni lehet, ez a figyelembe jöhető tekintélyes hányadát képezi. A Btk. érvényének kezdetétől, vagyis 1880. szept. 1-től 1888. decz. 31-ig több mint 6000 egyén bocsátatott feltételesen szabadon.

A *közvetítő intézeti* büntetés-nem nincs végrehajtva. Az a 130 egyén, ki közvetítő intézetben tartatik, kétség kívül sokkal kevesebb, mint a mennyit oda vinni lehetne és kellene. Összesen két közvetítő intézetünk van: Kis-Hartán és Váczon, a harmadik Lipotvártt elkészült, de még nincs benépesítve. A *kishartai* 170 hektár területen berendezett mezei gazdaságot képez, melyen 72 egyén helyezhető el. (1888. decz. 1-jén 55 egyén volt elhelyezve. Négy év óta 11 szökési eset fordult elő.) A *váczi* közvetítő intézet 70 egyén befogadására van építve 4 hektárnyi területen. (1888 decz. 1-én 61 egyén volt elhelyezve). A kis hartai intézetből fenállása óta 20 fogoly

lett rossz viselet miatt az illető fegyintézetbe visszaszállítva; Váczról egy sem, daczára annak, hogy legnagyobb részük gyilkosság, szándékos emberölés, rablás és halált okozó súlyos testi sértés miatt volt elítélve.*

Ily körülmények közt szükséges volna még legalább öt közvetítő intézet felállítása.

S ezen institutióknak a büntetés-végrehajtás egész vonalán való létesítését részemről nem csak a büntetési rendszer teljességének és a javító elem fokozásának szempontjából tartom indokolva, de a miatt is, mivel mindazon egyének, kik a közvetítő intézetbe volnának szállítandók s oda a tér hiánya folytán nem szállíthatók, szigorubban büntetettnek, mint a hogy ezt a törvény megengedi. Az az igen súlyos büntetés, mely a törvényben foglaltatik, úgy van megállapítva, hogy annak rendszerint csak két harmada hajtassék végre fegyházban illetőleg börtönben. Ha a két harmadtól a három negyedik terjedő részt nem mint a törvény rendeli, közvetítő intézetben, hanem fegyházban illetőleg börtönben tölti ki az illető, ezzel a végrehajtó hatalom szigorubb büntetést hajt végre, mint a milyent a bíró megengedett. Igaz ugyan, hogy a Btk. 52. §-a intézkedik az átmenetről; de ezen átmenetet a törvényhozás nem képzelhette úgy, hogy eltart 10—20 évig, hanem úgy hogy eltart legfőlebb 1—2 évig. A fenforgó viszonyok közt kimondandó volna, — ha más uton nem vélik lehetőknek, törvénnyel — hogy a kik tér hiánya miatt közvetítő intézetben el nem helyezhetők, feltételelesen szabadon bocsáttatnak. Az 52. §. ilyszerü pótlása köze-

* L. Székely Ferencz: A magyar büntető törvénykönyv büntetési és börtönrendszere. Jogászegyleti Értekezések V. k. 3. f.

lebb fekszik, mint az, a mivé a gyakorlat fajult, hogy t. i. az illetők közvetítő intézet helyett fegyházban illetőleg börtönben tartatnak.

Hogy pedig a szabadságvesztés-büntetés két harmadának kiállása után a feltételes szabdlábra helyezés ma már nem valami radikális eszme, mutatja az, hogy Franciaország és Belgium még sokkal messzebb mennek. Franciaországban a büntetés *felének* kiállása után feltételesen szabdlábra helyezik az illetőket.* Belgiumban a feltételes szabdlábra helyezés ideje törvény szerint a büntetés *egy* harmadának kiállásával kezdődik s megnyerik e kedvezményt mindazok, kik három hónapot kiállottak, holott a mi törvényünk szerint a büntetés három negyedének kiállása után és csak az egy éven felüli szabadságvesztés-büntetésre ítélték részesülnek e kedvezményben.** A visz-

* A francia és belga törvények szövegét l. 91. l.

** Horvátországban már 1875-ben hoztak törvényt, mely szerint a szabadságvesztés-büntetés felének kiállása után az elítélt föltételesen elbocsátatik. E törvény 1. §-a német nyelven így hangzik :

Der Ban ist ermächtigt, Sträflingen, welche zu einer zeitlichen Strafe verurtheilt sind, und welche sich in der Strafanstalt tadellos aufgeführt haben, auf ihre Bitte und auf Antrag der Strafhausverwaltung einen bedingten Urlaub zu ertheilen.

Einen solchen Urlaub können Sträflinge erlangen :

a) welche das erste Mal wegen eines Verbrechens abgeurtheilt wurden, nach Abbüßung der Hälfte der Strafe ;

b) welche zum zweiten Male wegen eines Verbrechens abgeurtheilt wurden, nach Abbüßung von drei Viertheilen der Strafe.

Sträflinge, welche wegen Verbrechens mehr als zwei Mal verurtheilt wurden, oder welche wegen eines aus Gewinnsucht begangenen Verbrechens, oder wegen des Verbrechens der Brandlegung verurtheilt wurden, sind von der Wohlthat dieses Gesetz gänzlich ausgeschlossen.

(L. *Tauffer*: Die Erfolge des progressiven Strafvollzuges. 1883. 71. l.)

A tapasztalatok, mint *Tauffer* írja, igen jök.

Az 1878-iki horvát büntető-törvénykönyvi javaslat, melynek legnagyobb részt a magyar Btk. szolgált alapul, módosítást tartalmaz annyiban, hogy a büntetés felének kiállása után a feyencz a közvetítő intézetbe szállittatik, s

szaesők Belgiumban és Franciaországban kibocsáttatnak a büntetés két harmadának kiállása után ; (a mi törvényünk szerint a visszaesők épen nem bocsáttatnak feltételesen szabadon, s ez kétségkívül igazságtalan, mivel a visszaeső már mint ilyen különösen a mi törvényünk szerint aránytalan magas büntetést kap ; példa a visszaesési lopás, rablás, stb.) Az életfogytig elítéltek a belga törvény alapján 10 év kiállása után, a mi törvényünk szerint 15 év után bocsáttatnak feltételesen szabadon. A magyar Btk. tehát a feltételes szabadlábra helyezés időpontjának megállapítása tekintetében határozottan óvatosnak mondható.

Visszatérek büntetési rendszerünk végrehajtásának kérdésére.

A fegyházban és börtönben való *közös munkáltatás* végre van hajtva valamennyire, de a törvény által rendelt éjjeli magánelzárásról az illető intézetek helyi viszonyai miatt még sok időre le kell mondani.

S a mi az irlandi rendszer azon fő-alkatelemét illeti, hogy az első idő teljes *magánelzárásban* töltsék, arra magánzárkák hiányában szintén nem lehet még gondolni sem.

Az összes fegyintézetekben csak 967 magánzárka van, a melyekből Sopronra 686 esik, míg a többi 281 zárka hét fegyintézet közt oszlik meg. Illaván 31 világos magánzárka van, holott évenként 60—70 uj fegyenczet kap. Lipotvárt 73 magánzárkára 240—250 uj fegyencz esik. Mária-Nostrán világos magánzárka épen nincs.*

három negyed letelte után föltételesen szabad lábra helyeztetik. E javaslat törvénytényé nem vált. (L. *Tauffer*: Gesammelte Wohlmeinungen über den kroatischen Strafgesetzentwurf. 1882.)

Boszniában ugyanaz, mi a horvát javaslatban. (L. 90. 1.)

* L. *Székely* u. o.

A *javitó-intézet* is csak csekély mérvben van létesítve. Női javító-intézetünk nincs, s a két férfi-javitó-intézet is, mint ezt többek közt a börtönügyi bizottság tárgyalásai-
ból láttuk, csak csekély hányadát képes felvenni azoknak, a kik a javító-intézetbe volnának szükség szerint utasítandók.

A fegyházak, börtönök és fogházak túltömöttségével nem kívánok itt bővebben foglalkozni. Utalok e tekintetben az igazságügyminiszteriumnak 1888-ban kiadott jelentésére,¹ az ugyanazon évben közrebocsátott főügyési jelentésre,² a statisztikai hivatal észleleteire,³ *László Zsigmond* jelentésére a nemzetközi börtönügyi kongresszushoz,⁴ dr. *Mayer Salamon* bécsi egyetemi tanárnak a magyar börtönügyről a helyszinén tett vizsgálódásai alapján irt monografiájára,⁵ továbbá dr. *Balogh Jenő*⁶ és dr. *Székelly Ferencz* jogászegyleti dolgozataira, melyek tüzetesen

¹ A m. kir. igazságügyminiszterium működése 1885—1886.

² A budapesti és a marosvásárhelyi kir. főügyészek jelentése a felügyeletük alá tartozó fogházak állapotáról.

³ A statisztikai hivatal ezeket írja: «Fogházainkban 2674 egyénnel volt több elhelyezve, mint a mennyit a befogadási képesség megenged. Pedig az átlag-számok a helyzetet részben még kedvezőbbnek tüntetik fel, mint az időnkint a valóságban volt, a mennyiben a letartóztatottak létszáma a téli időszakban az egész évi átlagot messze túlhaladja. Ilyenkor tehát a fogházak zsufoltsága még kiáltóbb, mint a milyenek az évi átlagos rablétszám szerint látszik». (Fogházaink állapota. 1872—1886. A kir. főügyészség közreműködésével szerkesztette dr. *Jekelfalussy József*. 43. l.)

⁴ Les institutions pénitentiaires du royaume de Hongrie et leur développement dans le siècle XIX. (1887.)

Le Système pénitentiaire progressif en Hongrie. (1887.)

Ezen két dolgozat lehetőleg tartózkodik az állapotok festésétől, — a mint ez a dolgozatok rendeltetése tekintetéből természetes is.

⁵ Die Entwicklung der Justizgesetzgebung in Ungarn während der Jahre 1875—1887. Mit besonderer Rücksichtnahme auf das Gebiet des Strafrechts und Gefängniswesens. 1888.

⁶ Börtönügyi viszonyaink reformjához. (1888.)

kimutatják egyrészt, hogy 30%-kal több egyén van intézeteinkben elhelyezve, mint a mennyi ott észszerűleg a legprimitívabb igények mellett is elhelyezhető volna; kimutatják továbbá, hogy két ezernél több fegyencz kiszorul a fegyházakból és ezek a törvényszéki fogházakban tartatnak; hogy a túltömöttség miatt a munkáltatás sok helyen nem létesíthető; hogy a kor szerinti osztályozásra, melyet a Btk. 86. §-a kifejezetten meghagy, a legtöbb helyen gondolni sem lehet; hogy még a vizsgálati foglyok is össze vannak vegyítve az elítéltekkel.

Megdöböntő adatokat tartalmaz e tekintetben *Szülőgyi Dezső* igazságügymintsternek a képviselőházban 1889. május 29-én tartott exposéja is.*

* Az igazságügyminiszter a többek köz ezeket mondotta:

Az összes szabadság-büntetések végrehajtására szánt intézetek két osztályra oszlanak: olyanokra, melyek közvetlenül a miniszterium vezetése alatt vannak s olyanokra, melyek a főügyészség felügyelete alatt állanak. Az elsőkre nézve a hivatalos adatok szerint túltömöttség uralkodik, és pedig oly fokú, hogy már ez maga lehetetlenné teszi a büntetés rendszeres végrehajtását, és lehetetlenné teszi még ezen felül azt, hogy a büntető-törvénykönyvnek azon intézkedése, hogy a különböző szabadságvesztésre ítélt bűnösök különböző helyen állják ki a büntetést, csak megközelítőleg is végrehajtható.

Összesen van hét férfi- és egy női fegyház, melyek egészben 4303 személy szabályszerű befogadására alkalmasak; van pedig bennök elhelyezve 4676, tehát 373-al több, a mi csak úgy érhető el, hogy némely helyen a folyosók és magánzárkák egy részét is ezeknek elhelyezésére fordítják. És mindamellett, hogy a fegyházakban ilyen túltömöttség van, 2556-ra megy azon fegyházbüntetésre ítélték száma, a kik a törvényszékek és járásbíróságok fogházaiban állják ki büntetésüket.

A mi pedig a börtönbüntetésre ítélteteket illeti, azoknak a száma az 5000-et meghaladja és kivéve a 400 egyén számára épült szegedi börtönt, egyéb a börtönbüntetés végrehajtására szolgáló helyiség nem létezik. Tehát a börtönbüntetésre ítélteték szintén a törvényszéki és járásbíróági fogházakban vannak letartóztatva a vizsgálati foglyokkal, az ifjú foglyokkal, a fogházra és elzárásra ítéltetekkel vegyesen.

Ehhez még hozzá kell tennem azt, hogy a fegyház-büntetésnek szabályszerű végrehajtására szükséges volna 1548 magánzárka a fegyintézetekben,

Csatlakoznom kell tehát az e tárgyban felszólalt szak-
 férfiak azon conclusiójához, hogy a törvénykönyv bünte-
 tési rendszerének végrehajtása még a jövő munkája. S osz-
 tom dr. *Székely Ferencz* főügyési helyettes urnak pontos
 statisztikai adatokra alapított azon álláspontját is, hogy a
 mi a progressiv rendszerből végrehajtatott, az bevált és e

alapul véve ezen tultömöttségi számot, t. i. a 4676-ot. Van pedig rendel-
 kezésünkre 991 zárka és ebből 675 a soproni fegyházban, a miből méltóztat-
 nak látni, hogy a többi fegyházaknál a hiány mily mérvű.

Hogy tisztán a tényeknél maradjak : a két főügyészség területén tör-
 vényszéki és járásbirósági fogház van 383. 1888 deczember elején ezekben
 a fogházakban le volt tartóztatva 14,672 rab. 19 köbmétert számítva egy
 egyénre, helye volna ezekben a fogházakban 10,926 egyénnek ; több van
 tehát bennök 3746 fővel, a mi körülbelül több mint 33%-nyi tultömöttség.

Ezek nem czifra számok. Ez a tultömöttség egyes fogházakban legag-
 gasztóbb mértékben létezik, és ha a t. háznak előterjeszteném, — a mivel
 ma figyelmét nem akarom igénybe venni, — az egyes fogházak befogadási
 képességét mutató számokat, azok számával együtt, kik abban büntetésöket
 kiállják, bizonyára helyeselni fogná, hogy sürgös intézkedést akarok tenni
 arra, hogy egyes helyeken a tultömöttség azonnal megszüntetessék. (He-
 lyeslés.) Mert ebben nemcsak erkölcsi, hanem közigazságügyi valóságos ve-
 seedelem is rejlik, (Ugy van! Ugy van!) hogy a kérdésnek egyéb oldalát
 ne is említsem.

De mert bizonyos czélra szólaltam fel, arra is fel kell hívnom a t. ház
 figyelmét, hogy ezekben a törvénszéki és járásbirósági fogházakban vizs-
 gálati fogoly — természetesen az elítéltekkel együtt és vegyesen — van
 2194, felebbezés alatti 1264, elzárásra, tehát kihágásokért elítélt 488, a ki-
 ket közigazgatási hatóságok ítélték el, míg valamivel kevesebb a járásbiró-
 ságok által elítélt száma. Ezekben vannak letartóztatva az összes börtönre
 elítéltek, kivéve a szegedi börtönben levő 490-et. Fegyencz pedig le van
 tartóztatva 2216, köztük törvénszéki és járásbirósági fogházban életfogytig
 elítélt nyolcz. (Mozgás.)

Mi következik e számokból t. ház? Következik okvetlenül az, hogy ezek
 az állapotok a legprimitivebb kívánalmaknak sem felelnek meg. (Igaz! Ugy
 van!) Nem szölok most a büntető-törvénykönyv végrehajtásáról, az ott fel-
 állított postulátumokról, hanem a legprimitivebb egészségügyi (Helyeslés)
 és azon kívánalomról, hogy a vizsgálati foglyok — már csak a vizsgálat
 meghiúsításának elkerülése szempontjából is — együtt ne legyenek az el-
 ítéltekkel ; a fiatal bünöst legalább a rosszabbodástól és teljes elromlástól
 való megóvás szempontjából ne zárjuk össze a többiekkel, az idős fegyen-
 cekkel és börtönre ítéltékkel. (Helyeslés.)

tekintetben rendszerváltozásra ok nem forog fen. Tagadhatlan, hogy a feltételes szabadlábra helyezés és a közvetítő intézet azon csekély területen, melyen nálunk létesítve van, bámulatos szép eredményeket mutat.

II.

A BTK. MINIMUMAI.

Annál több kifogásom. van a büntetési rendszer azon ága ellen, mely a büntetés kiszabására vonatkozik. Itt beható reformot, valóságos rendszerváltozást tartok szükségesnek.

A magyar büntető-törvénykönyv szigorú kodex. A bírói gyakorlat pedig, mely annak alapján meghonosult, még a kodexnél is szigorubb.

Magyarország számára kétségkívül túlszigorú, mert az 1880. előtti igen enyhe, inkább patriarchális igazságszolgáltatást egyszerre és minden átmenet nélkül átvitte a merev betű-szigorba.

Bíróságaink nem méltányolják eléggé, hogy a túl-hosszu szabadságvesztés-büntetések mennyire károsak. A bűncselekmények legtöbbje az önfegyelmzésnek és az akarat-erőnek elégtelenségéből ered. A börtönintézetekben pedig éppen nincs alkalom az aczélosodásra. A hol parancsra történik minden s közvetlen hatalmi eszköz biztosítja az engedelmisséget, ott folyton gyengül a jellemerő. A hosszú szabadságvesztésbüntetés tehát végkép eltompítja,

megtöri az embert s a fogságból való kiszabadulásakor nem képes a szabad élet nehézségeivel megküzdeni s a kísértéseknek ellentállani. Következik ebből, hogy a bírónak a legnagyobb gondossággal kell latolnia a büntetés kérdését, nehogy *többet* szabjon ki mint feltétlenül szükséges, mert az állam saját alapjait pusztítja, midőn állampolgárait a társadalmi rend terhének elbirására képzelenné teszi.

Ezt tévesztik szemelől a bíróságok, midőn nem az embert és nem a büntetés állami céljait, hanem csakis a cselekményt, az erélyes visszatorlást és a törvény szövegét tartják szemelőtt.

S legyen szabad megjegyeznem, hogy jórészt innen ered börtönintézeteink túltömöttsége. S innen ered részben az is, hogy nagy pénzáldozatok nélkül nem lehet sem a büntetési rendszert végrehajtani, sem a letartóztatottakkal szemben a törvény által célba vett osztályozást és implicite a javítási munkát véghezvinni. Le meilleur moyen — mondja Gautier — de rendre la prison efficace, c'est encore d'y mettre le moins de monde possible.

A két kérdés tehát kapcsolatos egymással. A ki a börtönügyön akar segíteni, annak előbb a kodexen, a büntetési módszeren és a judikaturán kell segítenie.

Ismétlem azonban félreértés megelőzése végett: a börtönügyi reform szempontján kívül a kodex és a judikatura enyhítését magas igazságügyi, személyes szabadsági és erkölcsi tekintetek követelik.

Miben áll tehát a Btk. szigora?

Először: a fegyházbüntetés általános minimumának, és

másodszer: az egyes büntetési tételek specialis minimumának magasságában.

A hetvenes években, midőn a kodex még javaslat volt, élénk viták folytak e két kérdés felett. Én részemről az általam szerkesztett *Magyar Themis*ben azt az álláspontot képviseltem, hogy úgy az általános, mint a specialis minimumok tetemesen leszállítandók.* Támaszkodtam kiválólag arra, hogy Magyarországon évszázadok óta hagyományos az enyhe büntető jogszolgáltatás; hogy nem mutatható ki semmi ok a messzemenő szigorításra; továbbá, hogy az 1843-iki magyar javaslat a minimumot egyáltalán nem ismerte;** hogy éppen a hetvenes évek folyamán készülőben volt hollandi büntető kodex a minimumok eltörlése tekintetében — tudatosan vagy nem tudatosan, az mindegy — az 1843-iki magyar javaslat példáját követte; s végül arra, hogy a német büntető-törvénykönyv és az osztrák javaslat szintén alacsonyabb minimumokat állítanak fel mint a magyar javaslat, — alacsonyabbakat még úgy is, ha figyelembe vesszük a magyar Btk.-nek kétségkívül igen értékes, de mégis az eseteknek aránylag csak kis részére szorítókozó 92. §-át. (L. e §-ról alább III. a. bővebben.)

A képviselőház jogügyi bizottsága tett is a büntetések tekintetében némely módosításokat a javaslaton, de egyrészt nagyon szűkmarkuan és nem is rendszeresen.

* L. I. és II. Függelék.

** Az országos választmány jegyzőkönyve a minimumot illetőleg a következő lakonikus kijelentést tartalmazza :

Azon kérdésre : «meg legyen-e határozva a büntető törvénykönyvekben az elzárás idejének minimuma is minden egyes vétségek iránt vagy nem?» nem-mel felelt a n. m. országos választmány, mert határozotassék meg bármí

A mi az *általános* minimumokat illeti: a fogház minimumát, mely a javaslatban három hónap volt, leszállította egy napra.* A börtönbüntetés minimumát leszállította egy évről fél évre. De már a fegyház minimumát meghagyta két éven. S ez szerintem végzetes mulasztás volt. Mert ha a fogházat leszállította egy napra, a börtönt fél-évre, a fegyház minimumát nem lehetett volna magasabbra tenni, mint *egy év*, a mint az egyébként a német büntető törvénykönyvben és az osztrák javaslatban is megvan. Ha a fegyház minimuma leszállított volna egy évre, úgy többek közt a minősített lopási esetekben azok a kétségbeejtő büntetés-kiszabási anomaliák, melyek oly gyakran mutatkoznak, legnagyobb részben elmaradtak volna.

A mit elmulasztott a törvényhozás akkor, midőn a javaslatot tárgyalta, meg teendő most.

És ha ezen kívül a fegyházi minimum leszállítása folytán a fegyház és a börtön *egy* büntetés-nemmé lesz olvasztható, ezt igen nagy nyereségnek tartanám, mivel a 92. §-ban lefektetett gondolatnak, a correctionalisationak, csak úgy van értelme és kellő fogamatja, ha a fegyház is átalakíthatatik fogházzá.**

Az egyes büntetési tételek minimumai is tulmagasak.

Ezek az öt éves és tíz éves minimumok, melyeket a német kodexben és a Glaser-Schönborn-féle javaslatok-

csekély minimum, mégis nem ritkán olyatén esetek fordulnak elő, melyekre a büntetést még e minimum alá is parancsolja szállíttatni a méltányosság.

* Az első miniszteri javaslat a fogházon kívül az elzárást is felállította mint vétségbüntetést. Az elzárás maximuma egy év, minimuma egy nap volt. A II. miniszteri javaslat az elzárást kihagyta a büntettek és vétségek büntetési közül.

** A képviselőház jogügyi bizottságában *Chorin Ferencz* indítványozta a börtönbüntetés kiküszöbölését. *Szilágyi Dezső* ezen indítványt erélyesen támogatta..

ban ily számmal hiába keresünk, onnan erednek, hogy a Btk. eredeti javaslata a büntetési tételek spatiumait — részben a francia, belga és olasz minták után indulva — legfőlebb öt évben állapította meg. Öt évnél nagyobb spatiumot az eredeti javaslat nem ismert. Ennek az a hátránya, hogy a maximum magával huzza felfelé a minimumot, s ennek folytán nem vehető kellőleg figyelembe, hogy a cselekmény igen enyhe alakban is elő szokott fordulni. A rablásnál pl. a tíz évi maximum helyes, de az öt évi minimum túl magas, mivel vannak igen csekély súlyú rablások, többek közt a bármily csekély mennyiségű élelmi szer elrablása, és a *vagyon* elleni erőszakkal elkövetett rablás, mely utóbbi a külföldi törvények legtöbbszörében nem is rablást, de zsarolást képez.

A képviselőház jogügyi bizottsága csak három esetben törte át az öt éves büntetési tételeket. Ezek a 232., 281. és 306. §-ok, hol a spatium nyolcz év lett, vagyis a büntetési tétel 2—10 évig terjedhető fegyház.

Meghagyta az 5—10 évet a jogügyi bizottság 24 esetben; a 10—15 évet 17 esetben.

Ezek a következők*:

Fegyház 10—15 évig.

- 1264. §. Felségsértés.
- 139. §. A király bántalmazása.
- 1421. §. Hütlenség külkormányval való szövetkezés által háboru előidézése végett.
- 1461. §. Hütlenség a hivatalánál fogva birtokában levő államiratnak az ellenséggel való közlése által.

* L. Anyaggyűjtemény II. 394. és köv. II.

147. §. Hütlenség erőszak stb. által kézhez vett államiratnak az ellenséggel való közlése által.

155. §. Lázadás rablással stb. a felbujtók és vezetők büntetése.

2132., 217., 226. §. Hamis tanuzás stb. ha a vádlott halálra ítéltetett.

2273. §. Hamis vád ha a vádlott halálra ítéltetett.

2351. 2. §. Erőszakos nemi közösülés felmenő vagy lemenő ágbeli rokonon stb. vagy a tettes gyámságára stb. bizzott személyen.

279. §. Szándékos emberölés.

2862. §. Méhmagzat elhajtása a nő tudtanélkül, ha halála okoztatott.

3092. §. Életveszélyes szer beadása ölési szándék nélkül a 303. és 304. §-okban meghatározott következmények beállta esetében.

315. §. Kutnak megmérgezése, életveszélyes anyagnak élelmi szer közé keverése és elárusítása stb., ha súlyos testi sértés vagy halál következett be.

319. §. Gyermekrablás büntette súlyos testi sértéssel vagy erőszakos nemi közösüléssel vagy megfertőztetéssel.

325. §. Személyes szabadság megsértése, ha a letartóztatott annak következtében meghalt.

349. §. Minősített rablás.

423. §. Gyujtogatás büntette, midőn a felgyujtott helyen ember tartozkodik, vagy midőn templom, közkönyvtár, stb. gyujtatik fel.

444. Hajó megfeneklésének okozása, ha súlyos testi sértés okoztatott.

Fegyház 5—10 évig.

130. §. Szövetség és előkészület a 126. §-ba ütköző felségsértésre vonatkozólag.

1312. §. Szövetség és előkészület a 127. §. 3. pontjába ütköző felségsértésre vonatkozólag.

134. §. Nyilvános egyenes felhívás a felségsértésre (126. 127 §-ig).

147². §. Hütlenség államiratnak külellenséggel való közlése által.

148. §. Szövetség és előkészület a 142., 143. §§. első pontjába és a 144. §-ba ütköző hütlenségre.

149. §. Nyilvános egyenes felhívás nyomtatvány stb. által a 142., 143. és 144. §-okba ütköző hütlenségre.

195. §. Törvényellenes fogvatartás közhivatalnok által három hónapon túl.

203^{1.2} §. Pénzhamisítás büntette.

206^{1.2} §. Pénzhamisítás büntette.

213², 217, 226. §. Hamis tanuzás stb. ha a vádlott öt évnél hosszabb szabadságvesztés-büntetésre ítéltetett.

227³. §. Hamis vád ha vádlott öt évnél hosszabb szabadságvesztés-büntetésre ítéltetett.

235^{1.2} §. Szemérem elleni erőszak fel- vagy lemenő ág-beli rokonon.

281³. §. Szándékos emberölés erős felindulásban fel- és lemenő ág-beli rokonok között.

287³. §. Gyermekkitétel vagy önsegélyre képtelen személy kitétele, ha halált okoztatott.

306. §. Halált okozó testi sértés, ha a szándék a 303. 304 §-okban említett következményekre irányult.

315. §. Kutnak stb. megmérgezése, életveszélyes anyagoknak élelmi szer közé keverése és elárúsítása.

318. §. Gyermekrablás büntette koldulásra stb. való használata végett.

324². §. A személyes szabadság megsértése magánszemély által külhatalom katonai szolgálatba való vitel stb. céljából.

324¹. §. A személyes szabadság megsértése magánszemély által, ha a 303. és 304. §-okban meghatározott testi sértés okoztatott.

348. §. Rablás.

393. §. Közokirat hamisítása közhivatalnok által, ha ebből másra jogsérelem háramlik.

394. Közokirat hamisítása közhivatalnok részéről a hivatalánál fogva reábizott jegyzőkönyv stb. megsemmisítése által más jogainak megghusítása végett.

422. §. Gyujtogatás büntette.

431. §. Vizáradás okozásának büntette, ha emberélet veszélyeztetett.

435. §. Közveszélyü megrongálás büntette vaspályának stb. megrongálása által, ha súlyos testi sértés okoztatott,

436. §. Közveszélyü cselekmény büntette vaspályán stb. levő személyek veszélyeztetése által a szabályszerű jelezés szándékos elmulasztása folytán, ha súlyos testi sértés okoztatott.

444. §. Hajó megfeneklésének szándékos okozása.

463. §. Minősített hivatali sikkasztás büntette.

469.1-3. §. Megvesztegetés büntette, ha a megvesztegetett bíró törvényellenesen ítélt vagy a megvesztegetett vizsgálóbíró megszegte kötelességét, vagy megvesztegetett közhivatalnok árverésnél stb. törvénytelen eljárásával 5000 forint túlhaladó kárt okozott.

E büntetési tételek mutatják, hogy a rendes minimum a mi törvényünkben nem a tárgyi körülmények által indokolt minimális határvonal, hanem a maximum által föltételezett numerus. Nem a cselekmény minősége határozza meg a minimumot; meghatározza egyes-egyedül a maximum.

És sajtószzerű, hogy a hol a jogügyi bizottság kivételesen áttörte az öt éves spatiumot, vagyis a hol a minimumot leszállította, azok épen nem az enyhébb esetek. Míg t. i. az erőszakos nemi közöselésnél, az affectusban elkövetett szándékos emberölésnél és a halálos testi sértésnél két év a minimum: az egyszerű rablásnál öt év a minimum, az életveszélyes szer beadása által okozott súlyos testi sértésnél pedig (309. §.) tíz év a minimum; ugyanaz, a mi az affectusban elkövetett szándékos emberölésnél a maximum.

Már csak az egyöntetűség helyreállítása is indokolja a

tíz és öt éves minimumok nagyobb részének leszállítását — természetesen alaposabb átvizsgálás mellett, mint a hogy a jogügyi bizottság részéről történt.

A magas minimum csak ott lehet helyén, a hol a cselekmény objektív nagy súlya a felforgó körülmények közt egyenesen kizárná a leszállíthatást.

Azon inkább szimmetrikai szempontnak, miszerint öt évnél nagyobb spatiumok egyáltalán kerülendők, nem vagyok képesek bármi jelentőséget tulajdonítani.

III.

A 92. §. ÉS A 49. SZ. DÖNTVÉNY.

Felhozatik, hogy nem a törvény a tulszigoru, de elhanyagolja a birói gyakorlat a 92. §.-t, melynek hivatása a büntetési tételek szögletenessén segíteni. Elismerem, hogy gyakran mulasztja el a bíróság az esetet individualizálni, s ennek rendszerinti következménye az igazságtalanul súlyos büntetés kiszabása. Másrészt azonban világos, hogy bíróságaink eddig nem tudtak megküzdeni a 92. §. jelenlegi rendszerének nehézkességével; s miután alig van kilátás arra, hogy bíróságaink közel jövőben azt a bizonyos generalizáló felfogást, a mely többé-kevésbé minden birói testületben honos, feladják: ily körülmények közt magát a törvényt kell simulékonyabbá, könnyebben kezelhetővé tenni.*

* A negatív bizonyítási tan is igen jól kigondolt rendszer a bünvádi el-

Már a miatt is indokolva van a minimumok szabályozása, mivel jelenleg a magas és alacsony büntetési tételeknél nagyon eltérő az arány a rendes büntetési spatium és a 92. §. szerinti spatium közt. Ha a büntetési tétel tiztől tizenöt évig terjedhető fegyház, a rendes büntetés spatiuma öt év, a rendkívülié, minthogy a bíróság lemehet fél évi börtönig, kilencz és fél év. Ha pedig a büntetési tétel pl. öt évig terjedhető börtön, a rendes büntetési spatium négy és fél év, a rendkívüli fél év. *Az utóbbinál a rendkívüli hasonlíthatlanul kisebb mint a rendes, az előbbinél éppen megfordítva, a rendes kisebb mint a rendkívüli.* Ebből legalább is azt kellene következtetni, hogy a magas minimummal ellátott büntetési tételeknél a 92. §. esetének alkalmazásához kevesebb nyomatéku enyhítő körülmény kívántatik meg, mint az alacsony minimummal ellátott büntetési tételnél. Ezen megkülönböztetés azonban a gyakorlat terén eddig, sajnos, nem volt észlelhető.

A mi a kir. curia 49. számú teljes-ülési döntvényét illeti, az a büntetési tételek középértékét a törvény alapján helyesen állapította ugyan meg, de tagadhatatlan, hogy a speciális minimum alatti résznek a középérték megállapításánál való mellőzése folytán a középértékek igen magas pontra jutottak. Így a tiztől tizenöt évig terjedhető fegyháznál a középérték tizenkét és fél év. E szerint a büntetési tételnek a tiz évi minimum alatti kilencz és fél évét a kir. curia teljes-ülése — a törvénykönyv

járásban: de mivel a bíróságok egy országban sem voltak képesek megküzdeni ellenmondásosnak látszó szabványaival, átalakították szabad bizonyítási rendszerré mindenütt s nincs oka e miatt panaszkodnia sem a vádhatóságnak sem a vádlottaknak.

szerkezeténél fogva — kénytelen volt minden figyelmen kívül hagyni.*

Kísérlet tétetett a 49. sz. döntvényt visszavezetni a német szakirodalomban a német törvényt illetőleg felmerült egyes votumokra.

Bizonyos, hogy *Medem* és *Hälschner* olyasféle álláspontot hangoztatnak, mint a 49. számú döntvény középértéke;** de ők nem zárják ki a büntetési tétel megállapításából az enyhébb esetek számára felállított külön büntetési tételt; tehát az ő középértékek és a magyar középérték közt óriási nagy a különbség. (Hogy csak egyet

* Hogy a 49. sz. döntvény létjogosultsága leginkább a Btk. rendszeréc alapittatik, mutatja a döntvény indokolásának következő passusa :

a. ennek helyessége mindazonáltal ezenfelül a szabadságvesztés-büntetéseknek kimérése tekintetében alapul szolgáló rendszerből is oly szükségszerűséggel következik, hogy mellözése, vagyis a számtani egységnek a kiszámítás alapjául elfogadása esetében az egész büntetési rendszer zavarba hozatnék; nevezetesen pedig a három évig terjedhető fegyházzal büntetendő cselekmények büntetésének középtartama egy és fél évre, tehát a büntetési nem legrövidebb tartamánál is alacsonyabb mértékre szállíthatnék le, a miből azon további és szembeötlő helytelenség következne: hogy a míg a kérdéses esetekben igen nyomatékos és tulnyomó enyhítő körülmények mellett a 91. §. értelmében csakis két évi fegyházra szállítható lesz a büntetés, addig enyhítő körülmények nem létében a büntetés annyira szállítandó le, hogy annak az illető cselekményre meghatározott büntetési nemben való kiszabására, a törvény 22. §-ának abszolút rendelkezése folytán nem maradván tér, a büntetés csakis a 92. §. alkalmazásával, vagyis a fegyháznak börtönbüntetésre való átváltoztatásával, és így az enyhítő körülmények rendszerének teljes felforgatásával lenne megállapítható; tekintve, hogy hasonló rendszertelenséget a cselekmény és a büntetés közötti aránynak ugyanazon felforgatását eredményezné a számtani egységnek a kiszámítás alapjául való elfogadása azon esetben is, melyekben tíz évről tizenöt évig terjedhető fegyház lévén a cselekmény rendszerinti büntetésül megállapítva: a súlyosító és enyhítő körülmények hiányában kiszabandó büntetés hét és fél évig terjedhető fegyház lenne, míg ugyanazon cselekmény miatti megbüntetésnél nyomatékos enyhítő körülmények és ez utóbbiaknak tulnyomó sulya mellett a 91. §. értelmében tíz évig terjedhető fegyháznál lejjebb szállani rendszerint nem lehetne . . .

** *Medem* Gerichtssaal. 1874. — *Hälschner* Das gemeine d. Strafr.

hozzak fel a magyar törvény keretéből: ha az enyhébb esetek számára rendelt büntetési tétel beszámittatik, a tiztől tizenöt évig terjedhető fegyház középértéke hét és három negyed év, ha pedig be nem számittatik, tizenkét és fél év.)

S *Medem* ujabban vissza is vonta nézetét a középértékek tekintetében. *Das Deutsche Reichsstrafrecht, für die Aufgaben der Strafzumessunglehre, der Kriminalstatistik und der Revision des Strafgesetzbuchs* cz. munkájában, mely 1885-ben, tíz évvel fent idézett értekezése után jelent meg, egész nyíltsággal kijelenti: »In früherer Zeit habe ich annehmen zu dürfen geglaubt, (Gerichtssaal XXVI. 1874.), dass die (Durchschnitts)-Strafe, welche dem Durchschnittsthatbestand entspricht, gerade in der Mitte der Strafenreihe zu suchen sei. Spätere Beobachtungen haben diese Annahme bedenklich gemacht. Jedoch, was an deren Stelle zu setzen, das steht noch dahin, und soll die Zeit erst lehren.» (6. l.)

Hogy pedig *Hälschner* mit tart a büntetési keret *rendszeres* felállításáról, kifejti *Medem* régibb álláspontjával szemben, kézi könyvében. «Der Forderung — mondja *Hälschner* — eines Schemas allgemeiner Regeln, nach der sich die zu erkennende Strafe berechnen lässt, kann die Doctrin nicht genügen. In Zahlen lässt sich das Massverhältniss von Strafe und Delict nicht ausdrücken, weil es keine dritte Grösse giebt, an der sich die der Schuld und Strafe ebenso messen liesse, wie der Werth oekonomischer Güter am Gelde. *Auf den Versuch, der Praxis durch Construction von Durchschnittsthatbeständen, von denen sie als festem Punkte bei der Strafzumessung ausgehen könnte,*

zu Hilfe zu kommen, wird sich die Doctrin hoffentlich nicht einlassen.» (I. 641. 1.)

Végül felemlitem, hogy *Merkel* is a középérték felállítását egyenesen lehetetlennek mondja s hozzá teszi: «Wo für die leichteren Fälle ein ausserordentliches Strafmaß aufgestellt ist, da entspricht dem Normalfalle offenbar das *Minimum* oder ein dem nahe liegender Strafsatz.» (*Holtzendorff* Handb. II. 559. 1.)

A 49. sz. döntvény, a mint az a kir. curia által konstruáltatott, éppen nem a külföldi irodalomban vagy törvényhozásban, de egyedül a Btk. szerkezetében leli alapját. Nincs más törvény, hol a súlyosító és enyhítő körülmények annyira előtérbe tolatnának, hogy a kiszabandó büntetés fő-kritériumává tétessenek. Más törvényekben a sérelem mérve a döntő; nálunk a sérelem nagysága vagy csekély volta legfőlebb súlyosító illetőleg enyhítő körülményként szerepelhet, ott is csak bizonyos igen flagrans esetekben.* Ha pl. nálunk valaki keveset lop, enyhítő körülménynek kellene venni, hogy nem lopott többet.

A 49. sz. döntvényben az a legsajátságosabb, hogy ugyanazon középértéket veszi fel a krajczáros és az

* Olykor még igen flagrans esetben sem. Egy nő a piacon elejtette pénztárczáját, melyben néhány hatos volt; egy másik nő felkapta a földről; az elvesztő nő észrevette, megragadta a másiknak kezét, s az azonna visszaadta a tárczát, tartalmával együtt. A budapesti kir. törvényszék, mivel a tettesnő visszaeső volt, három évi fegyházat állapított meg. Az érték csekélységét, a kár teljes hiányát figyelmen kívül kívül hagyta, csak a középértéket tartotta szem előtt. — Ugyanide tartozik a Székács Ferencz törvényszéki alelnök ur által a börtönügyi bizottságban felhozott eset, hol a nyolczszoros visszaeső nő által lopott tárgy értéke 15 kr. volt, de a törvényszék még sem ment le a rendes minimum alá s kiszabta a két évi fegyházat, mert szoros értelemben vett és nyomatékos enyhítő körülmények nem forogtak fen.

50 ftos lopásra. Holott a mennyiben el is fogadtatik a középérték, minden értékfokozatnak más büntetési középértékkel kell birnia. Ha pl. valaki egy minimális értéket lopott, a bíró hivatva volna előbb megállapítani ezen lopás középértékét és csak azután vehetné figyelembe az enyhítő és súlyosító körülményeket. Ezt a magyar Btk. és a döntvény szem elől téveszti.

Hozzájárul, hogy a Btk. szerint a súlyosító irányban teljesen szabad keze van a bíróságnak, mert a 90. §. értelmében, ha a súlyosító körülmények számuk és nyomatékuk tekintetében tulnyomóak, a büntetés legmagasabb mértéke megközelítendő vagy alkalmazandó; rendkívüli maximuma tehát nincs. Holott az enyhítési irányban a 91. és 92. §-okban két fokozatot, egy rendest és egy u. n. rendkívülit, állit fel a törvény.

S ebben is határozottan eltér a magyar törvény a külföldi törvényektől. Ezek ily kettős fokozatrendszerrel mit sem tudnak. A német törvény azon esetre rendeli alkalmazni a rendkívüli büntetési tételt: «wenn mildernde Umstände vorhanden sind»; az osztrák javaslat: «in den leichteren Fällen»; a belga törvény: «s'il existent des circonstances atténuantes».* Míg tehát a külföldi törvé-

* Még az 1870-iki osztrák, u. n. bizottsági javaslat (Ausschuss-Entwurf) is, mely sok tekintetben szintén a belga törvényt követte s mely javaslat nem egy pontban a mi törvényünknek is mintául szolgált, kevesebb föltételt követel meg a rendkívüli büntetéstétel alkalmazásához, mint a mi 92. §-unk. E javaslat 79. §-a így hangzik:

Stellt sich in einem einzelnen Falle die Strafbarkeit des Schuldigen so gering dar, dass auch die mindeste im Gesetze angedrohte Strafe zu dem Verschulden im Missverhältnisse stände, so ist das erkennende Gericht befugt, die Strafe unter das im Gesetze für die strafbare Handlung bestimmte Mindestausmass herabzusetzen. Es darf jedoch a. die im Gesetze auf lebenslang festgesetzte Freiheitsstrafe nicht unter vier Jahre, b. die zwi-

nyek a bírói individualizálás elébe a büntetési tétel keretén belül semmiféle korlátot nem szabnak s az átmenetet a súlyosabb büntetési tételből az enyhébb tételbe lehetőleg megkönnyítik, a magyar törvény «rendszere» alapján a bíró a lefelé menetelben sokkal inkább van korlátolva, mint a felfelé menetelben.

S előmozdítja mindezt a szóban levő curiai döntvény a maga rideg számtani műveleteivel, melyek egyrészt a bíróságnak és a vádközegeknek a maguk *külső* igazolását megkönnyítik, másrészt felelősségüket és kötelességteljesítésüket tisztán alakívatják.*

IV.

A CORRECTIONALISATIO.

A correctionalisatio intézménye sincs a gyakorlatban tüzetesen keresztülve.

schen 12—20 Jahre bestimmte Strafe nicht unter zwei Jahre, *c.* die mit wenigstens vier aber nicht mehr als zwölf Jahren angedrohte Strafe nicht unter ein Jahr, *d.* die mit einem oder nicht mehr als vier Jahren angedrohte Zuchthaus- oder Gefängnisstrafe nicht unter zwei Monate, *e.* die mit noch geringeren Ausmass angedrohte Zuchthaus- oder Gefängnisstrafe nicht unter 14 Tage, *f.* die Strafe des Arrestes sowie jene der Einschliessung niemals unter 24 Stunden herabgesetzt und *g.* die Geldstrafe niemals in einem geringeren Betrage als dem von einem Gulden ausgemessen werden.

* Meg kell itt említenem, hogy a 49. sz. döntvény még nem is kimerítően szabályozza a kérdést. Alig tudhatni ugyanis, hogy mi a középérték az anyagi halmazat esetében, — vajon t. i. a Btk. 97, 98. és 99. §-ai szerint a halmazati maximumot kell-e elfogadni a középérték megállapítására. Ha igen, úgy azon egyénre nézve, a ki két egyszerű, bármily csekély súlyu rablást követett el, a középérték tíz évi fegyház volna. — Azt sem tudhatni, hogy a kísérletnél és a segítségnél, hol tudvalevőleg sem maximum, sem minimum nincs, mi a középérték.

Maga az eszme a törvény szövegében oly homályosan nyert kifejezést, hogy midőn 1878-ban a correctionalisatio egyik consequentiájának levonása, az elévülés correctionalisatiója, mellett érveltem, több oldalról tiltakozó felszólalások jelentek meg.* S midőn 1880-ban a törvény életbe lépett, a kir. curia birái két táborra oszoltak, melyek egyike azt vitatta, hogy a törvény szerkezete e kérdés tekintetében azonos a némettel s ennél fogva correctionalisatio nincs a törvényben. A gyakorlat ugyan a fődologra nézve eldöntötte a kérdést, s ez jórészt azon dolgozatnak köszönhető, melyet *Csemegi Károly* a kodex nagyérdemű szerkesztője 1880. elején a *Magyar Igazságügyben* a correctionalisatióról közzétett; — de a consequentiák tekintetében még ma is ingadozás mutatkozik.

Igy különösen az *elévülésre* a kir. curia részéről a correctionalisatio még nem mondatott ki világosan s a 106. §. majd így, majd amugy magyaráztatik.

A *kísérletet* illetőleg kiválólág eltérők a vélemények a tekintetben, hogy fegyházzal sujtott cselekményeknél szabhat-e a bíróság fogházat. A törvény szövegének kombinált figyelembe vétele támogatja azon felfogást, hogy a fogház ily esetben kiszabható. A 92. §. szerint a bíró csak a legközelebbi büntetésnemre mehet át (92. §.:

fegyház helyett börtön, börtön helyett fogház, fogház helyett pénzbüntetés); ellenben a 66. §. ezt a korlátozást nem tartalmazza (66. §. a megállapítottnál enyhébb büntetési nemben is kiszabható). Szemelőtt tartandó az is, hogy míg a 92. §. esetében

* L. III. sz. Függelék.

a halálbüntetéssel sújtott cselekményekre a minimum 15 év, az életfogytig tartó fegyházzal sújtott cselekményekre 10 év: a kísérletnél messzebb megy a törvény az enyhítésben s a halálbüntetéssel sújtott cselekmények esetében a bíró lemehet 5 évig, az életfogytig tartó fegyházzal sújtottak esetében 3 évig. Ha tehát a legsúlyosabb bűncselekményeknél alacsonyabbra teszi a minimumot a törvény, mikor kísérlet forog fenn, mint mikor a 92. §. esete forog fenn: föltehető, hogy a csekélyebb súlyú cselekményeknél is tágabb tért akart adni a bírói mérlegelésnek. De végül nincs is kellő értelme a 92. és 66. §§-ok teljes azonosításának. A kísérlet esetében a 92. §. körülményei is fenforoghatnak s ily esetekben a kísérlet úgy büntetnének, mint a bevégzés, a mit pedig aligha akar ma már valaki.

Daczára mindennek a gyakorlat férfiai csak imitt-amott fogadják el a kísérletre és ez ugyanide vágó segítségre nézve ezen álláspontot s tartózkodásuk eredménye itt ismét a büntető-törvénykönyvnek szerkezet-ellenes szigorítása.

A *halmozati* correctionalisatio alkalmazása szintén nagyon ingadozik. Gyakran ugyanis a correctionalisatio figyelembe vétele mellett a Btk. 99. §-a helyett a 98. §. volna alkalmazandó, és ez magától értetődleg az egész vonalon végig tetemesen enyhébb büntetés-kiszabást vonna maga után.

Mindezen és sok egyéb — itt rövidség okáért mellőzött — kételyeknek véget vethetne a correctionalisatio nyílt kifejezése a kodexben.

V.

A FIATALKORU EGYÉNEK BÜNTETHETŐSÉGE.

A fiatalkoru egyének büntetésének mérlegeléséről sincs a Btk.-ben kellő gondoskodás.

A 16. és 18. évek közti egyének számára a rendes büntetési tételhez képest redukált büntetési tétel felállítása feltétlenül szükséges.

Nálunk ezen fiatalkoru egyénekre igen sok esetben több évre menő fegyház-büntetéseket szabnak. A beszámítás kérdése a kor szempontjából szóba sem kerül; a bíró a törvény betüje alapján jogosítva érzi magát egyszerűen a teljes büntetést kiszabni. Legfőlebb mint enyhítő körülmény szerepel a « fiatal kor ».

Holott sok esetben nagyon is indokolt volna felvetni a kérdést, bír-e azon fiú azon bizonyos delictumra nézve a cselekmény bűnösségének tiszta felismerésére elegendő képességgel, s ha bír, megérdemli-e a teljes büntetést?

Mivel ez nem történik: ebből származott azon jelenség, hogy börtön-intézeteinkben olyannyira sok a fiatal ember, hogy az u. n. gyermekszobán kívül a többi termek mind-egyikében találunk gyermekeket, kik ott a megrögzött gonosztevőktől kellő kiképzést nyernek a büntettek elkövetésének tudományában.*

* Az ifjúkoru foglyok fogházbüntetésének végrehajtására (Btk. 42. §.) legujabban az e célból megvett és átalakított jászberényi régi kerületi székház szolgál. E fogház 360 főre van berendezve, de távolról sem elegendő a nagy szükséglet kielégítésére.

A magyar törvény itt is mint sok egyébben a francia, a belga és a régibb német büntető-törvénykönyvek példáját követte. Az újabb törvények, különösen Németországban a kodex szerkesztése alkalmából tett szakértői vizsgáladások és tanácskozások alapján, a határnapot tetemesen felemelik. A német törvény a 18. évet fogadja el s a 12. és 18. év közti idő tekintetében semmi kifejezett különbséget nem állít fel. Az olasz törvény közbenső felosztást is ismer, amennyiben külön állapítja meg a büntetések leszállítását a 9—14, és külön a 14—18 évesekre.*

Az utóbbi rendszert vélném a kodex revisiója alkalmával nálunk is alkalmazni. A 85. §. érintetlen maradna s utána közbeszuratnék egy §. a 16—18 évesek számára megállapított, az előbbinél természetesen valamivel magasabb büntetési sorozattal.

Ezzel ki volna pótolva a hézag, mely jelenleg nem egy igazságtalan elítélést idéz elő. — —

Az irodalomban ezen kérdés régóta vita tárgyát képezi. Ma már az egész continensen az a meggyőződés gyökeresedett meg a szakemberekben, hogy ezeket a fiatalokú egyéneket büntetni s a közönséges börtönintézetekbe dugni, nagyon veszélyes dolog. Vannak egyes szakférfiak, kik a büntetőjogi felelősséget egész határozottan a nagykoruság határpontjával vélik azonosítandónak. S érdekes, hogy a mérsékelt s inkább konservatív irányú *Krohne*, a

* Az olasz törvény ezen kívül 1000 lirág terjedhető pénzbüntetéssel illeti azon szülőket, kik gyermekeiket annyira elhanyagolják, hogy ezek újra és újra büntetendő cselekményeket követnek el. (52. §.) — V. ö. a német Btk. 361. §. 9. p. és a magyar Kbt. 64. §.

berlin-moabiti fegyintézet igazgatója, azt javasolja tankönyvében,* hogy az alsó határpont 12 évről 14 évre, a felső határpont pedig a 18 évről a 20. vagy a 21. évre emeltesék, s megjegyzi: «In je ausgedehnterem Masse bei den Jugendlichen an die Stelle der Strafe die Zwangserziehung tritt, um so besser gelingt es, das Hineinwachsen der Jugendlichen in das Verbrechen zu verhüten, dem Verbrechen den Zuzug abzuschneiden und die Sicherheit der Gesellschaft zu fördern.»

A mi a javító intézeteket illeti, ezek tetemes szaporítása halaszthatatlan. (L. 9. l.)

S határozottan kifejezésre kell juttatni, lehetőleg a törvényben, azt is, hogy a javító intézetbe való utalásnak nincs büntetési jellege s hogy az illető cselekmény a visszaesés kérdésénél nem jön számításba. Ebből folyólag helyesnek tartom a kormány abbéli intézkedését, hogy a javító intézetekbe a szülők által önkényt beadott fiatakoru egyéneket is felveszi.** Jellemző az aszódi javító intézet igazgatójának

* Lehrbuch der Gefängnisskunde, unter Berücksichtigung der Kriminalstatistik und Kriminalpolitik. 1889. (Juristische Handbibliothek.)

** Az aszódi javító-intézetben a jelenlegi létszám 164. Az intézet öt év óta áll fenn. Az 1888. év végeig 248 egyén volt befogadva. Ezek közül közül kétharmada volt bíróság által elítélve, egyharmada a szülők által beadva. A kort illetőleg: 10 éven alóli 4, 10—20 éves 17, 12—16 éves 169, 16—18 éves 57, 19 éves 1. Az apa foglalkozását illetőleg: napszamos és földmives 74, szolga és cseléd 36, államhivatali szolga 45, iparos 62, állami hivatalnok 20, egyéb műveltebb osztályhoz tartozók 41. — A beadás okai: rosszra való hajlam 5, csavargás 51, lopás és csavargás 150, lopás és síkkasztás 8, rablás 3, közbiztonság elleni kihágás 1, lázadás 1, orgazdaság 1, becsületsértés 1, gyujtogatás 6, sulyos testi sértés 4, halálos testi sértés 4, gyikossági kísérlet 1 (14 éves), fajtalanág (sodomia) 1, erőszakos nemi közösülés 4. (A jelen év folyamán be lett szolgáltatva egy fiu, ki nagyanyján gyilkosságot követett el.)'

Az aszódi javító intézet igazgatójához azon kérést intéztem, készíttetné

azon észlelete, hogy sokkal jobban illeszkednek az intézet szabályainak keretébe a bíróságok által, mint a szülők által odautalt fiatalok egyének. Ottani látogatásomkor az igazgató megjegyezte, hogy a fegyelmi büntetések ugyszólván feleslegessé válnának, ha csak a bíróságok által odautaltakból állana az intézet népeisége.

Fontos kérdésnek tartom, vajon nem lesz-e szükséges változtatni a bíróságok azon gyakorlatán, mely szerint meghatározzák az ítéletben az időtartamot, melyet a javító intézetben lesz köteles tölteni az illető. Ezen tartam aligha állapítható meg előre egész pontossággal, mivel nem tudhatja a bíróság, mennyi idő alatt fog az illető fiatalok egyén megjavulni. Itt bizonyos mérvig befolyás volna adandó a felügyelő bizottságnak. A pécsi kir. törvényszék, mint értesültem, soha nem mondja ki a tartamot. A törvény alapján ez ugyan aligha indokolható meg, mivel a javító intézet igazgatójára a tartam megállapítását bizni nem lehet, a felügyelő bizottsághoz ez ügy pedig a törvény által ma még nincs utasítva. Mindazonáltal a pécsi

el statisztikai kimutatását annak, hogy a jelenleg ott levő növendékek mely bíróságok által lettek odautalva. Az igazgató ur szives volt a kimutatást velem közölni. Kiténik e kimutatásból, hogy — mint természetes is — a egtöbb fiut a fővárosi törvényszék utalja oda; a pestvidéki törvényszéknél azonban ugy látszik, nem szokásos a javító intézetbe utalás. A járásbíróóságok közül csak öt van a kimutatásban. A kimutatás ez:

Törvényszékek: Békés-Gyula 1, Trencsén 7, N.-Kanizsa 1, Eger 5, Debreczen 2, Rozsnyó 1, Komárom 3, Eperjes 1, Budapest 42, Győr 1, Beregszász 3, Máramaros-Sziget 6, Veszprém 8, Szatmár 1, Nyiregyháza 4, Kecskemét 4, Pozsony 5, Kaposvár 2, Deés 1, Szabadka 4, Kassa 2, Balassa-Gyarmat 4, Pécs 7, Zala-Egerszeg 1, Nyitra 1, Karánsebes 1, Szolnok 3, Besztercebánya 1, Sátoralja-Ujhely 1, Sopron 2, Lőcse 1, Szegszárd 2, Szeged 1, Miskolcz 1, Nagyvárad 2, Fehértemplom 1, Ipolyság 1. *Járásbíróóságok:* Letenye 1, Detta 1, Hatvan 1, Székesfehérvár 2, Rimaszombat 1. *Rendőrség:* 1.

törvényszék gyakorlata mellett, észszerüségi szempontból, sok szól.*

Nem különben életbevágónak tartom, hogy a bíróságok által a javító intézetbe utalt fiatalok egyének, az oda-

* Egészen sajtószzerűen alakul Amerika Massachusetts államában a *fiatal vádlottak elleni eljárás*. Itt ugyanis 1869 óta egy külön hivatalnok működik (State agent), ki arról gondoskodik, hogy a fiatal bűntettek ellen a megfelelő rendszabályok alkalmaztassanak. Ezen hivatalnok hivatalból értesítettik minden bűnperről, mely 17 éven alóli korban levő személy ellen folyamatba tetetik. Kötelességét képezi, hogy behatóan tudakozódjék azon viszonyokról, a melyek között a vádlott él, és ama közelebbi körülményekről, melyek a büntetendő cselekményhez vezettek, hogy a vétkességnek a bíró által történendő kimondása esetében ama rendszabályt indítványozhassa; mely az eset körülményeinél fogva legalkalmasabbnak mutatkozik a vádlottal szemben leendő foganatosításra. E célból az ifjúkoru egyének elleni tárgyalásoknál mindig egy külön hivatalnok van jelen, vagy a State agent maga vagy pedig általa utasításokkal ellátott törvényszéki vagy rendőri hivatalnok. Az ezen hivatalnok által a bíróságnak tett javaslatok általános iránya abban összpontosul, hogy az ifjúkoru egyén, ha csak némileg lehetséges, megóvassék a fegyházbüntetéstől. Ha különösen könnyű esetről van szó, akkor a feddés kimondása javasoltatik; súlyosabb esetben azonban az indítvány arra irányul, hogy a vádlott a javító intézetek valamelyikében helyeztessék el. (Lyman School for boys Westboroughban és State Industrial School for girls Lancasterben). Az esetek tulnyomó többségében indítványoztatik, hogy az ifjúkoru büntetett meghatározott ideig *próbatra tétessék* (on probation). Az ilyenmü ítélet által a State agent a meghatározott időn belül felügyeleti jogot nyer az ifjúkoru egyén felett. Ha azt hiszi, hogy családjánál nem talál kellő felügyeletet és nevelést, akkor kieszközli, hogy az illető az elzüllött gyermekek számára fenálló nevelő intézetbe felvétessék. Ha azonban a felügyelet alatt álló egyén ismét rosz uton jár, akkor a State agent ujból a bíróság elé vezeti őt, hogy már most arra irányuló ítéletet nyerjen, miszerint az illető javító intézetbe helyeztessék. Itt egyszerűen megállapítják, hogy az illető a próbát, melynek az előbbi ítélet által alá lett vetve, ki nem állotta és hogy azért helyén való a javító intézetbe való elhelyezést kimondó szigorubb rendszabály. A fentebb körülirt rendszer kitünőnek bizonyult; az ifjúkoru egyének majdnem egészen eltűntek Massachusetts államban a büntető intézetekből, és a legtöbb esetben az is bebizonyult, hogy teljesen elegendő az ifjúkoru bűnöst egy ideig a State agent szigoru felügyelete alá helyezni, hogy annak javulása előidéztessék. — Az itt elért sikerek következtében közelfekvő volt ama kérdés: vajon nem lehetne-e ezen rendszert a felnőtteknél is alkalmazni?

(L. Aschrott: Aus dem Strafen- und Gefängniswesen Nordamerikas. Ismertette dr. Gruber Lajos, *Jogtudományi Közöny* 1889. 35. sz.)

Büntetési rendszerünk reformja.

szállítás idejéig, ne tartsák a fogházban az elítéltek közt; mert így már előre megnehezítik, a legtöbb esetben lehetetlenné teszik a javító intézet javító munkáját. Vagy szabad lábbon volnának ezek hagyandók, a mi igen ritka esetben fog szökési veszélylyel járni, vagy ha a szökés veszélye valóban fenforogna, oly zárkába lesznek utalandók, a hol nincsenek kitéve a kriminalistikus kiképezetésnek, — szükség esetén magánzárkába.

Érdekes és nálunk is megvitatandó kérdés továbbá az, melyet a nemzetközi büntetőjogi kongresszus a napokban tárgyalt, vajon a szülők akarata ellen kényszernevelésnek alávetethők-e azon fiatalok egyének, kik delictumot nem követtek el. (V. ö. Kbtk. 65. §. és alább 61. l.)

VI.

A VIZSGÁLATI FOGSÁG BESZÁMITÁSA.

A Btk. 94. §-a megengedi, hogy a bíróság az ítéletben a vizsgálati fogságot beszámítsa. Szerintem a törvény oda volna módosítandó, hogy a vizsgálati fogság kötelezőleg minden esetben beszámíttassék, és pedig a maga egész tartamában.

A vizsgálati fogság, mely be nem számíttatik, csak azon czim alatt terhelheti az elítéltet, mert — mint a 94. §. mondja — az ő «hibája» okozta a vizsgálati fogság elnyúlását. E hiba pedig nem lehet más mint az, hogy a vádlott a vizsgálatot nyomra nem vezette vagy talán a bírói

határozatok ellen jogorvoslattal élt. Büntetik tagadásáért és védekezéséért.

Hozzájárul, hogy azon vádlottat, kit nem helyeztek vizsgálati fogságba, nem büntetik, bármennyire tagadott és bármennyiszér felebbezett is. Vagyis csak a vizsgálati fogságba helyezett vádlottaktól követelik meg büntetés terhe alatt, hogy valljanak és jogorvoslattal ne éljenek.

A 94. §-nak a jelzett értelemben való átalakítása különben nem egyéb mint az anyagi jognak az alaki jog tisztult álláspontjával való összeegyeztetése. A bünvádi eljárás régóta elismeri, hogy a vádlott nem tartozik valani. Elfogadják ezt a magyar javaslatok is; az 1888-iki javaslat a 238. §-ban implicite, az 1886-iki a 323. §-ban kifejezetten ezen szavakkal: «A terheltnek jogában áll a hozzá intézett kérdésekre felelni vagy nem felelni».

Hogy pedig nem példátlan az, miszerint az anyagi jog is ugyanilyen álláspontra helyezkedjék, mutatja az olasz büntető-törvénykönyv 39. §-a, mely így hangzik:

«Nelle pene restrittive della liberta personale e nelle pecuniarie si computa la carceratione sofferta prima che la sentenza sia divenuta irrevocabile. Un giorno di carceratione si computa per tre giorni di confino o di esilio locale; e rispetto alle pene pecuniarie si applica il ragguaglio stabilito nell' art. 22.»

Minden esetben beszámíttatik tehát az egész vizsgálati fogság úgy a szabadságvesztési, mint a pénzbüntetésbe. S intézkedik a §. arról is, hogy a vizsgálati fogság bizonyos helységbe való utalás és bizonyos helységből való kitiltás büntetésébe is beszámíttassék. Egy nap vizsgá-

lati fogság ily esetekben három nappal egyenlítették ki. A pénzbüntetésbe való betudás tekintetében a rendes átváltoztatási kulcs az irányadó.*

Lényegileg ugyanazon álláspontra helyezkedett az 1843-iki magyar javaslat, midőn a 91. §-ban ezeket rendelte:

«Azon kinzások, melyeket a törvénszegő azoktól szenvedett, kik az elkövetett büntettet rajta maguk hatalmával törvénytelenül akarták megboszulni, és azon fogság, melyet az a büntető eljárás alatt a végítéletig kiállott, büntetésének kimérésénél tekintetbe fognak venni.»

Még a német törvény is correctebb álláspontot foglal el e pontban, mint a magyar. A német Btk. 60. §-a ugyanis ezt mondja:

«Eine erlittene Untersuchungshaft kann bei Fällung des Urtheils auf die erkannte Strafe ganz oder theilweise angerechnet werden.»

Nem tesz különséget a vádlott hibáján kívüli hosszú tartam és a vádlott hibája *miatti* hosszú tartam közt, s a tartam hosszúságáról egyáltalán nem is beszél. Megengedi, hogy a vizsgálati fogság, akár okoztatott az a vádlott «hibája» által, akár nem, akár volt az hosszú tartamu, akár nem: egész terjedelmében beszámíttassék.

* Az olasz törvény indokolása a vizsgálati fogság beszámításáról ezt írja Nem helyes, hogy az előzetes fogság tekintetében az elítéltekkel a kirótt büntetésnek különbözősége szerint különbözően bánjunk, mivel az előzetes fogságban töltött időt az elítéltek nem az ott kiállt szenvedések nagysága, hanem csakis a szabadságtól való megfosztás időtartama szerint kell beszámítanunk, és e szempontból egy napi lezárás az ítélet előtt épen annyit ér, mint ugyanaz az ítélet után.

Az osztrák javaslat a német büntető-törvénykönyvvel e kérdésben lényegileg azonos állásponton van.

VII.

A MINŐSITETT LOPÁSOK BÜNTETÉSE.

Mínt hogy a legmesszebb menő szigor eddig a minősített lopások büntetésének kiszabása körül mutatkozott s tekintélyes oldalról nem rég az hozatott fel a magyar törvény idevágó határozmányainak védelmére, hogy a minősített lopás tekintetében a magyar törvény enyhébb mint a német és az olasz : szükséges lesz az európai törvények illető határozmányait összevetnünk s ebből ki fog tenni, mennyire alaptalan azon állítás.

Bizonyos, hogy a *német* törvényben a minősített lopások közé vannak sorozva az éjjel, a nyilvános uton, utcán, köztéren, vízi-uton, vasuton vagy postai épületben elkövetett némely lopások, melyek nálunk többnyire egyszerű lopásokat képeznek. De másrészt a magyar törvény is állít fel számos esetet mint minősített lopást, mely viszont a németben hiányzik.

Ilyen a 336. §. 2. pontjában foglalt eset : midőn temetőben a holtak emlékére rendelt vagy holt testen levő tárgy lopatik el, s mely büntetési tétel azokat a kellemetlen emlékü viráglopási kérdéseket idézte fel.

Ilyen a 336. §. 7. pontja : midőn szolgálatban álló személy azon, kinek szolgálatában áll, vagy annak házához

tartozó személyen követi el a lopást. Ez a pont is tudvalevőleg igen sok esetben tul-sulyos elítélést hoz létre.

Ilyen a 336. §. 8. pontja : midőn a tolvajjal házközösségben vagy közös háztartásban élő személy ellen követtetik el a lopás. Ide tartoznak többnyire a családi lopások is, melyeket a német törvény nem csak hogy nem minősít in pejus, de a törvény azon határozmányt is tartalmazza, hogy azon lopás és sikkasztás, melyet felmenő rokon lemenő rokonon vagy egyik hitvestárs a másik hitvestárson követ el, teljesen *büntetlen* marad.

Ilyenek a magyar törvényben a 336. §. 9. és 10. pontjai : midőn a tolvaj a lopás elkövetése végett közhivatalnoki jelleget vagy hatósági megbízást szinlel.

Végül a fegyveres lopás szorosabban van a német törvényben körülírva ; az 50 frton felüli lopás pedig végtelen összegig lopás *vétségét* képezi 5 évig terjedhető *fogház*-büntetéssel.

Látható ebből, hogy a lopási eseteknek minősítetté illetőleg a legkisebb összegtől kezdve büntetté tétele tekintetében a magyar törvény nem áll a német törvény megett, de jóval tultett azon ; sőt némely olyan eseteket is felvett a minősítettek közé, melyeknél még az egyszerű lopásokhoz képest is inkább az enyhítés mint sulyosítás volna indokolt.

A büntetést illetőleg :

A magyar törvény a minősített lopások két osztályát különbözteti meg. Az elsőbe tartoznak a 336. §. 1., 2., 7., 8., 9. és 10. pontjaiban és a 337. §-ban foglalt lopások, s a büntetés ezekre nézve tekintet nélkül az összegre, 5 évig terjedhető börtön ; a másodikba tartoznak a 336.

§. 3., 4., 5. és 6. pontjaiban és a 338. §-ban foglalt lopások, s a büntetés 5 évig terjedhető fegyház.

Az első osztálybelieknél leküzdhetetlen nehézségek nem mutatkoznak, mivel a rendes hat havi börtön minimumról lemehet a bíróság, ha feltétlenül szükségesnek látja, egy napig. (Sajnos, hogy nem igen megy le.)

Az igazi nehézség a második osztályu cselekményeknél mutatkozik, hol a rendes minimum két évi fegyház,* a rendkívüli minimum pedig hat havi börtön.

Ezzel szemben áll a német törvényben valamennyi minősített lopások rendes minimuma egy évi fegyházban, rendkívüli minimuma pedig három havi fogházban megállapítva. A német törvény büntetési tételének enyhébb volta tehát abban rejlik, hogy *minden* minősített lopásoknál lemehet a bíró három havi fogházig, holott a magyar törvény alapján a második osztályba tartozó minősített lopások esetében a végső minimum hat havi börtön.

Tagadhatatlan, hogy a minősített lopások büntetésének maximuma a német törvényben kétszer olyan magas, mint a magyar törvényben, t. i. 10 év. Azonban a maximum ott nem bir azon nagy jelentőséggel, mint a magyar törvényben. Mert a német törvény rendszere és a bírósági gyakorlat nem fejlesztette ki az u. n. büntetési közép mértéket, melyet a kir. curia a 49. sz. döntvényben megrögzített. A német bíró a büntetés kiszabásánál rendszerint a mini-

Az első és második miniszteri javaslatban a 336. §. 3., 4., 5. és 6. pontjaiban foglalt minősített lopások büntetésének rendes minimuma nem is két, de három évi fegyház volt. Két évre a képviselőház jogügyi bizottsága szállította le. Megjegyzendő azonban, hogy az első miniszteri javaslat a 336. §. 3. pontjához — de csakis ezen ponthoz — még azon megszorító ismérvet is kötötte, hogy az ott körülírt lopás *éjjel* követtetett legyen el.

mumhoz közel jár s a középmentyiséget csak rendkivüli esetekben haladja tul.*

* Hogy a német gyakorlat mily enyhe a minősített lopás tekintetében, mutatja a következő ítélet, melyet magán uton közölt velem — fölkérésem folytán — egy német törvényszéki bíró.

Im Namen des Königs.

In der Strafsache gegen

I. den Tagelöhner Carl Friedrich Christian Gumtow u. Genossen (9 andere Tagelöhner u. Hofknechte) wegen Diebstahls

hat die I. Strafkammer des königl. Landgerichts zu Greifswald in der Sitzung vom 18. Juni 1889., an welcher Theil genommen haben u. s. w. (5 Rätthe, Staatsanwalt und Gerichtsschreiber) für Recht erkannt :

die Angeklagten Gumtow u. s. w. (noch 7 Mitangeklagte) sind jeder eines schweren Diebstahls und ausserdem die Angeklagten Gumtow u. s. w. (noch 2 Mitangeklagten) jeder noch eines einfachen Diebstahls schuldig u. werden desshalb die Angeklagten Gumtow u. s. w. (noch 2 Mitangeklagten) jeder mit einer Gesamtstrafe von 4 Monaten und 2 Wochen Gefängnis,

die Angeklagten Schreiber u. s. w. (noch 4 Mitangeklagten) jeder zu einer Gefängnisstrafe zu 4 Monaten verurtheilt, u. s. w.

Gründe: I. Nach ihrem eigenen Geständniss haben die Angeklagten Gumtow u. s. w. (noch 7 Angekl.) im Winter 1888/89 in einer Nacht zwischen Weihnachten und Neujahr auf dem Gutshofe zu Marienfelde aus der Scheune Hafer entwendet.

Der Mitangeklagte Schreiber, von Gumtow hoch gehoben, ist durch ein etwa zehn Fuss über der Erde befindliches Loch der Scheunenwand in die verschlossene Scheune eingestiegen; er hat die Aussenthür der Scheune von Innen geöffnet und sind dann noch mehrere von den Angeklagten, indem sie die innere Gitterthür auseinanderbogen, in die Scheune eingedrungen. Sämmtliche Angeklagten hatten Säcke mitgebracht, in deren jeden 12 Shippen Hafer eingeschauft wurden.

Hienach ist thatsächlich festgestellt, dass der Angeklagte Gumtow u. s. w. (noch 7 Angekl.) zu Marienfelde im Winter 1888/89 in einer Nacht zwischen Weihnachten und Neujahr gemeinschaftlich fremde bewegliche Sachen, nämlich je 12 Shippen gereinigten Hafer, der Gutsherrschaft gehörig, dieser in der Absicht, sich dieselben rechtswidrig zuzueignen, weggenommen haben, und zwar aus einem Gebäude mittels Einsteigens. Verbrechen §§ 242, 243², 47 Str. Gb.

II. Die Angeklagten Gumtow u. s. w. (noch 2 Angekl.) sind ferner geständig, bei einer andern Gelegenheit, als ihnen der Statthalter erlaubt hatte, Kaff (NB. schlechter ausgesiebter Rückstand beim Reinigen des Getreides) mitzunehmen, mit dem Kaff zugleich je etwa 60 Pfund unreinen Hafer mit in ihre Säcke eingeschauft und entwendet zu haben.

Es ist demnach weiter festgestellt, dass die Angeklagten Gumtow u. s. w.

Még sokkal inkább feltüntetik a magyar törvény szigorát az *osztrák* javaslat idevágó határozmányai. E javaslat tudvalevőleg nem egyéb, mint a német büntető-törvény-

(noch 2 Angekl.) zu Marienfelde im Winter 1888/89 durch eine zweite selbstständige Handlung fremde bewegliche Sachen, nämlich je etwa 60 Pfund ungereinigten Hafer, der Gutsherrschaft gehörig, dieser in der Absicht sich dieselben rechtswidrig zuzueignen, weggenommen haben. Vergehen gegen § 242. Str. Gb.

III. Die Angeklagten Gumtow u. s. w. (noch 7 Angekl.) waren wegen *schweren* Diebstahls aus § 243² Str. Gb. (Gumtow u. s. w. noch 2 Angekl.), daneben wegen einfachen Diebstahls aus § 242 Str. Gb. zu bestrafen. Für den *schweren* Diebstahl ist eine Gefängnisstrafe von 4 *Monaten*, für den einfachen Diebstahl eine solche von 2 Wochen gegen jeden der Beteiligten festgesetzt.

Es ist dabei die bisherige Unbescholtenheit der Angeklagten, eine gewisse Nothlage zur Winterzeit und dass es sich nicht gerade um ein erhebliches Objekt handelt, berücksichtigt. Es schien demnach die Annahme mildernder Umstände hinsichtlich des schweren Diebstahls zu I. geboten und die erkannte Strafe in beiden Fällen ausreichend und angemessen, indem andererseits in Erwägung gezogen ist, dass ein *geradezu bandenmäßiger* Diebstahl gegen die *eigene Gutsherrschaft* vorliegt.

Die Kosten, u. s. w.

Azon törvényszéki bíró, kinek ezen ítélet közölhetését köszönhetem, hozzátérszi levelében szóról szóra :

«Ich darf hinzufügen, dass das Urtheil keineswegs eine Seltenheit in unserer Judikatur ist; es lassen sich ja noch viel leichtere Fälle denken . . . Dabei erkennen wir keineswegs auffallend milde. Vielmehr habe ich, als ich vor 18 Jahren aus Westpreussen hieher kam, den Eindruck vom Gegentheil gehabt.»

A német bíróságok enyhe ítélezését illusztrálja a következő eset is, mely a napokban Berlinben előfordult. Egy hirlapkihordó fiu a lakást, melybe be kellett volna adnia a hirlapot, zárva találta. Az ajtó előtt fekvő szalmafonat alatt azonban valami kemény tárgyat érezvén, utána nézett s meggyőződött, hogy ez az előszoba kulcsa. Azonnal átvillant agyán a gondolat, hogy bemeleg s ha lehet, lop valamit. Be is nyitott s magához vett 20 márkát és egy doboz szivart. Ez után az ajtót ismét bezárta s a kulcsot visszahelyezte előbbi helyére. Nehány nap mulva kitudódván a dolog, a bíróság a (15 éves) fiut dorgálásra (Verweis) ítélte. Figyelembe vette a bíróság, hogy a fiut atyja testileg megfenyítette a lopásért.

Ugyancsak Berlinben egy nő, ki egy előkelő házhöz apróbb szolgálatok teljesítése végett esetről-esetre felfogadtatott, ily alkalomkor feltört egy tartályt és kivette a házi asszony takarékperselyét, melyben 800 márka foglaltatott. A bíróság kimondotta a minősített lopást s a vádlott nőt enyhítő

könyv szerkezetének az időközben felmerült tapasztalatok folytán történt továbbfejlesztése. *Glaser*, az osztrák javaslat szerkesztője, elfogadta alapul a német törvényt s csak ott változtatott, hol ez feltétlenül szükséges volt.

A javaslat, és pedig azon szigorított variánsa is, melyet némely módosításokkal pár hónappal ez előtt *Schönborn gróf* igazságügyminiszter ujabban a törvényhozás elé terjesztett, a minősített lopások körét lényegileg ugyanolyan terjedelemben állapítja meg, mint a német törvény; csak egy esettel szaporítja, az 50 frton felüli lopással. E pont tekintetében az osztrák javaslat a magyar törvényt azonos állásponton van.

Azonban a lopás vétségének büntetése és a lopás büntetének minimális büntetése tekintetében a leszállítást tovább viszi mint a német törvény.

A lopás vétségét hat hónapig terjedhető fogházzal bünteti. (Az eredeti magyar javaslatban is hat hónap volt; egy évre a képviselőház jogügyi bizottsága emelte.) A lopás büntetének rendkívüli minimuma pedig az osztrák javaslatban valamennyi minősített lopásnál is *egy nap*. Három hónap csak akkor, ha két minősítési körülmény esik össze.

A *belga* büntető-törvénykönyvben a minősített lopás rendes minimuma öt év, a rendkívüli minimuma három

körülmények fenforgása folytán — nagy nyomor, a kár megtérülése — *négy havi fogházra* ítélte.

Egy másik nőt pedig, ki többszörösen visszaeső volt s öt évi jó visélet után nagy nyomorában ismét lopott néhány krajczárnyi holmit, a berlini bíróság *három havi fogházra* ítélte.

(Mind a három esetet a *Berliner Gerichtszeitung* 1889-iki évfolyamából merítettem.)

hónap. S a legújabb belga törvény szerint feltételes ítéletet is mondhat ki a bíró hat hónapig terjedhetőleg; tehát minősített lopás esetében elengedtetetik a büntetés, ha a vádlott bizonyos ideig újabb bűncselekményt nem követ el.

A *hollandi* büntető-törvénykönyv minimumot épen nem ismer.

Mind e törvénykönyvek közt tehát a minősített lopás minimuma tekintetében a magyar törvény a legszigorubb.*

Külön állást foglal el az *olasz* büntető-törvény. Ide igatom e törvény határozmányait is; előre bocsátva, hogy az olasz btk. az érték szerinti minősítést nem ismeri.

A lopás rendes büntetése három naptól (általános minimum) harmincz hónapig terjedhető fegyház (381. §.).

Bizonyos esetekben a büntetés nem lehet kisebb hat hónapnál (382. §.). Ezen büntetési tétel alá nyolcz eset tartozik, melyek között a magyar Btk. 336. §-ának 1. és 2. pontjai szerepelnek.

Bizonyos más esetekben a büntetés harmincz hónaptól öt évig terjedhető fegyház. Ide tartozik tizenkét eset; ezek

* Heil Fausztin kir. ügyész a 336. §. 3. pontjáról ezt írja: «Hányszor megesett az, hogy egy a 336. §. 3. pontja szerint minősített, különben csekély lopás följelentője, midőn értesült arról, hogy mily büntetés vár a tettesre, följelentését visszavonni szeretne volna. Midőn pedig a közönség, sőt még a sértett fél is sajnálni kezdi a büntetést, ez a legbiztosabb kriterium, hogy a törvény tulszigoru. Összehasonlítottam a lopás büntetését számos külföldi büntető-törvénykönyvvel s azon meggyőződésre jutottam, hogy büntető-törvénykönyvünk ugy a tulszigor, mint a tulságos enyheség tekintetében egyedül áll s okvetlenül módosítandó.» (*Magyar Igazságügy* 1889 februári füzet).

Egy másik kir. ügyész (Szegheő) a *Pester Lloyd* 1887. 13. számában kifejti, hogy «a Btk. a vagyoni elleni bűncselekmények, kiváltképe a minősített

közt a mi 336. §-unk 3., 4., 5., 6., 7. és 10. pontjainak megfelelő esetek. S ha a lopás ezen §. több pontja szerint minősül, a büntetés három évtől nyolcz évig terjedhető fegyház (383. §.).

A 410. §. szerint, ha a lopott érték csekély (lieve), a büntetés leszállitható felével, s ha nagyon jelentékeny (molto rilevante), $\frac{1}{3}$ — $\frac{1}{2}$ évvel fölemelhető.

Az 56. §. szerint: a törvényben különösen megállapított büntetés-enyhítéseken kívül, enyhítő körülmények fenforgása esetében, a büntetés $\frac{1}{6}$ -dal leszállitható. (Oltre le diminuzioni di pena espressamente stabilite dalla legge, se occorono circostanze attenuanti in favore del colpevole, alla pena dell'ergastolo è surrogata quella della reclusione per trent'anni, e le altre pene sono diminuite di un sesto.)

Megjegyzendő az is, hogy a 383. §. 4. pontja akként van szövegezve, hogy a törvény szavai egyenesen utját állják a 336. §. 3. pont azon rendkívüli kiterjesztésének, melyet judikaturánkban észlelhetünk, (midőn a levélboríték feltörése, a kerítésre való felmászás, stb. minősít) — úgy hogy számos eset, melynek végső minimuma a 336. §. 3. pontjának ily tág értelmezése mellett 6 hónap, az olasz törvény szerint néhány napi szabadságvesztés-büntetéssel büntethető. (A 383. §. 4. pontja így hangzik: Se il colpevole, per commettere il delitto o per trasportare la cosa sottratta, ha distrutto, demolito, rotto o scassinato

lopások eseteiben tulságos szigorú ; hogy a fegyházra elítéltek kétharmada lopás miatt lesz elítélve s hogy a vidéken a bűnesetek tulnyomó része a minősített lopási esetek körében mozog.»

Mikor már nem csak a közönség és a bírák, de még a közbádlók is tulszigorúnak tartják a törvényt, akkor valóban itt az idő az intézkedésre.

ripari di solida materia posti a tutela della persona o della proprietà, benché la rottura non sia seguita nel luogo del fatto).

A visszalépés tekintetében és a kár önkénytes megtérítésére is hasonlíthatlanul szélesebb tért enged az olasz törvény mint a magyar. A 411. §. ugyanis így hangzik :

«Quando il colpevole di alcuno dei delitti preveduti nei capi I., IV., V. e VI. di questo titolo (Dei delitti contro la proprietà) e negli articoli 405. e 406., prima di ogni provvedimento giudiziale a suo riguardo, a lui reso legalmente noto, ha spontaneamente restituito il tolto, ovvero, se per la natura del fatto o per altre circostanze non essendo possibile la restituzione, ha risarcito spontaneamente e interamente il derubato o il danneggiato, la pena è diminuita da uno a due terzi.»

Végül egész sorát a büntetlenségeknek állítja fel a család körén belül elkövetett bűncselekményekre nézve :

412. §. «Per i fatti preveduti nelle disposizioni richiamate nell' articolo precedente non si procede contro colui che li ha commessi in danno: 1. del coniuge non legalmente separato; 2. di un parente od affine in linea ascendente o discendente, o di un genitore o figlio adottivo; 3. di un fratello o di una sorella conviventi in famiglia. Se il fatto è commesso in danno del coniuge legalmente separato, o di un fratello o di una sorella non conviventi in famiglia con l'autore del fatto, o di uno zio o nipote od affine in secondo grado con esso autore conviventi, si procede soltanto a querela di parte, e la pena è diminuita di un terzo.»

Ha hozzávesszük, hogy a 48. §. a *korlátolt* beszámítást

is elfogadja, kitűnik, hogy azok a kritikus esetek, melyek a magas minimumot a bíróra nézve terhessé teszik, az olasz törvényben kivétnak a szabály alól; a súlyos büntetés csakis a valóban súlyos esetek számára marad fenn, s így tekintve a dolgot, előrelátható, hogy az olasz törvény határozmányai nem fognak tulszigorra vinni.

VIII.

A VISSZAESÉS.

Azt állítottam fentebb, hogy a visszaesést is oly szigoruan bünteti a magyar törvény, mint sehol nem büntetik. Ezen tételemet szintén meg kell indokolnom.

Franciaország 1885-ben hozott törvényt, mely szerint a visszaesőkre nézve kimondhatja a bíróság az életfogytig tartó száműzést (rélégation) a gyarmatokba. Ezen törvény az illetékes szakkörök részéről a legnagyobb ellenzéssel találkozott. Különösen a *Société général des prisons* egyesület fejtette ki ellene a legszivósabb oppositiót. Teljes joggal hozatott fel a javaslat ellen a parlamenti viták alatt az is, hogy nem csak a visszaesőket akarja üldözni, de a száműzéssel egyszersmind a communistákat. Ép ezen ellenzés folytán azonban párhuzamosan meghozatott Franciaországban egy másik törvény, mely megadja a belügyminiszternek a jogot, hogy a visszaesőket büntetésük két harmadának kiállása után feltételesen szabad lábra helyezhesse, s a belügyminiszter a száműzésre ítélt egyénen e büntetést sem köteles végrehajtani, ha az

bizonyos ideig újra delictumot el nem követ. Franciaországban tehát a visszaesőkre nézve az a jogállapot, hogy az államhatalom a visszaesővel bánhatik a körülményekhez képest szigorúan vagy — nagyon enyhén.

Belgiumot illetőleg felemlítettem, hogy a visszaesők büntetésük hét harmadának kiállása után feltételesen szabad lábra helyeztetnek.

Németországban a visszaesési lopás minősített lopás. A végső minimum három hónap.

Igen érdekesekek az *osztrák* javaslat illető határozmányai.

Nálunk megtörténhetik, hogy valaki 14 éves korában elkövet egy lopást és kap pár napi elzárást, 15 éves korában elkövet ismét egy lopást s kap újra pár napi elzárást; ezután csaknem 10 évig *correcte* viselkedik; de 25 éves korában elkövet egy egyszerű lopást: ekkor megkapja az öt évig terjedhető fegyházbüntetést. Az osztrák javaslat szerint ezen lopás marad egyszerű lopás, mivel az utóbbi bűncselekmény hatálya csak öt évig tart, nem pedig mint a magyar és a német törvény szerint tíz évig. S a mi az osztrák javaslatban a visszaesés büntetését illeti, ez nem lehet magasabb, mint az előbb kiszabott büntetések leg-súlyosabbikának *kétszerese*. (A magyar törvény alapján néha ötvenszerese, mint a fenti példa mutatja).

Az *olasz* törvény alapján a visszaesési büntetés bizonyos esetekben harmadával, más esetekben legfőlebb felével haladhatja meg a rendes büntetést. Vannak oly esetek is, midőn csak a magánelzárás fokoztatik.

Világos ezekből, hogy az újabb külföldi törvények, a visszaesések tekintetében különös szigort nem fejtenek

ki s távolról sem érik el a szigor azon fokát, mely a minimumot illetőleg a magyar törvényben jelentkezik.

Elismerem, hogy a visszaesés kérdésében intézkedni sürgős — intézkedni különösen azokra nézve, kiknek bizonyos bűncselekmények elkövetése szokásukká vált.

Mindenekelőtt a contagium tovább terjedésének megakadályozása a feladat. A visszaesőknek a többi elzártaktól külön tartása föltétlenül szükséges. S a mi a büntetés-nemet illeti, mely náluk alkalmazandó, annak olyannak kell lennie, hogy őket egyrészt rendes és kitartó munkára szoktassa, másrészt erkölcsi akaraterejüket és különösen a rendetlen életmód kellemei iránti ellenállási képességeket fokozza.

Bizonyos, hogy ezen emberek közül sokan a börtönben fel is teszik magukban, hogy nem fognak többé lopni — mert rendszerint a lopásról van ezeknél szó — de ha megjön a kiszabadulás és vele az alkalom, vagy ha a régi könnyü vére társaságba visszajutnak : nem képesek ellentállni a csábításnak.

Úgy a munkához való szoktatásra valamint a jellem alakítására kiváló elemeket tartalmaz a progressiv büntetési rendszer, melyet törvényünk felállit. E rendszert a visszaesők számára részleteiben tüzetesen kidolgozni és *intensive*, különösen erős munkáltatással és egyébbel is, szigorítani volna szükséges.

Az, a mit ez iránt a fővárosi fogházaknál tapasztaltam, célra épenséggel nem vezethet. A budapesti és a pest-vidéki törvényszék fogházaiban körülbelül hatszáz van-
nak elzárva és mindezek akár alkalmi büntetettek, akár

visszaesők, vagy szoros értelemben vett u. n. javithatatlanok, akár néhány heti elzárásra, akár fogházra, börtönre, időleges vagy életfogytig tartó fegyházra vannak ítélve, sőt még a felebbezés alatti vizsgálati foglyok is — mindannyian egy vállalkozó számára honvéd-egyenruhát varrnak. Ez a foglalkozás talán egyikre vagy másokra kényelmetlen, de komoly munka számba nem jöhet.

Legujabban *Liszt* javaslatot tesz,* hogy azokra nézve, kik «szokásból» követnek el bűncselekményt, egy bizottság (Strafvollzugsamt) meghosszabbíthatná a szabadságvesztés-büntetés tartamát, ha arról győződik meg, hogy a bíróság által kiszabott büntetés nem idézte elő a javulást. Ezen javaslatot elfogadhatlannak tartom. Egyrészt megsemmisíti a büntetésnek mint ilyennek jellegét, másrészt a bíróság közjogi állását ássa alá. A közigazgatási közegeknek már azon joga is, hogy a büntetést leszállíthatják, alterálja a közjogi szempontot; de ha a közigazgatási forum még fokozhatja is a büntetést, akkor az igazságszolgáltatás garanciái teljesen megszűntek. Inkább lehetne szó arról, mit *Willert* járásbíró javasolt,** hogy ezen elítélt egyének felett a büntetés kiállása után a bíróság még egyszer határozzon s ha azt véli, hogy az illető nem javult, bizonyos időre a bíróság meghosszabbíthatja a fogvatartást.

Ajánlják némelyek azt is, hogy a bíró az ítéletet olykép

* Kriminalpolitische Aufgaben. Zeitschr. f. d. ges. Strafr. Wissensch. IX. 4. f. 496. l.

** *Willert*: Was wir glauben fordern zu müssen, das ist die Schaffung einer Behörde, auf deren Gutachten hin das erkennende Gericht von neuem die Entlassungsfrage prüft.

állapítsa meg, miszerint meg volna abban határozva a büntetés maximuma és minimuma s e két végpont közt mozogna a végrehajtás. Ez azonban alig egyéb mint a föltételes szabad lábra helyezéssel kombinált birói ítélet; itt is, ott is az adminisztrációra van bízva, czélszerűnek tartja-e végrehajtani a kiszabott egész büntetést, vagy elengedi-e annak egy részét. A különbség az, hogy a javaslat szerint föltétlenül is kibocsáttathatnék az elítélt.*

IX.

A KBTK. 126. §-A.

A részletek közül még a tulajdon elleni kihágást kiváon felemlíteni.

Az élelmi és élvezeti cikkek lopásánál a magyar törvény szinte türehetetlen szögleletességet mutat. A minősített elkövetés a kihágást nem is vétséggé, hanem büntetté, és pedig (betörés, feltörés, bemászás, visszaesés, stb. esetében) fegyházzal sújtott büntetté teszi.

Ha valaki a falon átnyul és lop egy almát, a minimum 50 kr. pénzbüntetés; ha pedig a falra felmászva, ugy veszi le az almát, vagy ha visszaeső: a végső minimum hat havi börtön.**

* A maximum és minimum szerint megállapított ítéleteket ajánlotta először (homályosan) *Holtzendorff*: «Die Kürzungsfähigkeit der Freiheitsstrafen» című dolgozatában 1861-ben. Tüzetesebben kifejtette dr. *Sik Sándor* z 1877-iki *Magyar Themis*ben.

** L. *Jogtudományi Közöny* Mellékl. 1889. 28. sz.

A német törvény szerint a minősített elkövetés esetében is kihágás marad az élelmi vagy élvezeti cikk ellopása.

Felhozatott a minősített lopásokról szóló §. 3., 4., 5. és 6. pontjai védelmére, hogy az alma- és a rózsalopások okozzák a nehézségeket, ezen pedig a mezei- és kertrendőri törvények vannak hivatva segíteni. Tévedés. A leggyakoribb nehézségeket okozzák a birónak a pénzlopások, az árulopások, a műszerlopások, stb., mikor az enyhítő momentumok nyomatékossága (nagy nyomor, igen fiatal kor, stb.) mellett az összeg igen csekély, vagy a kár teljesen megtérített s a lopás betöréssel, feltöréssel, bemászással, hamis vagy lopott kulccsal vagy visszaesésben követtetett el.*

X.

BÜNYÜGYI IGAZSÁGSZOLGÁLTATÁSUNK A STATISZTIKA VILÁGÍTÁSÁBAN.

Legbiztosabb alap az igazságszolgáltatás általános súlyossági mérvének megvizsgálására a statisztika.

Magyarországot illetőleg a statisztika azt mutatja, hogy itt a bünyügyi igazságszolgáltatás évről-évre szigorubbá válik.

Kifejezi ezt határozottan az igazságügyminiszterium működéséről szóló 1875—1886. hivatalos jelentés, melyet több ízben volt alkalmam idézni. A 159. lapon e jelentés a következőket mondja :

* Az idevágó eseteket I. a 24. és a 40. és köv. II.

«A fegyintézetek számának gyors emelkedése büntető-törvénykönyvünk szigorú rendelkezéseinek következménye, a mit bizonyít az a körülmény, hogy

az 1881. év végén	457
• 1882. „ „	926
1883. „ „	2366
• 1884. „ „	2707
1885.	2573
1886.	2222

tehát a *fegyintézetek szaporításáig* folyton emelkedő volt azok száma, a kik a fegyintézetekben nem voltak elhelyezhetők.»

A magyar igazságszolgáltatás a szigor tekintetében már meg is haladta az osztrák igazságszolgáltatást.

A bécsi és a budapesti statisztikai hivatalok által kiadott *Statisztikai Évkönyvből* meritem a következő adatokat.

Kiszabott büntetések.

A) Magyarország :

	1881	1882	1883	1884	1885	1886
Életfogytig tartó fegyház ...	29	35	42	34	37	45
10—15 évi fegyház ..	134	153	120	167	163	166
5—10 évi fegyház ..	361	445	412	445	380	505
Büntettek és vétségek összesen *	55,543	56,330	51,655	55,003	55,214	55,458

B) Ausztria :

Életfogytig tartó fegyház, (a halálbüntetésre elítéltek, de szabadságvesztésbüntetésre megkegyelmezettek beszámításával)...	36	30	21	28	35	20
10—20 évi fegyház	200	210	176	166	175	119
5—10 évi fegyház ...	596	535	478	535	490	457
Büntettek és vétségek összesen *	36,595	35,516	32,653	33,060	33,290	32,180

* Azon vétségek, melyekre csak pénzbüntetés szabott ki, nincsenek ide számítva.

Kitűnik ezekből, hogy Magyarországon a repressio igen erős, — *erősebb mint Ausztriában*. Mert habár, (Horvátországot bele nem számítva), a lakosság száma Magyarországon körülbelül 8¹/₂ millióval kevesebb mint Ausztriában, a kiszabott büntetések absolut számai a két államban csaknem egyenlő magasúak, sőt némely számok nálunk magasabbak, mint amott. És mig Ausztriában a kiszabott büntetések száma évről-évre rohamosan hanyatlóban van, Magyarországon a súlyosabb szabadságvesztésbüntetések-nél az emelkedés irányzata az uralkodó. Elismeri ezt legujabb dolgozatában dr. *Ráth Zoltán* is, habár az igazságszolgáltatás *egésze* tekintetében tartózkodik a véleménynyilvánítástól.³

A mi különösen a minősített lopásokat illeti, először is ide igtatom a pár héttel ezelőtt megjelent osztrák 1885-iki hivatalos kimutatást (L. *Die Ergebnisse der Strafrechtspflege 1885.*) s mellé helyezem ugyanazon évnek magyar kimutatását :

<i>Lopás.</i>		<i>Lopás.</i>	
Ausztria 1885. ¹		Magyarország 1885. ²	
10—15 év.	6	10 év	2
5—10	184	5—10	131
3—5	257	2—5	1866
2—3	341	1—2	757
1—2	1975	6 hó—1 év	2274
6 hó—1 év	2488	1 hó—6 hó	1127
3 hó—6 hó	3877	14 nap—6 hó	267
1 hó—3 hó..	5536	1 nap—14 nap	295
1 hóig	1751	Pénzbüntetés	7

¹ Ezek közt több büntetendő cselekményért 2069.

² A járásbirósági ügyek sem a magyar sem az osztrák kimutatásba nincsenek fölvéve.

L. *Jogtudományi Közöny* 1889. sz.

Két évnél több szabatotott ki tehát Ausztriában 788 esetben, holott nálunk 1999 esetben. *S míg Ausztriában az ezren tuli szám az 1—2 évi tételnél kezdődik, addig nálunk ez már megvan a 2—5 évi tételnél.*

Ezen adatok stringens bizonyító ereje alól ugy hiszem senki sem fogja magát kivonhatni. Különösen, ha itt is figyelembe vesszük egyrészt, hogy Ausztriában a lakosság száma sokkal több mint Magyarországon, másrészt hogy mily nagy szigor jellemzi az 1852-iki osztrák büntető-törvénykönyvet, melynek helyébe ép most készülnek Ausztriában nagy buzgalommal egy sokkal enyhébb, az európai kodexek közt (a hollandi törvény mellett) talán legenyhébb javaslatot, törvénynyé alkotni.*

* A mi a betöréses, bemászásos lopásokat illeti, az osztrákok — mint fentebb láttuk — itt is a minimumot teljesen megszüntetik. Sőt a parlamenti bizottság legujabb határozata szerint a minősített lopásért járó büntetést is, épügy mint minden egyéb cselekménynek hat hónapig terjedhető büntetését, föltételesen *elengedheti* a bíróság. És a mi szakembereink még mindig azt hitetik el magukkal és folyton hirdetik, hogy sulyosítási irányban fejlődik a külföldön a büntetőjogi törvényhozás és a bíraskodás!

Igen érdekes adalék birtokába jutottam az osztrák gyakorlatra vonatkozólag magán uton. Minekutána a börtönügyi bizottságban bemutattam az osztrák statisztikát, mely ott oly nagy meglepetést okozott, fölkertem *Földes Béla* urat, az egyetemen a statisztika tanárát, szerezne Bécsből bővebb felvilágosítást ezen adatok megbízhatósága iránt. Dr. Földes Béla ur a bécsi statisztikai hivatal elnökéhez *Inama-Sternegg*-hez fordult és ez hosszabb levélben válaszolt. Kiemelem a levélből azt a részt, mely a lopással foglalkozik :

Die im Vergleich zum Jahre 1881 (und überhaupt zur Periode der wirthschaftlichen Krise 1876/81) eingetretene Abnahme der Verurtheilten ist ausschliesslich auf die Abnahme der Verurtheilungen wegen Verbrechens des Diebstahles zurückzuführen, welche (wie die Ziffern des letzterschienenen gemeins. statistischen Handbuches auf Seite 142 erschen lassen) von 20,074, im Jahre 1881 auf 15,054 im Jahre 1886 gesunken sind. Da weder die Nachweisungen der Strafgerichte, noch die Ausweise der Staatsanwaltschaften eine Andeutung über die Ursachen dieser Erscheinung enthalten, so muss auch ich mich eines Urtheiles enthalten und es Euer Hochwohlgeboren überlassen, dieselbe aus dem Sinken der Getreide-

A német bűnügyi statisztika (*Kriminalstatistik. Bearbeitet im Reichsjustizamt und im Kaiserlichen Statistischen Amt*) adatai szerint 1882-ben, a tüzetes statisztikai feldolgozás első évében, a minősített lopás (schwerer Diebstal) büntetései következőleg oszoltak meg:

Öt évi fegyházon felül	0·99%
Két évtől öt évig fegyház	5·39 „
Egy évtől két évig fegyház	16·02 „
Két évnél magasabb fogház---	0·86 „
Egy évtől két évig --- ---	5·08 „
Három hónaptól egy évig fogház	47·83 „
Három havi fogház vagy kevesebb---	23·72 „

Következik ebből, hogy:

1. egy évnél kevesebbet kapott 70·83%,
2. az eseteknek *több mint két harmadában* a rendkívüli büntetési tétel alkalmaztatott,
3. öt évnél hosszabb tartamu büntetés nem egész *egyszázalékban* szabattott ki.

Vagyis a magas maximumnak és a magas «középmértéknek» befolyása ezen évben ugyszólván semmi volt.

A későbbi években szintén nem igen változott a büntetések arányszáma.

Az utóbbi négy évnek statisztikai eredménye a következő:*

	1883	1884	1885	1886
Öt évi fegyházon felül	0·93	1·38	1·42	1·22
2—5 évi fegyház	4·75	6·42	6·06	0·29
1—2 „ „ --- ---	14·25	9·82	9·46	9·51
Két évnél magasabb fogház	0·71	1·62	1·93	2·07

preise oder aus vermehrter Arbeitsgelegenheit der hier in Frage kommenden Volksschichten oder daraus zu erklären, dass die Strafgerichte in jenen Fällen, wo der Werth der gestohlenen Sachen (über 25 fl. resp. über 5 fl) über die Qualification des Diebstahls — ob Verbrechen oder nur Uebertretung — entscheidet, gegenwärtig *grössere Milde* walten lassen als früher.

* Ide vannak sorolva a fiatalokrak is, nemkülönben a kísérlet és a segítés.

	1883	1884	1885	1886
1—2 évi fogház ---	5'66	10'09	11'10	11'53
3 hónaptól egy évig fogház	49'11	55'73	54'54	53'92
3 havi fogház vagy kevesebb ---	24'51	14'88	15'39	15'40
Intés ---	0'08	0'06	0'10	0'06

Mint a Holtzendorff-Jagemann-féle börtönügyi kézikönyv írja, 1884-ben a *visszaesési* egyszerű lopásokra, mint a minősített lopások egyik kategóriájára, kimondatott :

Három hónaptól egy évig fogház	53'70 ^o / _o ,
Két évnél rövidebb fegyház ..	22'53 «
Két évtől öt évig fegyház..	12'01 «

ámbar a maximum itt is 10 év.

Legérdekesebb azonban, hogy büntetés-kiszabások összeredményét ezen munka következőleg jellemzi :

« Das Gesamtbild von der Art und Höhe der erkannten Strafen wird vom Reichs-Justizamte dahin characterisirt, dass die zur Anwendung gebrachten Strafmaasse in ihrer überwiegenden Mehrzahl sich von den geringsten, in dem gesetzlichen Strafrahmen zulässigen Strafmaassen nur wenig entfernen und dass sie der oberen Grenze dieses Rahmens sich nur sehr selten nähern. » (II. 522. I.)*

* Ugyane munka következőket írja a francia igazságszolgáltatásról : « Die gleiche Vorliebe für niedere Strafen, wie in Deutschland, hat auch bei den Tribunalen in Frankreich bis auf die jüngste Zeit vorgewaltet. Die Verhältnisszahl der von den Französischen Gerichtshöfen ausgesprochenen Verurtheilungen zu Gefängnisstrafen von mehr als 1 Jahr ist seit 1851/55—1874 von 60°/_o auf 30°/_o zurückgegangen. Im Jahre 1881 trafen auf 63,294 Individuen, welche schon Gefängnisstrafen erstanden hatten, nicht weniger als 59,098 Fälle (93°/_o), in welchen *neuerlich* auf Strafen von 6 Tagen bis auf 10 Monate erkannt wurde, und im Jahre 1882 erfolgten nur 5754 Verurtheilungen zu mehr als 1 Jahr Gefängniss, während die Zahl der geringeren Strafen 115,149 betrug. » (E mellett a büntetés *felét* el is engedik, ha a börtönben jól viseli magát az illető.)

Ugyanezen jelenséget constatálja évről-évre a francia igazságügyminiszterium a bűnügyi igazságszolgáltatásról szóló jelentésében (*La Justice en France*), és nem különben ezt variálják a francia tudósok is, mint Yvernés, Haussonville és mások.

Azt hiszem, kimutattam, hogy a német judicatura a minősített lopásra nézve és egész általánosságban is, sokkal enyhébb mint talán sokan nálunk eddig hitték.

S a ki a fentebbi adatokat összeveti a magyar judicaturával, ugyanazon eredményre fog jutni, mint midőn fenebb a magyar és az osztrák közt párhuzamot vontam.

A mi különösen a lopásokat illeti, a magyar gyakorlat 1884., 1885. és 1886-ban a Statistikai Évkönyv szerint a következő képet tünteti fel:

Büntett : vétség.

	1884	1885	1886
Lopás büntette_ ---	4889	5004	4636
" vétsége (tvszék)	1904	1722	1862
vétsége (jbság)	10966	11277	10851

Büntetések.

(Törvényszékek.)

10 évi fegyház ..	5	2	15
5—10 évi fegyház ..	134	124	145
5—10 évi börtön	14	7	17
2— 5 évi fegyház	1619	1638	1503
2— 5 évi börtön	215	215	203
2— 5 évi fogház	16	13	5
1— 2 évi börtön	757	684	677
1— 2 évi fogház---	91	73	85
6 hó—1 évi börtön ..	1981	2000	1752
6 hó—1 évi fogház _	244	274	308
1 hó—6 havi fogház _	1175	1127	1156
14 napi—1 havi fogház	243	267	325
1 napi—14 napi fogház --- ---	289	295	286
Pénzbüntetés, mint főbüntetés	10	7	11

Büntetések.

(Járásbíróságok.)

1 hó—6 havi fogház _	1708	1787	1627
14 napi—1 havi fogház .	2819	3243	2907
1 napi—14 napi fogház ---	6358	6157	6247
Pénzbüntetés, mint főbüntetés	81	90	70

A százalékos összehasonlítás ugyan a német bíraskodás eredményeivel nagyon meg van nehezítve az által, hogy német statisztika a minősített lopásnál a három hónapot veszi szétválasztó pontul, a magyar törvény pedig a hat hónapot, továbbá mivel a törvényszékeknél megállapított vétségekre nézve nem tudni, vajon ezek mily hányadban eredeti lopási vétségek és mily hányadban lopás büntetéstől correctionalizált vétségek. Annyi azonban bizonyos, hogy a magyar gyakorlatban igen erősen van képviselve a két éven felüli fegyház (ill. két éven felüli börtön), mely büntetési tétel a német ítéletekben elenyésző csekély százalékkal jelentkezik.

S ez jellemző vonása a két judicaturának. A német, daczára annak, hogy maximuma magas, nem alkalmaz súlyos büntetéseket, mert a minimum alacsony; a magyar pedig daczára annak, hogy a maximuma alacsony, súlyos büntetéseket alkalmaz, mert a minimuma magas.

XI.

Végül még egy szót magáról a kodex-módosítás kérdéséről.

Azon laza igazságszolgáltatási állapotok közt, a melyek uralma alatt a kodex javaslata készült, (midőn a büntetés sokszor valóban nagyon is a kedélyesség jellegével birt), ha nem is igazolható, de érthető volt, hogy a kodifikátor és a törvényhozás tényezői főttörekvésöket arra irányozták, hogy a magyar bírót a büntetés kiszabása tekintetében bizonyos keretbe szoktassák; még azon sem lehetett csodálkozni, ha ezen helyes czélzatban talán messzebb,

mentek, mint feltétlenül szükséges volt. De ma, midőn a bírói kar könnyebben belészokott a paragrafusos merevségbe mint hinni lehetett, sőt nagyon is beleszokott; midőn kézzelfoghatólag mutatkozik, hogy az oscillatio természeti törvényénél fogva a tulszigorba: ma már azt hiszem, minden veszély nélkül lebonthatjuk a büntetési tételek magas sánczait s épen nem kell attól tartanunk, hogy a magyar bírói kar el fogja hanyagolni az állami és a társadalmi összlet védelmét.

És ne riaszson meg bennünket e szó: novella. A Btk. által létesített kultur-intézmények veszélyben voltak talán néhány évvel ezelőtt, midőn a reactio árnya lebegett az igazságügyi kérdések felett. Ma senkisé is állíthatja, hogy van ok ettől tartani. Gondolják meg azon szakférfiak, kik bizonyos idegességgel ragaszkodnak a kodex érintetlenül maradásához, hogy nem a reform merev negatiója teszi az intézményeket állandókká, hanem a tapasztalatoknak és az idők szavának gondos figyelembe vétele.

A francia és a belga büntető-törvénykönyvek a miatt oly hosszú életűek, mivel egyes fejezeteik többször keresztülmentek részleges módosításokon. A német büntető-törvénykönyv novellát kapott — igaz, hogy nem helyes irányut — életbe léptetésének hatodik évében, és most ismét novelláról kezdenek beszélni Németországban. A hollandi büntető-kodexet pedig szerzőjének *Moddermann*-nak hozzájárulásával módosították mielőtt életbe lépett, a vacatio legis alatt

XII.

A BÜNTETÉSI RENDSZER KIBŐVITÉSE. A PRAEVENTIO.

Felsoroltam azon főpontokat, melyek a Btk. büntetési rendszerén belül szerintem módosítandók lesznek.

E mellett szükségesnek vélem a kodex büntetési rendszerét ki is bővíteni.

A büntetőjogi törvényhozás messze túlhaladta már azon területet, melyet a hetvenes években elfoglalva tartott.

Midőn kodexünk készült, a progressiv büntetési rendszer behozatala egy bátor tett volt. Magyarország mint első merte megtenni e lépést a kontinentális államok közt.

Ma azonban a törvényhozások *új* büntetési nemek behozatalán s a birói büntető ítélet parancsolólag rendelkező szerkezetének átalakításán dolgoznak.

Kiválólág angol nyomokon jár ezen reform. Valamint a mult század végén az angol intézmények adták meg az anyagot a kontinens korhadtt bűnvádi eljárásának átalakítására : ugy most az anyagi büntetőjog észszerűbbé tétele is az angol intézmények megfigyeléséből veszi impulsusait.

Másrészt az olasz anthropologiai iskola tanai is kezdenek érvényesülni itt-ott s a németek és a francziák akaratlanul hódolnak ezen iskola tanainak. Követelik a szakörök a praeventiv intézmények szervezősét, különösen azon, részben emberbaráti, részben kriminalistikus czélzatu

institutiókat, melyek «patronage» elnevezés alatt ismeretesek.

Ha mi azt akarjuk, hogy bűnügyi igazságszolgáltatásunk a felesleges repressio erő kifejtését és ennek hátrányait kikerülje, nekünk is hozzá kell látnunk ezen intézmények meghonosításához.*

Örömmel üdvözlöm a gyermekvéd-egyletnek legújában történt alapítását, mivel ebben egy igen szerencsés irányu kezdeményezést látok többek közt azon célra is, hogy a magyar bíró munkája kevesbedjék s a börtönintézetekben eltartandó egyének felszaporodása korlátozottassék. Szükséges lesz hasonczélu egylet alakítása minden nagyobb vidéki városban.* S e tekintetben a bírói és

* Helyesen mondja *Földes Béla* a *Bűnügy Statisztikája* című munkájában Tartsuk szem előtt, hogy nem szabad mindent csak a büntetéstől várni. A magasabb osztályok példaadása, a nyomorban levők iránti apostoloskodás, a jellem és erény becsülése, a jellemtelenség és elvetemedettség megvetése: ezek szükségesek a bűn növekedő hullámainak visszaszorítására. (71. l.)

** Franciaország legújában törvényt hozott az elhanyagolt gyermekek védelméről.

A szülők vagy egyéb felmenők atyai hatalma elvész és a bíróság által megszüntnek nyilvánítandó, ha azok a következő büncselekmények miatt elítéltek:

1. Saját gyermekeiknek a kicsapongásra vagy prostitúcióra való csábítása. 2. Gyermekeik személyén elkövetett bármely *büntett*, vagy részesség gyermekeik által elkövetett bármely büntettben. 3. Gyermekeik személyén *másodszor* elkövetett bármely *vétség*. 4. Másodszori elkövetése kiskorúak kicsapongásra való csábításának.

Ezen eseteken kívül *joga* van a bíróságnak az atyai hatalom megszüntetését kimondani, a következő esetekben:

1. Ha a szülők fegyházra vagy kényszermunkára ítéltettek, kivéve mégis ezek közül a felségsértés és hűtlenség összes eseteit. 2. Ha a szülők gyermekrablás, gyermekeltitkolás, gyermekkítétel vagy csavargás miatt másodszor elítéltek. 3. Ha a szülők egy évnél kevesebb idő alatt másodszor elítéltek részegeskedés miatt, vagy a miatt, hogy 16 éven aluli gyermekeiket akrobatáknak kiszolgáltatták vagy csavargók vagy koldusok felügyeletére bízták. 4. Ha a szülők kiskorúaknak a kicsapongásra való csábítása miatt

ügyési karnak kiváló hivatása van. Ha ezen oldalról jön a buzdítás, ez a sikert, azt tartom, az illető városban biz-

egyszer elítéltettek. 5. Ha a 16 éven aluli gyermek bűncselekvény vádja alól felmentett, de javító intézetbe küldetett. (A hivatkozott § szerint a bíróság a 16 éven aluli vádlottat felmentheti és szülei felügyelete alá visszadahatja, de a körülményekhez képest bizonyos számú évekre javító intézetbe leendő küldetését is elrendelheti.) 6. Minden elítéltetés nélkül, ha a szülők köztudomásu és botrányos részegeskedés vagy rosz bánásmód által a gyermek egészségét, biztonságát vagy erkölceit veszélyeztetnék. Az atyai hatalom rehabilitatio útján ismét visszanyerhető.

Az eljárás folyama alatt a bíróság a szükségesnek látszó biztosítási intézkedéseket megteheti.

Ha csak az atya fosztatik meg az atyai hatalomtól, az az anyára száll át. Ha ő is meg van attól fosztva, akkor a bíróság a gyermeket vagy köztörvény szerinti gyámság, vagy a közjótékonsági bizottságok, illetve Párisban és környékén az Assistance Publique gondviselése alá adja, mely ismét vagy maga gyakorolja a gyámságot vagy az magánosokra ruházza.

Ha meggondoljuk, hogy e törvény intézkedéseinek szigoru végrehajtása esetén ezer és ezer gyermek fog az atyai hatalom alól elvonatni, kiknek számára a köztörvény szerinti gyámságról gondoskodni a gyakorlatban csak ritkán lehet, akkor látjuk, hogy mind e gyermekek nevelését és gondozását vinni és a törvényt gyakorlatban hatályosan foganatosítani csak ily feladatra alkalmas, hatalmas szervezet útján lehet.

Ily hatalmas szervezetet képeznek Franciaországban a közjótékonsági bizottságok (commissions hospitalières, bureaux de bienfaisance), illetve Párisban az ezeket helyettesítő Assistance Publique.

Ezek a közigazgatás szerves alkatrészét képező községi bizottságok, melyek a magasabb közigazgatási szervek, és végső fokon a belügyminisztervezetése alatt állnak. A bizottsági tagok részint állami közegek, részint önkormányzatiak. E bizottságok végzik a jótékonság összes funkcióit (kórházak, menhelyek igazgatása, szegények segélyezése stb.), sőt önkénytes adományok elfogadása és felhasználása által közvetitik a magánjótékonság igen nagy részét is. Bevételeiket, adományokon és alapítványokon kívül az állam departement és a községek által hozzájuk utalt jövedelmek és segélyek képezik. A párisi Assistance Publique functiója a vidéki jótékonsági bizottságokétól nem különbözik; csak szervezete centralisáltabb azokénál és működési köre nagyobb. Az Assistance Publique hivatalnoki kara ezekre, budgetje pedig számos milliókra rug.

E szervezet az, mely a törvény intézkedéseinek keresztülvitelére hivatva lesz. A törvény egyszersmind az Assistance által berendezett és ezenkívül magánosok által fentartott néhány intézetnek bizonyos az atyai hatalomhoz hasonló jellegű jogokat ad az azokban nevelt gyermekek felett. (L. *Jogtudományi Közlöny* 1889. 36. sz.)

tosítani képes. A rabsegélyző egyleteknek is társadalmi és állami segélyforrásokkal erősítése, az egyleti hálózat kiépítése első rendű feladat, mivel a visszaesések némi korlátozását csakis ily uton lehet elérni.*

* A budapesti rabsegélyző egylet működését azonban nem tartom megfelelőnek. Nagyon nagy súlyt helyez a befektetésekre és a tőkegyarapításra, de keveset tesz a *jelen* érdekében. Épített 35,000 frtért Kőbányán menedékházat s ez a menedékház jórészt üres. Befogadási képessége 100 egyénre van számítva, s midőn pár hónappal ezelőtt látogatást tettem benne, mindössze 13 volt a létszám. Bizonyos, hogy a nyári hónapokban apadásnak kell előállni, mivel az emberek könnyebben jutnak munkához, de mint értesültem, a téli hónapokban is a legmagasabb létszám 39 volt. Ha a segély e nemére szorulók ily csekély számúak a fővárosban, akkor kár volt a nagy házba fektetni a tőkét, ha pedig vannak, kik rászorulnak (s ez valószínűbb), de az illető hatóságok részéről nem utaltatnak oda, akkor hiba van a szervezetben. A mi pedig a pénzsegélyezéseket illeti, melyeket az egylet oszt, ezek évről-évre alig tesznek többet 600—800 frtnál s ujabban évről-évre kevesbednek. Egy egylet, mely aránylag oly bő segélyforrásokról rendelkezik — többek közt néhány ezer forint évi kormánytámogatásban is részesül — a pénzsegélyezések terén is sokkal többet volna köteles tenni. (L. az egyletről bővebben *Jogtudományi Közöny* 1889. 26. sz.)

Tudtommal a fővároson kívül a következő városokban vannak rabsegélyző-egyletek: Erzsébetváros, Gyulafehérvár, Kecskemét, Pécs, Székesfehérvár, Temesvár, Zombor.

Megfontolásra méltó, vajon nem volna-e célszerűbb behozni az (angol utánezatu) francia rendszert, hol a patronage olyképp van szervezve, hogy az állam az egyleteket, melyek a kiszabadult foglyok támogatásával foglalkoznak, azon mérvben segélyezi, a mily mérvben ezek tevékenységet fejtenek ki. Az egyletkez utaltatik az állami közegek által a kiszabadult egyén s az egylet el-tartja mindaddig, míg foglalkozást talál. Mikor ez megtörtént, az egylet a kormánytól közli az eredményt s a kormány minden napra, a meddig az egylet az illető egyént eltartotta, *fél frankot* utalványoz az egyletnek. A maximum, a mit az állam egy egyént illetőleg utalványoz, 100 franc. — Természetes, hogy nálunk, hol ezen ügy még fejletlen, az egyleteket az aránylagos járulékon kívül bizonyos fix segélyben is kellene részesíteni.

Érdekes határozományt tartalmaz a new-yorki büntető-törvénykönyv 697. §-a. E szerint az egy évnél hosszabb szabadságvesztés-büntetések olyképp szabad-dók ki, hogy az elítéltnak kibocsátása márczius és november hónapok közt időre essék. — Nálunk e szempont-ra annyiban volna figyelem fordítandó, hogy a téli időben kibocsátottak addig, míg munkához juthatnak, minden esetre bizonyos segélyben részesíttetnének. Megtörténik olykor az, hogy Erdélyből elvisznek egy elítéltet pl. Szege-dre vagy Felső-Magyarországba s kibocsátják őt téli időben, mikor hetekig tart hazajutnia. Hogy az uton az

Jó példát mutatott a belga igazságügyminiszter, midőn a mult évben körrendeletileg ajánlotta a bírácoknak és ügyészeknek a gyermekvédő és rabsegélyző-egyesületek támogatását. A belga igazságügyminiszter többek közt ezeket mondá körrendeletében: «A magistratura hivatva van ezen egyleteket tekintélyével és tanácsával támogatni. Különösen áll ez az államügyészség tagjairól. Az államügyészek itt tanulmányozhatják az erkölcsi és anyagi nyomort, melyben a büntettek forrása rejlik és az ellenhatást, melyet a büntett az illetők kedélyére gyakorol. A szellem azon sajátságai, azon tapasztalat és azon tapintat, mely szükséges arra, hogy a büntetőtörvény alkalmazásánál a kellő mérték megtartassék, az ily tanulmányozásnál nem sokára megszerezhetők lesznek, ugy hogy az államügyészség fiatalabb tagjainak nem lehetne ennél jobb előkészítést ajánlani hivataluk nehéz functiói számára.» A miniszter azzal zárja sorait, hogy az illető városban a magistratura szükség esetén maga kezdeményezze egylet alakítását.*

A magyar igazságügyminiszterium is adott ki 1886-ban hason irányu rendeletet, de ugy látszik, e kezdeményezés nem volt elég erélyes, vagy nem sürgettetett utóbb a végrehajtás; eredménye a rendeletnek alig lett.** — —

ily ember mikre vetemedik, arra az illető kormányközegek semmi tekintettel nincsenek.

* L. *Jogtudományi Közlöny* 1889. 12. sz.

** *Körrendelet.* Valamennyi kir. törvényszéki elnöknek és kir. ügyésznek.

Azon véd- és segélyegyletek, melyeknek feladata a börtönökben és fogházakban letartóztatottaknak erkölcsi javítására, szellemi fejlesztésére megengedett módok szerint közremunkálni, azoknak elhagyatott és szükségben levő családtagjairól is lehetőleg gondoskodni, a börtönökből és fogházakból kiszabadultak viseletét figyelemmel kísérni, irányukban az idegenkedést és bizalmatlanságot érdemükhöz képest enyésztetni, a jó viseletű vagyontalanokat becsületes keresetmódhoz juttatni s őket szükség esetén közvetlenül

Szólnom kell még itt a kriminalitás egyik legfőbb kut-forrásáról, az alkoholismusról.

Az u. n. alkohol-mérgezés elleni törvényhozási és tár-sadalmi actio a külföldön már több helyen jelentékeny sikert mutathat fel. Egész néposztályok, melyek azelőtt áldozatai voltak a pálinkaivásnak, visszahódítottak a nyu-galmas családi élet és a productiv munka számára.

Az északamerikai *Maine* állam tette eddig a legnagyobb haladást. Megtiltotta a szeszes italok készítését s a tilal-

vagy közvetve segélyezni, szóval odaműködni, hogy a büntető ítélet végre-hajtása által megjavultnak látszó egyének a társadalomnak hasznos tagokul adassanak vissza s a javulás útján meg is tartassanak: kétségtelenül a tár-sadalom egyik nemes, közérdekű és közhasznu intézményei közé tartoznak.

Sajnos, hogy ily rabsegélyző-egylet még eddig csak három alakult s áll fenn az országban, u. m. Budapesten, Nagyváradon és Brassóban, holott ily segélyegylet létesítése ugyszólván minden kir. törvényszék területén indo-kolt volna.

Az ily segélyegyletek létrehozatala és fentartása legczélszerűbben csak társadalmi uton történhetik; az állam azt legfőlebb csak védelmében s tá-mogatásában részesítheti.

Részemről az ily egyletek létrejöttét csak örömmel tapasztalnék és fen-tartásukat — ha a kitűzött célra megválasztott eszközök helyessége felől a hozzám bemutatott alapszabályokból, életképességükről pedig az alakulási viszonyok megismerése folytán előzetesen meggyőződést szereztem — bizo-nyos mérvű anyagi támogatás által készséggel biztosítanám.

A báró Sennyey Pál országbíró ur elnöklete alatt a fővárosban közelebb megalakult erkölcsnemesítő egyesület egyik céljául tűzvéni ki ily rabsegélyző-egyesületek alakítását, kilátás nyílt arra, hogy e téren a közel jövőben élén-kebb mozgalom tog beállani.

E mozgalmat meleg pártolás és szakszerű utbaigazítás által a helyes me-derbe vezetni és sikerét biztosítani nagy részben a kir. törvényszéki Elnök s kir. Ügyész urak hatalmában áll, s ha ily módon az ország több részé-ben alakulnak és izmosodnak meg rabsegélyző-egyletek, ugy a jó példa rö-vid időn élesztő hatással birand a hátramaradottakra nézve is.

Felhivom tehát ugy kir. törvényszéki Elnök, mint kir. Ügyész urat, hogy felhasználva az országos erkölcsnemesítő egyesület által előidézendő mozgalmat az ügy nemes célzata által áthatottan, egyetértőleg társadalmi uton működjenek oda, hogy ily rabsegélyző egyletek alakíttassanak s azok működésének a helyes irány megadatván, sikerük is lehetőleg biztosíttassék.

Budapest, 1886 junius hó 26-án. (18819. I. M.)

Fabinyi Teofil.

mat keresztül is vitte egész szigorral. A nyilvános eladás szintén betiltatott s ezzel a fogyasztás minimumra szál-
lott alá.

A *hollandi* 1881-iki korcsmatörvény* a korcsmák számát az országban 49 ezerről 13—14 ezerre van hivatva leszá-
lítani s e tekintetben már is szép siker éretett el.

Norvégiában és Svédországban 40 év óta dolgoznak a pálinka-ivás kiirtásán. Közhasznu egyesületek megvásá-
rolták a korcsmáltatási jogot s az általuk nyitott helyisé-
gekben egészségesebb, enyhébb italokat és tápláló éte-
leket adnak el. Ezen egyletek útján eléri az állam töb-
bek közt azt, hogy pontosan végrehajtatik a törvény
azon rendelete, mely szerint fiatalokú egyéneknek és
részegeknek italt nem szabad adni, hitelre pedig épen
senkinek. Az évi fizetést huzó egyleti alkalmazottaknak
semmi érdekük nincs abban, hogy minél többet adjanak
el, a törvény kijátszásától tehát tartani nem lehet. Ugyan-
csak az egyletek berendeztek némely városokban a mun-
kások részére ugynevezett várakozó termeket, a hol sem-
minemü ital nem kapható, de igenis olvasmány. Számos
munkásnak itt van a találkozó helye és ide mennek a
munkaadók is, a kik munkásokat keresnek, hogy szer-
ződtessék az illetőket. E helyiségek használata ingyenes.**

* L. *Jogtudományi Közlöny* 1883. 41. sz.

** Érdekes azon köszönő irat, melyet Christianssand városának rendőri
hatósága az ottani egylet vezetőjéhez intézett: «Városunkban ezelőtt — így
szól az irat — ép úgy mint másutt, a pálinka-korcsmák központul szolgál-
tak mindenféle gyűlevész nép számára, melynek főfoglalkozása a korhely-
kedés, majd a nyilvánosságot kerülő egyik-másik ipar, nem ritkán a lopás
és a rablás volt. Lárma és piszok uralkodott e helyiségekben, bent és künt
veszekedések, melyek csődületeket vontak maguk után. A munkások a pá-
linka-korcsmá padjain nyujtózkodtak, a helyett hogy otthon családjuk kö-

Angolországban többszöri visszautasítás után a parlamentben győzött az az indítvány, miszerint a községek adófizetőinek ²/₃ többsége jogositva legyen megtiltani a községben a pálinka eladást. Ezen kívül társadalmi agitatio útján a munkások számára kávéházat nyitnak, hol ezek szabad idejüket kedélyesen eltölthetik.

Németországban a jelen évtized elején birodalmi egyesület alakított: *Deutscher Verein gegen den Missbrauch geistiger Getränke*. Ezen egyesület a maga kebelében u. n. korcsma-bizottságot alakított, mely a korcsmaügy tanulmányozását és az e téren életbeléptetendő reformok iránti javaslattételt nyerte feladatul. A bizottság kimondotta, hogy első teendő: a birodalmi törvény útján a korcsmák számát a községi lakosság arányszámához mérten maximaliter meghatározni; szükségesnek mondotta továbbá, hogy kiskorúaknak pálinkát ne legyen szabad adni, hogy a korcsmákban a hitelre eladás megtiltassék, hogy az esteli záróra betartásáról a hatóságok szorgosan gondoskodjanak, hogy a pálinkamérés teljesen különválasztassék a szatócosságtól és más ilyféle üzletektől.*

rében töltötték volna szabad idejüket. S ha az asszonynak pénzre volt szüksége, hogy a gyermekek éhségét csillapítsa, kénytelen volt férjét azon dőzsölő tömegben felkeresni s gyakran nem kapott egyebet mint szidalmat, gunyt és nem egyszer ütlegeteket. Tél idején ha a kereset szűk volt, a korcsmáros hitelre adta pálinkáját s ez lett forrása s kezdete a nyomornak. Az egyesület mindezt megváltoztatta. Teljesen alaptalannak bizonyult azon aggodalom, hogy az egyesület csinos és tiszta helyiségei tulnagyon vonzerőt fognak gyakorolni a korcsmaiban való időzésre. A korai bezárás hathatósan erősíti a családi életet, mely teljes mérvben megnyeri azt, a mit a dorbézoló társaságok elvesztenek. A munkások közt a nyugtalankodások a multhoz képest nagyon megritkultak.

* L. Lammers: Umwandlung der Schenken. (Ismertetve a *Jogtudományi Közöny* 1884. 17. sz.)

Hatékony eszköz a szeszfogyasztás megadóztatása is. Ez azonban csak ott gyakorol hatást, a hol első sorban nem pénzügyi, hanem erkölcsiségi szempontból léptetik életbe. Ügyelnek arra, hogy a legrosszabb minőségű szesz legjobban legyen megadóztatva, mert különben ennek fogyasztója: az alsóbb néposztály továbbra is kitértik az alkoholizmus pusztításainak.

Angliában, mely e tekintetben a legmagasabb adótételeket állította fel, 1876 óta 544 millió frankról 440 millió frankra csökkent az adójövedelem, mit az angolok épen nem sajnálnak, de a közerkölciség javulását jelző körülménynek tekintenek.

Az északamerikai egyesült államok — nagyon kedvező pénzügyi viszonyaik daczára — fentartják a szeszadót, mert abból a helyes felfogásból indulnak ki, hogy az ártalmas élvezeti cikkek fogyasztását minden esetre meg kell adóztatni. Csakugyan az átlagfogyasztás itt is jelentékenyen csökkent, 4 literről 2½ literre fejenként.

Oroszországban az erős megadóztatás folytán a fogyasztás 1879 óta 418 literről 332 literre csökkent.*

Nálunk az alkoholizmus visszaszorításának ügyében eddig ugyszólván semmi sem történt.

Az alkoholizmus által okozott erkölcsi deficitet pedig utólag büntetésekkel helyreütni akarni: valóban viszáldolog.

* L. Hubert-Walleroux előadását a Bulletin de la société des législation comparée 1888. februári füzetében. Ismertette dr. Balogh Jenő a Jogtudományi Közöny 1888. 9. számában.

XIII.

A FELTÉTELES ITÉLETEK.

Angliában a föltételes ítéleteket a gyakorlatban régóta alkalmazzák. Legujabban (1887) ez ügy törvény útján szabályoztatott. E törvény szerint a bíróság felfüggesztheti az ítélet hozatalát, ha a delictumra nem szabatik ki több mint két évi fogház, ha az illető egyén előbb elítélve nem volt, ha a bíróság a vádlott fiatal korára vagy egyéb jellembeli tulajdonságaira való tekintettel czélszerűnek tartja megtenni a kísérletet, vajon az illető egyén correct magatartást fog-e tanusítani. A bíróság a felfüggesztést cautio letevéséhez kötheti.

Az angol törvény lényegesebb határozmányai a következők :

«In any case, in which a person is convicted of larceny, or false pretences, or any other offence punishable with not more than two years imprisonment, before any Court, and no previous conviction is proved against him, if it appears to the Court before whom he is so convicted, that, regard being had to the youth, character, and antecedents of the offender, to the trivial nature of the offence, and to any extenuating circumstances under which the offence was committed, it is expedient, that the offender be released on probation of good conduct, the Court may, instead of sentencing him at once to any punishment, direct that he be released on his entering into

a recognizance, with or without sureties, and during such period as the Court may direct, to appear and receive judgement when called upon, and in the meantime to keep the peace and be of good behaviour.

The Court may, if it thinks fit, direct that the offender shall pay the costs of the prosecution, or some portion of the same, within such period and by such instalments as may be directed by the Court.»*

*Az amerikai egyesült államokban az intézmény szintén régibb idő óta fennáll.***

* Az angol törvény teljes szövegét l. *Annuaire de législation comparée*. 1887.

** Boston város részére próbaképen egy külön díjazott hivatalnok lett mint probation officer alkalmazva. Ez köteles magát mindazon egyének körülményei és előélete tekintetében informálni, kik a bostoni büntető törvényszékek által vétségek miatt vád alá helyeztetnek és kinyomozni: mely vádlottaknál tételezhető fel, hogy tulajdonképeni büntetés kiszabása nélkül fognak javulni? Azután ez jelen van az ezek ellen megtartott szóbeli végtagyalásoknál és indokolt indítványt terjeszt elő a tekintetben, vajon *próba-képen* (on probation) *büntetés nélkül hagyandók-e az illetők?* Ha a bíróság magáévá teszi ezen indítványt, akkor az illető 2—12 hónapig próbára téte-tik és pedig a bíróság által meghatározott feltételek mellett. A probation officer formális kezességet vállal az iránt, hogy az illető teljesíteni fogja a reá rótt feltételeket. A probation officer, ki egy magasabb állású rendőri hivatalnok rangjával bír, fel van jogosítva a próbára tett egyént a próbaidő leteltéig bármikor a rendőri főnök bejegyzésével letartóztatni és a bíróság elé vezetetni oly czélból, hogy utóbbi megállapítsa az eddigelé elhalasztott büntetés kiszabását. A próbaidő leteltével a probation officer indítványozza, hogy az illető büntetés-nélkülinek nyilváníttassék, azaz megszabadíttatik «discharge». Bizonyos esetekben a próbaidő meghosszabbítását lehet indítványozni és kimondani. A próbára tett írásbeli vagy szóbeli jelentéseket tartozik a probation officernél tenni és ennek mindenben engedelmeskedni, ki — ha csak lehetséges — személyesen köteles a próbára tett egyén helyzete és viszonyai felől meggyőződést szerezni; a rendőri közegek kötelesek ezen hivatalnokot az említett irányban támogatni. Jó magaviselet esetében *megbocsátják* a próbára tett egyének előbbi botlását és elengedik neki az ezért járó büntetést; ha bebizonyul, hogy az enyhesség nincs helyén, akkor *hosszabb tartamu szabadságvesztés-büntetés* alkalmaztatik vele szemben. A megszabadítás esetében nem maradt a bűnös minden büntetés nélkül, mert büntetése abban állott, hogy a rendőri felügyelet egy neme gya-

Belgiumban is behozatott legújabb időben a feltételes ítéletek rendszere. Ez új törvény szerint azon egyéneknek, a kik először követtek el büntetendő cselekményt, ha a reájuk kiszabott büntetés a hat havi fog-

korlatotott bizonyos ideig az illetővel szemben és hogy ez idő alatt teje felett lebegett a büntetés elszenvéde végett leendő letartóztatás Damokles kardja. Bostonban a probation officer mindennap meglátogatja az új vizsgálati foglyokat. Ilyenkor a rendőri közegek megteszik nála a szükséges jelentéseket az egyes esetek és a személyek tekintetében. Ezekből és a vizsgálati foglyokkal folytatott beszélgetésekből «a próba-hivatalnok» előleges ítéletet alkot magának arról, vajon vannak-e a foglyok között olyanok, kik elítéltetésök esetében tevékenységi körébe esnének és gondoskodik arról, hogy az illetéknépen kiválogatottak elleni további eljárásról tudomást szerezzon. Ez után a bíróságokhoz jár el. A bírák, kik már megelőzőleg tudják, hogy minő esetek iránt érdeklődik a próba-hivatalnok, a határnapok kitűzésénél tekintettel vannak arra, hogy utóbbi, ki gyakran a délelőtti órákban különböző bíróságoknál óhajt a tárgyalásoknál jelen lenni, az illető eseteknél megjelenhessék. A szabad lábon levő vádlottak maguk tartoznak a próba-hivatalnok hivatalában jelentkezni, ha azt hiszik, hogy esetük alkalmas arra, hogy ezen hivatalnok közbelépjen; egyébként a próba-hivatalnok csakis a vizsgálati foglyokkal törődik. Itt kiemelendő, hogy a szabad lábon hagyott vádlottak száma csekély, mert *Észak-Amerikában a terhelt letartóztatása képezi a szabályt* s csak kivételesen, nagy óvadék összeg letétele mellett, engedik meg ezeknek, hogy szabad lábon maradjanak. Rendszerint a dolog természetének megfelelőleg csakis eddigelé feddhetetlen előéletű személyeknél indítványozza a próbahivatalnok, hogy a bűnös próbaképen szabadon hagyassék és egyidejűleg ama feltételeket is kifejti, melyek az illetővel szemben kiszabandók lesznek. A bírónak teljesen szabad keze van ezen indítványokkal szemben. Ha az ítélet úgy hangzik, hogy az illető próbaképen szabad lábon hagyatik, akkor a próbahivatalnok átveszi ezen idő leteltéig a felügyeletet, meglátogatja az illetőket lakásaikon, időnkint jelentéseket tétet magának általuk, esetleg a rendőri hivatalnokokat keresi meg a nyomozások megejtése végett stb.

1879—1883-ig Bostonban összesen 2803 személy lett próbaképen szabad lábon hagyva; ezek közül 223 lett ismét a bíróság elé vezetve a büntetés megállapítása végett, mivel a próbaidőt kiállani nem tudták; 44 megszökött és ezeket nem lehetett többé kinyomozni. A próbára tétel leginkább a következő vétségeknél foglal helyet: *iszákoság*, a prostituáltak éjjeli kóborlása, kisebb lopási esetek, magánlaksértések és testi sértések. Mivel Massachusetts-ben általában arról győződtek meg, hogy a «probation system» bevált, ennek következtében 1880-ban törvény útján kiterjesztették ezen rendszert az egész államra és kimondták, hogy minden város vagy község fel van jogosítva egy próbahivatalnokot az 1878-iki törvényben megállapított

házat meg nem haladja, a büntetésnek még első harmadát sem kell feltétlenül végrehajtani. A bíróság felfüggesztheti az egész ítélet végrehajtását, s ha az illető egyén 3—5 évig nem követett el újabb büntetendő cselekményt, olyannak vétetik, mintha soha sem ítéltetett volna el s a hivatalos erkölcsi bizonyítványban is mint büntetlen előéletű szerepel. *Thonissen*, a löweni egyetem világhírű tanára, volt a javaslat előadója, a ki beszédében ékesen igazolta, hogy a *condamnation conditionelle*, a büntetéssel való fenyegetés, sok emberre vézv'e annyi, mint a büntetés maga. Leglelkesültebb szószólója azonban a javaslatnak *Le Jeune* igazságügyminiszter volt, ki tiszszel szólott a vita folyamán. «A mióta igazságügyminiszterré lettem — mondá — halomszámra gyűlnek nálam össze a kegyelmi kérvények, melyek elolvasása közben szemem előtt látom az aláírókat: gyermekeket, kik meg akarták menteni szerencsétlen apjuk nevét, családokat, melyeket megfosztottak volt eltartójuktól, és a melyeket kiszolgáltattak a nyomornak és a szégyennek. És miért? Mert az elítélt a saját gyermekei éhségétől indítatva, egy kenyeret lopott vagy a hidegtől üzetve, egy melegítő ruhadarabot tulajdonított el, vagy eltagadott egy franc-ot, melylyel többet kapott vissza. És ha ilyen emberek mögött, a kiből nem halt ki a becsület és a családi szeretet érzete, becsukódott a börtön ajtaja — mikké válnak odabenn ők és mikké válnak odakünn övéik!»

Igy szólt a miniszter s a javaslat, daczára az erős ellenzésnek, törvénynyé vált.

jogosítványokkal kinevezni vagy egy rendőri hivatalnokot ezen állás egyidejűleg betöltésével is megbízni. (*Gruber Lajos, Jogtudományi Közlemény* id. h.

A belga törvény szövege a következő:

«Les cours et tribunaux, en condamnant à une ou plusieurs peines, peuvent, lorsque l'enfermement à subir, soit comme peine principale ou subsidiaire, soit par suite du cumul de peines principales et de peines subsidiaires, ne dépasse pas six mois et que le condamné n'a encouru aucune condamnation antérieure pour crime ou délit, ordonner par décision motivée qu'il sera sursis à l'exécution du jugement ou de l'arrêt, pendant un délai dont ils fixent la durée, à compter de la date du jugement ou de l'arrêt, mais qui ne peut excéder cinq années.

La condamnation sera considérée comme non avenue si, pendant ce délai, le condamné n'encourt pas de condamnation nouvelle pour crime ou délit.

Dans le contraire cas, les peines pour lesquelles le sursis a été accordé et celles qui font l'objet de la condamnation nouvelle sont cumulées.»

E törvény tehát különösen abban tér el az angol és az amerikai törvénytől, hogy míg emezekben az ítélet hozatala függesztetik fel, Belgiumban az ítélet meghozatás a büntetés végrehajtása függesztetik fel.*

Az *osztrák* büntetőtörvénykönyv javaslatának tárgyalása alkalmából a birodalmi tanács bizottságában *Bareuther* képviselő indítványára elhatározott, hogy a föltételes ítéletek intézménye Ausztriában behozassék. Az igazságügyminiszter másnapra beterjesztette a már régebben előkészítés alatt levő javaslatot s a bizottság a következő szövegezésben állapotott meg:

* Az olasz törvényhozást l. 77. l.

«Das Gericht kann den Aufschub des Vollzuges einer zuerkannten, die Dauer von sechs Monaten nicht übersteigenden Freiheitsstrafe mit der Wirkung beschließen, dass die Strafe als abgebußt anzusehen ist, wenn der Verurtheilte innerhalb der vom Gerichte festgesetzten Zeit, welche mit mindestens einem Jahre von der Rechtskraft des Urtheiles anzusetzen ist und die Dauer von drei Jahren nicht übersteigen darf, ein Verbrechen oder Vergehen nicht begangen hat. Dieser Beschluss kann nur in besonders rücksichtswürdigen Fällen und nur bei Personen ausgesprochen werden, deren Wohnsitz festgestellt ist und welche noch nicht wegen Verbrechens oder Vergehens abgeurtheilt worden sind, gegen welche nicht auf Schmälerung der staatsbürgerlichen Rechte, auf Zulässigkeit der Stellung unter Polizei-Aufsicht oder Verwahrung in einer Zwangsarbeits- (Besserungs-) Anstalt, auf Verweisung (§. 37.) oder Untersagung der Ausübung eines vorsätzlich missbrauchten Berufes (§ 34, Absatz 1) erkannt wurde. — Auf Freiheitsstrafen, welche im Falle der Uneinbringlichkeit von Geldstrafen an deren Stelle zu treten haben, finden vorstehende Bestimmungen keine Anwendung. Der Vollzug von Nebenstrafen wird von dem Beschlusse auf Aufschub des Strafvollzuges nicht berührt.»

Franciaországban szintén erösen foglalkoznak ily intézmény létrehozatalával. Bérenger kitűnő kriminalista már 1884-ben javaslatot nyújtott be a senatusnak. Azóta napirenden maradt a kérdés. A kormány által alakított bizottság javaslata szerint a bíró mindazon esetekben, melyekben jogositva van enyhítő körülmények folytán pénz-

büntetést kiszabni, ha a vádlott még nem volt büntetett vagy vétségért elítélve: mellőzheti az elítélést. A bíró megint a vádlottat s tudatja vele, hogy újabb törvényszegés esetében nem számíthat büntetlenségre. Az ilykép felmentett vádlott (*absous*, nem *acquitté*) az eljárási költségekben és a sértett fél irányában kártérítésben marasztaltatik. A javaslat ezen szakaszának czime: *Du pardon*. A javaslat továbbá kimondja, hogy a bíróság azon esetben, midőn három havi vagy ennél rövidebb szabadságvesztés-büntetést mond ki oly vádlott ellen, a ki még büntetett vagy vétségért nem volt elítélve: a büntetés végrehajtását felfüggesztheti és ha az illető egyén három évig nem követ el delictumot, a büntetés elengedettnek tekintetik.*

A német szakirodalom is rokonszenvesen fogadja az eszmét és ajánlja létesítését. *Berner* írja a *Nationalzeitung*-ban, hogy ez intézmény ugyanoly gyorsasággal fog meghonosodni Európa minden államában, mint a föltételes szabadon bocsátás. A félhivatalos *Kölnische Ztg* kilátásba helyezi, hogy a német kormányok legközelebb foglalkozni fognak a kérdéssel.

Megemlítem még, hogy nemzetközi börtönügyi congresus a legközelebbi gyűlés napirendjére tűzte ki a kérdést.

Szintén az ujonnan alapított nemzetközi büntetőjogi egyesület (Internationale kriminalistische Vereinigung — Union international de droit pénal) első kérdésül a föltételes ítéletek intézményét állította fel, s a vélemények, melyek beérkeztek mindannyian ajánlják behozatalát.

* L. *Juristische Blätter* 1889. augusztus.

Ideigatom a vélemények conclusióit.

Prins véleménye következőleg concludál: La science pénale peut en conséquence dans le domaine de la petite criminalité recommander cette réforme légale, espérer sa généralisation et attendre avec confiance ses résultats.

Lammasch: Abgesehen von besonderen Verhältnissen der einzelnen Staaten, dürfte sich im allgemeinen die Zulassung einer bedingten Suspendirung des Strafvollzuges nach belgischem Vorgange und zwar ganz besonders hinsichtlich der von jugendlichen Personen und von Personen des weiblichen Geschlechts verübten Delicte geringerer Schwere empfehlen.

Liszt: Mit dieser Reform wäre eine der wichtigsten Aufgaben der Kriminalpolitik unserer Tage im Wesentlichen gelöst.*

Az egyletnek 1889. augusztusban tartott közgyűlése *egyhangulag* a feltételes ítéletek behozatala mellett nyilatkozott.

XIV.

OLASZ BTK. — KÖZMUNKA. — EGYÉB BÜNTETÉSI NEMEK.

Figyelemre méltó a legujabb *olasz* törvényhozás.

Behozatott a pénzbüntetéseknek közmunkában való le-
rovása. (Ezrekre megy Európában évenként azok száma,

* L. Mittheilungen der internationalen kriminalischen Vereinigung. I. f.

kik pénzbüntetéseik le nem róhatása címén lezáratnak. Be láthatlan nemzetgazdasági és erkölcsi előnyökkel járna, ha a munkás és a paraszt ember a pénzbüntetést közmunkában leróhatná. Igen sok fiatal ember ott romlik el a gonosztevők társaságában, mikor pénzbüntetését üli le.)

Behozatott Olaszországban maga a közmunka is mint külön büntetési nem. Ezen büntetésnemet ismeri a német törvény is az erdei lopásoknál, továbbá ismeri Franciaország és a Schweiz, valamint a norvégiai javaslat.*

A házi fogság igen kiváló eseteknél egy hónapig terjedhető tartamban kiszabható. Ha megszegi az illető ezen idő alatt a bíróság rendelkezését, közönséges fogházba zárják.

Önálló büntetési nem a bírói megdorgálás, mely 1880. év előtt Magyarországon is honos volt s a melyet nem rég *Heil Fausztin* is mint visszahelyezendőt ajánlott. (*Magyar Igazságügy*. 1889 januári füzet.)**

Behozatott angol mintára, a cautio, mely szerint az elítélt bizonyos összeget lefizet vagy biztosít azon eshetőség számára, ha meghatározott idő alatt visszaesővé

* L. Liszt: Mittheilungen der internationalen Krim. Vereinigung. 46. l.

** A dorgálást ismerte az 1843-iki magyar javaslat is, szoros kapcsolatba hozva azt a szabadságvesztés-büntetéssel oly módon, mint a Btk. 92. §-ában az egyes szabadságvesztés-büntetések egymással viszonyba vannak hozva. Az 1843-iki javaslat idevágó határozmányai így szólnak:

20. §. Azon büntetteknek, melyeket a törvény rabsággal rendel büntetni, rabság helyett fogsági büntetést csak akkor rendelhet a bíróság, midőn a fenforgó körülmények annyira enyhítik a beszámítást, hogy azokhoz képest a legrövidebb ideig tartó rabság is felettébb súlyos büntetés volna.

21. §. Azon büntetteknek pedig, melyekre fogsági büntetést rendel a törvény, fogság helyett a bírói dorgálásnak csak akkor leendő helye, midőn a beszámítás körülményeihez képest, a legcsekélyebb fogság is fölöttébb súlyos büntetés volna. (A fogság maximuma tudvalevőleg egy év.)

válik;* fentartva természetesen a teljes felelősséget az ujonnan elkövetett cselekményért. Ha bizonyos idő alatt nem követ el büntetendő cselekményt, visszakapja pénzét, illetőleg felszabadul kötelezése alól. A ki pedig ily esetben nem fizeti le a cautiót vagy nem vállal felelősséget, kiállja a rendes büntetést.

Behozatott a rendőri felügyelet alá helyezés. Továbbá bizonyos helységbe való utasítás (confino) három évig terjedhető időre, vagy bizonyos helységből való kiutasítás (esilio locale) ugyancsak három évre terjedőleg.

XV.

REFORMFELADATAINK E TÉREN.

Szabad lesz ezek után jeleznem, mily mérvben vélem ezen reformintézményeket nálunk létesítendőknék.

Mihelyt lemondunk arról, hogy a megtorlás a büntetőjog vezérlő eszméje, a bíró felfüggesztheti a büntetés végrehajtását azon ideig, míg ki fog derülni, hogy a vádlott valóban ragaszkodik jogellenes magatartásához. Cél-szerűségi tekintetek határozottan javallják, hogy ott, hol a cselekmény csekély súlyu, az állam közege a gondos családapa álláspontjára helyezkedjék s föltételesen mondja ki ítéletét.

A feltételes ítéleteket a külföldi szakirodalom egy része úgy fogja fel mint a melyek a rövid szabadságvesztés-bün-

* L. 69. l.

etések pótszerűül fognak szolgálni. A rövid tartamu szabadságvesztésbüntetéseket az illető elítélt egyénekre nézve javítási szempontból céltalannak, a fogság közöségét egyenesen károsnak tartják s ennél fogva a szabadságvesztésbüntetések minimumát egy hónapban — némelyek hat hétben — vélik megállapítandónak; az így támadó hézag a feltételes ítéletekkel volna, legalább részben, betöltendő.

Az bizonyos, hogy a rövid szabadságvesztés-büntetésekben, ha azok közös fogsággal minden osztályozás nélkül hajtának végre, több a káros mint a hasznos elem. De másrészt a javasolt rendszer szerint mindazon esetekben, hol a feltételes ítéletet vagy a pénzbüntetést a körülményeknél fogva alkalmazni nem lehetne, egy havi, illetőleg hat heti vagy ennél is hosszabb szabadságvesztés volna kimondható, vagyis bizonyos egyének, kik eddig pár napot vagy hetet kaptak, ezentul ennek többszörösére ítéltetnének, — a mi egyenlő a büntetési rendszer tetemes szigorításával. Ez pedig a mi viszonyaink közt, midőn a szabadságvesztés-büntetések már is tulhoszszuak, teljesen indokolatlan volna.

Nem a rövid tartamu büntetések helyett vélem én behozandónak ez intézményt, hanem ezek érintetlenül hagyása mellett. A csekélyebb súlyu delictumok számára egy oly büntetés-nem volna nyerve, mely kevésbé pusztító jellegű, mint a szabadságvesztés-büntetés. Csekély jelentőségű esetekben a büntetés különben sem súlyosságánál fogva támasza a jogrendnek, hanem jórészt a birói intézkedés büntetési jellegénél fogva. «Konstanter Zweck jeder Strafdrohung ist zunächsts der, mondja *Lammasch*, ein

solenner Ausspruch der Missbilligung des strafbaren Verhaltens zu sein.» A feltételes ítélet pedig, különösen ha eshetőleg összekapcsolatik pénzbiztosítékkal, teljesen elegendő sújtó elemmel bír, hogy bizonyos esetekben repressio gyanánt szolgáljon.

Ha ezen büntetés-nemet beigtatjuk a büntetések közé s a pénzbüntetés fokozott alkalmazásának is több helyt engedünk a törvényben, a rövid tartamu szabadságvesztés-büntetések felszorulnak a valamivel súlyosabb cselekményekhez; és minthogy fokról-fokra egyik büntetési nem a másikat tolja, az egész büntetési rendszer megérzené a hatást s rugékonyabbá válnék.* Erre, megvallom, nagyobb súlyt helyezek, mint a rövid tartamu szabadságvesztés-büntetések számának kevesbitésére. (Mint kifejtem, első sorban a nagyon is hosszú tartamuak volnának kevesbitendők s ekkor elérnök többek közt azt is, hogy tér nyilnék a fogházakban a rövid tartamuak észszerüen végrehajtani.)

A mi a feltételes ítéletek szervezetét illeti, az ítélet ezen neme bizonyos esetekben összekapcsolandó volna a pénzbiztosítékkal. A biztosítás alakja különböző lehet. *Első* a pénz vagy értékpapír letétele; *második* : ingatlanra való bekeblezés; *harmadik* : egy vagy több polgár jótállásának pénzbeli sanctio alatti lekötése az iránt, hogy a feltételesen elítélt egyén bizonyos számu éveken át visszaeső vé nem lesz. Az utóbbi eszköz igen nagy jelentőségüvé lehet, mivel különösen verekedési és egyéb evvel rokon bün-

* «Plus on abaisse le premier degré de la répression, plus on donne d'élasticité au ressort pénal.» (Bonneville de Marsangy. L. Prins-nél, Mittheilungen der Internationalen krim. Vereinigung.)

esetknél gyakran találkozik a helységben egy vagy több. egyén, a ki azon célból, hogy rokonát vagy barátját a szabadságvesztés-büntetéstől megóvja, szívesen jót áll annak correct magaviseletéért. Legjobb pótszere volna ez a rendőri felügyeletnek, mert a jótállók, anyagi érdeköknél fogva is, a legnagyobb aggódással örködnének, hogy védcenzöök kerüljön minden alkalmat, hol visszaesővé válhatnék.

Ezen jótállási intézmény Angliában régóta jó szolgálatot tesz az igazságszolgáltatásnak; Németországban is beterveztetett 1875-ben a szövetséges tanácshoz egy javaslat, mely analog institutio létesítését célozta, de a javaslat az akkori áramlatnak nem felelvén meg, támadásoknak volt kitéve s törvényyé nem lett.

A feltételes ítélettel kapcsolatban vagy önállóan ki volna mondható büntetékép a házi fogság, továbbá bizonyos községből való eltávolítás, vagy bizonyos helységbe való utalás, a mint ezen intézmények a legujabb olasz törvényben is szabályozást nyertek. Az ily büntetésnek különösen lopási és testi sértési esetekben ígérnek sikert.

Mily tartamu szabadságvesztés-büntetésnél volna ki mondandó a feltételes ítélet? E tekintetben a belga törvény és az osztrák javaslat talán nagyon is sokat adnak a jóból, midőn hat hónapot állapitanak meg mint maximumot. A mi bíróságí viszonyaink közt nem mernék tovább menni mint addig, hogy legfőlebb *három havi* szabadságvesztés-büntetésnél mondassék ki feltételes ítélet. Ezen kívül megkövetelendő volna, hogy a bíróságok minden esetben az igazságügyminiszternek, a közigazgatási közegek pedig addig míg a bíraskodás végleg ki nem vétetik kezökből,

a belügyminiszternek jelentést tegyenek, s az illető miniszter — mint ez Belgiumban is történik — évenként az országgyűlésnek előterjeszse az esetek részletes statisztikáját, megjelölve pontosan a vádlottak társadalmi állását is; egyszersmind nyilatkoznék a miniszter, hogy az új intézmény mennyiben vált be s eshetőleg mennyiben szorul módosításra.

Ha a bíróságok ily erős ellenőrzés alatt lesznek, kétség kívül a legnagyobb gondossággal és óvatossággal fogják az új ítéleti formákat alkalmazni.

Egyébiránt a dolog természetéből következik, hogy ha a bíró a büntetések számos alakja közt lesz hivatva választani, sokkal nagyobb körültekintéssel fogja a bíraskodást egyáltalán kezelni, mint teszi most, midőn a büntetéskezítség egész latitude-je abban áll, hogy bizonyos mérvben a tartam meghatározása függ a bírótól. Helyesen mondja *Prins*: La condamnation conditionelle oblige, il est vraie le juge a faire oeuvre d'initiative et de conscience, à bien distinguer parmi les délinquants qui défilent devant lui, ceux à qui la mesure s'adapte. Mais en même temps elle relève sa mission sociale et lui rend son véritable caractère.*

Az *intésre* mint önnálló büntetésnemre a büntetések ezen kombinált rendszerében szükség alig van. Minthogy a feltételes ítélet maga sem egyéb mint sanctióval ellátott intés, a sactióval el nem látott intés eleshetik. Figyelembe veendő itt az is, hogy az intés büntetésének végrehajtása continentális bírósági szervezetünk mellett nagyon meg-

* V. ö. mindezen kérdésekre nézve *Liszt*: Mittheilungen. Ugyanott. I. füzet.

van nehezítve. Az első fok kimondja, hogy intés lesz a büntetés, de nem hajthatja végre, mivel egyik vagy másik fél felebbez; a felsőbiróság helybenhagyja a büntetést és ekkor az elítéltet csakis azon célra idézik be talán mértföldre menő távolságról, hogy megintsék. Ezt sem a célszerűséggel, sem az igazságszolgáltatás tekintélyével összeférőnek nem tartom. A német büntető-törvénykönyv 57. §-a a 12—18 évek közti fiatakoru egyénekre nézve kimondja ugyan: «ist die Handlung ein Vergehen oder eine Übertretung, so kann in besonders leichten Fällen auf Verweis erkannt werden.» De mint a statisztika mutatja, a bíróságok ritkán alkalmazzák e büntetést.

Sürgős a *pénzbüntetés* reformja. Ma a pénzbüntetés ki van vetköztetve jellegéből. A szegény emberre nézve a pénzbüntetés most nem egyéb mint szabadságvesztés-büntetés, a vagyonosra oly kis összegben mint ki szokott szabadni, épen nem büntetés. A pénzbüntetés speciális maximumai tetemesen felemelendők volnának; általános maximumra a törvényben egyáltalán nincs szükség; vannak esetek, hol 50,000 vagy 100,000 frt pénzbüntetés kimondása is indokolt lehet. Figyelemre méltó a külföldön több oldalról felvetett azon eszme, hogy a pénzbüntetés kiszabásánál mint minimális egység alapul vétessék az elítélt egyén egyenes adójának évi összege. Másrészt a pénzbüntetésnek az elítélt egyén vagyoni viszonyaihoz mért *részletes* törlesztése rendszeresen szabályozandó volna. A szegényebb sorsu ember, ugy a földműves, mint az iparos és a szellemi munkás, nagyobb összegü kézpénzt egyszerre előteremteni nem képes, de havi részletekben igenis törleszhetné a pénzbüntetést.

A mi pedig az átváltoztatást illeti, az átváltoztatott pénz-büntetés leghelyesebb lerovási alakja a közmunka. Tagadhatlan ugyan, hogy a közmunkára leginkább csak napszámosok, földművesek és munkások használhatók; a többi társadalmi osztályoknál a lerováson ezen alakja nem igen foglalhatna helyt. De a behajthatatlanság is leginkább a nevezett három osztálynál szokott fenforogni. Alig maradna eset — különösen ha részletfizetés intézménye rendszeresítették, — hol a közmunkára való átváltoztatás keresztül nem vihető.

Megengedendő volna az is, hogy pl. a paraszt ember, kinek van kis háza s talán pár lova és tehene, a hol tehát a behajthatatlanság esete a maga egész merevségében nem forog fen, a pénzbüntetést és eshetőleg a rabtartási és eljárási költséget közmunkában rója le. Az ily emberre nézve a szabadságvesztés-büntetésnél talán még érzékenyebb büntetés az, hogy az állam megfosztja őt eddigi gazdasági életének folytathatásától. Gyakran észlelhető a parasztnál, kire bizonyos idejű elítélés vár, hogy első sorban azt fájlalja, miszerint dobra kerül a házikó meg a jószág.

A közmunkában való lerováson céljára épen nem szükséges külön munkatelepeket vagy külön állami munkát fenntartani. Az államnál és a községeknél mindig van munka. A többi munkásoktól való külön tartás is felesleges. A felügyelet minimális lehet, ha a teljesítendő napi munka mennyisége meg van határozva. Átszámítási kulcs gyanánt pedig szolgálhat az illető vidék napszámja.

XVI.

A FELTÉTELES SZABADLÁBRA HELYEZÉS TOVÁBB
FEJLESZTÉSE.

A mi a feltételes szabadlábra helyezés intézményét illeti, mely szintén egyik legnehezebb reform-problemája a jelen kornak itt sem volna tanácsos oly messzire menni, mint ment Belgium, hol a büntetés *egy harmadának*, vagy mint Franciaország és Horvátország, hol a büntetés *felének* kiállása után helyezik feltételesen szabadlábra az illetőket. A büntetés birói kiszabása ily módon elveszti biztos alapját. Ha három évből előreláthatólag csak egy év vagy másfél év hajtatik végre, de végrehajthatik az egész három év is, akkor a bíró tulajdonkép nem tudja, mennyit szab ki és ez majd könnyelművé, majd tul-ovatossá teszi őt, a szerint amint egyénileg a börtönigazgatók és a felügyelő bizottságok gondosságába bizik-e vagy nem.

Az oly messzemenő intézkedés, a milyennel legujabban Franciaországban és Belgiumban találkozunk, csakis ott lehet helyén, a hol a törvényhozás arról győződött meg, hogy a bíróságok igen nagy mérvben voltak tulszigorúak a büntetések kiszabásában s a fogvaleyők *valamennyiének* büntetését egy tollvonással le akarja szállítani. Hatásában egyenlő ez a már jogerejű, de egészben még végre nem hajtott ítéletek utólagos revisiójával.

Hogy a mi törvényünk alapján már jelenleg is volna mód adva a feltételes szabadlábra helyezést bizonyos ese-

tekben három negyedről két harmadra kiterjeszteni, arról már szoltam.¹ Ha újabb törvényhozási szabályozás alá kerülne a kérdés, a két harmad kiállása utáni feltételes szabadlábra helyezés volna szerintem alapul elfogadandó;² ezt Ausztriában is legujabban megállapította a parlamenti bizottság. A visszaesőkre vonatkozó abszolut negatiót (BTK. 49. §-a), mint már szintén kifejtettem,³ nem fogadom el. Ugyanez áll a külföldiekre nézve is. Hogy ezek

¹ L. 6. l.

² Az igazságügyminiszterium jelentése oly melegséggel szól az intézmény-nyel tett tapasztalatokról, hogy egy lépéssel tovább menni valóban indokoltnak mutatkozik. A jelentésben ezeket olvasom: «A feltételes szabadságra bocsátás eseteinek száma, a megelőző időben tett kielégítő tapasztalatoknál fogva évről évre emelkedik. Az elbocsátottak számából 59·43% esik olyanokra, a kiknek büncselekménye inkább szenvedélyesség szülte erőszakosságra, mint erkölcsi romlottságra vezethető vissza. A hosszú és súlyos büntetések különös tekintetbe vétettek. A falusi nép előnyben van. A feltételesen elbocsátottak magaviseletéről bekívánt jelentések tulnyomó száma kedvező. Az elbocsátottak nem jelentéktelen számban családalapítás vagy a katonaságnál tanusított jó magaviselet által józanságuknak biztos jeleit adták. A kedvezmény visszavonásának szüksége csak ritkán fordul elő; az összes visszavonások 1·58%-ot tesznek. Visszavonatot kedvezmény határozott visszaveszés miatt

	27 esetben,
kifogás alá vont magaviselet miatt	8
a szabályszerű jelentkezés elmulasztása miatt	10
a megállapított tartózkodási hely jogosulatlan megváltoztatása miatt	9
erkölcstelen életmód miatt	1
a feltételes szabadságra bocsátás tárgyalása alatt elkövetett fegyelmi vétség miatt	6
végül a miatt, hogy az illető katonaszökevénynek bizonyult	1

S a föltételes szabadságra bocsátásnál kiválólag irányadó erkölcsi indokokon kívül az anyagi előnyökről sem lehet megfeledezni és ezért kiemelendő, hogy miután nálunk minden letartóztatási nap fejenként átlag 26 krajczárba kerül az államnak és miután a büntető törvénykönyv életbeléptétől kezdve az 1885. év végeig a föltételes elbocsátások következtében átlag 893.727 letartóztatási nap esett el, ennél fogva az államkincstár összesen 232.369 frtot, vagyis évenként majdnem 44.000 frtot takarított meg.» (A m. kir. igazságügyminiszterium működése. 1875—1886. 165. l.)

³ L. 8. l.

miért szenvedjenek súlyosabb büntetést mint a belföldiek, nem vagyok képes belátni. Helytelen továbbá az is, hogy a felügyelő-bizottságok a miniszteri gyakorlatot követve, bizonyos nemü bűncselekmények esetében, a hol t. i. aljas gondolkozásmódot tételeznek fel a tettesnél, épen nem adnak helyt a feltételes szabadlábra helyezésnek. Az aljasságot, ha fenforgott, a bíróság már figyelembe vette az ítélet kiszabásánál; ha tehát a felügyelő-bizottság s ennek véleménye nyomán a miniszter még egyszer sujtja ez egyéneket, kétszer szenvednek egy dologért. Egyáltalán oda kell törekednünk, hogy a feltételes szabadlábra helyezés mint organikus jogi intézmény illesztessék büntetési rendszerünkbe és ne csak mint részben adminisztratív, részben kegyelmi jellegű kedvezés szepeljen.*

Az 1880-iki igazságügyminiszteri rendelet, mely a felügyelő-bizottságok eljárását szabályozza, egyszerűen csak «törvényes kedvezménynek» nevezi a feltételes szabadlábra helyezést.** Ugyanaz a rendszer, mely Poroszországban honos, hol az adminisztráció, t. i. a börtönkezelő igaz-

* Teljesen igaza van *Krohne* fegyintézeti igazgatónak, midőn a börtönügyről szóló tankönyvében a kérdésről ezeket írja: «Aus der Auffassung der vorläufigen Entlassung als einer Art Begnadigung, durch welche dem Verurtheilten die Strafe verkürzt werden soll, ist auch das Bestreben hervorgegangen, im Verwaltungswege ganze Kategorien von Verbrechen von derselben auszuschliessen. Rückfallige Verbrecher gegen das Eigenthum, Meineidige, Brandstifter, Sittlichkeitsverbrecher haben in einzelnen Staaten, je nach der Anschauung der maassgebenden Persönlichkeiten, kaum Aussicht auf die vorläufige Entlassung. Und doch sollten z. B. grade die Verbrecher gegen das Eigenthum erst recht der vorläufigen Entlassung unterworfen werden; gerade sie bedürfen eines langandauernden psychologischen Zwanges, um vom unordentlichen, arbeitsscheuen Treiben, der Quelle ihres Verbrechens, sich zu entwöhnen.» (266. l.)

** A 86. l. közölt miniszteri jelentés egyik-másik passusa is azt mutatja, hogy tétetnek ily különbségek.

ságügyminiszterium és belügyminiszterium, csaknem teljesen kiküszöbölte a feltételes szabad lábra helyezést a gyakorlatból — különösen azon oknál fogva, mivel a bíróságok ítélkezését tulenyhének tartja. Nem azon oknál fogva vonakodik feltételesen szabadon bocsátani a fegyenczeket, mintha ezek ezt a törvény értelmében nem érdemelték volna ki, hanem a célból, hogy szigorítsa a büntetéseket. *Igy aknázza ki a közigazgatási forum a neki juttatott hatalmat arra, hogy a bíraskodásra jogosulatlan befolyást gyakoroljon.**

Érdekes — bár elméleti szempontból megtámadható eszme az, hogy ne csak a bíróilag kiszabott tartam alatti visszaesés éleszsze fel az állam jogát az elengedett büntetés végrehajtására, hanem ezen jog kiterjesztessék a negyedik negyedről egy ötödik negyedre. Ha tehát egy év engedtetett el, két évig álljon fenn a jog az egy évet utólag végrehajtani.

A *közvetítő intézetbe* való szállítás megállapítható volna a büntetés felének kiállása utáni időre; a közvetítő intézetben töltetnék ki a büntetés a felétől két harmadáig.

Még egy részleges kérdésről kell megemlékezniem.

A föltételes szabadlábra bocsátásnak és a közvetítő intézetben való elhelyezésnek a hosszú tartamu szabad-

* Egyik idevágó porosz rendelet így hangzik: Dass drei Viertheile der Strafzeit verflossen sind und der Gefangene sich während derselben ordnungsmässig geführt hat, ist an und für sich als Grund zur Befürwortung seiner vorzeitigen Entlassung niemals anzusehen; die Strafanstaltsdirectionen haben vielmehr die vorläufige Entlassung nur dann in Antrag zu bringen, wenn sich für sie die bestimmte Ueberzeugung ergibt, dass der Gefangene in der That als gebessert und einer *ausnahmsweisen* Berücksichtigung für würdig angesehen werden kann.

ságvesztés-büntetésekre való szorítása, mint azt a Btk. 48. és 44. §-ai körülírják, épen séggel nem indokolt. Alig egyéb ez, mint a rövid tartamu szabadságvesztés-büntetések önkényes meghosszabbítása.

A Btk. 48. §-a szerint csak azok bocsátatnak föltétele sen szabadon, a kik vagy fegyházra vagy egy évet felülhaladó börtönre vagy fogházra vannak ítélve és büntetésük háromnegyed részét kiállották.

E szerint 14 havi börtön vagy fogház kevesebb mint egy évi börtön vagy fogház. Mert a 14 hónapból, ha az illető egyén jól viseli magát, és a javulás reményét megerősíti, egy negyed rész vagyis 3 és $\frac{1}{2}$ hónap, elengedtetik, azaz 14 hónap = 10 és $\frac{1}{2}$ hónap. Az egy évben kiszabott börtönből vagy fogházból pedig nem engedtetik el semmi.

Megtörténik nem egyszer az is, hogy egy egyén elítéltetik egy évre, és ez után pl. egy járásbirósági ügy felmerülése folytán ez az egy év felemeltetik egy év és pl. egy napra. Ez az ember azzal, hogy még egy bűncselekményt követett el és még egy napi büntetést kapott, azt nyerte meg, hogy nem egy évig, hanem csak 9 hónapig lesz elzárva. (Ha ezt a mi gonosztevőink tudnák!)

Ugyanez az ellenmondás megvan a közvetítő-intézet tekintetében is.

Közvetítő-intézetbe vitetnek, a kik legalább 3 évi fegyházra vagy börtönre ítéltettek és büntetésöknek kétharmad részét kitöltötték.

A 3 év így oszlik meg :

2 év fegyházban illetőleg börtönben ; 3 hónap közvetítő-intézetben ; 9 hónap föltétele sen szabad lábon.

A 2 és $\frac{3}{4}$ év pedig így:

2 év és $\frac{3}{4}$ hónap fegyházban illetőleg börtönben;
8 és $\frac{1}{4}$ hónap föltételesen szabad lábon.

Tehát a ki 3 hónappal *kevesebbre* van ítélve, az $\frac{3}{4}$ hónappal *többet* tartozik tölteni a fegyházban illetőleg börtönben.

Az ellenmondás úgy oszlatható el, ha a föltételes szabadlábra helyezésnél az időbeli határpont elejtetik s bármily rövid szabadságvesztés-büntetésre ítéltetik is valaki, a megfelelő hányadot szabad lábon töltheti. Ez uton könnyebben volna a kellő fegyelem fentartható a rövid időre elítélteknél is, mivel jó magaviseletük esetében ezek is hamarabb szabadulnának. Csak a felügyelő-bizottságnak volna több a dolga; de ez nem lehet érv az igazságtalanság további fentartására. Nem is volna ép szükséges, hogy a rövid tartamu büntetéseknél a felügyelő-bizottság teljes ülésben határozzon. Az eljárás itt igen könnyen egyszerűsíthető.*

Fegyelemre méltó módzat a hányad kiszámítására az is, melyet Franciaországban és Belgiumban találunk.**

* Ellenben a súlyos esetek tárgyalása a mostaninál nagyobb gondosságot igényelne. Birói körökből vettem az alábbi levelet, mely megvilágítja a felügyelő-bizottságok jelenleg uralkodó eljárási rendszerét. «A felügyelő-bizottságok jobban tudják, hogy pl. mit csinál a zulu-kafferek fejedelme, mint azt, hogy miképen viselkedett a szabadon bocsátandó egyén a fogházban vagy fegyházban. Véleményez az ügyész információjá alapján. Az ügyész pedig véleményez a fogházfelügyelő ajánlatára. Mert az ügyész annyira el van foglaltva, hogy lehetetlenség figyelemmel kísérnie a feltételesen szabadon bocsátandó egyéneket. Tehát a fogházakból feltételesen elbocsátottak ugyszólván csak a fogházfelügyelő jóindulatának köszönik feltételes szabadlábra helyeztetésüket.»

** A francia 1885-ki törvény szövege így szól: §. Tous condamnés ayant à subir une ou plusieurs peines emportant privation de la

Ezen államok a három hónapot állítják fel mint oly minimumot, melyből feltételes szabad lábra helyezés útján elengedés nem adatik. Ezen három hónap azonban ott is minimum, a hol elengedés történt. Franciaországban 6 hónapból elengednek 3 hónapot, 5 hónapból 2 hónapot, 4 hónapból 1 hónapot. Így eléri azt, hogy az 5 és a 4 hónap nem kevesebb mint a három hónap. Vagyis a határvonalat a mi törvényünkhöz és a német törvényhez képest egy évről három hónapra leszállítják, de ebből semmit sem engednek el.

A kiszámítás ugyanezen rendszere van elfogadva az 1878-iki horvát javaslatban, az 1887-iki bosnyák rendeletben* és az osztrák javaslatban is. Ezek azonban nem három hónapnak, hanem egy évnek kitöltését követelik meg. A német törvény ily pontos határvonalat nem állít fel; csak általánosságban szabja meg, hogy a feltételes

liberté peuvent, après avoir accompli *trois mois* d'emprisonnement, si les peines sont inférieures à six mois, ou dans le cas contraire, *la moitié* de leurs peines, être mis conditionnellement en liberté, s'ils ont satisfait aux dispositions réglementaires fixées en vertu de l'article premier. Toutefois, si'il y a récidive légale, soit aux termes des articles 56-a 18 du Code pénal, soit en vertu de la loi du 27 mai 1885, la durée de l'emprisonnement est portée à six mois, si les peines sont inférieures à neuf mois, et aux deux tiers de la peine dans le cas contraire.

A belga 1888-iki törvény így hangzik: Les condamnés, qui ont à subir une ou plusieurs peines, principales, ou subsidiaire, emportant privation de la liberté, peuvent être mis en liberté conditionnellement lorsqu'ils ont accompli *le tiers* de ces peines, pourvue que la durée de l'incarcération déjà subie dépasse *trois mois*. S'il y a récidive légale, la durée de l'incarcération déjà subie doit dépasser six mois et correspondre aux deux tiers des peines.

* L. Gesetz- und Verordnungsblatt für Bosnien und Herzegowina. 1887. November 15. Megjegyzendő, hogy ezen rendelet szerint a föltételes szabad lábra helyezés a büntetés három negyedrészének kiállása után történik meg; a közvetítő intézetbe pedig *felének* kiállása után vitétik az illető.

szabad lábra helyezés esete előáll, ha *hosszabb* fegyház vagy fogház szabatott ki.*

A közvetítő-intézetnél kétségkívül szükséges egy bizonyos minimum felállítása, mivel egyrészt igen rövid idő alatt az intézet szoktató hivatása nem fejtheti ki erejét, másrészt az elszállítás költsége, mikor igen rövid időzésről van szó, aránytalanul nagy. Ezek azonban a közvetítő-intézetben töltendő időre föltételesen szabadon volnának bocsátandók, mint ezt egyéb analog esetre nézve is fentebb megindokoltam.

XVII.

A SZAKIRODALOM ÁLLÁSPONTJA E KERDESEKBEN.

Mily állást foglal el ezen reformkérdések irányában a szakirodalom a külföldön és nálunk?

Azokat az új törvényeket, melyeket Belgium, Franciaország és Olaszország e materiában hoztak, a francia relogatiót kivéve, a szakirodalom és a szakegyetek érlelték meg. Ezen országok szakférfiainak véleményét tehát fő-

* *Hälschner* ezt írja a tartam kérdéséről: Die Verwaltungsbehörden haben das Recht die urtheilsmässige Strafdauer um ein Viertheil ihres Betrages bedingungsweise zu verkürzen, aber unter der Beschränkung, dass eine solche Verkürzung nur bei längeren Strafen zulässig ist und die Verkürzung die in der Strafanstalt zu verbüssende Strafzeit niemals auf weniger als ein Jahr herabsetzen darf. Als eine längere Strafe erscheint hiernach jede länger als ein Jahr dauernde, aber nur diejenige, welche wenigstens 16 Monate beträgt, darf um ein Viertel, diejenige welche mehr als ein Jahr und weniger als 16 Monate beträgt, nur auf ein Jahr verkürzt werden. (Das gemeine Deutsche Strafrecht. 1881. I. 598. l.)

lösleges vázolni, miután azt az ismertetett törvények tükrözik vissza.* Németország törvényhozásában eddig-mozgás nem észlelhető; a mi a német irodalmat illeti, a szakférfiak közül az u. n. orthodox-kriminalisták mélyen hallgatnak. Meg vannak lepve a mozgalom ereje által s nem tudnak hirtelen megválni kedvencz eszmekörüktől.

A mozgalom élén Németországban *Liszt Ferencz* a marburgi egyetem tanára, a *Zeitschrift für die gesammte Strafrechtswissenschaft* folyóirat szerkesztője, áll, mely folyóirat teljesen ezen ügyet szolgálja. Liszt már régebben odadobta a keztyűt Bindingnek s megtámadta őt a normák teoriájának terén. Most nem csak Binding, de a «*Begriffs-Jurisprudenz*» egész iskolája ellen szervez föllelést. Ideiglatok legujabb dolgozatából néhány sort, melyben Lombroso anthropologiai iskolája irányában is jelzi álláspontját.

«Dass man den Menschen und nicht den Begriff bestrafe, das haben uns die Italiener nicht erst gelehrt, aber sie haben es uns ins Gedächtniss zurückgerufen, als wir über Kant und Hegel, über Fichte und Herbart, über Schopenhauer und Ed. v. Hartmann den obersten Grundsatz aller Strafrechtswissenschaft vergessen hatten. Sie haben uns aufgerüttelt aus dem metaphysischen Schlaf und aus der erstarrenden Begriffsjurisprudenz; recht rücksichtslos allerdings und mit unnöthigem, unerfreulichem Lärm, aber mit glücklichem Erfolg.»

Liszt-tel tart *Lammasch* a bécsi egyetem nagy tudo-

* A kérdés európai irodalmát vázolja *Liszt Kriminalpolitische Aufgaben. Zeitschr. f. d. ges. Strafr. Wissensch. 7. k. ó. f.*

mányu tanára, és ezen kívül még néhányan a fiatal nemzedékből.

A régiebbek közül, mint fentebb említém, *Berner* nyilatkozott a föltételes ítéletek mellett.

Az éles eszü *Merkel* szintén tesz némi engedményt az új iskolának. Legújabbán megjelent tankönyvében ezeket írja :

«Am wenigsten befriedigend sind bisher die Ergebnisse der kurzzeitigen Freiheitsstrafen geblieben. In zweifacher Richtung sind hier Reformen anzustreben. Erstlich werde ihre Anwendung zu Gunsten anderer Strafen zu beschränken sein. Hiebei käme u. a. eine umfassende und rationellere Anwendung der Geldstrafen in Betracht. Daneben wohl die Verurtheilung zu Gemeinde- und Forstarbeiten, die Verstrickung, der Ausschluss von bestimmten Orten, die «Friedensbürgschaft», d. i. Leistung einer Kaution für gesetzmässiges Verhalten, u. a . .

Wichtig würde auch eine Begünstigung der Auswanderung bestrafter Individuen bestimmter Kategorien sein . . . In Bezug auf anscheinend unverbesserliche Rückfällige würde eine umfassende Anwendung und entsprechende Gestaltung des Instituts der Ueberweisung an die Landespolizeibehörde am Platze sein.»*

Seuffert boroszlói tanár pedig így nyilatkozik :

«Die Juristen werden sich mehr als es bislang geschehen, auch die Resultate ihres Waltens vor Augen führen, sie werden sich darum kümmern müssen, was aus denen wird, die sie in's Zuchthaus oder in's Gefängniss schi-

* Lehrbuch d. d. Strafr. 220. l.

cken und denen sie die Ehrenrechte absprechen. Wieder kein guter Arzt sein kann, der nach dem Receptenbuche die Heilmittel angiebt, ohne die Wirkungen seiner Verschreibungen zu beobachten, so erscheint mir auch der Kriminalist unvollkommen, der dem Angeklagten nur in der Voruntersuchung und in der Verhandlung gegenübertritt, sich aber nicht darum kümmert, was nachher aus demselben wird. Die romanischen Völker und speciell die Italiener sind früher als wir Deutsche zu der Erkenntniss durchgedrungen, dass die Strafrechtspflege zum Theil andere Ziele verfolgen und andere Bahnen einschlagen muss, als es die Menschheit bislang gethan.»

Igen nagy befolyással voltak a német szakvilágra *Aschrott* járásbíró irodalmi munkái. *Aschrott* beutazta Angliát és könyvben feldolgozta az angol büntetési rendszert* s ezután beutazta Amerikát és szintén leirta az ottani börtönöket. Ezen dolgozatokkal *Aschrott*, ki éles megfigyelésű férfiú és kiválóan realistikus módon tudja az állapotokat festeni, egy új eszmevilágba vezette a német szakembereket.

A mi a magyar szakirodalmat illeti, nálunk a kérdés irányában még mindig tartózkodó állást foglal el a szakférfiak nagy többsége. Midőn a Magyar Jogászegylet börtönügyi bizottságában megpenditettem a reformeszméket, többek közt a minimumok leszállítását, a föltételes ítéletek behozatalát, a pénzbüntetésnek közmunkában

* Strafsystem und Gefängniswesen in England. 1887. — Az Amerikáról szóló könyvet említettem már a 72. lapon.

való leróvhatását: dr. *Illés Károly* és dr. *Balogh Jenő* csak is a kodexet érintő kérdésekkel foglalkoztak és itt is inkább szigorító irányban kívántak a bíróságokra hatni; *Kelemen Mór* curiai bíró pedig a «gyakorlati nehézségek»-kel vélt kitérhetni az ujtások elől. Egyedül *Székács Ferencz* a budapesti kir. törvényszék bünygyi osztályának vezetője adott kifejezést abbéli véleményének, hogy a törvény minimumai tulmagasak s a bírák gyakran «vérző szivvel» hozzák meg az általok is tulszigorunak tartott ítéletet, az előadásomban megpendített reformintézmények pedig szerinte ha most azonnal nem is valósíthatók meg, de követendő irányeszmékül szolgálhatnak büntetőjogi törvényhozásunk számára.*

* Közvetlenül e füzet lezárta előtt jelent meg a *Jogtudományi Közlöny* 37. számában *Bodor László* kolozsvári kir. törvényszéki bíró cikke a feltételes ítéletek behozatala mellett. Ide igtatom belőle a következő jellemző részletet:

«Néhány év előtt a kolozsvári kir. törvényszék fogházának egyik kaszárnya-szobájában egy alig 16 évet betöltött «rab» volt. Ennek a suhancznak abból állott a büne, hogy kalapjában élő virággal akart megjelenni egy táncmulatságon s minthogy ezt a kalapdiszt hamarjában nem tudta más-ként megszerezni, bemászott volt gazdája kertjébe s leszakított egy rózsát. Midőn a zsákmánnyal távozni akart, egy rendőr a kerítésről lehozta és a rendőrségre kísérte.

Büntető-törvénykönyvünknek a minősített lopásra vonatkozó *tulszigoru intézkedése* következtében a rózsá-tolvaj *hat havi börtönnel lett sújtva*.

E sorok írója (mint alügyész) kérte e büntetést mint legyenyhébbet, s a törvényszék megadta, mert kevesebbet nem adható.

A gyermek sirva fakadt s azt kérdezte, hogy hát a tömlőczben a «tolvajok» között kell-e kiállania a büntetését?

A hajlott koru, sokat tapasztalt elnök, törvényszéki bíró az izgatottság miatt nem tudott felelni a gyermeknek. Két év mulva már a *meylett bünösök* kaszárnya-szobájában láttuk ezt a gyermeket. Egy pincze vasrácozatu ablakait fesztette fel másodmagával. Zsirt loptak onnan. Töredelmesen vallotta be tettét. Neki semmire se volt szüksége, de barátja, kivel a *börtönben ismerkedett meg*, bünre csábította. Nagy köszönettel fogadta, hogy csak két hónappal kapott többet mint azelőtt az egy szál rózsáért.

Csak mostanában állott a végtárgyalási bíróság előtt K. J. cipész-tanuló.

XVIII.

Befejezésül még csak egyet.

Ha a tárgyaltak keresztülvitelén kívül sikerülne a kir. ügyészség tagjait reábirni, hogy ne csak az irodalmi véleménynyilvánítás alkalmával, de vádhatósági funkciójuk gyakorlásában is, különösen a jogorvoslatok használásánál, a kellő mérsékletet és mértéket megtartsák;* ha ezen felül a vizsgálati fogságba helyezés kérdésének eldöntését az illető közegek gondosabban és a tárgyi szükségnek megfelelőbben latolnák: merem állítani, hogy a kifejtettekben feltüntetett rendszeres átalakítás aránylag rövid idő alatt meghozná azt az eredményt, hogy a letartóztatottak száma Magyarországon a jelenlegi igen magas létszámról, *a huszonkét ezerről*, tetemesen leolvadna, — néhány év múlva talán leolvadna *felére*.

Erős hitem, hogy ez megtörténhetnék az igazságszolgáltatási szempontok bármilyen hátránya nélkül, de sőt egyenesen azok megbecsülhetetlen előnyére.

Gazdája konyha-ablakán át bemászott az ugyanazon telekhez tartozó, de más lakó által kibérelt kertbe s az ablaknál reá várakozó 14 éven alóli tanoncz társának négy gerezd szállót adott ki. Az ítélet ezuttal se lehetett kevesebb, mint hat havi börtön.

A gyermek kezeit tördelve kérdezte, ha nem lehet-e segíteni a dolgán, mert ő inkább meghal, mintsem kiállja a börtönbüntetést.

Megtartotta szavát.

Megdöbbsentő esetek, melyek közül az első ugyyszólva naponta előfordul.»

A feltételes ítéletek mellett foglal állást a legujabban megjelent «*Jogi Szemle*» is.

* V. ö. a bűnvádi eljárás 1888-iki javaslatának jogorvoslati rendszeréről írt dolgozatomat. *Jogtudományi Közlöny* 1889. 4. sz.

FÜGGELÉK.

I. *

MAGYAR THEMIS 1876. 51. sz.

Kétségkívül a büntetési tételek azok, melyek az egész javaslatban leginkább kihívják a kritikát. Azon teljesen indokolatlan rendszer, mely szerint a szabadságbüntetések csak is öt éves fokozatokban (—5, 5—10, 10—15) szabhatók ki, véghetetlenül complicálttá és nehézkesé teszik a megállapítást. A maximum által föltételezett minimum lefelé huzza a maximumot, és megfordítva, a maximum felszorítja a minimumot. Ily körülmények közt a törvényhozó a büntetés maximumát és minimumát nem fixirozhatja a bűnös cselekmény objectiv természete szerint, hanem majd alul majd felül kell concessiót tennie a «rendszer» kedvéért. Igen sok nehézséget fog okozni azon szintén alig indokolható szabály is, miszerint a börtönbüntetés minimuma egy év, a fegyházé pedig két év. Az eddigi tárgyalások alatt nem érezte magát a baj oly nagyon, mivel a politikai büntettek különleges szempont alá jönnek a büntetés tekintetében is; de ha egyszer az élet és a vagyon elleni büntettek tárgyalásába belemegy a jogügyi bizottság, kénytelen lesz ugy az ötös rendszert, mint a fegyház két évi és a börtön egy évi minimális határát áttörni. Mi csak *egy* általános minimumot tartanánk fenn, s ez a fegyház egy évi minimuma. A börtön minimumát egy napra határoznók, az ötös rendszert pedig figyelembe vennők csakis maximum tekintetében, oly módon, hogy a maximum volna 5, 10, 15 év; a minimum pedig

* L. 14. 1.

ott, a hol a bűnös cselekmény természetének majd igen súlyos majd igen enyhe volta megköveteli, maga a büntetési nem minimuma ; a hol pedig a bűnös cselekmény minősége a nagyon enyhe eseteket egyenest kizárja : 1, 2, 3, 5; 10 év volna a minimum, de olykép, hogy mindezen számok valamennyi maximális számmal összekapcsolhatóknak.

II. *

MAGYAR THEMIS 1877. 52. sz.

A jogügyi bizottság nem járt el feladatában rendszeresen és öntudatosan. Érezték ugyan ezen bizottság tagjai, hogy a javaslatnak romanisáló merev határozmányait a német törvény szellemében hajlékonyabbakká kellene tenni, de módosítványaikban nem nyilvánult valamely egységes irány. Némely helyen a német törvény határozmányai fogadtattak el ; másutt egészen önkényszerüleg a «józan ész» szerint módosítottak ; majd ismét itt-ott meghagyták a javaslatnak a már előbb kezesztülvitt módosításokkal ellentétben levő eredeti szerkezetét. Így történt, hogy míg a büntetésnemek felosztása megmaradt az eredeti francia-belga szellemben, a büntetés végrehajtásánál (36. §.) a börtönt a fogházzal — német reminiscentiák folytán — összevegyítették. Míg a börtön minimumát egy évről leszállították hat hónapra, a fegyháznak két évi minimumát egy egy évre leszállítani — mint a következetesség megkívánta volna — elmulasztották

A különös rész büntetési tételeit majd meghagyták eredeti öt éves spatiumaikkal, majd pedig nyolcz évesekké tágitották. Így a felségsértéstől kezdve egész a szemérem elleni büntettek fejezetéig egyetlen egyszer sem tértek el az ötös rendszertől ; ezen fejezetnél eltérés történt *egy* esetben (232. §.) ; utána ismét maradt a régi. Az élet elleni büntetteknel ujlag áttörött az ötös rendszer ; de már a legközelebbi fejezetben, a testi sértéseknel, két helyen meghagyták az eredeti tételeket. Innen származik

* L. 14. 1.

az, hogy míg a szándékos emberölés (281. §.) 2--10 évi fegyházzal büntetettik, addig a testi sértéseknél a 306. §. második esetében a übntetés 5—10 évi fegyház, vagyis a minimum három évvel magasabb. De a mi még nagyobb anomalia : ha az életveszélyes szer beadása vagy alkalmazása folytán nem is a halál, hanem csak a 304. §-ban felsorolt súlyos testi sértések valamelyike áll be, a büntetés maximuma tizenöt év, minimuma pedig az, a mi az emberölésnél a maximum, tíz év.

III. *

MAGYAR THEMIS 1878. 40. sz.

A correctionalisatio elve a Btk. 106. §-ában.

«Die *Fristen selbst* sind im Gesetze verschieden bestimmt für die Verjährung der Strafverfolgung und die Verjährung der Strafvollstreckung, sie sind ferner abgestuft nach der Schwere der Delicte (Verbrechen oder Vergehen) bzw. nach den auf das Delict *gesetzten* Strafen — hinsichtlich welcher letzteren es für die Verjährung der Strafverfolgung selbstverständlich ist, dass nur das *Höchstmass* der auf die strafbare Handlung angedrohten Strafen** in Betracht zu kommen hat (die Strafe in abstracto); wollte man die Verjährungsfristen von der im concreten Falle zur Anwendung kommenden Strafe, d. h. derjenigen, auf welche voraussichtlich nach Lage des Falls zu erkennen wäre, abhängig machen, so würde es zu den

* L. 27. 1.

** Die Frage, ob sich die Verjährung des *Versuchs* eines Verbrechens oder Vergehens und bzw. der *Beihilfe* zu einem solchen nach dem Höchstbetrage der Strafe, von welcher *diese* Handlungen im *Allgemeinen* betroffen werden konnten oder aber nach den für die vollendete Haupthat geltenden Grundsätzen zu richten habe, dürfte für die Fälle des §. 66. Abs. 3. bzw. §. 72. im *ersten* Sinne zu entscheiden sein. (Vergl. auch *Oppenhoff*, St. G. B. für das deutsch. R. V. Ausgabe zu §. 67, Note 5; *Berner a. a. O.*, S. 130.) Das Gesetz spricht auch §. 106. nur von derjenigen Strafe, mit welcher das *begangene*, d. i. *vollendete* Verbrechen in thesi bedroht ist. Dieser Grundsatz muss auch auf den Milderungsgrund des jugendlichen Alters Anwendung finden (§. 85).

ungerechtfertigsten Widersprüchen führen, unsichere Vermuthungen, trügerische Fictionsen müssten an Stelle einer unumstösslichen Gewissheit treten und weit die Härten überwiegen, zu denen das erstere System allerdings im einzelnen Falle zum Nachtheile des Angeklagten führen kann. Anders bezüglich der Verjährung der *Strafvollstreckung*. Hier muss selbstverständlich die *erkannte* Strafe von Fall zu Fall den allgemeinen Massstab für die Dauer der Verjährungsfrist abgeben, wenn man nicht nach dem Vorgang des ital. Entwurfes die erkannte Strafart ausschliesslich über die Dauer der Verjährungsfrist entscheiden lässt. Principiell ist es richtiger für die Frage der Verjährung das Wesen der Strafbarkeit selbst in den Vordergrund zu stellen, als die Willkürlichkeit individuell arbitrierter Strafen; allein praktischer, technisch einfacher bleibt das letztere, so lange das Gesetz sich einer grösseren Anzahl Strafarten bedient.»

Mayer bécsi tanárnak a m. büntető-törvénykönyvről irt művéből vettük ezen idézetet. Foglalkoznunk kell vele, mivel a tévedések egész sorozatát tartalmazza.

Codexünk — a német törvénytől eltérőleg — a correctionalisatio elvét adoptálta.

A német törvény szerint «büntett» azon cselekmény, a melyre a törvényben fegyház van megállapítva, bármily büntetés szabassék is reá a concret esetben. A magyar törvény a cselekménytől a «büntett» minőséget elveszi, ha reá a concret esetben nem a törvényben megállapított fegyház vagy börtön, hanem fogház szabatik ki. A «büntett»-nek tehát nálunk két értelme van: értetik alatta először a törvényben büntettnek nevezett, s másodsor a concret esetben büntettnek minősített cselekmény.

Mayer szerint a 106. §-ban a «büntett» szó ugy a véghezvitel, mint a kísérlet és a segítés esetében az első, szerintünk a második értelemben használtatik. (*Mayer* felfogását csak azon egy esetben véljük alkalmazhatónak, midőn a bíró az eljárás folyamában meggyőződik, hogy az elévülés a törvényben foglalt maximum szerint is be van már fejezve, s ennek alapján az eljárást beszünteti.)

Érveink a következők :

1. A correctionalisatio elvét nem lehet egyik esetben elfogadni, másokban kizárni. Ha a kiszabott büntetés elévülésénél elfogadjuk, helyt kell neki adnunk a ki nem szabott büntetés elévülésénél. A kiszabott büntetés elévülése minden törvényhozásban hosszabb, mint a ki nem szabotté; ugyanez az intentiója a magyar törvénynek. A Mayer-féle magyarázat elfogadásával a viszony épen ellenkezővé válnék. A ki nem szabott büntetés elévülése esetén a törvény maximuma volna irányadó, mely sok esetben tiszszerte-husszorta súlyosabb, mint azon büntetés, mely tényleg kiszabott volna.

2. Hogy kétség esetében a bíró megítélhesse, vajon elévült-e a bűnügy, minden esetre meg kell határozni a minősítést. Ettől már csak egy lépés a kiérdemlt büntetés megállapítása. Nehézségei nem is oly nagyok, mint első pillanatra látszik, mivel a bizonyítási inconvenientiák nem itt, hanem leginkább a cselekmény minősítésénél merülnek fel. Hozzájárul, hogy a büntetést rendszerint nem is szükséges teljesen fixirozni. Elég ha a 106. §. fokozatai értelmében eldöntetik, hogy a vádlott tíz éven felüli, öt éven felüli vagy öt éven aluli szabadságvesztés-büntetéssel lett volna sujtandó. Ha ez meg van, s azt látja a bíró, hogy félbeszakittatlanul elmúlt annyi idő, a mennyit a 106. §. illető pontja megállapít, a cselekményt elévültnek mondja ki.

3. A törvény szövege is mellettünk szól.

«Az elkövetett büntetettre — — *megállapított büntetés*». Ezen kifejezés alatt nem érthetni a különös részben foglalt relative határozott büntetéseket, mivel a 106. §-ban nincs kitéve, vajon az elévülésre nézve a minimum vagy a maximum-e az irányadó. A kétely csak úgy oszlatható el, ha a büntettnek összerüen megállapított büntetését veszszük alapul.

«Elkövetett *büntett*.» A törvény által büntettnek nevezett cselekmény a praxisban igen gyakran nem lesz büntettnek minősítve. A 85. és a 92. §§. a büntettet rendszerint vétséggé alakítják át. A törvényben büntetté minősített *cselekmény* tehát elkövetett, de nem mint büntett, hanem mint vétség, s elkövetett *büntett* nem forog fenn. Hogy ezen tény megállapíthatassék, szükséges lesz az esetet annak rendje szerint construálni, s ha vétség elkövetése de-

rülne ki, ennek elévülési ideje alá vonni. Ugyanezt mondja a belga törvényre vonatkozólag *Haus*: «Dans le system du Code d'instruction criminelle, la durée de la prescription dépend de la qualification du fait, et cette qualification se puise dans la nature de la peine applicable a l'infraction d'après les circonstances qui l'ont accompagné. C'est donc la peine dont le fait est passible dans chaque cas particulier, qui seul détermine la durée de la prescription ; peu importe que la peine soit édictée par la loi même, ou que le juge soit autorisé à la substituer à la pénalité légale». (Principes généraux. II. 479. 1.)

«*Elkövetett.*» Ezen szó alatt a törvény nemcsak a befejezést, hanem a megkísérlést és a segítséget is érti. Mindazon esetekben, ahol a kísérlet és a segítség ki van zárva, a «véghezvitel» szó használatik. A 69. §. ezt világosan kifejezi, midőn «véghezvitt vagy megkísérlött» büntettről szól ; a 66. §. 2. és 3. bekezdésében s a 67. és 107. §. 1. pontjában a «véghezvitt» szó a szűkebb, a 71, 76, 82, 84, 108, 112, 202, 212. és számos egyéb §§-ban az «elkövetett» a tágabb értelmet jelzi. Midőn a 106. §-ban az *elkövetett* büntett elévülése határozatik meg, nem csak a befejezés, hanem a megkísérlés és a segítség is ide értendő. Téved tehát *Mayer*, ha azt állítja, hogy «elkövetett» = befejezett. Nézetünk szerint «elkövetett» = véghezvitt vagy megkísérlött vagy segített. Minthogy pedig a kísérlet és a segítség büntetésének maximuma a törvényben egyáltalán nincs meghatározva, lehetetlen itt a törvény maximumát irányadóul venni. Szükséges lesz a kísérletet és a segítséget mint ilyent minősíteni, s az annak elkövetése által kiérdemelt büntetést alapul venni.

«Az elévülés kizárja a *bűnvádi eljárás megindítását.*» Itt teljesen elhibázott 'szövegezéssel állunk szemben, (mely ellene szól úgy a *Mayer* felfogásának, mint a mienknek). Az elévülés nem zárja ki az eljárás megindítását ; sőt *szükséges* az eljárás megindítása az évülés constatálhatására. Nem az eljárás megindításának, hanem a büntettes üldözésnek kizárásáról van itt szó. A német a «Strafverfolgung» kifejezést használja. Codifikatoraink úgy látszik nem tudták ennek értelmét helyesen visszaadni. Szerencsére a magyar törvény fordítója a németben ugyancsak a «Strafverfolgung» szóval fejezi ki a fe-

galmat, és eltakarja a külföld előtt törvényünk hibás szövegezését. Ezért került ki a két törvény közötti eltérés *Mayer* figyelmét.

Dr. *Schnierer* Aladár ur részben szintén a *Mayer*-féle felfogáshoz csatlakozik. (54. l.) A 106. §-ban a különös rész minősítéseit véli alkalmazandónak azon általunk felállított elvnel fogva, hogy «ha a cselekmény büntetti vagy vétségi minőségének meghatározása még a bűnügy ítélet általi eldöntése előtt válik szükségessé, a cselekmény törvényes minősítése lesz mérvadó». Az elvet formuláztuk, s örvendünk, hogy a t. tanár ur hozzájárul, de nem véljük alkalmazhatónak a 106. §-ra, mivel az ítélet általi eldöntés és az elévülés kérdése egymással *kapcsolatos*. Ha nincs elévülve a cselekmény, ítéletet kell hozni; ha el van évülve, az eljárást beszüntetik. Fölösleges tehát az általános minősítés fictiójához folyamodni, midőn az anyagi igazságnak megfelelő concret minősítés rendelkezésünkre áll.

(L. ellene dr. *Steinbach Gusztáv* Magyar Igazságügy 10. köt. 376. l.; *Schnierer Aladár* Kommentár 106. §.; *Werner Rezső* Jogtudományi Közlöny 1879. 1., és 4. sz. Részben idevág ugyancsak *Werner Rezső* Magyar Themis 1879. 16., 17. és 21. sz.)

TARTALOMMUTATÓ.

I. **A büntetések végrehajtása.** — A progressiv büntetési rendszer. — A feltételes szabadlábra helyezés. — A közvetítő intézet. — A feltételes szabadlábra helyezés mint a közvetítő intézet pótszere. (Btk. 52. §.) — A francia és a belga törvény messzebbmenő határozmányai. — A közös munkáltatás. — A magánelzárás. — Javító intézeteink. — A túltömöttség. 5—12. l.

II. **A Btk. minimumai.** — A fegyház minimuma tulmagas. — A speciális minimumok szintén tulmagasak. — A képviselőház jogügyi bizottsága s a kodex-javaslat. — Az öt éves spatiumok áttörése. — Az egyöntetűség hiánya a minimumok tekintetében. 12—20. l.

III. **A 92. §. és a 49. sz. döntvény.** — A büntetési tétel rendes és rendkívüli spatiumának egymáshoz viszonya. — A 49. sz. döntvény s a Btk. «rendszere». — A középérték a német szakirodalomban. — A jog sérelem mérvének momentuma és a középérték. — A súlyosító és enyhítő körülmények előtérbe helyezése a Btk.-ben. 20—26. l.

IV. **A correctionalisatio.** — Ingadozások a gyakorlatban. — Kísérlet és segítés esetében fegyházzal illetett cselekménynél szabhat-e a bíróság fogházat? — A halmazati correctionalisatio nincs keresztülvive. 26—28. l.

V. **A fiatalok egyének büntethetősége.** — A felső határpont 16 év-ről felemelendő 18 évre. — Francia, belga, német, olasz törvény. — Krohne véleménye. — A javító intézetbe utalásnak nincs büntetési jellege. — Az aszódó javító intézet. — Kit illessen a javító intézetben való tartás idejének meghatározása? — Amerikai rendszer. 26—34. l.

VI. **A vizsgálati fogság beszámítása.** — A Btk. 94. §-ának szűkkeblű felfogása. — Az alaki jog álláspontja. — Az olasz törvény teljesen beszámítja a vizsgálati fogságot. — Ugyanezen állásponton van a magyar 1843-iki javaslat. — A német törvény közvetít. 34—37. l.

VII. **A minősített lopások büntetése.** — A magyar és a német törvény egymáshoz viszonyítva. — A német gyakorlat enyhisége. — Az osztrák javaslat. — A belga törvény. — Az olasz új Btk. 37—46. l.

VIII. **A visszaesés.** — Franciaország 1885-iki törvénye (Rélégation). — Belgium. — Németország. — Az osztrák javaslat. — Az olasz törvény. — A magyar törvény szigora. — Intézkedések szükségessége a visszaesők iránt. — A visszaesők különválasztása az alkalmi büntettesektől. — Irodalmi javaslatok. 46—50. l.

IX. A Kbtk. 126. §-a. — Kihágásból: fegyházzal sujtott büntett. — A német törvény álláspontja. — A mezei és kertrendőri törvények menyiben szüntethetik meg a Btk.-nek e pontnál mutatkozó szöglelességét? 50., 51. l.

X. Bűnügyi igazságszolgáltatásunk a statisztika világitásában. — Az igazságügyminiszterium jelentése a Btk. szigoráról. — Magyarországon nagyobb a szigor a bűnügyi igazságszolgáltatás terén mint Ausztriában. — Különösen kitűnik ez a lopásoknál. — Németországban csaknem kizárólag rövid tartamu szabadságvesztés-büntetések szabhatnak ki. — A Reichsjustizamt jelentése. — A Holtendorff-Jagemann-féle börtönügyi kézi könyv adatai. — A német adatok összevetése a magyar adatokkal mutatja, hogy nálunk a hosszú tartamu szabadságvesztés-büntetések gyakoribbak mint Németországban. 51—58. l.

XI. A kodex-módosítás kérdése. — Oscillatio a tulzott enyheségből a tulszigorba. — A novella. — Mennyi ideig maradtak módosítottatlanul a külföldi kodexek? 58., 59. l.

XII. A büntetési rendszer kibővítése. — Az angol büntetőjog befo-lyása. — A praeventiv intézmények. — Patronage. — Gyermekek-vedegyletek. — Francia törvény a szülői hatalom megszorításánál. — Rabsegélyző egyletek. — A budapesti rabsegélyző egylet. — Francia rendszer a patronage tárgyában. — A belga igazságügyminiszter a patronage-ról. — A magyar igazságügyminiszter ugyanerről. — Az alkoholismus visszaszorítása. — Maine állam. — Norvégia. — Svédország. — Angolország. — Hollandia. — Németország. — Magyarország. 59—69. l.

XIII. A feltételes ítéletek. — Anglia. — Amerika. — Probation officer. — Belgiumban az 1888-iki törvény. — Az osztrák törvényjavaslat. — A francia törvényjavaslat. — A német sajtó nyilatkozatai. — A nemzetközi büntetőjogi kongresszus. 69—76. l.

XIV. Az olasz törvényhozás. — Pénzbüntetésnek közmunkában lero-vasa. — Közmunka mint külön büntetési nem. — Birói megdorgálás. — A cautio. — Rendőri felügyelet alá helyezés. 76—79. l.

XV. Reformfeladataink e téren. — Mennyiben szolgálhatnak a feltéte-les ítéletek a rövid tartamu szabadságvesztés-büntetések pótszerűül? — A fel-tételes ítéletek összekapcsolása a pénzbiztosíték nyújtásával. — A jótállási intézmény. — A feltételes ítélettel kapcsolatban házi fogság vagy bizonyos községből eltiltás vagy bizonyos községbe utalás. — A feltételes ítélet csak három hónapig terjedhető szabadságvesztés-büntetésnél legyen kimond-ható. — Évenkinti jelentés az országgyűlésnek az intézmény fejlődéséről. — A bíraskodás színvonalának emelkedése a büntetésnek kombinálása foly-tán. — Az intés büntetése. — A pénzbüntetés reformja. — A pénzbün-te-tési maximum felesleges. — Az egyenes adó alapul vétele. — A részlet-fizetés. — A pénzbüntetés átváltoztatása közmunkára. — A behajthatatlan-ság esetén kívül is meg volna engedendő a közmunkában való lerovas. 79—88. l.

XVI. A feltételes szabadlára helyezés továbbfejlesztése. — Sza-

badlára helyezés kétharmad kiállása után. — A visszaesők és külföldiek is feltételesen szabadlára volnának helyezendők. — A felügyelő-bizottságok és az igazságügyminiszterium egyoldalu eljárása a szabadlára helyezéseknél. — A feltételes szabadlára helyezés mint jogi intézmény illesztéssék jogrendszerünkbe. — Ellenmondások a törvényben a feltételes szabadonbocsátásnál és a közvetítő intézetbe helyezésnél. — A Btk. szerint tizen-négy hónap kevesebb mint egy év. — A kiszámítás rendszere a külföldi törvényekben. 88—93. l.

XVII. **A szakirodalom álláspontja e kérdésekben.** — A nem-német szakirodalom. — Németországban az orthodox kriminalisták tartózkodó magatartása. — Liszt áll az új mozgalom élén. — Liszt álláspontja a kérdésben. — Lammasch. — Merkel. — Seuffert. — Aschrott munkáinak befolyása a német szakirodalomra. — A magyar szakférfiak álláspontja e kérdésben. — Illés Károly. — Balogh Jenő. — Kelemen Mór. — Székács Ferencz. — Bodor László. 93—96. l.

XVIII. **A kir. ügyészség és a jogorvoslatok használata.** — A vizsgálati fogság. 96., 97. l.

Függelék.

BÜNTETÉSI
RENDSZERÜNK
REFORMJA.

ADALÉK A BTK. MÓDOSÍTÁSÁHOZ.

II.

IRTA

DE FAYER LÁSZLÓ

EGYETEMI BK. TANÁR, A JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY SZERKESZTŐJE.

BUDAPEST.

1891.

Midőn 1889-ben hason czim alatt egy füzetet bocsátottam közre, a büntetőjog reform-mozgalmának kezdetén voltunk. Azóta ugy a külföldön, mint nálunk nagy tért hódítottak az új eszmék. Némely államban törvényes szentesítést is nyertek.

Összefoglalni az időközben letelt két év eredményeit és tüzetesebben kifejteni egyik-másik pontot: ez a jelen dolgozat feladata.

Beosztása lényegileg megegyez az előbbiével, minthogy ismét ugyanazon kérdéseket kellett itt is tárgyalnom.

A jelen dolgozat különben alig egyéb mint többé-kevésbé bővített külön lenyomat a *Jogtudományi Közöny*-ből. A mik a lapban szétszórva jelentek meg, azok itt rendszeres egymásutánba foglalvák.

	Lap
A Btk. minimumai	7
A lopás büntetése. (Az osztrák Btk. 1891-iki javaslatának és az olasz 1890-iki Btk.-nek a lopás büntetésére vonatkozó határozmányai) ---	9
Bűnügyi statisztika és törvényhozás	16
Törvénytervezet a Btk. módosításáról	30
Mely bűncselekményekre nincs a magyar Btk.-ben büntetési sanktio? (I—XXX)	42

A BTK. MINIMUMAI.

A minimumok megvitatása az utóbbi időben nagyon előtérbe lép. A kérdéssel legujabban két dolgozat foglalkozott. Egyik a minimumokat teljesen meg akarja szüntetni, a másik a Btk. minimumait a súlyosabb esetekben emelendőkné tartja. *

Álláspontomat e kérdésben a következőkben vélem összefoglalhatni.

Minden oly minimum, mely áthághatlan gát gyanánt állítatik fel, csak az igazság csorbitásával juthat a törvénybe. Az esetek, a mint azok az életben felmerülnek, egymás mellé helyezvék — elkezdve a végső maximumtól a legalsó fokig; s ez a sorozat csak ott ér véget, a hol a Btk. 76., 77., 79., 80. vagy 82. §-ainak valamelyike alapján felmentést mond ki a bíróság. Nincs a büntetési tétel oly árnyalata, mely tényleg meg nem követeltetnék. Ha tehát ezen a területen korlátot állítunk fel, mely az eseteket felfelé szorítja és az elítélés és felmentés közé egy szabad területet ékelünk, hova az ítéletet helyezni tilos: ez alapulhat a sic volo elvén, de az igazság fogalmával össze nem egyeztethető.

Az európai törvényhozások mai rendszerében a mentő körülmények már kifejlődtek teljesen, ellenben az enyhítő kö-

* A bíró büntetés-enyhítési joga. Irta *Dr. Reichard Zsigmond*. 1890. Külön lenyomat a Jogtudományi Közlönyből.

A 92. §. Irta *Dr. Heil Fausztin*. Jogtudományi Közlöny 1891. 29., 30. és 31. sz.

rülmények fejlődése messze hátra maradt. A felmentést ki-
mondhatja a bíróság, ha a mentő körülmény fenforog; a ne-
talán megfelelő *csekély* büntetést azonban az ily büntetést
igénylő esetekben nem. Innen származik, hogy midőn oly bü-
ntetés volna igazságos, melyet kiszabni a törvény szerkezeténél
fogva nem szabad — a magyar Btk. szerint a fegyházas ese-
tekben fél éven belőli szabadságvesztésbüntetés — : ily ese-
tekben vagy felment a bíróság az igazság ellenére, vagy büntet
súlyosabban, mint a hogy megérdemli az illető egyén.

Az enyhítő körülmények hatásának a törvényekben való
korlátozása csakis úgy birhatna némi értelemmel, ha mentő
körülmény éppen nem léteznék, ha t. i. bizonyos súlyu cse-
lekményre bizonyos súlyu büntetés minden esetre ki volna
szabandó.

Felismerték a problema ezen állását az 1843-iki magyar
javaslat szerkesztői és mint minden egyéb kérdésnél úgy itt is
levonták a consequentiákat. Azon törvényjavaslatban tudva-
levőleg minimum nincs s az enyhítő és mentő körülmények
területe közvetlenül határos egymással.

Az 1843-iki javaslat azonban a 83. és 84. §-okban fel-
sorolja az enyhítő körülményeket és ezzel hatályosan ellen-
súlyozza a birói önkényt. Holott a mi mostani törvényünk
mellőzi a felsorolást. Ha ezen kodexből kihagyjuk a minimu-
mokat, mint *Dr. Reichard Zsigmond* kívánja, nem annyira
az igazságnak, mint inkább a birói önkénynek adnánk teret.

A minimumokat tehát novelláris uton vagy kodex-revi-
sio útján kiküszöbölni nem lehetséges; ez csak új büntető-
törvénykönyv szerkesztésekor lesz végrehajtható, mely tör-
vénykönyv ebből az elvből indul ki, és azt elejétől végig
öntudatosan megvalósítja.

Követnünk kellene annak idején azon módozatot, me-
lyet az olasz Btk. választott, és mely nem egyéb, mint tökéle-
tesítése az 1843-iki magyar javaslat rendszerének. Az olasz
törvény ugyanis nem elégszik meg a súlyosító és enyhítő
körülmények egyszerű felsorolásával, mint ezt az 1843-iki

magyar javaslatban feltaláljuk, hanem esetről-esetre kimondja, hogy bizonyos súlyosító és enyhítő körülményeknek mi a hatása a büntetés kiszabására. Így az olasz törvény egyesíti a két rendszer előnyeit: megtartja a minimumokat a rendes esetek számára, és másrészt bizonyos megnevezett enyhítő körülmények felforgásától teszi függővé a minimumok mel-
lőzését.*

Ma, midőn a magyar Btk.-nek csak novelláris pótlásáról van szó, nem tehetünk egyebet, mint leszállítani a minimumokat mindazon pontokon, a hol a korlátok folytán flagrans igazságtalanságok mutatkoznak.

Dr. Heil Fausztin a fentebb idézett dolgozatban szintén hibáztatja az enyhítő körülményeknek a magyar Btk.-ben foglalt rendszerét; a baj eloszlatására azonban az én javaslatomnak épp ellenkezőjét ajánlja. Szerintem a csekélyebb súlyú büntetéseknél a minimum bizonyos fokig leszállítandó, szerinte pedig a súlyosabbaknál a minimum emelése a kívánatos. Mig az én javaslatom tovább akarja fejleszteni az enyhítő körülmények rendszerét, ő a visszaszoritást ajánlja. Hogy az igazság szempontjának a kettő közül melyik felel meg inkább, az a fentebbiekből, azt hiszem, kiderül.

A LOPÁS BÜNTETÉSE.

— *Az osztrák büntető-törvénykönyv 1891-iki javaslatának és az olasz 1890-iki Btk.-nek a lopás büntetésére vonatkozó határozmányai.* —

Midőn az osztrák büntető-törvénykönyvnek a parlamenti bizottság által megállapított lopási fejezetét a mult év elején a *Jogtudományi Közlöny*-ben megbeszéltem és az illető fejezetnek erős reform-tendentiájára utaltam, némely

A lopást illetőleg az olasz törvény idevágó határozmányait l. alább a 12. lapon.

szakférfiak azonnal készen voltak az ellenvetéssel, hogy az a bizottsági munkálat nem vehető komolyan, hogy az osztrák kormány nem fogja e javaslatot magáévá tenni, stb. Időközben a kormány valóban módosította a javaslatot pár pontban és a módosított szöveget beterjesztette a birodalmi tanácshoz. De miben állanak ezek a változtatások? Elég tétetett a német szakférfiak abbéli ohajának, hogy az egy napi fogház-minimum emeltessék s itt-ott három napra, majd egy hétre emeltetett a büntetés legalsó mértéke. A mi különösen a lopási fejezetet illeti, ez a módosítások által éppen nem vesztette el előbbi jellegét. Büntető-törvényünkhöz mérve a szabadságvesztés-büntetések most is excessiv módon rövidek, a mellékhatározmányok pedig igen enyhék.

Ide igtatom a legujabb osztrák javaslatnak a lopást tárgyazó határozmányait; lássa a magyar szakközönség, miképp gondolkozik e kérdéstről a külföldi szakközönség.

A lopási határozmányok külső szerkezete tekintetében a javaslat megtartja a német büntető-törvénykönyv által felállított rendszert, úgy a mint az 1874-ben *Glaser*, 1881-ben *Prazak* és 1889-ben *gróf Schönborn* első javaslata által lényegileg azonos irányban módosított.

A javaslat ide vonatkozó tételei a következőkben vonhatók össze.

A lopás vétsége három naptól hat hónapig terjedhető fogházzal büntetetik. A magyar törvénykönyben egy évig terjedhető fogházzal.

A lopás vétsége és büntette közti határvonal nem 50 frt, mint a magyar törvényben, hanem 100 frt. Az 50—100 frt közötti egyszerű lopások tehát az osztrák javaslatban hat hónapig terjedhető fogházzal, a magyar törvényben öt évig terjedhető börtönnel büntetnek.

A minősített lopásoknál az osztrák javaslat nem ismer büntetési minimumot; a büntetés ugyanis öt évig terjedhető

fegyház vagy egy héttől öt évig terjedhető fogház. (Az egy hetet aligha fogja szakember számottevő minimumnak tekinteni.) A magyar törvény szerint a legtöbb minősített lopási esetben a végső minimum hat havi börtön. A német törvényben három havi fogház.

Az osztrák javaslat csak azon esetben állapítja meg a minimumot három havi fogházban, ha bizonyos megjelölt minősítési esetek közül kettő található össze és e mellett a lopott tárgy értéke meghaladja a 100 frtot. (A maximum ez esetben, valamint az 1000 frtot meghaladó lopásoknál is, tíz évi fogház.)

Betörés, bemászás és feltörés, továbbá éjjeli lopás esetében csak akkor alkalmaztatik a minősített lopás büntetése, ha a lopott dolog értéke a 25 frtot meghaladja. A 25 frtigit terjedhető értéknél egyáltalán nincs minősített betöréses, bemászásos, feltöréses és éjjeli lopás, s ennek folytán ezeknél a büntetés egy héttől hat hónapig terjedhető fogház. A mily tartamu a magyar törvényben a végső minimum, oly tartamu az osztrák javaslatban a maximum.

Figyelemre méltó az is, hogy míg a magyar törvény a betöréses, bemászásos és feltöréses lopást a minősített lopások két osztályának súlyosabbikába helyezi, addig az osztrák javaslat ezen lopásokat az által, hogy itt a 25 frtnyi minimumot követeli meg, a minősített lopások közt enyhébb jellegűeknek tünteti fel. Ugyanis templomban elkövetett lopás, a fegyveres lopás, a szövetségben elkövetett lopás, a tűzvész vagy vizáradás alkalmával elkövetett lopás, az emberek életének vagy egészségének veszélyeztetésével elkövetett lopás a javaslatban minősítettnek tekintetik, habár az érték 25 frt alatti marad.

A család körében elkövetett lopás, u. n. házi lopás, nemcsak hogy nem eo ipso minősített lopás, mint azt a magyar büntető-törvény 336. §-ának 8. pontja némi részben eltérő körülírással rendeli, hanem még azon esetekben is egyszerű lopásként kizárólag fogházzal büntetetik, ha minő-

sítve követetett el. (267. §. 2.) Itt is tehát azon körülmény, mely a magyar büntető-törvényben súlyosítónak vétetik, az osztrák javaslatban enyhítő.

A pénzbüntetés kiszabásánál mindig figyelemmel tartozik lenni a bíróság az elítéltnak vagyoni, kereseti és jövedelmi viszonyaira (26. §.), s ez a lopásoknál és sikkasztásoknál különösen a miatt bir kiváló jelentőséggel, mivel befejezett lopásért vagy sikkasztásért kiszabott minden büntetéssel a javaslat szerint összekapcsolható a pénzbüntetés, mely a lopott vagy sikkasztott tárgy értékének kétszereséig emelkedhetik.

A hivatalvesztésnek vagy a politikai jogok felfüggesztésének kimondása fogház mellett rendszerint csak úgy van megengedve, «wenn die That von Unredlichkeit oder Schamlosigkeit Zeugnis gibt.» A magyar törvényben hat hónapig terjedhető fogház esetére a mellékbüntetések kiszabása minden korlátozás nélkül fakultatív, sőt kiszabhatók ezek ott is, a hol a pénzbüntetés a 92. §. alapján mint főbüntetés szabadságvesztés büntetés nélkül állapittatik meg.

A visszaesést illetőleg a javaslat megállapítja, hogy az előbbi bűncselekmény hatálya *öt* évig tart, a büntetés pedig legfőlebb kétannyi lehet, mint különben volna. A magyar törvény szerint az előbbi bűncselekmény hatálya *tíz* évig tart s a visszaesési cselekmény büntetése bizonyos esetekben, különösen a lopásoknál, az előbbinek ötvenszerese, sőt még ennél is több, habár az előbbi bűncselekménynél tárgyilag nem súlyosabb.

A javaslat a régi osztrák tradícióknak megfelelőleg kimondja, hogy a lopás (s ezen kívül a sikkasztás, a csalás, a hűtlen kezelés, más vagyonának megrongálása és a nem üzletszerű orgazdaság) nem büntethető, ha a tettes, mielőtt a bíróság, az államügyészség vagy a rendőrség előtt a büntetendő cselekményben gyanusnak ismertetett fel, önkényteljes kártérítést nyújtott, vagy ha más valaki által pótolta a kárt. (66. §.) A magyar törvény ily határozmányt a vagyon elleni bűncselekményeknél nem ismer.

Némi kihatása lehet annak is — természetesen kiválólág a súlyosabb lopásoknál — hogy a javaslat a feltételes szabad lábba helyezést nem köti a büntetés háromnegyedrésznél kiállításához, mint a magyar és a német törvény: hanem az ilyenmő szabadlábra helyezésnek már két harmad kiállításával helyt ad.

Hozzájárul mindehhez, hogy a javaslat az egy hónapig terjedhető fogházbüntetés tekintetében a *feltételes elítélést* is megengedi és így rendszerint az egyszerű lopásnál és a minősített lopások egy részénél azon esetre, ha az illető egyén büntetett vagy vétséget még nem követett el, feltételesen mondható ki az ítélet.

Végül nem hagyható figyelmen kívül, hogy a csekélyebb súlyosságú lopásoknak még elévülési ideje is rövidebb mint a német és a magyar büntető-törvényben. A német törvényben a három hónapnál súlyosabb maximális büntetéssel fenyegetett (bedroht) vétségek öt év alatt, a többiek három év alatt évülnek el. A magyar törvény szerint valamennyi vétség három év az elévülési idő s ide tartoznak az 59. sz. teljes-ülési döntvény alapján azok is, melyek a correctionalisatió útján büntetteköl váltak volna vétségekké. Az osztrák javaslat szerint öt év alatt évülnek el azon vétségek, melyek hat hónapnál hosszabb szabadságvesztés-büntetéssel vannak fenyegetve (bedroht), s két év alatt a többi vétségek. Az egyszerű lopás tehát, ha a lopott tárgy értéke a 100 frtot meg nem haladja, s a minősített lopás, ha a lopott tárgy értéke a 25 frtot meg nem haladja, mindannyi két év alatt évül el. Itt is mutatkozik a kodifikatornak azon törekvése, mely a legujabb keletű büntető-törvényeket egyáltalán jellemzi, hogy csekély súlyú bűncselekmény, főleg az u. n. petite criminalité, mint a mely leggyakoribb az életben, külön önálló szabályt nyerjen s ne szorittassék, mint eddig történt, ugyanazon keretbe a súlyosabb bűncselekményekkel.

Mindezen pontokban azonos irányuak az osztrák javaslat reformjai.

Ugyanazon alapvető törvényhozási eszme kifejezését találjuk az ide vágó részekben mindenütt.

El kell azonban ismernem, hogy a javaslat *egy* pont tekintetében felette nagy szigort mutat, a mennyiben az a lopás, sikkasztás és rablásra való sikertelen felbujtást büntetéssel sújtja. Folyománya ez, úgy látszik, a német büntető-törvénykönyv hirhedt Duchesne-paragrafusában jelentkező felfogásnak, mely nyomás alól a magyar törvény, legalább a vagyoni büntettekénél, kivonta magát.

De ha ezen Duchesne-határozmánytól, mely elvégre nagy gyakorlati jelentőséggel épp a vagyoni bűncselekményeknél nem bir, eltekintünk: kétségtelenné válik, hogy az osztrák javaslat a lopások büntetését úgy a magyar, mint a német törvényhez, valamint az annak idején igen enyhének tartott *Glaser*-féle, nemkülönken a *Prazak*-féle javaslatához képest az egész vonalon hasonlíthatlanul alacsonyabbra — egy-két ponton talán nagyon is alacsonyra — állapítja meg.

Érdekes lesz ideiglatni az 1890-iki olasz Btk. megfelelő határozmányait is, melyek kodifikationális technika tekintetében kétségkívül felette állanak az osztráknak.

A Zanardelli-féle javaslatnak (1887) a lopásra vonatkozó büntetési tételei a következők voltak:

Egyszerű lopás (*furto semplice*): 3 naptól 30 hónapig.

Súlyosított lopás (*furto aggravato*): 3 hónaptól 30 hónapig.

Minősített lopás (*furto qualificato*): 30 hónaptól 5 évig.

A bizottság, mely meg volt bizva a revisióval, némi részben emelte a maximumokat és nagyon lényegesen leszállította a minimumokat. A törvényben most a büntetési tételek a következők:

Egyszerű lopás: 3 naptól 3 évig.

Súlyosított lopás: 3 hónaptól 4 évig.

Minősített lopás: 1 évtől 6 évig.

A minősített lopások minimuma tehát leszállítottatott harmincz hónapról egy évre.

S megjegyzendő, hogy ez nem a végső minimum. Az olasz kodexben áthághatlan minimum oly értelemben, a milyen a hat havi minimum a magyar büntető-törvényben, egyáltalán nem létezik.

Ha a lopott tárgy értéke csekély (lieve), a 431. §. szerint lemehet a bíró a büntetés felére; s ha a lopott tárgy értéke nagyon csekély (lievissimo), lemehet egyharmadára. * És ha ezen kívül visszalépés forog fenn és a tettes a kárt önkényt megtérítette, még ezen büntetés is redukálható egy harmaddal.**

Hozzájárulnak az általános rész azon határozmányai, hogy a törvényben föl nem említett enyhítő körülmények fenforgása mellett leszállitható a büntetés ujra egy hatoddal; a korlátolt beszámítás esetében szintén felével. És nem különben hozzájárul még, hogy az u. n. önbiráskodás külön bűncselekménynyé van alakítva és igen csekély büntetéssel sújtva.

Az olasz törvény vetekedik az osztrák javaslattal abban, hogy szükség esetére a bíró a szabadságvesztés-büntetéseket rövidíthesse. A különbség a kettő között lényegileg csak az, hogy az olasz törvény a rövidítés okait és az egyik-másik enyhítési okra eshető enyhítési mennyiséget is pontosan megállapítja, az osztrák javaslat pedig az ily részletezéstől tartózkodik és az egész munkát szabadon a bíróra bizza, épp úgy mint ezt, korlátoltabb területen, a német törvény, és a mint az osztrák javaslatnál is sokkal szabadabban a magyar 1843-iki javaslat és a hollandi Btk. teszi.

Ellenben ha a kár igen nagy (molto rilevaute), a büntetés fölemelhető felével.

** L. az ugyanily irányu határozmányt az osztrák javaslatban, fentebb 10. l.

BÜNYÜGYI STATISZTIKA ÉS TÖRVÉNYHOZÁS.

Kimutattam két évvel ezelőtt megjelent munkámban, hogy a szorosan vett kriminalitás körülbelül egy évtized óta csökken Európában.

Az ott felhozottakkal kapcsolatban kívánok még néme-lyeket pótolni, különösen annak kimutatása végett, hogy az utóbbi két év alatt a fejlődés ugyanaz.

Kétségtelen ugyan, hogy a bűnügy terén a *számok* ten-dentiája az emelkedés felé irányul. A rendőrségnek évről-évre az egész kontinensen mutatkozó fejlődése és a bírósá-goknak is mindinkább fokozódó gondossága elkerülhetlenül nagyobb ügyforgalmat idéz elő. Hozzájárulnak ehhez bizo-nyos törvényhozási intézkedések. A védkötelezettség általá-nossá tételével jár a katonás önérték fejlődése; s a követ-kezmény minden országban az, hogy a verekedések, továbbá a reális és verbális becsületsértések elharapóznak. Ezenkívül a gyári élet az iparos államokban igen sok embert kis térre szorítván össze, a munkások közt gyakori az oly összeütkö-zés, mely véresen végződik. És végül nem szabad szem elől tévesztenünk, hogy újabban a kihágási törvények a forgalmi, ipari és kereskedelmi viszonyok rohamos fejlődése folytán minden államban nagyon szaporodnak.

Mindez azonban nem az a valódi és félelmes krimi-nalitás.

Épp azon bűncselekményeknél, melyek a kriminalitás keretébe első sorban tartoznak, t. i. a vagyon elleni bűn-cselekményeknél, csaknem *mindenütt kevesbedés tapasztal-ható.*

A statisztika, ugy az eshetőleges növekedés okai, mint a csökkenés tekintetében, egész határozottan ezen állítás mel-lett szól.

Az osztrák 1885. évi hivatalos statisztika bevezetésében ezeket olvasom :

«Die Totalziffer der verurtheilten Personen hat seit dem Jahre 1875 um 77·4°/_o zugenommen. Als Ursachen dieser für den Zeitraum von elf Jahren ganz abnormen Zunahme der Verurtheilungen und zwar *grösstentheils wegen Übertretungen* sind im Allgemeinen folgende zu bezeichnen :

a) die seit 1875 stattgefundene *Zunahme der Bevölkerung* um nahezu um 8·4°/_o ;

b) die seit 1875 eingetretene *Erweiterung des Kreises der strafbaren Handlungen* durch neue Gesetze, und zwar durch

1. das Gesetz betreffend *Abhilfe wider unredliche Vorgänge bei Creditgeschäften* ;

2. das Gesetz, womit Bestimmungen zur *Hintanhaltung der Trunkenheit* getroffen werden ;

3. das Gesetz betreffend die Abwehr und Tilgung ansteckender *Thierkrankheiten* ;

4. das Gesetz betreffend die Abwehr und Tilgung der *Rinderpest* ;

5. das Gesetz, womit strafrechtliche Bestimmungen gegen die Vereitelung von *Zwangsvollstreckungen* erlassen wurden ;

6. das Gesetz, womit strafrechtliche Bestimmungen in Betreff der Zulässigkeit der Anhaltung in *Zwangsarbeits- oder Besserungsanstalten* getroffen wurden ;

7. das Gesetz betreffend den gemeingefährlichen Gebrauch von *Sprengstoffen* ;

c) die schärfere Handhabung des Gesetzes wider *Arbeitsscheue und Vagabunden*, in Folge dessen die Zahl der auf Grund dieses Gesetzes verurtheilten Personen von 38,445 im Jahre 1875, allmählig bis auf 69,413 im Jahre 1884 stieg ;

d) die Verbesserung der *polizeilichen Einrichtungen*,

insbesondere auf dem Lande, dann die Erweiterung des *Telegraphenverkehrs*, wodurch die leichtere Entdeckung strafbarer Handlungen und die leichtere Verfolgung der Übelthäter ermöglicht wird ;

e) die Vermehrung der Gerichte, insoferne es *Privatklägern* dadurch leichter wird, die richterliche Hilfe in Anspruch zu nehmen, endlich ;

f) die unläugbar im grossen ganzen *lässiger gewordene Moral* der Bevölkerung, infolge deren insbesondere die Verurtheilungen wegen *Übertretungen* gegen die Gesundheit, das Leben, die körperliche Sicherheit und die Ehre zugenommen haben.»

A legujabban megjelent 1888-iki hivatalos jelentés pedig ezeket írja :

«1. Die Zahl der wegen *Verbrechen* verurtheilten Personen hat abermals abgenommen, und ist seit dem Jahre 1874 nicht so gering gewesen, wie im Gegenstandsjahre; die Ursache dieser Abnahme liegt nahezu ausschliesslich in der andauernden Abnahme der Verurtheilungen wegen Verbrechen des Diebstahls, welche von 20,071 im Jahre 1881 auf 14,270 im Gegenstandsjahre zurückgegangen sind.

2. Die Zahl der wegen *Vergehen* verurtheilten Personen ist seit der Wirksamkeit des sogenannten Thierseuchen- und Rinderpestgesetzes vom 29. Februar 1880 rapid und ausserordentlich gestiegen und hat sich trotz der Gesetznovelle vom 24. Mai 1882. durch welches die Mehrzahl dieser Delicte als blosse «Uebertretungen» der Judicatur der Bezirksgerichte zugewiesen wurde, auch später auf einer ungewöhnlichen Höhe (namentlich in Westgalizien) erhalten; sie hat sich auch im Gegenstandsjahre nur unbedeutend — auf 4989 gegen 5400 im Vorjahr — ermässigt, von welcher Ziffer nicht weniger als 2861 auf Verurtheilungen wegen Thierseuchen-Delicte entfielen. Die Zahl jener Personen, welche wegen anderer Vergehen verurtheilt worden sind, belief sich demnach auf 2128 gegen 2397 im Vorjahr

und 2140 im Durchschnitt des sechsjährigen Zeitraums 1881/86.

3. Die Zahl der wegen *Übertretungen* verurtheilten Personen, welche seit dem Bestande der gegenwärtig geltenden Strafprozessordnung ununterbrochen und in einem Masse zugenommen hatte, welches das dem Anwachsen der Bevölkerung entsprechende Zuwachspercent weit übertraf, hat nach einer langen Reihe von Jahren zum erstenmale eine Abnahme erfahren: diese Abnahme beträgt zwar kaum ein halbes Percent, ist aber aus dem Grunde bemerkenswerth, weil sie hauptsächlich nur in der Abnahme der Verurtheilungen wegen Diebstahls ihren nächsten, wenn auch nicht ausschliesslichen Grund hat.»

Mind a két hivatalos jelentés körülbelül ugyanazon indokokra vezeti vissza a beállott változásokat, melyeket fenebb vázoltam.

Maguk a számok Ausztriában a következő képet tüntetik fel:

	1881	1882	1883	1884
Lopás büntette	20,074	17,819	17,034	16,601
Lopás kihágása	126,626	120,962	127,143	121,432
Rablás	174	157	155	173
Sulyos testi sértés	4,183	4,595	4,332	4,467
Testi sértés kihágása (kiválólág ve- rekedésnél)	66,714	75,237	80,509	86,945
Becsületsértés	77,287	88,201	86,778	83,359
Állati betegségek és marhajárvá- nyok körüli kihágások		8,973	16,218	19,801
		1885	1886	1887
Lopás büntette ...		16,415	15,054	14,270
Lopás kihágása		129,017	124,521	116,592
Rablás		160	138	152
Sulyos testi sértés		4,732	4,787	4,995
Testi sértés kihágása		91,046	89,644	90,730
Becsületsértés		86,630	85,143	86,382
Állati betegségek és marhajárványok kö- rüli kihágások	—	20,974	22,368	27,030

A lopás büntette tehát aránylag erős csökkenést mutat; a lopás kihágása itt-ott némi ingadozást; a rablás csekély kevesbedést; a sulyos testi sértés némi emelkedést; a testi sértés kihágása erősebb ingadozást; nemkülönben a becsületsértések is; igen nagy emelkedést mutatnak a marhavészre (!) vonatkozó kihágások.

Mindebben semmi különösen nyugtalanító nincs, s az osztrák törvényhozás a helyzetet helyesen fogja fel, midőn a tulszigoru büntető-törvénykönyv helyébe a mai javult viszonyoknak megfelelő új törvényt készül életbeléptetni s e törvényben azon büncselekményeknél viszi véghez a messzebb menő enyhítést, melyek a régi kodex alatt is évről-évre kevesbednek. (L. fentebb az osztrák javaslatnak a lopásra vonatkozó határozmányait.)

Németországban a szoros értelemben vett kriminalitás szintén erős csökkenést mutat. A statisztika hivatalos kommentára ezt írja a lopásról:

«In den Jahren 1882 bis 1887 ist beim einfachen Diebstahl die Zahl der Verurtheilten durch Abnahme von Jahr zu Jahr *gefallen* um 14,934 (16·4%), bei der gefährlichen Körperverletzung durch stetige Zunahme gestiegen um 17,530 (45·8%), und bei der Beleidigung um 5113 (13·1%)»

Zur Abwehr einer allzu pessimistischen Auffassung dieser Erscheinung sei daran erinnert, dass es sich hier nicht um Körperverletzungen mit wirklich gefährlichem *Erfolge* bzw. wirklich schweren Folgen handelt, denn diese fallen unter §§ 224—226, bei denen nur eine geringe Zahl und *keine Zunahme* zu verzeichnen ist, ferner dass auf die sogenannten «Messeraffären» nur etwa ein Zehntel aller Fälle kommt. Ob etwa auch, wie von mancher Seite behauptet wird, die emsigere Strafverfolgung dieser Handlungen noch immer etwas zur Steigerung der Zahlen beiträgt, muss dahingestellt bleiben. Es ist dass ein Faktor, dessen Einwirkung hier, wie anderwärts, die Statistik nicht zur Ziffer bringen kann. . . . Die einfache Körperverletzung

ist bei weitem nicht so stark in ihren Zahlen gestiegen, wie die vorhin besprochene «gefährliche» Körperverletzung. Bemerkenswerth ist es, dass die dritte Art der Körperverletzung, die sogenannte «schwere», schon in den beiden letzten Jahren mit abnehmenden Zahlen auftritt, diejenige von 1887 ist sogar niedriger wie diejenige von 1882.»

A legujabban közzétett 1888-iki kimutatásokról a hivatalos jelentés lényegileg ugyanazokat ismétli.

A német bűnügyi statisztika eredményeiről a következőket írja *Mischler*: *

«Die Hauptgruppen der Delikte, insbesondere jene gegen Personen und gegen Sachen, d. h. aus Gewinnsucht, bewegen sich ganz in derselben Weise wie in anderen Staaten: *die Personendelichte nehmen zu, die Gewinnsuchtsdelichte ab*; dies gilt gleichfalls für den ganzen Zeitraum 1882—1887, sowie in Frankreich beobachtetermassen seit mehr als 40 Jahren Die *kriminellste Klasse sind die industriellen Arbeiter*, deren Betheiligung in steter Zunahme begriffen ist. Ihre hauptsächlichsten Delikte sind wie überall und insbesondere auch in den deutschen Provinzen Oesterreichs, in erster Linie Gewaltsamkeiten gegen öffentliche Personen, dann Unzucht und gefährliche Körperverletzung, bei welchen diese Klasse mehr als dreimal stärker vertreten ist, als in der Bevölkerung. Man sucht somit vergebens Delikte aus Gewinnsucht, die doch gerade hier am stärksten erwartet werden sollten Was die Schwere der Delikte anbelangt, so lässt sich mittels der Untersuchung der Strafen erkennen, dass im deutschen Reiche dieselbe Tendenz vorherrscht wie in andern Staaten, z. B. in Frankreich, *es nehmen die schweren Delikte ab und die leichteren zu.*»

Ide igtatom Németországot illetőleg még a lopási delictumok tüzetes statisztikáját, a hivatalos forrásmunka alapján:

Archiv f. sociale Gesetzgebung u. Statistik. 1889. I. f. 192. skll.

	1882	1883	1884	1885	1886	1887
Egyszerű lopás	79,116	76,929	74,293	69,241	68,479	65,297
Egyszerű lopás ismételt visszaesésben	12,016	11,191	11,865	11,275	11,306	10,901
Minősített lopás	8,972	7,841	7,803	7,207	6,658	6,885
Minősített lopás ismételt visszaesésb.	12,577	14,568	14,630	14,432	14,731	14,504

Mutatják ezek, hogy Németországban ugyanazok a jelenségek mint Ausztriában. Ugy az egyszerű mint a minősített lopások száma évről-évre tetemesen kisebbedik ; a visszaesésben elkövetett minősített lopásoknál visszamenetel ugyan nincs, de emelkedés sincs.

A francia igazságügyminiszternek 1886-ik jelentésében ezeket olvasom :

«Si le nombre des accusations déférées au jury a diminué de 15% depuis 1871, celui des affaires portées devant les tribunaux correctionnels a, au contraire augmenté des 20%. . . Il est inutile de revenir sur les causes de cette progression qui ont été exposés dans le rapport qui précédait le compte général de 1885 (incriminations nouvelles, crise industrielle, etc.). En 1886 on constate une légère réduction.»

Itt is a súlyos esetek kevesbedése mellett a csekélyebb súlyu esetek szaporodása mutatkozik. Közrehatott ugyan az esküdtszéki esetek csökkenéséhez a correctionalisatio, de ez magában, mint a francia írók is elismerik, nem lett volna képes ily erős befolyást gyakorolni.

A lopásokat illetőleg az alábbi számok, melyek a hivatalos francia statisztikából vannak véve, szintén azt mutatják, a mit Ausztriára és Németországra vonatkozólag észleltünk.

	1882	1883	1884	1885	1886
Vols domestiques et abus de confiance	318	277	255	201	241
Autres vols qualifiés ---	974	823	772	786	890
Vols simples			44,813	44,554	44,320

Magyarország bűnügyi statisztikája teljesen megnyugtató választ ad. A vagyon elleni bűncselekmények nálunk is fokozatosan kevesbednek. A személy-ellenieknél itt is némi emelkedés mutatkozik.

Vagyon elleni büntettek és vétségek :	1881		1882		1883	
	büntett	vétség	büntett	vétség	büntett	vétség
a) lopás	6531	14142	5909	14217	5309	12468
b) rablás és zsarolás	286	71	345	96	233	118
c) sikkasztás, zártörés és hűtlen kezelés ...	490	2255	259	2058	229	1850
d) jogtalan elsajátítás	14	1464	4	1593	6	1687
e) orgazdaság és bűnpártolás	451	1160	484	1230	481	1084
j) csalás	272	273	163	181	113	167

	1884		1885		1886	
	büntett	vétség	büntett	vétség	büntett	vétség
a) lopás	5077	12965	5047	13051	4678	12747
b) rablás és zsarolás	217	110	215	78	285	86
c) sikkasztás, zártörés és hűtlen kezelés ...	188	1871	206	1890	247	1867
d) jogtalan elsajátítás	1	1742	21	2003	11	1932
e) orgazdaság és bűnpártolás	407	1299	482	1350	356	1309
f) csalás	91	194	118	120	99	87

A mi a *visszaesést* illeti, a külföldi írók sokat foglalkoznak jelenleg a bűnügynek e legnehézebb kérdésével. A megoldás azonban nem annyira a szabadságvesztés-büntetések nyújtásában keresendő, hanem főleg a büntetés végrehajtásában. Sehol sem léptették még életbe komolyan az illető kodexekben célba vett büntetési rendszert — legkevésbé minálunk. Volt alkalmam egyik másik intézetünket megtekinteni, s meg kellett győződnöm, hogy a Btk. büntetési rendszerének egyetlen egy része sincs létesítve. Van patriarchális könnyű munka, itt-ott henyélés, kölcsönös megrontás, a büntetési idő kiállása után pedig a világba kidobás, minden további ügyelet nélkül. Ily

körülmények közt ne csodálkozzunk, ha a visszaesés problémája meg nem oldódik.

Erős meggyőződés, hogy nálunk a visszaesések tetemesen kevesbithetők lesznek, ha a kodexben foglalt progressív büntetési rendszert, mely még ma is büszkesége lehet Magyarországnak, őszintén és minden következményeiben végrehajtjuk.*

Egyébiránt a visszaesés kérdése hazánkban nem is áll oly kedvezőtlenül, mint a külföldön.

Mutatja ezt a következő kimutatás, melyet Földes Bélának *A bűnügy statisztikája* című munkájából vettem s mely feltünteti, hogy a visszaesők száma évről évre csökken.

Az első folyamodású törvényszékek által büntett vagy vétség miatt elítéltettek :

	Összesen	Visszaeső	Százalék
1881	21,688	5698	26·2
1882	20,491	5232	25·5
1883	18,385	4491	24·4
1884	19,216	4628	24·1
1885	19,459	4403	22·6

Földes azt a megjegyzést fűzi ezen adatokhoz, hogy nem az összes elítéltekre, hanem csak a fegyházakban és börtönökben levő büntetésekre vonatkoznak. — —

Kimutattam ezekben, hogy: ha különválasztjuk a kihágásokat a többi bűncselekményektől, másrészt a személy elleni bűncselekményeket a vagyon elleniektől, s az alkalmi büntetéseket a visszaesőktől, vagyis ha lokalizáljuk a kérdést és kerüljük az ellentáborban annyira kedvelt általánosságokat: a helyzet képe nem oly kétségbeejtő, mint ők fel-

* Megtehető ez minden nagyobb pénzügyi áldozat nélkül, mivel a progressív rendszer zárkája hasonlíthatatlanul olcsóbb mint a magánrendszer zárkája s a közvetítő intézetek és a fiatalok számára berendezett javító intézetek szintén sokkal kevesebbe kerülnek, mint a fegyházak.

tüntetni szeretik, sőt a javulás jelei itt-ott egész határozottan előtérbe lépnek.

A törvényhozásokat illetőleg a következőket kívánom felhozni, mint annak jelét, hogy az állapotok ténylegesen észlelt javulása már a repressio ügyének beható reformjában is visszatükröződik.

Franciaországban 1885-ben kimondatott, hogy a kik büntetésük *felét* kiállották, feltételesen szabad lábra helyezhetők. A visszaesőkre nézve ugyan kiszabhatja a bíróság bizonyos esetekben a gyarmatokba való szállítást is; de másrészt megadatott a miniszternek a jog, hogy a visszaesőket büntetésük *két harmadának* kiállása után feltételesen szabadlábra helyezhesse s a miniszter a gyarmatba küldésre ítélten ezen büntetést sem köteles végrehajtani, ha az bizonyos ideig deliktumot el nem követ. Franciaországban tehát még a visszaesőkre nézve is a jogállapot az, hogy az államhatalom a visszaesővel bánhatik a körülményekhez képest szigoruan vagy nagyon enyhén. — Megjegyzendő, hogy az állam az 1885-iki törvény szerint a feltételesen szabadlábra helyezett egyént valamely jótékony patronage-egyletnek utalja és az egyletnek a felügyeletért és gondozásért naponként 50 centime-t fizet rendszerint mindaddig, míg az illető egyén büntetési ideje le nem jár.

Belgiumban kimondatott 1888-ban, hogy a kik büntetésük *egy harmadát* kiállották, feltételesen szabadlábra helyezendők; a visszaesők *két harmad* kiállása után.

Mult évben kimondatott Olaszországban, hogy a kik büntetésük *felét* kiállották, közvetítő intézetbe vagy magánmunkára adhatók; a negyedik negyedre pedig feltételesen elbocsáthatók.

Ugyancsak kimondatott az osztrák büntető törvénykönyvi javaslatban, hogy a kik büntetésük *két harmadát* kiállották, feltételesen szabadlábra helyeztethetnek.

Mindezekben a szabadságvesztésbüntetés *tényleges* tartá-

mának tetemes rövidítése jelentkezik. Nem az ugyanis a főkérdés, hogy mennyit állapít meg a bíróság az ítéletben, (melynek egy része rendszerint azon feltételhez van kötve, hogy az elítélt *ezután is* inkorrekt magaviseletet tanusít), hanem az, hogy mennyi büntetést áll ki tényleg az elítélt; ez pedig ma jóval kevesebb mint előbb volt, és ismét kevesebb lesz, mihelyt a munkában levő francia és egyéb kodexek is elkészülnek.

Ha hozzáveszem azon még radikálisabb intézkedést, hogy rendszeresítették a feltételes ítéleteket Angliában, Belgiumban, Franciaországban, bizonyos eltéréssel Olaszországban, s hogy ezen intézmény törvényhozási munka alatt van Ausztriában: úgy hiszem, teljesen elegendő adatot szolgáltatam azon állításom igazolására, hogy a szabadságvesztés-büntetés ugy a tartam, mint az általa eddig gyakorolt egyeduralom tekintetében, a többi csekélyebb súlyú büntetések javára, máris lényegesen megszorított.

Németországban maga a törvényhozás ugyan még nem foglalkozik a kérdéssel, de az irodalom terén ugyanazon nézetek az uralkodók, mint a többi kulturállamokban.

Először is felemlíthetem, hogy *Liszt* a nemzetközi büntetőjogi egyesület programjának szellemében törvénykönyvi tervezetet készített s az egyszerű és minősített lopást és a sikkasztást összevonva, a következő büntetési tételt állítja fel:

«Wer eine fremde bewegliche Sache sich (rechtswidrig) aneignet, wird mit Gefängniß von sechs Wochen bis zu zwei Jahren bestraft.»

(Ezen javaslat azt mutatja, hogy a rövidítési törekvésekben a reformerek egynémelyike nagyon is messzire megy; *Liszt* e javaslata igenis már túlzónak volna mondható.)

Krohne a berlin-moabiti fegyház igazgatója, ki éppen nem áll azon hirben, hogy a sentimentalismus vezérli őt szakbeli kérdések tárgyalásánál, ezeket írja börtönügyi tankönyvében (Lehrbuch der Gefängniskunde. 1889.):

«Für den in geordneten Verhältnissen Lebenden, für den zum erstenmal mit dem Strafgesetz in Konflikt Gerathenen ist auch die kürzeste Freiheitsstrafe, mag sie Gefängnis oder Haft heissen, eine schwere wirtschaftliche und gesellschaftliche Schädigung, die ihm fast zeitlebens anhaftet. Eine richtige Strafökonomie sollte mit der Verhängung dieser gerade für den Unbescholtenen besonders *harten* Strafe, welche ihn rücksichtslos in die Gemeinschaft der schweren und gewohnheitsmässigen Rechtsverletzer weist, welche ihn durch sein ganzes Leben, beim Eintritt ins Militär, beim Verhör vor Gericht unerbittlich verfolgt, *vorsichtiger* sein, als es unser Strafgesetzbuch ist, und dieselbe, wenn irgend möglich, durch andere Strafen ersetzen. Man hätte dem *Verweise*, welcher die sittliche Missbilligung, der *Geldstrafe*, welche den staatlichen Zwang zur Entschädigung zum Ausdruck bringt, gerade bei Personen, welche zum erstenmal vor den Strafrichter kommen, eine viel weitere Ausdehnung geben sollen. Der erste Grundsatz einer weisen Strafrechtspflege sollte sein, die Leute lieber möglichst lange vom Gefängniss *fern zu halten*, als sie für die allertrivialsten Rechtsverletzungen hineinzubringen».

Ha Krohne más helyen a felett panaszkodik, hogy a kiszabott büntetések nem elég szigoruak, ez abban leli magyarázatát, hogy a német bíróságok, mint volt alkalmam többször feltüntetni, a lopás büntetésének kiszabásánál a visszaesést ugyszólván nem veszik figyelembe.* Nálunk e felett nem panaszkozhatni. Ha a bíróság a visszaesés tudomására jön, erősen érezteti a vádlottal.

Az orthodox büntetőjogi iskolához tartozó *Merkel* ujabban megjelent tankönyvében ezeket olvasom, mik mutatják, hogy e körökbe is behatolt már a reform szükségességé-
neh érzése (Lehrbuch des deutschen Strafrechts. 1889.):

«Am wenigsten befriedigend sind bisher die Ergebnisse

* L. erről bővebben fent idézett munkámban.

der kurzzeitigen Freiheitsstrafen geblieben. In zweifacher Richtung sind hier Reformen anzustreben. Erstlich werde ihre Anwendung zu Gunsten anderer Strafen zu *beschränken sein*. Hiebei käme eine umfassende und rationellere Anwendung der *Geldstrafen* in Betracht. Daneben wohl die Verurtheilung zu *Gemeinde- und Forstarbeiten, die Verstrickung, der Ausschluss von bestimmten Orten, die Friedensbürgschaft, u. a.*»

S vajon a nemzetközi büntetőjogi egyesület nem tesz-e különböztetést az alkalmi és az u. n. szokásos büntettek között? Vajon nem-e az az egyik főczélja ezen egyesületnek, hogy az alkalmi büntettekre nézve, kik t. i. először követnek el bűncselekményt, messzemenő enyhítéseket létesítsen? Vajon a pénzbüntetés alkalmazásának ezen egyesület által ajánlott kiterjesztése nem-e szabadságvesztés-büntetés területének rovására történik? S vajon a házi fogság, a megintés, a kiutasítás, mely büntetésnemeknek ott szintén igen sok hive van, nem enyhítés a jelenlegi állapothoz képest? Azt hiszem, ezek nem szorulnak további bizonyításra.

Befejezésül ide igtatom a magyar igazságügyi kormány-
nak nyilatkozatát a fenforgó kérdésben. A Btk. 1890-iki novellájának indokolása a következő, eddig figyelemre nem eléggé méltatott kijelentéseket tartalmazza, melyekkel az igazságügyi kormány egész határozottan a reform-irányzathoz csatlakozik.

«Ily módon a kitűzött cél: a büntetés igazságos kiszabását hátráltató korlátoknak megszüntetése, a hatályos repressio veszélyeztetése nélkül el lesz érve. Egyuttal még azon előnye is volna a javaslatba hozott intézkedésnek, hogy a fegyházra, s ezzel kapcsolatosan általában a 2 évnél hosszabb szabadságvesztésre elítéltek számát apasztaná. Ez pedig, a mennyiben, mint ajánljatik, a közveszélyü és megrogzött büntettek fenytékének érintetlen hagyása mellett történik, határozottan kívánatos. Nem csak azért, mert a már említett anomálián segítene, hogy a kimondott fegyházbün-

tetés a fegyházak elégtelensége miatt sok esetben nem foganatosítható, hanem főleg büntető-politikai szempontból is. Jelenleg lopás miatt sok egyénre első büntetésül 2 évi és ennél hosszabb fegyház mondatik ki. Ezzel az elítélt rendszeren erkölcsileg tönkre van téve. Sajnálkozással el kell ismerni, hogy minden humanistikus törekvés daczára, a szabadságvesztés büntetések javító hatása biztosítható nem volt. A javíthatlan büntetettek száma a fogházakban s főleg a fegyházakban igen nagy, az osztályozás és elkülönítés nehézségei oly leküzdhetlenek, hogy az első ízben hosszabb szabadságvesztésre ítélnél sokkal csekélyebb a javulás, mint az erkölcsi megmértelyeztetés valószínűsége. És így van ez Európa nyugati államaiban, hol a börtönügyre évtizedek óta fordított nagy gond és költség, a tudomány és tapasztalat ajánlotta segédeszközöket megszerezte, s hol mégis kételkedve a büntetések javító hatásában, a kevésbé bűnösöket a *feltételes ítéletek* behozatalával igyekeznek a fogházak erkölcsi ragályától megóvni. Mennyivel fokozódik a kedvezőtlen tényezők hatása hazánkban, melynek börtönügye csak az újabb időben vett haladó lendületet, s melynek pénzügyi viszonyai a tudomány követelményeinek megfelelő, a magánelzárásra és elkülönítésre szükséges helyiségekkel rendelkező fenyítő intézeteknek felállítását akadályozták. Ha még figyelembe vesszük, hogy nálunk az elbocsátott rabnak tisztességes megélhetéséről a rabsegélyző egyletek csekély száma mellett alig van gondoskodva, hogy különösen a fegyházbüntetést szenvedett szolgálatra vagy alkalmaztatásra alig számíthat, úgy el kell ismerni, hogy a fegyházbüntetésnek először és nem súlyosan bűnösök ellen való alkalmazása a társadalom érdeke szempontjából sem kívánatos.»

TÖRVÉNYTERVEZET A BTK. MÓDOSÍTÁSÁRÓL.*

Megkísérlem a következőkben a Btk. szövegéhez idomítva jelezni némely módosításokat, melyek álláspontomból folyólag a Btk.-ben keresztülvieendők volnának. Megjegyzem, hogy nem terjeszkedem ki mindazon módosításokra, melyek kívánatosak és indokoltak.

A törvény szövege :

48. §.

A közvetítő intézetben letartóztatott egyéneket, ha jóviseletük és szorgalmuk által a javulás reményét megerősítették, saját kérelmükre a felügyelő bizottság ajánlatára az igazságügyminiszter feltételes szabadságra bocsáthatja, ha büntetésük háromnegyed részét, az életfogytiglani fegyházra ítétek pedig legalább tizenöt évet kitöltöttek.

Feltételes szabadságra bocsáthatók, saját kérelmükre és a felügyelő-bizottság ajánlatára azon egyének is, kik három évnél rövidebb fegyházra, vagy egy évet fölülhaladó börtönre, vagy másnemű szabadságvesztés-büntetésre ítéltettek, ha büntetésük háromnegyed részét kiállották, és a 44. §-ban meghatározott egyéb feltételek reájuk nézve megvannak.

*A javasolt szöveg : ***

48.

A közvetítő intézetben letartóztatott egyéneket, ha jó viseletük és szorgalmuk által a javulás reményét megerősítették, saját kérelmükre a felügyelő-bizottság ajánlatára az igazságügyminiszter feltételes szabadságra bocsáthatja, ha büntetésük háromnegyed részét, az életfogytiglani fegyházra ítétek pedig legalább tizenöt évet kitöltöttek.

Feltételes szabadságra bocsáthatók, saját kérelmükre és a felügyelő-bizottság ajánlatára azon egyének is, kik három évnél rövidebb szabadságvesztés-büntetésre [] ítéltettek, ha büntetésükből két harmadrészt, legalább három hónapot, kiállottak és a 44. §-ban meghatározott egyéb feltételek reájuk nézve megvannak.

Azok, kik közvetítő intézetben

A *Jogtudományi Közlöny* 1890. 22. és 29. számaiból.

A zárjelek [] azt jelzik, hogy a törvény szövegéből kihagyás történt; a vastag betűkkel az új szöveg van nyomtatva.

tér hiánya miatt nem helyezhetők el, büntetésük kétharmadának kiállása után hatósági közegek felügyelete alatti köz- vagy magánmunkára alkalmazhatók, vagy feltételesen szabadlábra bocsáthatók, ha szorgalmuk valamint jóviseletük által a javulásra alapos reményt nyújtottak.

51. a. §.

Különös méltánylást érdemlő esetekben ítéletileg kimondható a fogház vagy elzárás feltételes elengedése, ha a vádlott szabadságvesztés-büntetésre ítélve még nem volt és a fogház vagy elzárás, mely kiszabatik, nem haladja meg a három hónapot.

A mennyiben az elítélt az elsőfoku ítélet kimondásától számított három év alatt szabadságvesztés-büntetésre nem ítéltetik, a büntetés kiállottnak tekintendő.

Ellenkező esetben a kiszabott büntetés törvényszéki ügyekben az eljáró törvényszék elnökének, járásbírói ügyekben a járásbíró, a közigazgatási közegek által tárgyalt ügyekben a rendőrség főnökének, illetőleg a fősolgabírónak intézkedése alapján végrehajthatik.

51. b. §.

A büntetés feltételes elengedése biztosítékhoz kötendő mindazon esetekben, midőn ez a vádlott vagyoni viszonyainál fogva lehetséges.

A biztosíték összegét és a biztosítás nyújtásának módozatát a bíróság határozza meg. Ha a bíróság által megállapított határ-

időig biztosíték nem adatott, a büntetés végrehajthatik.

A büntetés végrehajtása esetében a biztosíték az államra száll és az 1887. évi VIII. t.-cz.-ben foglalt czélokra fordítandó.

A büntetés feltételes elengedése a kártérítési kötelezettséget nem érinti.

53. a. §.

Különös méltánylást érdemlő esetekben a pénzbüntetés feltételesen elengedhető. A feltételek ugyanazok mint a szabadságvesztésbüntetésnél. (51. a. és b. §.)

85. a. §.

A ki akkor, midőn a büntetést vagy vétséget elkövette, életkorának 16-ik évét már túlhaladta, de 18-ik évét be nem töltötte, a következő szabályok szerint büntetendő:

1. halállal vagy életfogytig tartó fegyházzal büntetendő büntett miatt: két évtől tiz évig terjedhető börtönnel;
2. öt évtől tizenöt évig tartó fegyházzal vagy államfogházzal büntetendő büntett miatt: öt évig terjedhető börtönnel, illetőleg hasonló tartamu államfogházzal;
3. más büntett miatt: három évig terjedhető fogházzal;
4. vétség miatt: kihágási büntetéssel. (Kbtk. 32. §.)

94. §.

A vizsgálati fogságnak vádlott hibáján kivüli hosszú tartama, — a szabadságvesztés-bün-

94. §.

A vizsgálati fogság [] a szabadságvesztés- vagy pénzbüntetésbe beszámítandó. [

tetés- vagy pénzbüntetésbe, beszámítandó; s az ítéletben mindenkor kiteendő: hogy az által a büntetésből mennyi vétetett kitöltöttek. Annak meghatározásánál azonban a szabadságvesztés-büntetésekénél, a vizsgálati fogság a büntetésnek legfőbb egyenlő tartamu idejét pótolhatja.

338. §.

Tekintet nélkül az ellopott dolog értékére, büntettet képez a lopás, ha azt olyan egyén követte el, a ki rablás, zsarolás, lopás, sikkasztás vagy orgazdaság büntette vagy orgazdaság büntette vagy vétsége miatt már két ízben meg volt büntetve.

Nem alkalmazandó azonban ezen szabály, ha az utolsó lopás elkövetését megelőző büntetés kiállása óta tiz év már eltelt.

340. §.

A lopás büntette öt évig terjedhető börtönnel, a 336. §. 3. 4. 5. 6. pontjaiban meghatározott esetekben azonban, valamint a 338. §. esetében öt évig terjedhető fegyházzal büntetendő.

348. §.

A rablás öt évtől tiz évig, a 346. §. esetében pedig öt évig terjedhető fegyházzal büntettetik.

338. §.

Tekintet nélkül az ellopott dolog értékére, büntettet képez a lopás, ha azt olyan egyén követte el, a ki rablás, zsarolás, lopás, sikkasztás vagy orgazdaság büntette vagy vétsége miatt már két ízben meg volt büntetve.

Nem alkalmazandó azonban ezen szabály, ha az utolsó lopás elkövetését megelőző büntetés kiállása óta tiz év, — ha pedig az előző bűncselekmények mindegyike vétségnek minősített, öt év már eltelt.

(Ugyanez a sikkasztásnál).

340. §.

A lopás büntette öt évig terjedhető börtönnel büntetendő.

A 336 §. 3. 4. 5. 6. pontjaiban meghatározott esetekben, valamint a 338. §. esetében a lopás öt évig terjedhető fegyházzal büntetendő, ha a lopott tárgy értéke az 50 forintot meghaladja.

348. §.

A rablás [] tiz évig, a 346. §. esetében pedig öt évig terjedhető fegyházzal büntettetik.

(A büntetési tételnek ugyan-

ily kibővítése volna ajánlatos több helyen, hol a súlyos esetek közt gyakran nemcsak egyéni, de *tárgyi* szempontból is igen csekély súlyok fordulnak elő.)

Meg kell itt említenem, hogy elkerülhetlenül szükségesnek tartom, miszerint az igazságügyminiszterium rendeletileg *tüzetesen* szabályozza a pénzbüntetéseknek részletekben való törlesztését. A kir. ügyészségek megengedik ugyan itt-ott a résztörlesztést, de a járásbiróságok — minthogy a kezelést és a számadástételt elaprózza — igen nagy nehézségeket gördítenek eléje.

A pénzbüntetésnek *munkával* való törlesztését, törvénybeli felhatalmazás útján, szintén miniszteri rendelettel vélem szabályozandónak.

Ezek előrebocsátása után legyen szabad indokoláskép néhány megjegyzéssel kísérem a tervezetet.

A 48., 85a., 94., 338. és 348. §-ok megtalálják indokolásukat a fentebb előadottakban és többször említett 1889-iki *munkámban*.

Bővebben kell szólanom különösen a 51a, b, 53a. és 340. uj §.-okról.

Ad 51a, b. és 53a.

— *A büntetés feltételes elengedése.* —

A mi először is az elnevezést illeti, három versio van leginkább forgalomban: feltételes ítélet, feltételes elítélés, a büntetés feltételes végrehajtása. Véleményem szerint mindezeknél jobban megfelel a fentebbi elnevezés, mivel sem az ítélet, sem az elítélés, sem a végrehajtás, hanem egyes-egyedül az elengedés az, mely feltételhez van kötve. Az intézmény így egyrészt vonatkozásba hozatik a feltételes szabad lábra helyezésével, a mennyiben egyiknél részleges, másiknál teljes elengedés forog fen körülbelül azonos feltételek alatt. Másrészt

ezen elnevezés által megvilágíttatik az új intézmény viszonya a királyi kegyelemhez is. A királyi kegyelem feltétlenül elengedi a büntetést; az elengedés tényén nem változtat az sem, ha a kegyelem megadása után azonnal bármily súlyos újabb bűncselekményt követ el az illető. A birói elengedés azonban feltételes; tehát a királyi kegyelem jogkörébe ép oly kevéssé nyul, mint a feltételes szabad lábba helyezés — bármennyire iparkodnak is némely ultra-konzervatív körök az új intézményt olyannak tünteni fel, mint a mely a királyi kegyelem jogával jön összeütközésbe.

«*Különös méltánylást érdemlő esetekben.*» Ezen szavakkal csak azt kívánja a tervezet jelezni, hogy a büntetés feltételes elengedésének intézménye nem rendes használatra való. Különösen azon eseteket tartom az alkalmazásnál szem előtt, midőn a bíró czélszerűnek véli kísérletet tenni, vajon az elítélt egyén megmenthető-e még a rendes polgári életmódnak és ezzel a társadalomnak. Jelenleg számos ily ügyben feltétlenül elítélés mondatik ki s az állam maga rontja meg saját polgárát azzal, hogy a gonosztevők mételyező társágába zárja őt. Másrészt az is megtörténik, hogy a Btk. VI. fejezete valamelyik §-ának többé-kevésbé erőltetett magyarázata alapján feltétlenül felmentés mondatik ki, midőn talán ugy az igazság, mint az illető egyén, valamint a társadalom érdeke is mást követelt volna.

Magától értetik, hogy a tervezet felőleli azon kihágásokat is, a melyek feletti bíraskodás a *közigazgatási közegek* feladata. Aggályok támadtak ugyan, vajon ezen közegek ily messzemenő jogosultsággal felruházhatók-e. Azonban mint-hogy ezen közegeknek már jelenleg is hatalmukban áll a büntetést feltétlenül mellőzni vagyis a vádlottat felmenteni, alig hihető, hogy az ujonnan nyert jogosultság folytán visszaélések honosulnának meg.

S ha meg is van a lehetőség, hogy egyik-másik közeg-tul-sok esetben fogja feltételesen kiszabni a büntetést, ebből nagyobb zavarok nem támadhatnak. Mert ha az illető egyén

még egyszer elkövet bűncselekményt, végrehajtják rajta a teljes régi büntetést is; ha pedig nem követ el többé semmit, akkor igazolva van a bíraskodó közeg felfogása.

Felesleges mondanom, hogy az intézmény igazságos kezelése és különösen a vagyonos és nem-vagyonos társadalmi osztályokra való egyenletes alkalmazása biztosítandó lesz a felső fórumok gondos felügyelete útján. Elkerülhetlennek látszik, hogy évről-évre — eleintén még rövidebb időközökben is — külön statisztikai kimutatások állittassanak össze a feltételes elengedések számáról, az esetek mineműségéről, az ezen kedvezményben részesített egyének személyi és vagyoni viszonyairól, stb. Belgiumban törvény rendeli el a feltételes elengedésekről szóló évi jelentések szerkesztését. s meghagyja ugyanazon törvény a miniszternek, hogy az intézmény mikénti fejlődéséről a parlamentnek évről-évre tüzetes jelentést tegyen.

«Ha a vádlott szabadságvesztésre ítélve még nem volt.» Pénzbüntetésre elítéltetés nem akadály; a szabadságvesztésbüntetésre átváltoztatott pénzbüntetés szintén nem. Az utóbbit méltányosnak tartom, különösen mivel a vádlott rendszerint nem tehet arról, hogy nem fizethette le a pénzbüntetést, mely őt mentesitené; nem bűncselekménye okozta, hogy szabadságvesztésbüntetést kellett kiállania, hanem szegénysége, a melynél fogva nem fizethetett. E miatt pedig őt a vagyonos emberrel szemben hátrányba hozni nem szabad.

«Nem haladja meg a három havi fogházat vagy elzárást». E sorok írója már két évvel ezelőtt hangsúlyozta, hogy első lépés gyanánt célszerűbb volna a három hónapot venni kiindulásul, mint a belga törvény nyomán a hat hónapot. Megnyugtatózásul szolgál, hogy ujabban a nemzetközi büntetőjogi egyesület német osztálya szintén a három hónap mellett foglalt állást, és lényegileg ugyanazt célozza a szentpétervári börtönügyi kongresszus szakosztályi határozata is, midőn a kihágásokra (contraventions) véli a feltételes elengedést szorítani.

Hogy a büntetés *halmazati büntetés*, nem képezhet aka-

dályt. Erről felesleges külön intézkedni, minthogy a szövegből következik.

«Az elsőfoku ítélet kimondásától számított három év alatt». A három évet az elsőfoku ítélettől vélem számitandónak, mivel az első és utolsó foku ítélet közti idő-spatiumban elkövetett cselekmény kellő tanúságot tett arról, hogy ezen egyén, daczára a bíróság kiméletes elnézésének, nem bír kellő ellentállási erővel. Ha a jogerejüségétől számittatnék a három év, — mint azt többek közt a *Liszt*-féle törvénytervezetben találjuk — akkor az illető a közbeeső időben elkövethetne deliktumot a nélkül, hogy biztosan elvesztené a megadott feltételes elengedést.

«A büntetés kiállottnak tekintendő.» Nemesak a főbüntetés, de elengedtetik a mellekbüntetés is. Ezt külön kifejezni feleslegesnek tartom, mivel a mellékbüntetés — pénzbüntetés, hivatalvesztés, politikai jogok felfüggesztése, stb. — a főbüntetés járuléka s ennek sorsát követi. A Btk.-ben körülírt visszaesésnél ellenben a kiállottnak tekintett büntetés mint előző büntetés beszámítandó. Ezen pontban elvileg eltér a tervezet a belga törvénytől, mely a büntetés kiszabását meg nem történtnek («non avenue») tekinti.

Az államfogház feltételes elengedhetését a jelen tervezet mellőzi. Egyrészt nem tehető fel, hogy az államfogház kiállása pusztítólag hat az illetők erkölcsi beléletére. Másrészt az államfogház teljesen külön áll büntetési rendszerünkben s a rövid tartamu államfogházbüntetésben oly csekély eleme van a büntetésnek, hogy ezt feltételhez kötés által kevesbiteni teljesen felesleges.

«A büntetés feltételes elengedése biztosítékhoz kötendő mindazon esetekben, midőn ez a vádlott vagyoni viszonyainál fogva lehetséges». Ezen tételből egyenesen következik, hogy ha nincs vagyona az elítéltnak, a feltételes elengedés így is megadandó; ha vagyoni viszonyai megengedik, a biztosíték mint külön garancia járul a többihez. Részemről igen jó hatást várok a pénzbiztosítéktól különösen verekedések elhárítására.

Ha egy félig-meddig jómódu paraszt akár sajátjából, akár rokonai pénzéből letett pl. 100 frtot annak biztosítására, hogy «többé nem fog verekedni», ez a 100 frt hatályosabb visszatartó erőt képes reá gyakorolni, mint a várható bármily szigorú büntetés. Rokonai is a legnagyobb gonddal fognak ügyelni, hogy távol tartsák őt a verekedési alkalmaktól; ez pedig a fődolog. Egyéb büncselekményeknél szintén jó hatásu lehet a pénzbiztosíték — feltéve mindig, hogy az ítélet hozatalára hivatott közegek észszerűen fogják alkalmazni.

A pénzbüntetésnél (Btk. 53. a §.) kiváló jogosultsága lesz a feltételhez kötésnek először is, mivel ilykép kevesbithető azon esetek száma, hol a cselekmény csekély sulya daczára a büntetést a vádlott vagyontalansága folytán át kell változtatni szabadságvesztésbüntetéssé. A mi pedig a hatályosság kérdését illeti: a már kiszabott, de feltételesen elengedett pénzbüntetés kétség kívül több visszatartó erővel bír, mint a mennyi elrettentő ereje van a lefizetett pénzbüntetésnek. S tudjuk, hogy az állam a pénzbüntetés kérlelhetlen behajtásával különösen a kis vagyonu parasztnak gyakran egész existenciáját tönkre teszi s így maga szaporítja a proletariatust.

A pénzbüntetés feltételes elengedhetését már azon oknál fogva sem véltem mellőzhetőnek, mivel azon esetben, ha csak a szabadságvesztésbüntetésre szoríttatnék az új intézmény, olykor a vádlottra nézve kedvezőbb volna a szabadságvesztésre íteltetés mint a pénzbüntetés. A szabadságvesztésbüntetés végrehajtásától ugyanis bizonyos feltételek alatt szabadulhatna, a pénzbüntetéstől soha.

El kell ismernem, hogy ezen pont tekintetében egyenes ellentétben van tervzetem több külföldi törvénnyel és javaslattal. De meggyőződésem szerint csakis ily kibővítés mellett remélhető, hogy a feltételes elengedés intézménye a fenálló büntetési rendszer szerves kiegészítő részévé válik s hogy nem fog abban ellenmondásokat szülni. Épp úgy mint a feltételes szabad lábra helyezés bizonyos mérvben megzavarja jelenleg a büntetési tételek közti egyensúlyt, mivel

a minimális tartam, melynél alkalmazható, egy évre van megállapítva: a feltételes elengedésnél ugyanily jelenségek még erősebben mutatkoznak, ha a legesékélyebb sulyu büntetések ki volnának alóla véve.

Végül még egy szót általánosságban a *sértett fél* iránti tekintetről. Elismerem, hogy a sértett fél jogi állása kiméletét igényel. De a büntetés *mérvét* a sértett fél, minthogy őt rendszerint a visszatörlesztés szomja és a boszuérzet vezeti, nem állapíthatja meg. Már pedig a feltételhez kötött büntetés is büntetés. Benne van minden körülmények közt az államhatalom rosszalása, a mi minden büntetésnek egyik fő-alkatelemét képezi. Benne van másodsor az, hogy a visszaesésnél sulyosít, és végül, hogy három évig az elíteltnek feje fölött lebeg a Damokleskard. Ha tehát az mondatik, hogy a sértett fél ily itélettel nem kap elégtételt, ez téves állítás, mert az állam igen is büntetéssel sújtotta az illetőt.

Az állam sok engedményt tesz a büntetőjog terén a sértett félnek. Számos esetben lemond büntetési jogáról, mivel kimélni akarja a sértett felet. A legtöbb indítványi büncselekménynél ez a vezéreszméje az államnak. Gondoljunk csak a szemérem elleni büntetésekre, a családi és a házi lopásra és sikkasztásra, stb. Ha itt az állam a sértett fél kedvéért igen sulyos büncselekmények büntetését teljesen elengedi: joggal meg fogja követelhetni, hogy az igen esékély sulyu büncselekményeknél a sértett fél bizonyos kivételes esetekben, magasabb állami tekinteteknél fogva, nyugodjék bele oly büntetésbe, mely a testet és a vagyont ugyan közvetlenül nem érinti, de kellő mérvü erkölcsi ereje kétségkivül megvan.

A mi a kérdés magyar irodalmát illeti, a büntetés feltételének elengedéséről a Magyar Jogászegyletben igen érdekes vita folyt, melyben részt vettek egyrészt (ellene) *Dr. Illés Károly* és *Dr. Baumgarten Izidor*, másrészt (mellette) *Dr. Reichard Zsigmond*, *Bodor László* és *Dr. Gruber Lajos*. (L. Magyar Jogászegyleti Értekezések 54. és köv. füzeteit. A Magyar

Jogászegylet e vitáját tüzetesen ismertette a nemzetközi büntetőjogi egyesület folyóiratában *Dr. Gruber Lajos*. A Bulletin de la Société Générale des Prisons című folyóiratban *Worms* francia jogtanár és *Mayer Salamon*, a magyar jogirodalom lelkes barátja, ismertették a magyar mozgalmakat).

A kérdéshez szólott *Tóth Lőrincz* veterán jogtudósunk is, ki az Akadémiában a problema minden részleteire kiterjedő fényes előadást tartott s az intézmény behozatalát ajánlotta. Ezen előadás külön füzetben is megjelent az Akadémia kiadványai közt ily cím alatt: A rövid tartamu szabadságvesztésbüntetések és a föltételes elítélés. Felemlitendő még az idevágó irodalomból *Dr. Doleschall Alfréd* ugyanily című füzete, mely külön lenyomat a *Magyar Igazságügyből*. A fiatal szerző az intézmény behozatala ellen foglal állást.

Ad 340. §.

— *A minősített lopás büntetése.* —

A Schedius-féle novella a Btk. 336. §. 3. és 4. pontjaiban foglalt esetekre nézve, ha a lopott tárgy értéke 2000 frtot nem halad túl, a fegyház alkalmazását kizárja és ezzel a rendkívüli minimumot itt is egy napi fogházban állapítja meg.*

Az u. n. nagy lopás azonban nem a 2000 frtnál kezdődik. Az ily lopások egyáltalán igen ritkák. Nagyobb lopásnak tekinthető nálunk már az, melynek tárgya az 50 frt értéket meghaladja; ezekre nézve javaslatom szerint megtartandó volna a jelenlegi büntetés: az 5 évig terjedhető fegyház. Az 50 frton alóli minősített lopásokra nézve pedig az 5 évig terjedhető börtönt állapítanám meg. Így ki volna kerülve, hogy nagyobb lopásoknál fél évnél kevesebb szabassék ki, másrészt pedig a cse-

A novella szerint a 340. §. így hangzanék:

A lopás büntette öt évig terjedhető börtönnel büntetetik.

A 336. §. 5., 6. és 7. pontjai, valamint a 338. §. esetében a büntetés öt évig terjedhető fegyház.

kélyebb lopásokra nézve meg volna adva a bírónak a lehetőség, hogy átmenjen a fogházra, mely minimális tartammal is kiszabható.

A novellában foglalt megoldás ellen szól az is, hogy a novella szerint az 50 frton felüli egyszerű lopásnak és az ugyancsak 50 frton felüli minősített lopásnak büntetése azonos volna, t. i. 5 évig terjedhető börtön, s így a lopás ezen két faja közötti különbség elmosódnék. Tagadhatlan ugyan, hogy a büntetési tételek ezen összeolvadása megvan a jelenlegi törvényben is az egyszerű lopás és a Btk. 336. §. 1., 2., 7., 8., 9. és 10. pontjaira nézve, de a novella kiterjesztené azt a 3. és 4. pontokra, melyek épen a leggyakoribb eseteket ölelik fel.

Hozzájárul, hogy a novella érintetlenül hagyja a fegyházat s ezzel a 6 havi végső minimumot a 338. §-ban foglalt visszaesési lopásra nézve, mely §. pedig az ismert alma-lopási miseriák egyik fő-forrása és érintetlenül hagyja a fegyházat a Btk. 336. §. 5. és 6. pontjai esetében. Végül statuál a legkisebb összegű lopásig lemenő új fegyházas esetet, azt, a mely a Btk. 336. §. 9. pontjában foglaltatik.

Mindezen hiányok és egyenetlenségek kikerülhetők, ha a minősített lopásoknál, úgy mint az már megvan az egyszerű lopásoknál, az 50 frt vétetik szétválasztó vonalul s az ezen összesen alóliakra alkalmaztatik a börtön, az azon felüliekre pedig megmarad a jelenlegi büntetés, a fegyház. Vagyis egyszerű lopás 50 frt alatt: 1 évig terjedhető *fogház*, egyszerű lopás 50 frt felett és minősített lopás 50 frt alatt: 5 évig terjedhető *börtön*, minősített lopás 50 frt felett: 5 évig terjedhető *fegyház*, minősített lopás 2000 frt felett: 10 évig terjedhető *fegyház*.

E javaslat támogatásául hivatkozhatom több szakférfi-nak a szaklapokban megjelent dolgozatára, kik a novella határozmányával szemben e javaslatot mint a gyakorlati igényeknek és a magyar büntető-törvénykönyv eddigi szerkezetének inkább megfelelőt ismerték el. E helyütt csakis Dr. Illés Károlyt idézem, ki «*Önbíráskodás*» című dolgozatában ezeket írja:

« . Abban áll az egyedüli észszerű kiségitő, hogy enyhíteni kell a minősített lopás törvényes büntetését; e tekintetben pedig az eddig felmerült tervek közül (ide számítva a novellát is) legezélszerűbbnek s a kodex rendszerével leginkább összhangzónak látszik Dr. Fayer László javaslata, mely szerint az 50 frtot meg nem haladó minősített lopás törvényes büntetése börtönben volna megállapítandó, s a fegyház csak a súlyosabb esetekre nézve tartatnék fen.»

MELY BÜNCSELEKMÉNYEKRE NINCS A MAGYAR
BTK.-BEN BÜNTETÉSI SANKTIO ? *

A következőkben megkísérlem hozzávetőleg összeállítani azon cselekményeket, melyekre nézve a Btk.-ben hézagok mutatkoznak. A novella szövegének végleges megállapítása alkalmával talán egyik-másik tétel figyelembe vételt találhat. **

Kiegészítéseket és helyreigazításokat szívesen fogadok.

* A *Jogtudományi Közlöny* 1891-iki folyamából.

** Több oldalról azon váddal találkoztam, hogy le akarom fegyverezni az állam büntető hatalmát, hogy rendszerem a sentimentalismus rendszere. Elismerem, hogy a szabadságvesztésbüntetés tartama tekintetében az egész vonalon némi reduktiót vélek helyesnek. De a büntetés hatályosságát nem a tartamban, hanem a büntetés erkölcsi erejében és intenzív súlyosságában találom. Engem ellcnfeleimtől nem a nagyobb enyhesség momentuma választ el, hanem az, hogy ők hosszú és lanyha büntetést ajánlanak, én pedig rövidet és erőset. Ez az egyik, a mi megerőtleníti a sentimentalismus vádját. A másik pedig az, hogy az állam büntetési hatalmát oly területekre is kiterjesztendőnek tartom, hol ma az állam elnézést gyakorol. Ezek az u. n. hézagok a Btk.-ben, a melyekről a jelen fejezetben szólok.

I.

A ki hamisan tanuskodik és elég óvatos, hogy tanuságát esküvel meg nem erősíti: hamis tanuskodásért nem büntethető.

A bűnügyi elővizsgálat, a fenyítő zárlat, a házkutatás, a levelek felbontása, a vizsgálati fogság, a vád alá helyezés, a közhivatalnokok felfüggesztése, stb. mind elrendeltetik esküvel meg nem erősített tanuvallomások alapján, sőt a járásbirósági és a közigazgatási közegek előtti eljárásban az illető rendeletek szerint az ítélet is alapíthatatik ilyen, semmi büntetőjogi felelősséggel nem járó vallomásokra.

Az bizonyos, hogy kisegítőül idevonható a Btk. bűnpártolási határozománya; kimondathatik ugyanis, hogy ezek a tanúk legalább bűnpártolásért büntetessenek. De ez csak büntett és vétség esetében történhetik, mivel kihágásra vonatkozó bűnpártolás a törvény szerint nincs. A hézag tehát e részben már is betölthetetlen marad. (Ugyanazon eset forog itt fen, mint midőn valaki más helyett állja ki a szabadságvesztésbüntetést; ott is némely szakférfiak — szükségből — a bűnpártolási tételeket mondják alkalmazandónak, de a kihágási büntetéssel szemben e felfogásukat nem képesek érvenyesíteni, mert a kihágási bűnpártolás büntethetetlen).*

Második feltétele annak, hogy az esküvel meg nem erősített hamis tanuskodás esetében bűnpártolás mondassék ki, az, hogy a tanu a vádlott *javára* vallott legyen. Ha terhére vallott, ismét más delictumnál kell a cselekmény számára oltalmat keresnünk s ezt némi erőltetett magyarázat mellett megadja a hamis vád fejezete.

Igy áll a kérdés a bűnügyeket illetőleg.

A mi a fegyelmi ügyeket illeti, ha valaki a vádlott javára vall esküvel való megerősítés nélkül: nem büntethető.

A polgári perekben is — a felek közös beleegyezése mel-

* V. ö. alább 72.

lett — az esküvel meg nem erősített s daczára ennek mégis a birói határozatnál alapul vett tanuvallomás a bagatell-törvény 50. §.-a és a Birói Ügyv. Szabályok 276. §.-a nyomán elég gyakori. Ha tehát valaki ily polgári perben hamis tanuskodás czimén a Polg. Prts. 321. §.-a és a novella 73. §.-a alapján perujitással akarna élni, ez sikertelennek mutatkoznék, mivel az esküvel meg nem erősített vallomás a Btk. értelmében nem büntetendő cselekmény.

Az esküvel meg nem erősített tanuvallomásnak mint ilyennek külön büntetési tétel alá helyezése immár kikerülhetlen.

És intézkedés lesz teendő a bírósági vallomásokon kívül a rendőri közegek mint a bűnügyi előnyomozás vezetői előtt tett hamis tanuvallomások iránt, (melyek époly végzetesek lehetnek másokra, mint a vizsgálóbíró előtti tanuvallomások); nemkülönben a közigazgatási közegek előtt különösen magánjogi érdekű közigazgatási ügyekben tett hamis tanuvallomások iránt is.

II.

A ki tanunak vagy esküdtnak megidézettvén, a bíróság előtt valótlán tényt hoz fel a maga mentségére: a magyar Btk. szerint nem büntettetik.

Hogy nálunk a per annyira elhuzódik, annak egyik főoka az, hogy a polgárok a tanuskodási kötelezettség teljesítését nem veszik komolyan. Első idézésre a tanuk alig felelészben jelennek meg, mert az elmaradás reájok nézve semmi hátránnyal nem jár, holott a pernek gyorsabb tempóban való viteléhez elengedhetlen a pontos megjelenés. A második idézésnél már pénzbírsággal fenyegeti a bíróság a tanut, s ha nem jelen meg, ki is szabja, de némi felületes igazolásra elengedi. Arra pedig csak ritkán került a dolog, hogy nagyobb pénzbírság ily czimen behajtatott vagy pénzbírságból lett fogház végrehajtatott volna.

Ne feledjük, hogy ez a kérdés a legszorosabb kapcsolatban van a szóbeliséggel. Ha a perrendtartási reformot akarjuk, gondoskodnunk kell arról is, hogy a beidézett tanúk mindannyian egyszerre — kivéve természetesen a komoly akadályoztatás esetét — pontosan megjelenjenek és a bírósággal szemben holmi hazugságokat igazolásul senki ne mérészeljen használni.

A tanuskodási kötelezettség egyenes megtagadása a jelenleginél szintén szigorubb elbánásban volna szerintem részesítendő.

E cselekményre büntetési sanktiót tartalmaz a német Btk. 137. és az olasz Btk. 210. §-a.

Ide igtatom mind a kettőt:

«Wer als Zeuge, Geschworne oder Schöffe berufen, eine unwahre Thatsache als Entschuldigung vorschützt, wird mit Gefängniss bis zu zwei Monaten bestraft. Dasselbe gilt von einem Sachverständigen, welcher zum Erscheinen gesetzlich verpflichtet ist. Die auf das Nichterscheinen gesetzten Ordnungstrafen werden durch vorstehende Strafbestimmung nicht ausgeschlossen.»

«Chiunque, chiamato dall' Autorità giudiziaria quale testimone, perito od interprete, ottiene, allegando un falso pretesto, di esimersi dal comparire, ovvero, essendosi presentato, rifiuta di fare la testimonianza odi prestare l'ufficio di perito o d'interprete, è punito con la detenzione sino a sei mesi o con la multa da lire cento a mille. Questa disposizione si applica anche ai giurati, qualora ottengano l'esercizio allegando un falso pretesto.»

III.

A ki ravasz fondorlattal való tévedésbe ejtéssel nőt szüzességétől foszt meg, nem büntetjük.

A társadalom és a törvényhozás konstruált a nőre nézve egy speciális javat, és ezt elnevezte: női tisztaságnak, női

szemérémnek. A közérzület kötelezi a nőt ezen javának aggodalmas megóvására, de maga az állam e tekintetben a nőnek kellő védelmet nem nyújt. Régenten megvédték valamennyire lakatokkal. Ma azonban, midőn a nő a társadalom terén mindinkább előtérbe lép, midőn teljesen önállóvá lesz és önmagára van utalva, erkölce több és több támadásnak tétetik ki. Ennek következménye az, hogy a nő a törvényes oltalom hiányában gyakran a konfliktust nem képes másképp megoldani, mint úgy, hogy erőszakhoz nyul. Lelővi vagy vitriollal leönti a csábítót. A bíróság némely országban gyakran már el sem itéli a nőt, mivel érzi, hogy az állami oltalom hiánya vitte a cselekményre.

A társadalom magatartása az állami védelem hiányát még érezhetőbbé teszi. A társadalom kitüntetéssel fogadja azon egyént, kinek sikerült minél több nőt «meghódítani», vagyis erkölcsi értékétől megfosztani. A Don Juan elnevezés még ma is csak diszt jelent a társadalom minden rétegében. A mint előny az, ha valaki párbajban megölte ellenfelét, előny az is, ha valaki a nőknél elért u. n. sikerekre tekinthet vissza. Ez esetben még a párbajnál szokásos custodia honesta sem szabatik ki.

Lássuk, mit tartalmaz a kérdésről a büntető-törvény.

Eltételezve a 14. életévüket be nem töltött nőgyermekektől, kikkel a közösülés tilos: a nő szemérme csak az erőszak ellen van megvédve. Az erőszakos nemi közösülés és a szemérem elleni erőszak büntetéssel sújtatnak, s a cselekmény — nálunk — indítványivá van téve, nehogy a nő akarata ellen meginduljon az eljárás. De még nem is minden cselekmény, mely egyéb javak tekintetében a fenyegetés körébe tartozik, jut büntetés alá. Nevezetesen a fenyegetés útján kicsikart nemi közösülés csak úgy büntetettik, ha a fenyegetés olyan volt, mely alkalmas arra, hogy a fenyegetettben saját vagy *jelenlevő* hozzátartozójának életét, testi épségét veszélyeztető súlyos testi sértés közvetlen bekövetkezése iránt alapos félelmet gerjesszen. Nem büntetjük tehát a fenyegetést, ha az a

nőnek jelen *nem* levő hozzátartozója ellen intéztetik, és nem büntetjük, ha nem az élet és nem a testi épség ellen irányul, hanem más javak ellen, pl. ha a fenyegetés abban áll, hogy ő vagy hozzátartozója valamely állástól meg fog fosztatni, vagy hogy ő ellene vagy hozzátartozója ellen bizonyos családi vagy egyéb kényes természetű titkok fognak közrebocsáttatni. Mindez nem állapítja meg a szemérem elleni delictumot. S minthogy a cselekmény zsarolásnak sem mondható, mert vagyoni haszon elérése nincs célba véve, s jogtalan kényszerítésnek — Nöthigung — sem minősíthető, mert e delictum a magyar Btk.-ből kimaradt: ennél fogva a cselekmény büntetlen lesz. Azon fenyegetés közt tehát, mely a rablást és a zsarolást megállapítja, és a közt, mely a szemérmű delictumot állapítja meg, a terjedelem tekintetében igen nagy a különbség. Az utóbbi fenyegetés csak elenyésző kevés esetben foroghat fen.

A mi pedig a ravasz fondorlatot illeti, — házassági ígéret, stb. — ez ellen a nő teljesen védtelen. Akár van a ravasz fondorlat arra irányítva, hogy maga számára szerezze meg a nőt, akár arra, hogy az illető más számára szerezze meg, a büntetés elmarad.

Részemről nem vagyok képes okát belátni annak, hogy midőn az ember minden javát megvédjük a büntető törvény útján is, miként szabad ezen javat, mely a társadalom mai szerkezetének egyik fentartó eleme, védtelenül hagynunk.

Talán helyén lesz egy analogiára utalnom. A mint feladtuk azon, tíz évvel ezelőtt még uralkodó tételt, hogy az uzsora ellen nem kell megvédenünk csak a kiskorúakat: épp úgy elvesztette alapját azon másik, a gyakorlati életben szintén meghazudtolt tétel is, hogy a női szemérem megtámadói ellen csak a 14 év alatti nőgyermekeket kell oltalmaznunk.

Felhozatik, hogy nehéz a bizonyítás. Azonban nem lesz itt semmivel sem nehezebb, mint némely becsületsértési vagy családi ügyben.

És nehogy félreértessem, megjegyzem, hogy nem csak

azon eseteket akarom büntetés alá vonni, hol szüzességétől fosztatott meg a nő, hanem egyáltalán mindazon eseteket, hol erőszak, fenyegetés vagy ravasz fondorlat által vétetett reá a tisztességes nő a házasságon kívüli közösülésre. A szüzességi esetet csak mint legflagransabbat hoztam fel példaként.

A következőkben megkísérlem annak kimutatását hogy a legujabbkori törvényhozások nem csak hogy nem erőltetik felfogásomat, de biztos támpontokat is szolgáltatnak arra.

Legerősebben szól a magyar Btk. jelen szerkezete ellen maga a Btk. első javaslata, mely a nőnek megadta a betöltött 16 évig a teljes védelmet. A megfertőztetési §. függelékeként. ugyanis az első javaslatban a következő határozmány foglaltatott:

«Ha pedig az életkorának 14-ik évét már túlhaladott, de annak 16-ik évét még be nem töltött tisztességes leányt valaki elcsábított arra, hogy vele nemileg közösüljön: a megfertőztetés vétségét követi el, és egy évig terjedhető fogházzal büntetendő».

És az indokolás talpraesetten a következőket mondja:

«A javaslat az életből meritett azon tényből indul ki, hogy fiatal, tapasztalatlan leányok a csábítás minden mesteriségében gyakorlott kéjenczek által körülvétetvén, nem képesek az ellenük kivetett esel hálóján átlátni s könnyen esnek a ravasz üldözők kiszámított gonoszságának áldozatul. A tapasztalatlan fiatalságot akarja oltalmazni a javaslat a kéjenczek gonoszsága ellen, és ez okból csakis ez utóbbiakat bünteti».

Részemről végzetes hibának tartom, hogy a kormány ezen pontot a második javaslatban elejtette.

Az 1843-iki javaslat még erősebb koncessiót tesz. E javaslat szerint az erőszakos nemi közösülés eseteiben tartozik a tettes «a büntetésen felül még pénzbeli díjt is fizetni, mely a sértett személyt vagy örököseit illeti. Ezen pénzbeli díjt a bünperben eljáró bíróság fogja meghatározni, minél nagyobb vagy következéseire nézve súlyosabb volt az okozott sérelem, s minél

vagyonosabb a sértő, a pénzbeli díj annál nagyobb leend, husz ezer pengő forintot azonban meg nem haladhat». Nem kevésbé fontos a következő tétel: «A ki valamely hajadont, ki még korának *tizennyolczadik* évét meg nem haladta, annak *megegyezésével*, házassági vagy bujasági czélokra szülőtől vagy törvényes gondviselőjétől elrablott, vagy elorzott, egy évi rabságig büntetethetik». (Kevésbé fogutánzókra találni az 1843-iki javaslat következő határozmánya: »Egy évi rabságig büntetetik, ki másnak törvényes feleségét, *az asszonynak megegyezésével* bujasági czélokra férjétől elrabolja vagy elorozza, s ily esetben az asszony is büntársnak tekintetik»).

A külföldi törvényhozások állása a következő:

Az ajánlott szabvány meg van az olasz 1890-iki Btk.-ben, melynek 331. §-a bünteti a cselekményt, midőn az el van követve «*ovvero fer effetto di mezzi fraudolenti.*» Bünteti pedig a jogegyenlőség kedvéért, akár követi el férfi nő irányában, akár nő férfi irányában.

A belga 1867-iki Btk. is megadja a nőnek a kellő védelmet, a mennyiben a 375. §. a következőt rendeli.

«Sera puni de la reclusion qui quonque aura commis le crime de viol, soit a l'aide *de violences* ou de *menaces graves*, soit par *ruse*, soit en abusant d'une personne qui, par l'effet d'une maladie, par l'altération des ses facultés ou par toute autre cause accidentelle, avait perdu l'usage de ses sens, ou en avait été privé par quelque artifice.»

A «ruse» alatt ugyan első sorban azon esetet értik, mely a magyar Btk. 245. §-ába foglaltatott, de meg van adva a törvényes alap, hogy a bíró a flangransabb ravasz fondorlatos eseteket is ide vonja.

A német Btk. tizenhat évben állapítja meg a korhatárt és kimondja a 182. §-ban:

«Wer ein unbescholtenes Mädchen, welches das sechzehnte Lebensjahr nicht vollendet hat, zum Beischlaf *verführt*, wird mit Gefängniss bis zu einem Jahr bestraft».

Ugyanezt foglalja magában az osztrák Btk.-javaslat

208. §-a, és ez kiegészítettik bizonyos tekintetben a 207. §. 3. pontjának messzebb menő határozmányával. (L. a szöveget alább a IV. pontnál.)

A finnországi 1890-iki Btk. pedig példátlan erős oltalmat nyújt a nőnek.

A ki 15—17 éves leánynyal házasságon kívül közösül — ravasz fondorlatot nem kíván meg a törvény — három hónapig terjedhető fogházzal és háromszáz márkáig terjedhető pénzbüntetéssel sújtatik. (Tizenöt évnél fiatalabb leánnyokkal való közösülés sokkal súlyosabb büntetés alá jut). A nem házas férfi és nem házas nő közti nemi közösülés husz márkától negyven márkáig terjedhető pénzbüntetéssel jár. Azon gazda, a ki elcsábitja szolgálóját, negyven márkától száz márkáig terjedhető pénzbüntetést fizet. Bordélyház tartásának büntetése pedig három évig terjedhető börtön és becstelenség.

Elismerem, hogy a törvény ezen szabványaiba belejátszik a vallás-erkölcsi szempont is, de a vezérlő indok mégis egyrészt a nő megvédése és másrészt a férfi felelőssé tétele. *

Az *Élet*-ben *Vikár Béla*, ki a finnországi viszonyokat a helyszínen tanulmányozta, cikkünk ismertetése alkalmából a következőket írja a finn kodexről:

«A vallás-erkölcsi szempont uralmát Finnországban nem szabad csupán az éjszaki népek közös jelleméből levezetnünk. Összefügg az egyáltalán az országnak politikai helyzetével is. A mint nálunk azonosították egy időben a nemzeti eszméket és törekvéseket a kálvinistasággal, s a mint Oroszországban az orthodox vallás egyuttal az orosz nemzeti egység alapja és erősítése, úgy történik a finneknél is: vallás és nemzetiség azonos fogalmak. Ezért veszik körül a vallás intézményeit oly messze menő törvényes biztosítékokkal; ezért biztosítják törvényileg a vasárnap megszentelését a szigorú munkaszünettel és azzal, hogy büntetést szabnak az istentisztelet elmulasztására; ezért súlyosbító körülmény a tiltott cselekvényeknél az, ha ily napokon követtetnek el. A mi pedig a nő megvédését s a férfinak felelőssé tételét illeti, büntető-törvénykönyvük ide vágó intézkedései nagyrésztben a finn nő társadalmi helyzetére vezetendők vissza. Ott, a hol a nő —

A külföldi törvények közül ide igtatom még New-York állam büntető törvényének illető pontját. A Btk. 284. §. ezt mondja: «Ki házasság ígérete mellett egy addig tisztességes és hajadon nőszemélyt elcsábít és vele nemileg közösül, öt évig terjedhető fogházzal és ezer dollárig terjedhető pénz-büntetéssel sújtandó. Ha két év alatt nőül veszi, mielőtt vád emeltetett, büntetés nem alkalmazható. A csábítási cselekmény bebizonyítására azonban nem elengedő az elcsábított nő tanúsága, ha ezt egyéb bizonyítékok nem támogatják.» —

mint Finnországban — a művelődés minden fokán együtt halad a férfival s a gyakorlatban is vele csaknem egyenlő jogokat élvez, a hol a nő orvos, tanár, jogász, építész, stb. lehet, a hol befolyást gyakorol szavazatával a községi választásokra s minden társadalmi és egyéb mozgalomban oly előkelő szerepet játszik: ott nem fog meglepni senkit, hogy a nő befolyása minden téren s így a törvényalkotás terén is előtérbe lép és érvényesül. A finn btk. amaz intézkedéseit, melyekről szó van, éveken át élénk és öntudatos agitatio előzte meg a finn nők részéről. Canth Minna, Hagman Lucina és más kitünő finn nők iratai, a finn fővárosi nőegyesület működése a br. Gripenberg Sarolta szerkesztette «Oithon és Társadalom», — e jeles heti lap, melybe kizárólag nők irnak — az országszerte sűrűn tartott fölolvadások — az újabb férfigenerációnak lelkes támogatásával — eredményezték azon humanus állapotot, mely a finn büntető-törvénykönyvben tükröződik. A tendentia világos: arra kényszeríteni a férfiakat, hogy házasodjanak; eltörölni a prostitutiót végkép és a házasságot tenni kizárólagos intézménynyé a nemi szerelem számára s ennek megfelelően ugyanazt a szeplőteleniséget kívánni meg a férfitől házassága előtt, mint a melyet ő megkövetel leendő nejétől. Vannak Finnországban elegen férfiak is, a kik ezt a fölfogást nyiltan hangoztatják. Egyébiránt a finn állapot nem egyéb, mint az amerikainak annyival tovább fejlődött foka, a mennyivel a finn társadalom jobb és fejlettebb az amerikainál. Tudni való, hogy az érintkezés Finnország és Amerika között folytonos. A kapcsolat az újvilági szabad eszmék és a finn társadalom szelleme között biztosan kimutatható; így az alkohol elleni védelem Amerikából jött a finnekhez, viszont Amerikában az iskolai kézimunka tanítása finn eredetű. Innen az összhang, mely köztük a nő társadalmi positiója és törvényes oltalma tekintetében is nyilvánul.»

A mi pedig a *feltétlen* tilalmat illeti, mely a magyar Btk. 236. §.-ában a megfertőztetés elnevezése alatt szerepel, ezen szabvány is folyton több tért hódít a törvényhozásokban. Az a gondolat ugyanis, mely a régibb törvényekben csak mint a gyermekek, főleg mint a leánygyermek megvédése jelentkezik, ma már több államban a tizenhat éves korig van kiterjesztve. A jelen század folyamán ez a kérdés a következő fejlődési mozzanatokat tünteti fel.

Az 1810-iki francia Code a leánygyermek védelméről még hallgat. Chauveau és Hélie a következő szavakkal panaszzolják el a tényt:

«Le Code pénal de 1810 ne punissait l'attentat à la pudeur que dans les cas ou il était accompagné du violence ou de publicité. Ainsi, toutes les fois qu'un enfant n'avait opposé aucune résistance aux manoeuvres secrètes employées pour le séduire, ou même lorsqu'un consentement avait été frauduleusement obtenu de son ignorance, le crime restait sans répression. Une véritable lacune existait donc dans la loi pénale.»*

A hézagot betöltötte az 1832. ápril 28-iki törvény, mely kimondotta a feltétlen tilalmat a gyermek betöltött *tizenegyedik* (11.) évéig.

Majd az 1863-iki javaslatban a kormány indítványa szerint a korhatár *tizenkettőre* lett volna emelendő.

A kamara javaslata alapján azonban felemeltetett *tizenhárom* évre.

Ez még ma is a francia jogállapot a kérdésben.

Az 1867-iki belga Btk. a korhatárt *tizenhárom* évben állapította meg. (372. §.)

A német Btk. (1868—70) a 176. §. 3. pontján *ugyanazt*; de bizonyos vonatkozásban *tizenhatra* emeli, a mennyiben a 182. §.-ban «Verführung» fogalmához nem kívánja meg a ravasz eszközöket.

* Theorie du Code pénal. IV. 262. 1.

Az osztrák javaslat (1874—1890) *ugyanazon* rendelkezést tartalmazza, mint a német törvény.

A magyar Btk. (1874—78) visszament a *tizenmégy évre* s a német törvény közvetítő álláspontját nem fogadta el. (Az 1843-iki magyar javaslat már szintén a *tizenmegyedik* évet fogadja el.)

A hollandi 1881-iki Btk. a korhatárt megszorítás nélkül a *tizenhatodik* évben állapította meg. (245. §.)

Az angol 1885-iki Criminal Law Amendment Act *ugyanazt*.

Az orosz 1885-iki javaslat *ugyanazt*. (63. §.)

Az olasz 1890-iki Btk. *ugyanazt*. (335. §.)

A finnországi 1890-iki Btk., mint fentebb láttuk, a feltétlen tilalom megállapításában még messzebb ment.

A jelen század fejlődése tehát e ponton éppen nem a büntetőjogi oltalom megszorítására irányul, mint Btk. indokolása fejtegeti. Az bizonyos, hogy a múlt század filosofusai, különösen a francia encyklopedisták a lehető megszorítások mellett harcoltak, s e küzdelmet kiválólag azon visszaélések idézték elő, melyek az ilyfajta cselekmények tulszigoru megbüntetésénél napirenden voltak. A francia 1810-iki Btk. tartózkodó álláspontja ezen küzdelmek eredményeként jelentkezik. A jelen század folyamán azonban a törvényhozások czélzata egész határozottsággal évtizedről évtizedre, mondhatni: szabályos fokozatokban az oltalom területének kibővítésére irányul.

IV.

Nem bünteti a Btk. az u. n. egyszerű csábítást.

Rokon cselekmény az előbbivel. A nőnek meg kell adni a védelmet nem csak ott, a hol a támadás élvhajászatból vagy pajkosságból történik, de ott is, a hol pl. valaki keresetforrássá teszi a nő testét s erre többé-kevésbé ügyes eszközöket használ.

A Btk. indokolása szerint nem szabad pelengére állítani az illető nőt. Ezen szempont azonban csak azt igényli, hogy *indítványivá* tétessék a cselekmény.

Hogy hazánkban az u. n. leányvásárlást, kicsinyben és nagyban oly erősen üzik, nem utolsó fokban onnan ered, hogy a tettesek, ha rajtakapják is őket, büntető-törvényi sanktio hiányában nem büntethetők. Azt a kis rendőri zaklatást fel se veszik, és folytatják üzelmeiket tovább.

Hivatkozhatom arra, hogy az európai kodexek *legtöbbje* majd nagyobb majd kisebb terjedelemben büntetik az egyszerű csábítást, vagy jobban mondva a kerítést.

Utalok különösen a belga Btk. 379. §-ára, mely büntetéssel sújtja azokat, kik kiskorúakat szokásszerűleg (habituellement) keritenek. Ezen esetet a mi törvényünk nem bünteti; a magyar Btk. ugyanis a kerítést csak azon ritka esetben bünteti, ha a kerítő maga a szülő vagy gyám vagy felügyelő, stb. Tehát még a belga törvény is, mely e pont tekintetében — a régi francziával együtt — az európai kodexek közt kivételes állást foglal el, sokkal szélesebb körben bünteti a kerítést mint a magyar.

A legtüzetesebb szabványokat tartalmazza egyébiránt e kérdésben az osztrák Btk. javaslatának 207. §-a, melyet nem lesz felesleges itt szó szerint idéznem:

«Wer der Unzucht Anderer Vorschub leistet, wird wegen Kuppelei bestraft:

1. Wenn der Schuldige polizeilichen Anordnungen zuwiderhandelt, welche bezüglich der Frauenspersonen, die mit ihrem Körper unzüchtiges Gewerbe treiben, erlassen worden sind;

2. wenn eine Frauensperson, welche nicht mit ihrem Körper unzüchtiges Gewerbe treibt, demselben zugeführt wird;

3. wenn durch *hinterlistige Mittel* eine geschlechtlich unbescholtene Frauensperson zum Beischlafe verführt wird;

4. wenn der Schuldige eine Person, zu welcher er in einem im § 201 angeführten Verhältnisse steht, veranlasst,

sich einer andern Person zur Befriedigung der Geschlechtslust derselben preiszugeben ;

5. wenn eine Person *in das Ausland* befördert wird, um sie daselbst dem unzüchtigen Gewerbe mit ihrem Körper zuzuführen.

Die Strafe ist in dem Z. 1 erwähnten Falle Gefängniss bis zu sechs Monaten, in den unter Z. 2 und 3 erwähnten Fällen Gefängniss von einem Monate bis zu zwei Jahren, in den unter Z. 4 und 5 erwähnten Fällen Zuchthaus bis zu fünf Jahren oder Gefängniss von drei Monaten bis zu fünf Jahren.

Auch kann auf Zulässigkeit der Stellung unter Polizeiaufsicht erkannt werden.»

A német Btk. nem ily részletes, de még szigorubb.

Angliában is a Pall-Malle Gazette leleplezései nyomán az 1885-iki Criminal Law Amendment Act, melyet fenebb idéztem már, igen részletes szabványokat állít fel a kerítés megbüntetésére. A büntetés két évi fogházig emelkedhetik ; a kontinensre való «export», mely mint egy felsőházi enquête megállapította, igen erős virágzásnak örvend, különös súlyossággal szolgál.

V.

Kiemelem még mint flagrans esetet, hogy azon férj, a ki nejét mással való közösülésre vagy az u. n. iparszerű fajtalanúságra szorítja : a magyar Btk. szerint nem büntetetik.

VI.

Ha nagykoru testvérek, kiknek szüleik nincsenek, egymással nemi viszonyban élnek, nem büntethetők, mivel indítvány megtételére csak a szülő vagy a gondnok jogosult.

El van ismerve, hogy ez hézag ; de némelyek felhozzák, hogy csak úgy tölthető be, ha a cselekmény hivatalból üldözetik akkor is, ha a szülő vagy a gondnok él.

Véleményem szerint nem szükséges ily messzire menni. A hivatalból való üldözés kimondható volna azon eset számára, ha az együttélés közbotrányt okoz. Ez megfelelő korrektívum ott, a hol indítványra jogosult nincs, és ott is, a hol az indítványra jogosult nem teszi meg kötelességét.

VII.

A törvény nem mondja meg, hogy házasságtörés esetében az extraneus is büntetendő-e vagy nem.

VIII.

A ki mászt erőszakkal vagy fenyegetéssel jogellenesen valaminek tevése, türesére vagy abbanhagyására kényszerít: nem büntettetik. (A német *Nöthigung*, az olasz *violenza privata*).

Az önségelyi határozmány hiányát kiválólag a miatt érzi oly nagyon a magyar gyakorlat, mivel a jogellenes kényszerítésre nincs külön sanktio a törvényben.

IX.

Azon anya, a ki házasságon kívül született gyermekét a szülés alatt vagy közvetlenül a szülés után szándékosan megöli (Btk. 284. §.): enyhébb büntetési tétel alá esik, mint pl. azon egyén, ki bemászással egy almát lop.

A gyermekölés ugyancsak enyhébb büntetési tétel alá esik, mint az anya által hasonló körülmények közt a csecsemőn elkövetett súlyos testi sértés (Btk. 305. §.); vagyis azon eset, midőn az anya megöli a csecsemőt, csekélyebb súlynak tekintetik, mintha indulatban ölési szándék nélkül bizonyos sérelmezéseket követ el rajta.

A gyermekölést illetőleg két egymással teljesen ellentétes felfogás érvényesíthető.

Egyik szerint a gyermekölés súlyosabb bűncselekmény mint a közönséges emberölés.

Míg ugyanis a közönséges emberölésnél a kiszemelt áldozat rendszerint védekezhetik s a támadó a maga életét is veszélyezteti, addig a gyermekölésnél a tettes egy teljesen védtelen emberi lényt pusztít el. Ez utóbbi cselekmény tehát erkölcsi szempontból tekintve, még alacsonyabb mint amaz. A gyermekölések elharapódzása iránti veszély is fokozottabb, mivel itt sem anyakönyvileg sem társadalmilag evidentiában nem tartott egyének sorsa forog kérdésben, tehát a felfedezés igen nehéz, holott a közönséges öléseknél, ha más nem is, a megölt egyén eltűnése figyelmet kelt és a cselekmény nyomára vezethet. Végül a gyermekölést a gondozásra hivatott egyén követi el a gondozása alatt levő egyénen, mely körülmény a büntető-törvényben általában súlyosítónak tekintetik.

A másik felfogás a gyermekölést csekélyebb súlyu bűncselekménynek tartja mint a közönséges emberölést.

Erre nézve az ismert szempontok érvényesítettnek: egyrészt az anya szégyene a szülés nyilvánosságra jutása esetében, másrészt a szülés aktusával járó s a beszámítást kisebbitő izgatott állapot, mely a törvénytelen szülés esetében rendszerint még fokozódik. És nagy hatással van itt egy be nem ismert szempont érvényesülése is. Folyománnyát képezi az enyhébb büntetés a mai jogrend azon hiányának, hogy a nő a csábítás ellen a büntető-törvényekben nincs kellőleg megvédve. A társadalom érzi e mulasztást és miután segíteni a bajon nem képes vagy nem akar, tartózkodik attól, hogy a csábítások végzetes következményének eltüntetését a kellő szigorral büntesse. Ha a férfinak szabad elcsábítani a nőt, a nőnek szabad a magzatot eltüntetni. Egyik elnézés a másik elnézést hozza magával.*

A gyermekölési kasuistikára nézve igen érdekes összeállítást tartalmaz az Archives de l'anthropologie criminelle 1891 májusi és júliusi füzeteiben *Aubry* dolgozata: De l'homicide commis par la femme.

A kérdés törvényhozási megoldásában tulnyomólag az utóbbi felfogás tükröződik vissza. Csakis a francia büntető-törvénykönyv az, mely a gyermekölést — ide értve a törvényes gyermek megölését is — szigorubb büntetési tétellel sújtja mint a közönséges ölést. Mig t. i. a közönséges ölést csak azon esetben bünteti halállal, ha fenforog a *præmeditatio*, addig a gyermekölésnél (*infanticide*), épugy mint a felmenő rokon megölésénél (*parricide*), megállapítja a *halálbüntetést*, tekintet nélkül *præmeditatio*ra. A francia törvény ezen határozmányának igen érdekes és tanulságos története van.

Az 1791-iki Btk. a gyermekölésre nézve nem tett semmi kivételt. Az 1810. évi törvénykönyv javaslata, Beccaria felszólalásának befolyása alatt, a gyermekölésre enyhébb büntetést, deportatiót, mondott ki. Midőn az illető §-t az államtanács tárgyalta, több tag a halálbüntetést vélte megállapítandónak, s ezt azzal indokolták, hogy a gyermekölés napról napra gyakoribb. *Treilhard* erre válaszolá, hogy e büntetés nem nyerne oly biztos alkalmazást mint egy kevésbé súlyos büntetés és hogy az esküdtek bizonyára vonakodni fognak a bitófára küldeni egy anyát, a ki a becsületvesztéstől való félelmében követte el a cselekményt. *Berlier* támogatta őt. «*Sans doute — mondotta Berlier — les malheureuses, qui sont l'objet de cette discussion, placées entre un crime qui effraie la nature et les préjugés sociaux, ont plus d'une fois arrosé leurs victimes de leurs larmes et consommé, en frémissant, leur criminelle action dictée par une déplorable faiblesse Si la loi est trop dure, ne doit on pas craindre que ses ministres ne soient trop indulgents!*» Az államtanács, daczára ezen ékesszóló védelemnek, kimondotta a halálbüntetést. S a tulszigor tényleg meg is hozta a jósolt eredményt; az esküdtek felmentették a gyermeköléssel vádolt nőket. Erre az 1824-iki törvény kimondotta, hogy enyhítő körülmények esetében a büntetés átváltoztatható életfogytiglani fegyházzá. Nem használt, mivel az esküdtek a verdikt

kimondásánál nem tudhatták, vajon a bíróság át fogja-e változtatni a halálbüntetést és óvatosságból felmentették a vádlottnöket. Az 1832-iki törvény az enyhítő körülmények kimondását átruházta az esküdtekre s ezzel némi részben javult a helyzet, a mennyiben azóta inkább kimondják a bűnösséget az esküdtek, de még mindig nagy hajlandóságot mutatnak elhinni a vádlottnöknek, hogy a gyermek halva született, vagy hogy csak gondatlanság forog fen.

A mi Angolországot illeti, itt nincs külön büntetés megállapítva a gyermekölés számára s a cselekmény ugyanazon kategóriába esik, mint a többi emberölés. A helyzet azonban itt is az, hogy a reform erősen sürgettetik minden oldalról, mivel az esküdtek verdiktjei a büntetés tulságos szigora miatt kiszámíthatlanok. Azon büntető-törvénykönyvi javaslat, a melyét *Stefen* készített és mely 1878-ban a parlament elé terjesztetett, a büntetés enyhítését tartalmazza különösen azon eset számára, ha «a cselekmény elkövetésének idejében az anya testi és lelki fájdalmai megtörték részben az akarat szabad elhatározását.» A halálbüntetés, mely Angliában éppen nem ritka, régi idők óta nem alkalmaztatott ezen cselekményre.

A többi európai törvényhozások mindannyian privilegizált csekélyebb büntetéssel sujtják a gyermekölést.

A belga Btk., ha a cselekmény præmeditációval követte el, tizenötötől *husz* évig, præmeditatio nélkül tizenöt évig terjedhető kényszermunkával bünteti.

Régi idő óta uralkodik a privilegium Németországban. A jelen század német törvénykönyvei, a francia példán okulva és különösen Mittermaier ismert agitatójának nyomása alatt, lényegesen redukált büntetési tételeket állítanak fel. A német Btk.-ben a büntetés három évtől *tizenöt* évig terjedhető fegyház; enyhítő körülmények esetében a végső minimum két évi fegyház.

Az osztrák javaslatban a maximum szintén *tizenöt* évi fegyház; a végső minimum egy évi fegyház. Az osztrák Btk.

tiztől *husz* évig; ha mulasztás által történt, öttől *tíz* évig terjedhető börtönt állapít meg.

A zürichi Btk. kettőtől *tíz* évig terjedhető börtönt. (A schweizi törvénykönyvek idevágó rendelkezéseinek összeállítását l. *Stoos*: Die schweizerischen Strafgesetzbücher. 1890. 627. és köv. ll. Csaknem kivétel nélkül súlyosabb büntetést állapítanak meg, mint a zürichi).

A hollandi törvény maximuma *kilencz év*; minimumot e törvény nem ismer.

Az olasz Btk. egyrészt lényegesen kiterjeszti a gyermekölés fogalmi körét, másrészt megszorítja. A gyermekölés (infanticidio) elkövethetik a törvényes gyermekeken is és a tettes lehet más is mint az anya, t. i. bármely hozzátartozó; de csak a mennyiben a cselekmény indoka az volt, hogy a maga vagy az anya becsületét, mely a gyermek születése által meg van támadva, megmentse. Kimondja továbbá, hogy a cselekmény elkövethetik oly csecsemőn, a ki az anyakönyvbe még nincs bevezetve és pedig a szüléstől számított öt nap alatt. A büntetés maximuma *tizenkét év*, rendes minimuma három év; a rendkívüli minimum tudvalevőleg az olasz Btk.-ben bizonyos körülmények fenforgása mellett erősen leszállítható. *

A finnországi Btk. a gyermekölést két évtől *tíz* évig terjedhető fegyházzal sújtja. Egyszersmind következetesen az idézett többi határozmányokkal kimondja, hogy ha egy apa, anya vagy háziur vagy házi asszony, kik tudomással birnak arról, hogy egy nő, ki náluk lakik és hozzájuk engedelmességi viszonyban van, házasságon kívül terhessé lett, s elmulasztják ezen nőnek a szülésnél azon segílyt és ápolást nyújtani, melyet állapota igényel, és ez által a gyermek halálát idézik elő, háromszáz márkáig terjedhető pénzbüntetéssel vagy három hónapig terjedhető fogházzal büntetnek. Ugyanezen büntetés éri *a gyermek atyját*, ha tudo-

mással bir a nő terhességéről és szük anyagi viszonyairól, és őt mégis a kellő segélyezés és a szükséges ápolás nélkül hagyja, ugy hogy a gyermek ennek következtében meghal.

A magyar 1843-iki javaslat szerint a büntetés, ha a nő «a tettet szülés előtt határozta el magában», *tíz* évig terjedhető rabság, ha pedig a szándék csak szüléskor vagy szülés után támadott benne, öt évig terjedhető rabság.

Minden európai törvénykönyvek és javaslatok közt a legalsó fokozaton van a magyar Btk. büntetési tétele: a büntetés maximuma, a praemeditatio fenforgása esetében is, *öt* évi börtön, végső minimuma *egy napi* fogház.

Mi lehet oka annak, hogy a magyar Btk. ily alacsony büntetést szab ezen cselekményre?

Az esküdtek verdiktjeire való tekintet, mely a többi államokban a büntetési tétel leszorítására kétségkívül bizonyos befolyással volt, a magyar törvényhozást nem irányozhatta, mivel ily ügyek számára esküdszékünk nincs. Tehát midőn a magyar törvény a büntetés enyhességében minden európai törvényeken tulmegy, csak egy esetleges, öntudatlan megállapítással állunk szemben? Éppen nem.

A m. Btk. bizonyos tekintetben egészen következetes.

A nőnek a csábítás ellen — mint kimutattam — minden európai kodexek közt a legkevesebb védelmet adja, s ebből folyólag a nő ezen ölési cselekményét is a legkisebb büntetéssel illeti.

Miből azonban mint eredmény az áll elő, hogy a házasságon kívül született csecsemő az anya ölési cselekményével szemben ugyszólván *teljesen védtelen* marad.

S ezen problema tárgyalásánál nem szabad szem elől tévesztetni a kérdés magánjogi oldalát. A magyar gyakorlat a magánjog terén sem nyújt támogatást a nőnek. Az apaság bizonyítása meg van nehezítve; és ha a bizonyítás sikerül is itt-ott, a gyermektartásra a nőnek nevetéses csekély összeget ítélnék, melyet a per-inditástól számítva csak egy, néha két év mulva fizetnek ki; maga az anya

pedig a gyermekágyi költségekre ítéletileg soha sem kap semmit. A szülés aktusával járó izgalom-mellett tehát igen sok esetben a közvetlenül fenyegető nyomor és a gyermeke és saját jövője feletti kétségbeesés viszi az anyát az embertelen cselekmény elkövetésére.

Ez az, a mi félig-meddig érthetővé teszi a Btk. 284. §-ának megállapításait.

Nem akarom állítani, hogy a gyermekölések ijesztő mérvű elszaporodása nálunk a büntetési tétel aránytalan alacsony voltának tulajdonítandó, de lehetséges, hogy a kapcsolat meg van. Annyi bizonyos, hogy a csábítások gyakorisága a gyermekölést is gyakorivá teszi.

Ha egyszer szakítani fog a magyar törvényhozás azokkal a ferdeségekkel, melyek a nőt ily végzetes dilemmába viszik, meg fogja adhatni a törvénytelen születésű csecsemőknek is a védelmet az anya ellen. Én részemről e feladatot sürgősnek tartom.

X.

A ki életkorának tizennegyedik évét túlhaladott leányt, *annak beleegyezésével*, szülőjének, gondnokának vagy felügyelőjének felügyelete alól, azok akarata ellenére, elvisz: nem büntetetik.

XI.

Az erőszakos nemi közöszlész, a szemérem elleni erőszak és a megfertőztetés nem büntetetik, ha a tettes és a sértett fél között a bűnvádi ítélet kihirdetése előtt házasság jött létre. (Btk. 240. §.). Ellenben, a ki házasságkötésre irányzott célból valamely nőszemélyt, ennek akarata ellenére, erőszakkal, fenyegetéssel vagy ravaszsággal hatalmába kerít, elvisz vagy letartóztat: büntetetik még azon esetben is, ha utólag házasság

ságot kötöttek egymással. (V. ö. dr. Kéri Miklós *Jogt. Közl.* 1891. 3. szám.)

Nem kívánok itt azon kérdés taglalásába bocsátkozni, hogy a két ellentmondó határozmány melyike a helyes, de annyi bizonyos, hogy összhangzásba hozandók akár egyik, akár a másik alapon. A német törvény némileg logikusabb, a mennyiben — épp ellenkezőleg — a nőrablásnál az utólagos házasság esetében megadja a büntetlenséget, az erőszakos nemi közösülésnél azonban nem.

XII.

A zártörési cselekménynek a tulajdonosra szorítása (359. §.) és a sikkasztási fejezetbe ékelése igen nagy nehézségeket és ingadozásokat okoz a nem-tulajdonosok és a részesek mikénti megbüntetése tekintetében.

A 359. §-ban egyébként a következő hézagok mutatkoznak:

Ha a lefoglalt dolog nem hagyatott a tulajdonosnál, hanem pl. zárgondnok kezelésére bízott, ezen dolognak a tulajdonos által történt elvétele nem büntethető. A 368. §. alkalmazásának itt aligha lehet helye, mivel e §-ban haszonélvezőről és zálogbirtokosról van szó, a zárgondnok pedig ezen kategóriák egyikébe sem tartozik.

Azon hitelező, a ki a nála lefoglalt követelést az adóstól, mielőtt ez a lefoglalásról értesített, fölveszi: nem büntetetik.

Ha a bíróság vagy más hatóság által zár alá vett dolgot a tulajdonos megrongálja vagy megsemmisíti: némelyek szerint szintén nem büntethető.

Ha a végrehajtást szenvedettnél oly dolog vétetett zár alá, mely nem képezte az ő tulajdonát, erre nézve az illető nem követheti el a sikkasztásnak tekintett zártörést. Hogy hűtlen kezelésnek mondható-e ezen cselekmény — mint Illés Károly állítja kommentárjában — nagyon vitás.

(Mindezen kérdésekre nézve v. ö. azon igen érdekes vitát, mely a *BJT.* és a *Jogt. Közl.*-ben Grubits Tivadar, Csorba Károly, F. F., Szeles Elek, Roller Ernő, Tomcsányi Mór, Barna Ignác, Vargha Ferencz és Nagy Elek közt folyt. V. ö. szintén Illés Károly: a *Btk. Magyarázata* 359. §.)

Megjegyzem mellékesen, hogy ha valahol, ugy ezen bűncselekménynél széles tere volna a relativ indítványi jelleg megállapításának. Igen gyakran a felek rég kiegyeztek, mikor a kritikus cselekmény elkövetetik, s a bíróság, a deliktuosus elem teljes hiánya mellett, «hivatalból eljár». Gyakran a hitelező és az adós között rokoni vagy szolgálati viszony van s a törvény, mely a lopásnál, a sikkasztásnál és a csalásnál az ily viszonyt kiválólag figyelembe veszi: a zártörés mindkét neménél — a 359. és 360. §. eseteiben egyaránt — a hivatalból való bünvádi eljárást kérlelhetetlenül megköveteli.

XIII.

A ki a talált pénzt elhasználta s a találástól számított nyolczadik nap előtt elfogják: azzal védekezhetik, hogy átadta volna a talált pénzt a törvényben megkövetelt nyolcz napi határidő alatt (365. §.), de megakadályozták őt ebben az elfogatással.

Volt nem egy eset, midőn sikeresen használtatott e védekezés.

XIV.

A ki a saját dolgát a haszonélvezőtől, zálogbirtokostól, stb. jogtalanul és erőszakkal elveszi: csak azon büntetési tétel alá esik, mint a ki ugyanazt erőszak nélkül teszi.

Valamint erőszak nélkül elkövetve, a lopáshoz van viszonyitva a büntetés: erőszakkal vagy fenyegetéssel elkö-

vetve, a rabláshoz lesz viszonyítandó. Megjegyzem azonban, hogy nem a rablás jelenlegi büntetéséhez, melynek minimuma elismerten túl magas. *

XV.

A mely esetben az orgazdát büntetjük, ugyanazon esetben rendszerint a tolvaj is büntetendő volna. Ha pedig a tolvaj cselekvényét indítványivá tettük: nem észszerű, hogy az ugyanazon cselekményből származó orgazdasági aktus hivatalból üldöztessek. (A visszaeső és az üzletszerű orgazdára nézve kivétel volna teendő.)

A lopás és az orgazdaság merev elkülönítése okozza a következő sajátosságokat is. Ha valaki két forint értéket felül nem haladó élelmi vagy élvezeti cikket lop: a tolvaj büntetettik, orgazdája nem; ha pedig az élelmi vagy élvezeti cikket szolgálatban levő egyén lopja a szolgálatadótól: a tolvaj — indítvány hiányában — nem büntetettik, orgazdája pedig igen. Mindkét esetben mindkét cselekmény ugyanaz, s mégis egyik esetben csak az alapcselekményt, másik esetben csak a járulékos cselekményt büntetjük.

Ezekben egy ellenmondásra kívántam utalni, melyet a kontinentális törvényhozás mutat. A jogérzetet minden esetben sérti az, ha a (nem visszaeső) orgazda vagy bűnpártoló büntetettik, midőn az alapcselekmény tette — indítvány hiányában — büntetlen marad. Eltekintek ezuttal azon esetektől, midőn a Btk. 342. és 343. §-ainak fenforgása mellett az orgazda vagy bűnpártoló extraneus, (ámbar itt sem logikus a megoldás); de valóban absurd dolog, hogy megindítatik a bűnvádi eljárás az orgazda és a bűnpártoló ellen hivatalból akkor is, ha az orgazda, illetőleg a bűnpártoló, csak úgy, mint a tolvaj, szolgálati vagy rokoni viszonyban van a sértett féllel. Ha a főcselekményt követték volna el, az állam nem avat-

V. ö. fentebb: Törvénytervezet 348. §.

kozhatnék a dologba, de miután csak járulékos következtek el, hivatalból kell ellenük eljárni.

Az indítványi rendszer ilyféle ellenmondásait a magyar Btk., a külföldi törvényekhez képest, még messzebbre viszi és kiélesíti. Így pl. a német Btk.-ben a lopás és sikkasztás indítványi jellege ahhoz van kötve, hogy az illető dolog csekély értékű (von unbedeutendem Werthe) legyen, a magyar pedig az érték tekintetében itt a korlátot mellőzte.

Nem lesz érdek nélküli ide igitatni a Kbt. 126. és 129. §-ainak leszármazási történetét, mely mutatja, mint versenyzett valamennyi tényező abban, hogy a másik kodex-el való ellenmondást kiélesítsék.

A Kbt. első javaslatában (1878 április) az illető §-ugyanis így hangzott:

«A ki megevésre vagy ivásra alkalmas, 2 frt értéket fölül nem haladó dolgot az utcán vagy a téren létező árudából, vagy valamely nyitott boltból eltulajdonít — a mennyiben azon körülmények egyike sem forog fen, melyek a büntető-törvénykönyv szerint a lopás vétségét büntetté minősítik: 3 napig terjedhető elzárással büntetendő. Visszaesés esetében — ha a jelen szakaszban meghatározott cselekmény miatt az elítéléstől fogva, két év még nem telt el: 8 napig terjedhető elzárás állapítható meg. Az eljárás csak a sértett fél indítványára indítandó meg.»

Az igazságügyi bizottság ezen §-on azon lényegesebb módosítást tette, hogy «eltulajdonít» helyébe ezt igitatta: «ellop».

A képviselőház időközben feloszlattatván, az ujonnan megalakult képviselőháznak (1879 január) a törvényjavaslat ismét benyújtott, s itt az illető §. így szól:

«A ki két forint értéket felül nem haladó élelmi cikket az utcán vagy nyilvános téren létező árudából, vagy valamely nyitott boltból ellop», stb. (A §. többi része megegyez a fentebbel.)

Erre a §.-ra az igazságügyi bizottság a következő megjegyzéseket tette:

«A 126. §. (M. J. 122. §.) rendelkezése kiterjesztetett az által, hogy az élelmi czikken kívül az azonos tekintet alá eső *élvezeti czikkek* is a szövegbe felvételtek, azon korlátozó intézkedés pedig, hogy a cselekmény csak akkor tekintendő kihágásnak, ha a tárgy az *utczán vagy nyilvános téren levő árudából, vagy valamely nyitott boltból lopatott el*, — töröltetett. A bizottság az enyhébb minősítés indokát az ellopott tárgy minőségében és az érték csekélységében találván, a fentebbi korlátozó intézkedést annál inkább törölhetőnek vélte, mivel a Btk. 336. §. 3. pontja szerint, tekintet nélkül a lopott dolog értékére, büntettet képez a lopás, ha épületben, bekerített helyen vagy hajón követtetik el, hová a tolvaj betörés vagy bemászás által jutott, vagy ha a lopás céljából a zár vagy a megőrzésre szolgáló egyéb készülék feltörtetett; az ily körülmények közt elkövetett lopásra tehát a jelen szakasz kivételes rendelkezése ugy sem alkalmazható.»

Igy jött létre a 126. §. szövege.

A mi pedig a Kbt. 129. §-át illeti, az az eredeti tervezetből teljességgel hiányzott. Ezen §.-t 1879-ben a képviselőház jogügyi bizottsága hozta javaslatba, mivel a Btk. 370. §.-a orgazdaságnak csak azon cselekményeket mondta, midőn a tettes *tudta* a tárgy eredetét, szükséges volt tehát gondoskodni azon esetekről is, midőn *gyanúthatta* ezt.

XVI.

Csalás és magánokirathamisítás vétségének kísérlete nem büntettetik.

XVII.

A tanintézeti igazgató, ki hamis bizonyítványt ad ki: nem büntettetik.

Némelyek szerint büntetendő ezen cselekmény vagy a Kbt. 71., vagy a Btk. 391. vagy 393. §-ai alapján, mert az iskolai bizonyítvány közokirat s egyszersmind képesítvényi és igazoló bizonyítvány.

A kir. Curia a 391. és 393. §-ok iránt másképp vélekedik. A kir. Curia eddig — habár a kir. ügyészségen nem mult * — ellentállott annak, hogy valakit ily esetben közokirathamisításért büntessen. Az Illés-féle kommentár panaszolja (346. l.), hogy ilyen és analog delictumoknál

«a kir. Curia az enyhébb felfogáshoz hajlik és kihágást állapít meg; némely esetben a 391. §. mellőzése azzal indokoltatott a kir. Curia által, hogy a hamisítás által más jogának megsértése nem czéloztatott, továbbá hogy a szándék nem irányult oly jogsérelem előidézésére, a minő a 391. §.-ban megkivántatik».

Hozzájárul, hogy nem világlik ki a Btk.-ból, vajon az iskolai igazgatók és tanárok közhivatalnokoknak tekintendők-e. S ha az állami iskolák igazgatóit és tanárait ilyeneknek tekintenénk is, a felekezeti és magániskolák igazgatóinak és tanárainak cselekményei semmiképen sem vonhatók a 391. és 393. §-ok alá.

A mi pedig a Kbt. 71. §-át illeti, ezt a határozmányt csak oly esetben alkalmazhatja a bíróság, ha belé képes valamiképp a fenforgó cselekménybe magyarázni, hogy «alkalmazás, eltartás vagy segélynyerés czéljából» készült a bizonyítvány, mint ezt a 71. §. határozottan megköveteli.** Minden egyéb esetben más, mint felmentés nem mondható ki.

A kir. ügyészség ezen esetekben következetesen a 391., illetőleg 393. §. alapján emelte a vádat, s az ügyészség tagjai irodalmilag is iparkodtak propagandát csinálni ezen nézetnek. Itt-ott az alsó foku bíróságokat megnyerték, de a kir. Curia megmaradt az ellenkező állásponton. (V. ö. *BJT.* IX. 294. l. *Vargha Ferencz* cikket és *Severus* IX. 322. l. contra, továbbá *dr. Nagy Mihály* XXI. 290. lap.)

** V. ö. az idevágó határozatokat *Döntvénytár* u. f. III. 8., XI. 7. és 10. sz.

A hézag tehát a két büntetési tétel közt kétségtelenül megvan. Az okirathamisítások csekélyebb sulyu osztálya (bizonyítványok hamisítása, stb.) megkövetel egy alkalmas körülírást, hol a jogsérelem kiemelése hiányzik, és a mi fő: a büntetés *vétsegi* jellegü, nem pedig bünteteti, mint a közokirathamisításoknál rendszeren, hol 5—10 évi fegyház van megállapítva a közhivatalnok cselekményeire.

XVIII.

A ki más neve alatt tesz iskolai vizsgát: nem büntetetik.

Némelyek a Btk. 400. §-át vélik alkalmazhatni. De kétes, vajon a kir. Curia elfogadja-e ezen álláspontot. Kétlem már annyiban is, mert ha elfogadná: hasonlíthatatlanul sulyosabban büntetné ezen csekélyebb eset, mint az XVII. pontbeli, a sulyosabb.

Hogy pedig a potentialis jogsérelem fenforgását a Btk. 400. §-a is, csak úgy mint a 391. §. mint minimumot megköveteli, s hogy mit ért a törvény «jogsérelem» alatt: arról tüzetesen nyilatkozik a kir. Curia II. büntető tanácsának egyik ítélete. Ide ígatom ezen ítélet tüzetes indokolásának egy részét, mivel ezen tanácsban viszi az elnökséget tizenkét év óta a Btk. szerzője s így e tanács elvi kijelentései fokozott fontossággal bírnak.*

«A Btk. 400. §-ában meghatározott substantiális vagy intellektuális okirathamisítás — mondja ezen ítélet — a közokirathamisításnak egyik faja lévén: ezen a Btk. 391. §.-ában meghatározott büntetendő cselekmény valamennyi ismérve, a mennyiben a 400. §.-ban megszorítás, kibővítés vagy változás nem tartalmaztatik, a közokirathamisítás ezen utóbbi

A Btk. javaslatának indokolása is ugyanazon álláspontot foglalja el a kérdésben, mint ezen ítélet. (L. *Anyaggyűjtemény* II. 767. lap.)

fajára is alkalmazandó. A Btk. 391. §.-a attól tételezi fel a közokirathamisítás tényálladékát, hogy a meghamisítás által valakire «jogsérelem» háramlik vagy háromolhatik. Ezt kibővíti a 400. §. azzal, hogy valaki jogai vagy jogviszonyai *lényegére* vonatkozó valótlan tények stb. bejegyzését követeli. Ebből kitűnik, hogy a közokirathamisításról rendelkező két szakasz egyikének sem képezi tárgyát az *államnak mint absztrakt lénynek azon joga, hogy az általa, illetőleg az ő hatóságánál s hatósági hitelénél fogva kiállított okiratokba vagy jegyzőkönyvbe ne iktattassék be olyasmi, a mi nem való, hanem csakis konkrét jogokat tart e szakaszokban szem előtt a törvény s csakis az ezekre hárulható sérelem, illetőleg e jogok vagy jogviszonyok lényegére vonatkozó, tehát ezek tekintetében sérelmes valótlanságnak közokirat vagy nyilvánkönyvbe bejegyzés általi hamis bizonyítását rendeli e szakaszok szerint büntettetni. Ha tehát valamely, habár nem való ténynek bejegyzéséből jogsérelem valakire nem háromolhatik: a 391. §., valamint a 400. §. alkalmazhatása már ennél fogva ki van zárva.» (BJT. VI. 157. l.)*

Ezen kifejtéshez hozzáadni valóm nincs.

Egyébiránt a jogséreلمي momentumon kívül ide is átjátszik az a másik kritikus kérdés, melyet az XVII. pont alatt tárgyaltam, vajon t. i. az iskolai igazgató és a tanár közhivatalnoknak tekintendő-e a Btk. értelmében.

XIX.

A ki hamis iskolai vagy vizsgálati bizonyítványt készít, nem büntettetik — csakis kihágásért, és ezért is kizárólag azon esetben, ha cselekménye a Kbt. 71. §.-a alá esik.

Azon egyetemi hallgató, a ki index-ébe hamis bejegyzéseket tesz: nem büntettetik.

XX.

Azon ügyvéd vagy közjegyző, a ki hamis bizonyítványt ad a jelöltnek arról, hogy ez nála gyakorlaton volt: nem büntettedik.

Azon iparos, a ki a tanonecznak ad hamis bizonyítványt: nem büntettedik.

Azon gazda, a ki hamis bizonyítványt ad a cselédnek s ez által másokat félrevezet: nem büntettedik.

Némelyek azt vitatják, hogy mivel az ügyvéd, közjegyző, stb. alkalmazás nyérése végett adják a bizonyítványt, tehát a Kbt. 71. §-a van helyén.

Kétségtelenül ez az idevágó eseteknek egyik csoportja. De mi történik, ha nem alkalmazás, de pl. az ügyvédi vizsga letétele végett adatik a bizonyítvány? Itt már azok felfogása szerint — a közjegyzőktől eltekintve — talán magánokirathamisítás volna kimondandó; erre azonban a curiai gyakorlat nem mutat fel esetet, s a kir. Curia eddigi álláspontja szerint a fennálló törvény alapján a jövőben sem lesz. A cselekmény tehát büntetlen marad.

XXI.

A ki utlevelet hamisít, vagy hamis utlevelet használ: nem büntettedik.

XXII.

A ki marhajárlatot hamisít: nem büntettedik — kivéve ha az csalás eszközeül használtatnék.

XXIII.

Csak igen erőltetett törvénytárgyarázat mellett büntettedik azon egyén, a ki más helyett kiállja a szabadságvesztés büntettedik.

Némelyek szerint bűnpártolás volna megállapítandó. Ez azonban aligha fogadható el megnyugvással, mivel a cselekmény akkor sem hagyható büntetlenül, ha kihágási szabadságvesztés-büntetésre vonatkozott. A Kbtk. 43. §-a pedig, melyre hivatkozás történik, oly kisegítő, mely a többi esetekre nézve nem a Btk. 374. §-a szerinti versiót támogatja, hanem közelebb hozza inkább a 400. §. alkalmazását.*

XXIV.

A ki a külföldi bélyegeket vagy postajegyeket — ide értve az osztrákot is — hamisítja : nem büntetetik.

A viszonyosság elve határozottan megkivánná ezen cselekmény megbüntetését.

A német törvény 275. §-a ugyanis nem distingvál bel- és külföld között s a német legfőbb törvényszék egy elvi jelentőségű esetben, melyre azóta hivatkoznak, orosz bélyegjegyek hamisítása alkalmából kimondotta, hogy külföldi bélyegjegyek hamisítói is büntetendők. Az indokolásból ideiglatom a következőket :

«Es kann zunächst nicht als allgemeiner Grundsatz des Strafgesetzbuches angesehen werden, dass im Inlande begangene Handlungen, welche die im Strafgesetzbuche für die einzelnen Straftthaten angegebenen Merkmale an sich tragen, nur dann strafbar seien, wenn durch die Normverletzung die Interessen eines Inländers oder des inländischen Staates in Mitleidenschaft gezogen werden. Im Gegentheile wird man davon ausgehen müssen, dass, wo nicht die Fassung der Strafbestimmung zu einer Abweichung von diesem Satze nöthigt, es für die Strafbarkeit keinen Unterschied begründet, ob die Straftthat gegen einen Inländer oder gegen einen Ausländer begangen ist und ob durch dieselbe die Interessen des inländischen Staates berührt werden. Es folgt

* V. ö. fentebb 42. l.

dies aus dem § 3 St. G. B. und aus dem Satze, dass der Richter nicht Unterscheidungen in ein Gesetz hineinbringen darf, welche in diesem nicht gemacht werden.» (Entscheidungen des Reichsgerichts in Strafsachen. 6. kötet, 388. l.)

Az osztrák büntetőtörvénykönyv javaslatának 299. §-a pedig határozottan provideál a viszonzosságról ezen szavakkal:

«Die vorstehende Bestimmung findet auf ausländische Gegenstände nur insoferne Anwendung, als die Gegenseitigkeit gesetzlich oder vertragsmässig verbürgt und dass dies der Fall sei, durch Reichsgesetzblatt kundgemacht ist.»

XXV.

Dynamittal elkövetett házrobbantás büntetésének maximuma három havi fogház.

A speciális dynamit-törvények, a technika és a vegyészet haladásával párhuzamosan, Angliában, Németországban és Ausztriában csak a nyolczvanas évek folyamán jöttek ugyan létre. De a német Btk. és az osztrák Btk.-javaslat a robbanó szerekre már foglalnak magukban intézkedést és kimondják, hogy az ezek által okozott pusztítások egyenlőknek vétetnek a tűz által okozott pusztításokkal. (Német Btk. 311., 1874-iki osztrák javaslat 333. §.)

XXVI.

Az ingatlan vagyonban való szándékos károsítás — tekintve a dynamittól, — a magyar Btk. szerint egész általánosságban hasonlithatlanul csekélyebb büntetéssel sújtatik, mint az ingókban való károsítás. Öt forint értékig terjedőleg ingatlanon elkövetett károsítás kihágást, ingón elkövetve vétséget képez; öt forint értéken fölül: mindkettő vétség, de ingatlanon elkövetve három hónap a maximum, ingón elkövetve három év.

A hatáskört illetőleg ugyanily sajátosság mutatkozik.

Más ingatlan vagyonának megrongálása a járásbirósághoz utaltatott, ingónak megrongálása — kétségkívül egyedül a büntetési tétel magassága folytán — a törvényszékhez. Midőn a múlt évben a Neruda-féle drogueria-üzlet kirakatának 600 frt értékű ablakát valaki szándékosan betörte, a kir. ügyészség a törvényszék elé csakis azon czímen vihette az ügyet, mivel az illető egyén a kirakat-ablakon kívül még pár parfüm-üvegesét is eltört; ezen utóbbi cselekménye nélkül az ügy a járásbirósághoz tartozott volna.

A 419. §. eseteiben még flagransabb az ellentét. A ki idegen ingó dolgot szándékosan és jogtalanul megrongál vagy megsemmisít, ha ezt a tanuk, szakértők, közhivatalnokok vagyonán azok tanuzása, véleménye vagy hivatalos eljárása miatt boszúból követte el: a cselekmény *büntettet* képez és egy évtől három évig terjedhető börtönnel, ugy szintén kétszáz firtól kétezer frtig terjedhető pénzbüntetéssel büntetendő. A ki ellenben ugyanezt ugyanezen okból ingatlan vagyonon teszi, *vétséget* követ el és három hónapig terjedhető fogházzal, valamint kétszáz frtig terjedhető pénzbüntetéssel büntetendő.

S a ki ingó vagyonon követi el a 419. §-ban körülirt cselekményt, hivatalból büntettetik; a ki pedig ingatlanon követi el, az ellen a bűnvádi eljárásnak csak a sértett fél indítványára van helye. Valamint a sértett fél indítványától van függővé téve a dynamittal elkövetett házrobbantás megbüntethetése is.

És végül: ingó vagyon megrongálásának kísérlete ugy a 418. mint a 419. §. esetében büntetés alá esik; ingatlanoknál pedig a kísérlet egyáltalában nem büntethető.

XXVII.

A hulla megbecstelenítése a magyar Btk. szerint nem büntettetik.

Csak pár éve, hogy Budapesten a Rókuskórház halottas

kamrájában egy szolga egy öngyilkos leány hulláját megbecs-
telenítette s a bíróság, büntetési sanktio hiányában, kény-
telen volt az eljárást megszüntetni. Ezen bűncselekményről
bővebben szól dr. Gruber Lajos *«A kóros nemi ösztön befo-
lyása büntetendő cselekmények elkövetésére»* című munkájá-
ban (9. l.), hol a külföldi irodalomra is kiterjeszkedik.

Az olasz Btk. 144. §-a a vallási deliktumok közt tárgyalja
azon esetet, midőn valaki *«commette atti di vilipendio sopra
un cadavere umano»*; bünteti továbbá e cselekményt az
osztrák Btk. 306. §-a, és a New-York állami Btk. 303. §-a.

XXVIII.

A ki hamis hírek tudatos terjesztése vagy egyéb fondor-
latok által a vásáron vagy a tőzsdén az árak emelkedését
vagy leszállását idézi elő : büntetendő volna.

Szintén büntetendő volna az, a ki ugyanily eszközökkel
és ugyanily körülmények közt befolyásolja a munkabérek
emelkedését vagy leszállását.

XXIX.

Az ugynevezett Zechprellerei és a rokon cselekmények
nem büntetettek, habár sok esetben van a cselekményben
kriminalistikus elem, a nélkül, hogy csalás vagy lopás megál-
lapítható volna.

Ide igtatom az osztrák Btk. javaslatának 512. és 513.
§-ait, melyek e cselekményről intézkednek :

*«Wer in Gast-, Schank- oder Kaffeehäusern oder ande-
ren öffentlichen Localen Speisen, Getränke oder andere Ge-
genstände des Verbrauches, wie: Tabak, Cigarren, u. d. gl.
sich geben lässt und sofort verzehrt oder verbraucht, oder
in einem Gasthause Wohnung nimmt und dabei verschweigt,
dass er ausserstande sei, die Zahlung sogleich zu leisten oder
sicherzustellen, ist auf erhobene Privatklage mit Haft bis zu*

vierzehn Tagen oder an Geld bis zu 80 fl. zu bestrafen.... Derselben Strafe unterliegt, wer sich zu in abgeschlossenen Räumlichkeiten stattfindenden und nur gegen Eintrittsgebühr zugänglichen Vorstellungen, Versammlungen oder Ausstellungen unbefugterweise einschleicht.»

XXX.

A képviselőház mentelmi bizottságának az Uselác-ügyben szerkesztett jelentése a Btk. egy újabb hézagát fedezte fel. Azt hozta fel ugyanis, hogy a képviselők szabad szólási joga nincs kellőleg megvédve a Btk.-ben.

Ezen hézag főleg az illető pont szövegének hevényezettségében találja okát. A büntető-törvénykönyvnek ugyanis sem kormányjavaslata, sem a képviselőház jogügyi bizottságában megállapított szövege e kérdéstről intézkedést nem tartalmazott; csak a képviselőház plenumában történt felszólalás Zay Adolf képviselő részéről, ki új szakaszt indítványozott. Ezen indítvány Perczel Béla igazságügyminiszter felszólalása folytán az igazságügyi bizottsághoz utasítatván, ez állapította meg hirtelenében a 163. §. 3. pontjának jelenlegi szövegét, mely minden inkább mint pontos. Főhibája az, hogy az országgyűlési tagok cselekvésének szabadságát a hatóságok cselekvésének szabadságával hozza a legszorosabb kapcsolatba: holott az *egyén* nem védhető meg ugyanazon formula szerint mint a nem-physikai személy, mely csak bizonyos vonatkozásokban létezik. Ez az oka annak, hogy a bíróságok, midőn ily természetű ügy került eléjük, kivonták magukat a törvény ezen pontjának alkalmazása alól s még ma sem tudhatni, hogy a parlamenti szólás-szabadság joga nálunk mily terjedelemben van megvédve.

BÜNTETÉSI
RENDSZERÜNK
REFORMJA.

III.

ÉSZREVÉTELEK
A BÜNTETŐ-TÖRVÉNYKÖNYV NOVELLÁJÁRA.

IRTA

D^E FAYER LÁSZLÓ

EGYETEMI RK. TANÁR, A JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY SZERKESZTŐJE.

BUDAPEST.

1892.

ELŐSZÓ.

A jelen füzetben foglalt fejtegetések éppen nem állanak elvi ellentétben a kormányjavaslattal. Az iránt, hogy a Btk. mely részei és mily irányban módosítandók, már meglehetősen közmegegyezés jött létre. Csak némi eltérés van a terjedelem tekintetében. A kormányjavaslat ugyanis itt-ott oly apróságokat karol fel, melyek egy rendszeres revízióban ugyan helyt foglalhatnak, de ugynevezett novellában nem. Ezen módosítások, a mint ma a kormányjavaslatban foglaltatnak, a dolog természete szerint folyton egyéb módosítások iránti javaslatokat hoznak létre; s ha egyik ilyen hiba megkorrigáltatik, miért ne a szomszédjában levő másik is, mely hasonló jelentőségű. Egyéni véleményem szerint tehát a kormányjavaslatban bizonyos törlések viendők végbe. S erre néve vezérfonal az volna, hogy kihagyassék minden oly változtatás, melynek csak csekély kihatása van és mely nem szükségyszerű folyománya egy valóban fontos módosításnak.

Ez az egyik pont, a miben eltérek a kormányjavaslat-tól és a mire nézve az illető helyeken tüzetesebben kifejtem véleményemet.

A másikat abban foglalhatom össze, hogy az elvi ujtásjellegével bíró módosítások úgy szövegileg mint tárgyilag

jobban kidomborítandók. A kormányjavaslat szövege töredékes, itt-ott hevenyészett körvonalakat állít fel. E tekintetben bizonyos hiányok pótlása, majd a fölösleg lemetészése által iparkodtam hozzájárulni, hogy egyenletesebbé tétessék az egész munkálat.

A körülírásoknál leginkább azt tartottam szem előtt, hogy a törvényhozó ne akarjon nagyon is részletezni és különösen, hogy ne akarjon tulságosan pontos lenni. Azokkal a bizonyos mértani pontosságú definitiókkal könnyíti ugyan a bíróságok munkáját, ugyszólván kényelmessé teszi a bíróságot, de megfelelő ítélet hozatala ezzel egyáltalán nincs biztosítva. Sőt ellenkezőleg; ezek viszik a bírót dilemmából dilemmába és ezek szoktatják arra, hogy ő tulajdonképpen nem is igazságot akar szolgáltatni, de egyszerűen mint a gyógyszerész a recipe által megjelölt szert minden további felelősség nélkül összeönti és átadja.

És nehogy félreértessem, illusztrációképp kiemelem, hogy kiváló példái az olyan definitióknak, melyeket minden körülmények közt kerülendőnek tartok, a Btk.-ben a gyermekölésről szóló 284. §. és az ezt kifejtő 5.-ik számú curiai teljes-ülési határozat, a novella-javaslatban pedig a 336. §. tényálladékaiknak átalakított körülírása.

Uj módosítványom a törvényjavaslat kibővítésére kevés van, minthogy az I. és II. füzetben előadott legtöbb javaslatom már figyelembe vételt talált a szakértekezleten.

A törvénytervezet, melyet csatolok, összesítetten tünteti fel, hogy miben térek el a kormányjavaslattól

A régi magyar feltételes ítéleteket tartalmazó függelék célja pedig: hogy azon intézmény iránt kissé barátságosabbá tegye azon szakférfiakat, kik az *importált külföldi eszme* jelszava alatt intézik már is támadásaikat a különben a kormányjavaslat által is felkarolt feltételes ítélet ellen.

A jelen füzet tartalma legnagyobb részét külön lenyomat a *Jogtudományi Közlöny*-ből.

*

Legyen szabad e helyütt még pár szóval utalnom a novella actualitására.

Egész bizonyos, hogy a novella első sorban önmagából meríti létjogosultságát, a mennyiben általános meggyőződéssé vált úgy a szakkörökben, mint azokon kívül, hogy a büntető codex bizonyos pontokon túlmerev és tulszigoru, más pontokon pedig a jogbiztonságnak éppen semmi oltalmat sem nyújt. Az utóbbiakat illetőleg elég lesz a sok közül arra az egyre rámutatnom, hogy a magyar büntető törvénykönyv nem tartalmaz határozmányt a dinamit-merényletek és a dinamit általi veszélyeztetések ellen.

De nem kevésbé fontos tekintet, hogy a büntetőjogi reform egyéb részeinek *előfeltételét* képezi a Btk. módosítása.

A börtönügynek ugyanis főbaja az a sok fegyházbüntetés, melyet a Btk. nemcsak a súlyos, de a középsúlyosságú, sőt a legcsekélyebb súlyú cselekményekre is kiszab. Az a kétezer fegyházra ítélt egyén, ki a fegyházakból kiszorult és most törvényszéki és járásbirósági fogházakban tartatik, folyton akadályos lesz a börtönügyi reformnak, mert miattuk lehetetlen minden bármilyen osztályozás. Egyrészt a fegyházak teltömöttek, mert a kormány minél kevesebb fegyházra ítéltet akar fogházban elhelyezni, másrészt a kiszorultak lehetetlenné teszik a szakszerű administrációt a fogházakban, hol összezsúfolva vannak a fegyházra, börtönre, fogházra és elzárásra ítéltet, visszaesők és alkalmiak, öregek és ifjak vegyesen.

A novella megszünteti a fegyházra ítéltetés teltengését, és csak ha ezen átalakulásnak meg lesz nyitva az útja, gondolhat a kormány komolyan a letartóztatottak némi individua-

lisatiójára s ezzel a helyes értelemben vett börtönügyi reform keresztülvitelére.

Ugyanily jelentőséggel bír a javaslat a bünvádi eljárás reformja tekintetében. Ma a törvényszékek a codex azon sajtászerü szerkezeténél fogva, hogy a vétséggé lefokozandó cselekményeket is büntetteknek nevezi, igen sok apró bünessettel vannak elfoglalva, s a bünvádi eljárás kodifikációja csak úgy lesz helyes alpra fektethető, ha a törvényszék ezen munkától felszabadittatik.

A novella ezt is megteszi, a mennyiben pl. az apró lopások számos u. n. büntettét és a többi ugyanily jellegü büntetteket vétségekké alakítja s ezzel egyszersmind a járásbirósághoz utalja.

De eltekintve mindettől, egy javaslat, melyben a kormány kijelenti, hogy a mai büntető igazságszolgáltatást *igazságtalannak* tartja, nem hagyható függőben soká. A függőben hagyás azt jelentené, hogy az ország kormánya közömbösen nézi az általa igazságtalannak tartott ítélkezést.

Észrevételek a Btk. és a Kbt. novellajavaslatára	Lap 1
Törvénytervezet a Btk. és a Kbt. módosításáról...	84
Régi magyar feltételes ítéletek	107

I.

A novella első módosítása a javító-intézetekbe való utalást illeti. (Btk. 42. §.).

Mig jelenleg a javító-intézetbe utalás határozott időre történik, az új határozmány szerint a javító-intézeti fiatalok egyének addig maradnának az intézetben, míg a javulás biztos jeleit adják, s elbocsátásuk tárgyában a felügyelő bizottság meghallgatása után az igazságügyminiszter határoz.

A mostani rendszer gyengéje az, hogy a bíró rendszeren rövid időt szab ki s ez alatt a javító intézet nem képes a maga kellő hatását elérni. Az új rendszer ellen pedig az szól, hogy a meghosszabbítás a bírói megállapításba ütközik. Ha a bíró egyszer ítéletileg kimondotta a tartamot, nem lehet feljogosítani az adminisztrációt, hogy ezt meghosszabbítsa.

A bíróra kellene tehát ruházni a jogot, hogy megfelelő esetekben, (midőn t. i. az ítélet hozatalakor még hozzávetőleg sem tudható, mennyi idő lesz szükséges a megjavításhoz), határozatlan időre ítélje el a fiatalok egyént. Rendes esetekben a bíró kétségkívül határozott időt mondana, kivételesen határozatlan időt; s az administratio szorosán a bíróság megállapításához tartaná magát. A Btk. 42. §-ának második bekezdése ily értelemben volna átdolgozandó.

II.

Ugyancsak a Btk. 42. §-ához illeszti a törvényjavaslat a feltételes elítélést a 42. *a.*, *b.* és *c.* §-ok alatt.

Ezen intézményt illetőleg a novella egyrészt nagyon keveset ad, másrészt nagyon is sokat.

A büntetés feltételes elengedésének a husz éves korra

való szorítása nem szerencsés gondolat. Nincs semmi ok, hogy a husz éven felüli elítélteket kitegyük a fogházak contagiumának, s annak sincs rációja, hogy ezeket kellő alap nélkül bezárjuk s így az egész életre megbélyegezzük. Ha a husz éven aluliaknál főképp a könnyelműség az, a mi a feltételes elengedés alapjául vétethetik, az idősebbeknél az affectus, a különböző kötelességek kiegyenlíthetlen összeüt-közése fogja megkövetelni ezen expedienst.

A korhatárt tehát én részemről mellőzném.

Ellenben nem mennék oly messzire, hogy *egy évi* szabadságvesztésbüntetés elengedhető legyen. A feltételes elítés véleményem szerint csak a bagatell-bűnyűyeknél lesz sikerrel alkalmazható. Ha a középsúlyosúak körébe is be akarjuk vinni, — már pedig a 16 éven alóli egyéneknek egy év a középsúlyosú cselekményekre nyer alkalmazást — az igazságszolgáltatás elveszti biztosságát s az önkényes mérlegelésnek nagyon is tág tere nyílik. A bagatell-bűnyűyekben azért engedheti el a bíró feltételesan a büntetést, minthogy a jogsérelem csekély és ezen ügyeknél egyébként is érvényesül azon elv: minima non curat praetor, így pl. az indítványi jelleg, az ügyészi vád elmaradása, a kísérlet és a segítség büntelensége tekintetében, stb. Mindezen határozmányok kiegészítőjének tekintem én a büntetés feltételes elengedését. Ellenben ha átmegyünk a súlyosabb cselekmények spharájába, ott a feltételes elengedés megállapítása kirívó és ellenmondásos lesz; s ki tudja, beválik-e.

A mi a javaslatnak feltételes elítésre vonatkozó részleges megállapításait illeti, megjegyzéseim a következők:

1. A javaslat szerint a tettesnek nem a bűncselekinény elkövetésekor, hanem az elsőfoku ítélet hozatalakor nem szabad husz évnél idősebbnek lenni. Ezzel egyrészt ismét meg van nyírbálva az alkalmazási idő körülbelül félévvel, másrészt az ítélethozatal időpontjának alapul vétele ellen szól az is, hogy a javaslat sok esetben a birói közegek kezébe adja, vajon alkalmazható legyen-e az elengedés, vagy nem; ha ugyanis a korhatár közel van és a bíróság késik, a vádlott megfosztható a kedvezmény igényelhetésétől. Sőt bizonyos esetekben a magánvádló is tudatosan elhuzhatja a pert addig, míg a

vádlott betöltötte a husz esztendő s feltételeesen többé nem ítélhető el.

2. A javaslat nem mondja ki világosan, hogy a concret esetben kiszabott egy évig terjedhető szabadságvesztésbüntetés engedhető-e el, vagy pedig az egy évig terjedhető büntetési *tételt* értsük-e. A szöveg inkább az utóbbira látszik mutatni s talán az az értelmezés lesz a helyes, hogy sem a concret esetben kiszabott büntetés, sem a büntetési tétel maximuma nem lehet magasabb egy évnél.

Ez esetre azonban a 12—16 éveseknek csaknem valamennyi delictuma a feltételes elengedhetés alá esnek, mivel ezeket ritkán ítélik egy évnél hosszabb időre. A különös részben öt évig terjedhető fegyházzal vagy börtönnel illetett cselekmények csaknem kivétel nélkül ide tartoznának, ugyszintén halmazat esetében az elkövetett bűncselekmények egész sora, midőn pl. a fiatal koru egyén számos izben lopott. Az ily mesterségesen kiszélesített alapra való helyezés — egyéni véleményem szerint — határozottan kárára válnék az uj intézmény egészséges fejlődésének.

3. Azt is feleslegesnek tartom, hogy az államfogházra kiterjesztessék a feltételes elengedhetés elve.

Ha a javaslat a husz éves korhatárhoz ragaszkodik, akkor az államfogház már azért is bátran kimaradhatott volna, mivel a husz éven alóliak nagyon kivételesen követnek el államfogházzal sujtott bűncselekményt, még párbajvétséget sem. De ha a korhatártól el is tekintünk, az államfogháznál sem a contagium veszélye nem forog fen, (ha csak a kártyázás contagiumától nem féltjük a fiatalokat), sem a custodia inhonesta utóhatásai nincsenek meg; végül pedig az államfogházban mint privilegisált büntetési nemben oly kevés a represszionális elem, hogy ezt még kevesbiteni valóban helyén kívüli volna. Azon törvénytervezetben, melyet két évvel ezelőtt a büntetés feltételes elengedéséről közöltem, az államfogházat éppen ezen indokoknál fogva teljesen mellőztem. (V. ö. «*Büntetési Rendszerünk Reformja*» II. füzet 37. l.)

Már az ellen is kifogást tennék, hogy a kormányjavaslatban az államfogház első helyre van helyezve s utána következik a fogház. Azt tartom, előbb említendő az a büntetési

nem, mely az illető határozmányra rendszerint alkalmaztatik, és utána a kivételes.

4. A javaslat a büntetés feltételes elengedését a pénz-büntetésre nem terjeszti ki s ezen tartózkodása, a fogház és az államfogház elengedése mellett, azt a benyomást kelti, mintha az állam kiválólag fiskalitási szempontokat tartana szem előtt.

De eltekintve ettől: az a rendszer, hogy a szabadságvesztés-büntetést elengedik, a pénzbüntetést nem, oda tereli az illetőket, hogy kövessenek el nagyobbat, akkor talán nem kapnak semmi büntetést, ha azonban csak oly csekélységet követnek el, hogy ezért szabadságvesztés-büntetés nem is járhat, akkor mindenesetre bűnhődni fognak. A vádlott oda fog hatni vallomásában is, hogy szabadságvesztés-büntetést, ne pedig pénzbüntetést kapjon. A verbális injuriáért mindig fog lakolni, a reális injuriáért nem minden esetben, a rágalmaszásért szintén nem, mert a két utóbbira nézve első sorban: fogházbüntetés van megállapítva.

5. Nem érdek nélküli, hogy azon esetben, ha a vádlottat egyenest szabadságvesztés-büntetésre ítélik, ez elengedhető; de ha a szabadságvesztés-büntetés a pénzbüntetés le nem fizetéséből származott, akkor azt le kell ülni. Itt tehát már a contagium veszélye és az egyéb tekintetek, úgy látszik, megszűnnek.

Ha pedig a szabadságvesztés-büntetés mellett a pénz-büntetést mint mellékbüntetést szabattott ki, akkor a főbüntetést elengedik, ellenben a mellékbüntetést nem, és ha ezen pénz-büntetés nem képes lefizetni, akkor az elengedett főbüntetés mellékbüntetését üli le.

Ilyesmiben sem igazságot, sem jogpolitikát, sem logikát nem találok.

6. Azt, hogy «vagyonnal bíró egyénre nézve a bíróság a fogházbüntetést biztosíték adásához kötheti», nagyon czélszerűnek tartom; magam is így indítványoztam fentebb idézett tervezetemben. A fiatalokura nézve azonban a vagyoni biztosíték kevésbé hatályos mint a felnőtteknél, mert ők maguk még nem bírnak kellő érzékkel a pénz megbecsülésére. A fiatalokért a biztosítékot előreláthatólag a szülők fogják

letenni s annyit minden esetre elér a törvény, hogy a szülők örködni fognak, nehogy gyermekük visszaesése folytán a letett pénz elveszzen.

7. A javaslat szerint «mindig biztosíték adásához kell kötni a fogházbüntetés felfüggesztését, ha az elítéltnak nincs rendes lakhelye». Csakhogy a kiknek nincs rendes lakhelyök, azoknak biztosítékra való pénzek sem szokott lenni.

8. Az is sajtószzerű, hogy a feltételes elengedés kedvezménye alól ki vannak véve azok, a kiknek illetősége ki nem puhatolható. Az illetőség kipuhatolhatlansága teljesen közömbös ezen kérdésre nézve. Talán némileg számba jöhetne a *lakhely* kipuhatolhatlansága, mint ezt az osztrák javaslatban feltaláljuk.

9. A feltételes elengedés kedvezményének elvesztését a javaslat szerint nem az idézi elő, hogy az illetőt utólag szabadságvesztés-büntetésre ítélik, hanem az, hogy szabadságvesztés-büntetéssel *büntetendő* cselekményt követ el, még ha a konkrét esetben pénzbüntetést kapott volna is. A következetesség itt nem igen erős. Ha a megelőző pénzbüntetés, még ha a Btk. 92. §-a alapján szabadságvesztés-büntetésből származott is, nem tekintetik olyannak, mely a feltételes elengedést kizárja, akkor az ugyanily eredetű későbbi pénzbüntetés szintén nem volna vehető a felfüggesztés megszüntetőjének.

10. Nem tartom elfogadhatónak, hogy a hivatalvesztésnek és a politikai jogok felfüggesztésének mellékbüntetését sem engedi el a javaslat. Ha egyszer a bíróság a főbüntetést feltételesen elengedte, alig található ok a jogkövetkezésményi jellegű mellékbüntetés hatályban tartására.

Nehéz is volna megállapítani, hogy a mellékbüntetés hatálya mely időpontban kezdődik. Eddig a mellékbüntetés mindig a szabadságvesztés-büntetés befejezésével kezdődött. (Btk. 54. §. 2. bek.) De ha a büntetés végrehajtását felfüggesztjük, illetőleg a végrehajtást kérdésessé teszszük, nincs határozott időpont, melyre a mellékbüntetés kezdetét tehetnők. Az ítélet kimondásának napjára tenni helytelen, mivel így azon esetekben, midőn később a szabadságvesztés-büntetés visszaesés folytán végrehajtatik, a mellékbüntetés ideje már

lejárt volna, mikor a főbüntetés kiállítására kerül a sor. Ha pedig ilyenkor a büntetés kiállása utáni időre tennők, ebben tetemes súlyosítás rejlenék, mivel az illető jogok 1—2 évi felfüggesztése helyébe 4—5 évi felfüggesztés jönne.

11. A javaslat biztosíték adásához köti a feltételes elengedést oly egyénnel szemben, akik «vagyonnal birnak». Ezen kifejezést nem tartom szerencsésnek. Gyakran előfordul, hogy valaki vagyonnal bir ugyan, de az a vagyon annyira meg van kötve, hogy észszerűleg nem lehetséges őt biztosíték adására szorítani. Másrészt azonban a biztosíték megkövetelése helyén lesz oly esetben is, midőn az elítéltnak vagyona ugyan nincs, de van nagyobb jövedelme. Ajánlatosabb volna ezen kifejezés: «ha vagyoni viszonyai megengedik».

12. Nehézséget fog okozni azon határozmány, hogy aki biztosíték nyújtására ítéltetett és visszaesik, nemcsak a szabadságvesztés-büntetést állja ki, de a biztosítékot is elveszti, tehát kétszeresen bűnhődik; más szóval: oly bűncselekmény elkövetése, melylyel a Btk.-ben pénzbüntetés talán nincs is összekapcsolva, a szabadságvesztés-büntetést és a biztosíték-ból lett pénzbüntetést vonja maga után.

Elismerem, hogy az én tervezetemben is így volt e kérdés szabályozva; de ott a biztosíték első sorban mint a feltételes kiszabott pénzbüntetés szerepel; a pénzbüntetést t. i. az elítélt lefizeti és ha correcte viseli magát, visszakapja. Ebben a quasi jutalmazásban látom én a leghatályosabb visszatartó erőt. A törvényjavaslat azonban egyrészt a korhatár felállítása, másrészt a pénzbüntetés feltételes elengedésének kizárása által a biztosíték adását épp azon térre szorította, a hol könnyen egyenlőtlenségeket idézhet elő.

13. Világosabban volna kifejezendő, vajjon az elengedett és «kitöltöttnek tekintett» büntetés a szoros értelemben vett visszaesésnél (338. stb. §-ok) mint előző büntetés beszámítandó-e. Minthogy a különös részben határozottan megkívánatik, hogy «két ízben meg volt büntetve»: kérdés merülhet fel, vajjon ha a novella alapján kitöltöttnek tekintjük a büntetést, ez tényleg is annak fog-e vétetni, hogy meg volt büntetve, s nem fog-e a gyakorlatban ingadozás mutatkozni.

14. Feltételesen ítéltető el a javaslat szerint az is, aki

jogerőre nem emelkedett ítélettel más cselekmény miatt szabadságvesztés-büntetésre van elítélve. Ha ezen ítélet időközben jogerejűvé válik és végrehajtás alá kerül, megszünteti-e ezen tény az utóbbi ítélet feltételeességét?

15. A feltételes elítélésnek a javaslat szerint helye van oly esetekben is, midőn «a büntetés királyi kegyelem vagy elévülés folytán megszűnt». A szöveg valószínűleg azt akarja mondani, hogy a büntetés *végrehajthatása* királyi kegyelem vagy elévülés folytán megszűnt.

III.

A *pénzbüntetésnél* két irányu a javaslat reformja. Egyik az, hogy az elítéltnak vagyoni körülményei is figyelembe veendők.

A pénzbüntetésnek szabadságvesztés-büntetéssé átváltoztatására nézve a Btk.-ben és a Kbt.-ben eltérő rendszerek vannak megállapítva.

A Btk. 53. §-ának 1. pontja szerint «egy forinttól tíz forintig terjedő összeg helyett egy nap számítható»; itt tehát teljesen a bíróság belátására van bízva, hogy az 1—10 forintos pénzürték között milyen kulcsot vegyen az átváltoztatás alapjául.

A Kbt. 22. §-ában pedig a 10 forint mint adott mennyiség állapittatik meg átváltoztatási kulcsként és ettől a bíróság nem térhet el. A Kbt. 22. §-a ugyanis határozottan kimondja, hogy «két forinttól tíz forintig egy napi, azon felül pedig minden 10 forintig terjedő összeg helyett egy-egy napi elzárás állapítandó meg».

A két átváltoztatás közt az előbbit tartom a helyesebbnek, vagyis inkább a helyest megközelítőnek, mivel a Btk. 53. §-a az egyéniesítésnek — rendszerint legalább — kellő tért ad. Kívánatos volna ugyan, hogy a felső határvonal 10 frtnál jóval magasabb legyen, de ily messzemenő kérdéssel ezuttal nem foglalkozom. A legkevesebb, a mi követelhető, az, hogy a két kodex átváltoztatási kulcsa a Btk. 53. §-a alapján egyenlővé tétessék. Ezt a novella meg is teszi.

Ezzel azonban a jelen átváltoztatási gyakorlat hiányain segítve még nem lesz. A bíróságok ugyanis, habár a Btk. 53. §-a megengedi az átváltoztatásnál az individualisatiót, vagyis

az elítélt vagyoni és kereseti viszonyainak figyelembe vételét, az átváltoztatási kulcsnak esetről-esetre való megállapításánál mégis egy bizonyos szűkebb körben mozognak. A rendes átváltoztatási kulcs 5 frt, itt-ott 10 frt. Már pedig azon egyén, a ki pl. napszámban dolgozik, vagy a ki körülbelül annyit vagy nem sokkal többet keres, mint egy napszámos, valóságos dilemmába kerül, midőn a bíróság úgy állítja eléje a kérdést, hogy 5 forintot egy nap alatt leülhet, vagyis az 5 forintot egy napi henyéssel megválthatja. Ilykép a bírói ítélet valósággal odatereli az elítéltet, hogy a reá rótt pénzbüntetést ne fizesse le, hanem szabadságvesztés-büntetésben állja ki. A helyett, hogy a bíróságok arra törekednének, hogy minél kevesebb olyan ember legyen az államban, a ki büncselekmény elkövetéseért be volt zárva, úgy állítják oda az elítélt elé a kérdést, hogy minél több ember határozza el magát arra, hogy nem fizeti ki a pénzbüntetést. Némely bírósági tagok nem átallják rábeszélni az elítéltet, hogy az alternative kiszabott két büntetési nem közül a másodikat válaszsza. Magam is hallottam, mikor a bíró azzal biztatta a habozót, hogy az a pár nap «ott benn» beszélgetések közt oly gyorsan eltelik, hogy az ember észre se veszi.

Igen nagy erkölcsi erővel kell birnia a vagyontalan elítéltnek, hogy ily körülmények közt a lefizetést válaszsza.

Ha még részletfizetéseket engednének s figyelmeztetnék az elítéltet, hogy joga van a pénzbüntetést részletekben törleszteni, talán itt-ott képes volna megküzdeni a nehézségekkel. De a résztörlesztések ellen az illető közegeknél igen nagy az ellenszenv, talán mivel sok kicsinyes kezeléssel jár.

A dilemmának olyatén felállítása odavitt, hogy — mint egy tüzetes kifejtésben nem rég olvastam,¹ — nálunk évenként körülbelül 50,000 ember állja ki a reá kiszabott pénzbüntetést szabadságvesztés-büntetésben, vagyis hogy a pénzbüntetés teljesen denaturalisáltatott s ezzel a törvényhozó szándéka ki van játszva.

Mint hogy azonban az átváltoztatási kulcs alábbszállítá-

¹ L. Waldhauser István : A pénzbüntetés átváltoztatása. *Jogi Szemle* 1891. 20. sz.

sával az átváltoztatás esetén a büntetés súlyosodnék, a kulcs alábbszállításával kell járnia annak is, hogy a pénzbüntetés az eddiginél kisebb összegben állapíttassék meg. Jelenleg a napszámokra kiszabatik 10—20 forint. De ha figyelembe vennék kereseti viszonyait, nem volna szabad ily esetben 2—3 frtnál többet megállapítani. S ha ily kisebb összeg kiszabásánál alacsony átváltoztatási kulcs vétetik alapul — pl. 3 frtért két vagy három nap — akkor ő meg fog küzdeni a pénzbüntetés lefizetésének nehézségeivel és kikerüli, hogy egy bagatell-dolog miatt elzártván, ezzel bizonyos mérvben az erkölcsi és társadalmi diffamatio következményeinek kitétéssék.

Külföldön a vagyontalanokra sokkal kisebb összegekben szabják ki a pénzbüntetést. Nem ritkaság a 1—2 forint értékre szóló ítélet, — a mi nálunk alig fordul elő. Az osztrák büntetőtörvénykönyvi javaslat már tartalmaz is oly utasítást, hogy a bíróság a pénzbüntetés megállapításánál az elítélt vagyoni és kereseti viszonyait figyelembe tartozik venni.

Ugy a mint ma ezen ügyek nálunk kezeltetnek, a bíró azon nyomasztó tudattal kénytelen munkáját végezni, hogy ő nem gyógyít, hanem akaratlanul sebeket okoz az államteszten. Elősegíti ugyanis a társadalomellenes elemek erősödését azzal, hogy új és új adeptusokat visz közéjük a fogházba és alkalmat ad nekik tanításaiknak mind szélesebb körökben való terjesztésére.¹

A novella-javaslatot ily értelemben pártolom. Szövegéhez csak e szót «kereseti» kivánnám közbeszuratni, s a szöveg így hangzanék:

«A megállapításnál az elítéltnék vagyoni és kereseti viszonyai is figyelembe veendőek.»

Legtöbb esetben ugyanis az elítéltnék nincs vagyona, tehát vagyoni viszonyaira a bíróság nem lehet tekintettel. De tekintettel kell lennie kereseti viszonyaira. Azoknál t. i., akik naponkint csak egy-két forintot keresnek, a kiszabott pénzbüntetés csak igen csekély összegű lehet s az átváltoztatási kulcs is ehhez mérendő, (mint a kir. Curia néhány hónap óta

¹ L. ugyanezeket már *Fogt. Közlöny* 1891. 52. sz.

már teszi is itt-ott. L. *Dtár* új folyam XXXII. 214. és 262. l.

A mi a másik módosítványt, a részletfizetések megengedését illeti, szintén van egy megjegyzésem.

Ezt illetőleg nagyon is messze menőnek találom a javaslat haatározmányát. Nem tartom szükségesnek, hogy minden esetben részletenkint legyen leróható a pénzbüntetés, mint a javaslat megengedi. A ki egyszerre képes a pénzbüntetést lefizetni, az csak fizesse le. A részletfizetés megengedése ott szükséges, a hol az elítélt nem képes egyszerre előteremteni a pénzt. Itt is figyelembe volnának tehát veendőök az elítélt anyagi viszonyai és ezekhez mérten adhatná meg a bíróság a részletfizetés kedvezményét.

IV.

Sajnálatosnak tartom, hogy a *16—18 évek közti fiatalokru egyének* számára a javaslat nem állapít meg redukált büntetési tételt. Az enquête ez iránti határozatának mellőzése a javaslatnak kétségkívül egyik hézagát képezi.

A javaslat szerzője talán azt fogja a mellőzés mellett felhozni, hogy a büntetés feltételes elengedésével mód van adva a 16—20 évek közti egyéneknél is kiegyenliteni a kodex büntetési tételeinek szögletenességeit. Ez ellenében ismételve azt kell hangsúlyoznom, hogy a feltételes elítélés csak az apró bűnügyekre lesz alkalmazható, s a nehézség még mindig megmarad a középsúlyosságú és a legsúlyosabb ügyeknél.

A Btk. 94. §-ának *a vizsgálati fogság kötelező beszámítása* iránti módosítványát úgy az elvire mint a szövegezésre nézve elfogadom. Vajha a bíróságok már is alkalmazásba vennék a novella ezen — a kodex által különben szintén megengedett — beszámítási rendszerét.

V.

A Btk. 113. §-a szerint a 16 éven alóli kiskorú helyett annak törvényes képviselője teszi meg az indítványt. A javaslat ezt azzal toldja meg, hogy azon esetre, ha a sértett gyermek a törvényes képviselővel nem él közös háztartás-

ban, az indítványt megteheti azon személy is, a ki a gyermek gondozásával van megbizva.

Ily módosítvány aligha ajánlatos. Hogy az indítvány megtehetése, a törvényes képviselőtől függetlenül és ennek akaratával és határozott tilalmával szemben, a gondozással megbízott cselédre vagy alkalmazottra ruháztassék, nem tarthatom helyén levőnek.

A 16 évet *meghaladott* kiskorúakra nézve a Btk. 113. §-a a következő megkülönböztetést teszi:

Vagyon elleni bűncselekmények esetében ezen kiskorúak nem tehetik meg az indítványt; helyettük törvényes képviselőjük él az indítványozás jogával.

Nem vagyon elleni bűncselekmények esetében ezen kiskorúak önmaguk megtehetik ugyan az indítványt; helyettük vagy mellettük azonban törvényes képviselőjük nem teheti meg.

Mind a két megszorítás helytelen. A vagyon elleni bűncselekményeknél a törvényes képviselő csakis az alapon ruháztatik fel az indítványozás jogával, hogy a kiskorúnak eshetőleg mulasztását pótolja és nincs semmi ok, hogy a sértett fél is fel ne ruháztassék az indítványozás jogával. A nem vagyon elleni bűncselekményeknél pedig szintén kívánatos, hogy a kiskorú könnyelműségét a törvényes képviselő ellensúlyozza s a maga nevében megtehesse az indítványt, melyet a kiskorú elmulasztott megtenni.

Be kell azonban vallanunk, hogy ezen utóbbi pontnál nincs kizárva az, hogy a törvényes képviselő visszaél a maga jogosultságával és beleviszi a kiskorut oly perbe, mely ennek érdekében éppen nem áll; sőt az sem valószínűtlen, hogy a törvényes képviselő itt-ott anyagi haszon forrásává teszi azt, hogy gyámoltja ellen valaki indítványi bűncselekményt követett el.

Midőn tehát a törvényjavaslat által kibővített fentebbi két pont közül az elsőt a javaslat értelmében teljes megnyugvással elfogadom, a másik pontra vonatkozó módosítványhoz csak azon hozzáadás mellett járulhatnék, hogy azon esetben, midőn a kiskorú sértett fél tiltakozik az üldözés ellen, a bűnvádi eljárás elmaradna.

A *gondnokság* alattiak tekintetében a javaslat igen helyes megkülönböztetést tesz. A Btk. a gondnokság alatt levőket megfosztja az indítványozás jogától, holott a pazarlás, a távollét vagy szabadságvesztésbüntetés miatt gondnokság alatt levők a 16 éven felüli kiskorúakkal hasonló helyzetben vannak s éppen nem indokolt, hogy ők maguk kizárassanak az indítvány tehetéséből. Ezekre nézve a javaslat azt tartalmazza, hogy úgy a sértett fél mint a gondnok is tehessen indítványt; ellenben az elmebetegség, gyenge elméjűség és siketnémaság miatt gondnokság alatt levők helyett egyedül a gondnokot illesse a jog, s ez teljesen igazolt is.

Negyedik módosítvány a 113. §-ban az indítvány *átöröklését* illeti.

A Btk. szerint a sértett fél az indítványi jogosultságot magával viszi a sírba. Sem a törvényes képviselő, sem a hozzátartozó, sem az örökös nem terjesztheti elő joghatálylallyal a meghalt sértett fél helyett az indítványt.

Köztudomásu az 1883-iki nagykörösi eset, mely a törvény ezen hézagát feltárta. A kir. Curia, miután a hat nagykörösi legényt indítvány hiányában felmentette, rövid idővel később hozott ugyan egy teljes-ülési döntvényt, melyben kimondta, hogy a kiskoru sértett fél helyett megteheti az indítványt a törvényes képviselő; de ezzel a kir. Curia csak azon esetekre nézve intézkedett, midőn a sértett fél kiskoru s midőn van törvényes képviselője.¹ Azon esetekre, midőn a sértett fél teljeskoru vagy ha nincs törvényes képviselője, a kir. Curia teljes-ülési határozata nem terjed ki. De nem csak fogyatékos azon döntvény; mindenki elismeri, hogy ezen teljes-ülési határozat törvényellenes s csak az akkori szorongatásban határozta el magát a kir. Curia ezen határozat hozatalára — a közvélemény felháborodásának lecsillapítása végett.

A vagyon elleni bűncselekményeknél a hézag lehetőleg még érezhetőbb mint a szemérem ellenieknél, melyekre a curiai döntvény hozatalával első sorban czéloztak. Sokszor előfordul, hogy a betegen fekvő gazda alkalmazottjai, cselédjei,

¹ L. a 25. sz. teljes-ülési határozatot.

gazdasszonya számos ingóságot széthordanak, s ha meghal a sértett fél, nincs senki, aki az indítványt megtenni jogosítva volna. A gyakorlatban több oly eset merült fel, midőn a törvényszék megszüntetést volt kénytelen kimondani, mivel nem létezett az indítványra jogosult egyén.

Most elérkezett az idő, hogy ezek a nehézségek eloszlattassanak.

A javaslat itt is distinguál. Nem vagyon elleni bűncselekményeknél az indítványt átszarmaztatja a közvetlen hozzátartozókra, vagyis a sértett félnek fel- és lemenő ágbeli rokonaira, továbbá testvéreire és házastársára; a vagyon elleni bűncselekményeknél ezeken kívül az örökösökre.

Nincs kifogásom az elv ellen; de igenis azon megszorító tétel szerkezete ellen, melyet a javaslat tartalmaz. E szerint az indítvány akkor megy át, ha a sértett fél a nélkül, hogy indítványt előterjesztett volna vagy az előterjesztésről *lemondott* volna, a Btk. 112. §-ában megállapított határidő lejárta előtt meghal. A lemondás megkövetelését tartom elhibázottnak. Ne csak akkor szálljon az indítványi jogosultság a sértett féllel a sirba, ha ő lemondott az indítványról, hanem akkor is, midőn kimutatható, hogy a sértett fél a cselekmény megbüntetését *nem kívánta*. E közt és a formális lemondás közt nagy a különbség. Vannak esetek, midőn bizonyos egyének közt oly viszony áll fen, hogy az egyik a másiktól elvihet vagy elidegeníthet bizonyos tárgyakat a nélkül, hogy tartania kellene attól, hogy a másik őt feljelenti lopásért vagy sikkasztásért. Vannak ilyen baráti viszonyok, vannak kivételes állásu alkalmazottak, családtagok, cselédek, stb. Ha már most az, a kitől az illető elvitt bizonyos tárgyat, meghal és az örökösök bármelyike jogosítva van megtenni az indítványt, gyakran igen furcsa situációk állanak elő, melyek felidézése éppen nem kívánatos.

Részemről tehát midőn elfogadom az indítvány átháramlását, azt visszaszorítani akarom azon esetekre, midőn feltehető, hogy az elhalt sértett fél is megtette volna az indítványt, ha a halál közbe nem jön.

A javaslat indokolása hivatkozik a hollandi büntető-törvénykönyv 65. §-ára, hol analog intézkedés foglaltatik.

Erre megjegyzendő, hogy a hollandi büntető-törvényben nem az van, a mit a törvényjavaslat mond, hanem az, a mit a fentebbiekben javasolni bátor voltam.

Végül még egy kérdést e ponthoz.

Az indítvány átháramlásának esetében honnan számitandó a három havi határidő, ha az utóbb elhalálozott sértett fél meg sem tudta pl. a lopást vagy sikkasztást s a határidő ennél fogva a haláleset beálltakor még el sem kezdődött?

A javaslat szövege a határidőnek csak «fenmaradt» tartamáról beszél, vagyis felteszi, hogy a három hónap már megkezdődött a sértett fél életben léte idejében.

Hogy a felvetett esetben indítványra jogosítottak, vagyis a hozzátartozók és örökösök bármelyikének tudomásra jutásától számittassék a három hónap: nem tartanám megfelelőnek, mert ezzel egész önkényesen kinyújthatnák az üldöztetés ideje.

Szükséges lesz a határidőt ilyenkor a halálestől számitva megállapítani.

VI.

A törvényjavaslat új intézkedéseket tartalmaz a törvényhozás tagjainak oltalmazásáról azon esetre, midőn ezek ellenében becsületsértés, rágalmazás, bántalmazás, testi sértés stb. hivatásuk gyakorlása közben vagy annak gyakorlása miatt követtetik el. Hasonló oltalomban részesíti a javaslat a közügyekkel foglalkozó más testületek tagjait és általában a közhivatalnokokat.

Mint hogy azonban a javaslat ezen intézkedéseket nem foglalta együvé, de mindenütt az illető delictumról szóló fejezetbe illesztette, czélszerűbbnek tartom az egész materiát dolgozatom végén összefüggésben tárgyalni s ezuttal a Btk. 163. §-ához fűzött első ilyenmü határozmány fejtegetésébe nem bocsátkozom.

Ugyancsak összefüggésben kívánok szólni annak idején a javaslatnak azon szétszórt határozmányairól, melyek az *önbiráskodás* kérdését illetik.

A *hatóság elleni erőszakról* szóló 165. §-on a javaslat azon módositványt teszi, hogy a három évig terjedhető bör-

tönbüntetés helyébe ugyanannyi tartamu fogházbüntetést szab ki. Ezen §. büntetési tétele ellen kifogyhatatlanok a panaszok a gyakorlat minden körében. De hogy a módosítvány mennyire égető bajon segít, leginkább bizonyítja az, hogy statistikailag kimutatható a 92. §-nak a 165. §. esetei tulnyomó számában való alkalmazása, vagyis más szóval: a törvény megkerülése mellett eddig is lehetőleg a fogházbüntetést szabják ki. A következő adatokat maga a kormányjavaslat indokolása szolgáltatja:

	Hatóság elleni erőszak miatt elítéltetett	Ezek közül	
		börtönre	fogházra
1884-ben	1137	614	523
1885 ben ...	1190	641	549
1886 ban	1281	602	679
1887-ben ...	1490	710	780
1888-ban	1683	752	931

Egyébiránt a képviselőház — Chorin Ferencz indítványára — már a törvényjavaslatban három évig terjedhető fogházbüntetést állapított meg, s csak a főrendiház állította helyre a kormányjavaslat eredeti büntetési tételét, a három évig terjedhető börtönt.

Részemről megfelelőbbnek tartanám ugyan a súlyosabb esetek számára megtartani a régi büntetési tételt s lehetőleg különválasztani a csekélyebb súlyu eseteket. De beismerem, hogy a ketté osztást éppen ezen bűncselekménymél, és éppen a mi nem eléggé consolidált hatósági jogköreink között, nehezebb keresztülvinni, mint a Btk. egyéb fejezeteiben. Az olasz Btk. 190. §-ának ketté osztási rendszerét nem tartom nálunk alkalmazhatónak.

VII.

A javaslat az esküvel meg nem erősített hamis tanuvallo-
más büntetés alá helyezésével (213. §.) nevezetes reformot létesít. E kérdést bővebben tárgyaltam «*Büntetési Rendszerünk Reformja*» című munkámban (II. füzet, 43. l.) s itt felesleges hosszabban szólnom róla. A javaslattal egészben egyetértek. Fenmarad azonban a javaslat szerkezete mellett a polgári eljárásban tett hamis tanuskodás büntetlensége, ha az nincs megerősítve esküvel. (L. fentebb idézett dolgozato-

mat, 44. 1.) És fenmarad, úgy mint eddig, az egyezségi eskü büntetlensége.

Szabad lesz itt büntetőjogi szempontból egy megjegyzést tennem a bizonyítási rendszernek *a sommás eljárási javaslatban* tervbe vett módosítására.

Az új eljárás a félnek eskü alatti kihallgatását hozza be s a büntetőjogi felelősség tekintetében megelégszik annak kijelentésével, hogy az eskü alatt kihallgatott félnek hamis vallomásra a büntető-törvényben a hamis tanuzásra nézve megállapított szabályok alkalmazandók. (211. §.)

Ez a tétel kétségkívül abból indul ki, hogy a Btk. ugyanazon büntetés alá helyezi a hamis esküt és a hamis tanuzást, midőn tehát a polgári eljárásban az esküből tanuskodás lesz, a hamis tanuzást tárgyazó büntető határozmányok is kiterjesztendőek ide.

E következtetés helyessége tekintetében erős kételyeim vannak.

Más az, midőn valaki idegen ügyben tanuskodik, és más, midőn a maga ügyében vall. Az előbbi esetnél nincs érdekelve; az utóbbinál azon dilemma előtt áll, hogy ha megvallja az igazat, elveszti perét, ha pedig hazudik, büntetés alá kerül.

Ilyen esetben, midőn a fél ugyszólván kényszer alá helyeztetett, hogy önmaga ellen valljon, a büntetőjogi felelősség sokkal kisebb mint a közönséges tanuskodásnál. A Btk. annyira megy a dilemma-jellegű helyzetek figyelembe vételében, hogy a 224. §. szerint az, a ki önmagát a valónak megvallása által büntetendő cselekménnyel — büntetlennel, vétséggel *vagy kihágással* — vádolná, a büntetés alól mentes. Már pedig bűnvádi eljárást provokálni önmaga ellen egy igaz vallomás által, és megkárosítani önmagát ugyancsak egy igaz vallomás által: ez ugyanazon dolognak csak két külön fokozata. Ha az első a büntetőjogi felelősség alól teljesen mentesít, a másik a felelősséget legalább is nagyon kisebbíti.

Nem kevesebb súlyt kell helyeznem a következő körülményre.

Az eskü letetését vagy le nem tevését a fél jobban megfontolja, mint a mennyire a tanukénti vallomásnak esküvel való megerősítését megfontolni módjában lesz. Ha a mai eskünek rövidebbre szabott formuláját elfogadta, teljes áttekintése van a felett, hogy mire fog megesküdni, s ideje is marad elég annak megállapítására, vajon az eskü szövegének ténybeli egyes részletei kiállják-e a próbát; s a mennyiben alapos aggálya támad, viseli az eskü le nem tevésének következményeit.

Ezentul ez másképp lesz. A perlekedésben járatlan fél ki fog hallgattatni oly körülményekre, melyekre ő nem is gondolt előre, s a jegyzőkönyv, melyet esküvel meg kell erősítenie, számos pontból állván, ezek mindegyikének súlyát, az egyes pontoknak egymáshoz való viszonyát, az azokból vonható következtetéseket, az azokban az ellenfél által felállított kelepceket, az *iratnak futólagos felolvastatása után*, nem lesz képes felismerni. És mégis az esküt mindezen pontokra nyomban le kell tennie. Mert a ki az esküt nem teszi le, vagy a ki csak habozást mutat, komolyan veszélyezteteti peres ügyét.

Ha még meg volna hagyva, hogy a félnek tanukénti kihallgatásáról szóló jegyzőkönyvet az illető félnek kiadják, neki tartalmát tüzetesen megmagyarázzák s időt engednek az eskü letételére, akkor legalább ezen egy pont tekintetében javulna a helyzet. Erről azonban a javaslat nem szólván, azt kell következtetnem, hogy az eskü ugyanazon tárgyaláson fog rendszerint letétni, a melyen a jegyzőkönyv felvett. A mig tehát jelenleg a peres félnek önmagával folytatott küzdelme és tépelődése otthon folyik le a per eldőlte után, ezentul ez a bíróság színe előtt fog lefolyni s maga azon belső küzdelem is bizonyítási anyag gyanánt fog értékesíttetni. Ennek tudása annyira nyomasztólag fog hatni a félre, hogy az eskü letetéséért való büntetőjogi felelőssége egészen más természetűvé válik, mint a milyen a közönséges tanué.

Hozzájárul, hogy habár az elsőfoku bíró kihallgatta és megeskette az egyik peres felet, a felebbezési vagy perújítási bíró — mivel a bizonyítási anyagról másképp vélekedik —

jogosítva lesz a másik felet az ellenkező tényállásra megesketni. Az eskü mai rendszere mellett a bírósági közegek vélemény-eltérése nem járhat a félre nézve oly végzetes következményekkel, mint ez a kettős meghiteltetés, mert az ítélet ma feltételes lévén, akkor a midőn a felső bíró ítél, az eskü még nincs letéve; holott a javaslat éppen azzal, hogy az ítéletek feltételeességét kiküszöbölni törekszik, a peres felet minden átmenet nélkül bevonja a felelősségbe.

És ha a polgári per szempontjából kétségkívül nyereség az, hogy már a polgári bíróság is nyomozza, vajon a vallomás és az arra letett eskü nem-e hamis: ne feledjük, hogy a midőn a bíróság eme nyomozás címén azon drasticus eszközhöz nyul, hogy mindkét peres felet megesketi, részben maga a bíróság idézi elő a büntetőjogi komplikációkat.

Már az, hogy a bíróság mindkét peres felet megesketheti és hogy az eskü vagy eskük letévése után is szabadon mérlegeli a bizonyítékokat, mutatja, hogy a törvényhozó az új esküt sokkal kisebb nyomatékunak tekinti mint az eddigit. Nem tekintheti többé döntési eszköznek, hanem csakis az igazság-keresés egyik eszközének.

Végül még utalni kívánok arra, hogy Btk. 225. és 226. §-ainak a szóban forgó delictumhoz való viszonya szintén szabályozást igényel. Nagy kérdés lesz többek közt, hogy megszerzi-e a büntetlenséget azon fél, a ki hamisan vallott ugyan és vallomását esküvel megerősítette, de midőn az ellenfél a helyes tényállásra megesküdött, az előbbi fél, mielőtt az ítélet meghozatik, visszavonja vallomását és beismerést tesz.

Következtetem pedig mindebből, hogy a sommás eljárási javaslatban nem elegendő a hamis tanuzásról szóló intézkedés egyszerű kiterjesztése, mint ezt a javaslatban találjuk. Szükséges itt egy megfelelő külön körülírás és külön büntetési tétel, mely jóval alacsonyabb, mint a hamis tanuzásé. Ezen tétel annak idején át lesz viendő a Btk. novellájába és mellékhatározmányjaival együtt megfelelően beolvasztandó a Btk. XII. fejezetének rendszerébe.

VIII.

A szemérem elleni bűncselekmények fejezetéhez két pótlást tartalmaz a javaslat.

Egyik a *szeméremsértés* bűncselekményének construálása. A Btk. 236. §-a csak azon esetekről szól, midőn valaki 14. évét be nem töltött tisztességes leánynyal nemileg közösül. A javaslat kiterjeszti a határozmányt azon esetre, midőn ugyanily korban levő leánynyal fajtalankodás történik. Ezen határozmány nem valami kiválóan gyakorlati jellegű, de némiképp hézagot pótol. Különösen, ha szemügyre vesszük, hogy a gyakorlat a 12 éven alóli leánynyal végrehajtott nemi közösülést *önkéntes fictio útján* erőszakos nemi közösülésnek tekinti s hogy legujabban egy curiai ítélet, mely a *Fogt. Közl. Mellékl.* 1892. 27. számában található, a fajtalanság tekintetében is akarja alkalmazni ezen fictiót. Részemről tehát a javasolt 236. a. §-t olyképp vélném szövegendőnek, hogy ezen §. ne csak a 12—14 évesek esetében alkalmaztassék, mint ez a 236. §-al történik, hanem a 12 éven alóliakra is, a mennyiben erőszak vagy fenyegetés nem forog fen. Ebből azután vissza lehetne következtetni a 232. §-ra és ott is megtörni a hibás gyakorlatot.

Meg kell azonban jegyeznem, hogy ha a Btk.-nek ezen — ismétlem, éppen nem sürgős pótlása elfogadható volna is, a javasolt büntetési tétel kétségkívül tulszigoru. Már a 236. §. is tulló a célon, midőn a megfertőztetés bűncselekményére öt évig terjedhető fegyházát állapít meg. De ezen §-nál még felhozható a szigoru büntetési tétel támogatására, hogy a bűncselekmény rendszerint maradandó nyomokat hagy hátra. A szeméremsértési delictumnál még ez sem forog fen. Itt egyedül a nő szemérem-érzetének és erkölcsi tisztaságának megsértése az, a mi a büntető biráskodást provokálja. S ha hozzávesszük, hogy e cselekmények közt vannak oly csekély sulyuak, hogy rendkívül nehéz lesz eldönteni, vajon tréfa, pajkosság vagy valóságos malitia forog-e fen, úgy vélem, hogy a javasolt három évi börtön helyébe eshetőleg rövid tartamu vétségi büntetés volna helyezendő.

A javaslat kiterjeszti a szeméremsértés bűncselekményére

a 240. §. abbeli kedvezményét, hogy elmarad a büntetés, ha a tettes és a sértett között a bűnvádi ítélet kihirdetése előtt házasság jött létre. De ha e §. hatálya kiterjesztetik még ide is, annál inkább helyén levő volna ez a 321. §-nál, a nőrablásnál, hol különös gyakorlati jelentősége is van. Tudjuk, hogy néhol az alvidéken a házassági célzattal kiválasztott leánynak rablás útján való elvitele valóságos népszokás. Az alsóbíróságok megkísérelték figyelembe venni ezen szokást mint mentő vagy enyhítő körülményt, de a Curia megakadályozta. (L. Dtár u. f. XXXII. 33. sz. jogesetet, hol a kir. Curia kimondotta, hogy leányrablás esetében nem számítható be enyhítő körülményül, a hogy leányoknak házasságkötés céljából való megszőktetése a szerb népnél szokásban van, mert ezen cselekmény a büntető-törvény által tiltva van, a törvényt pedig mindenki tartozik tudni és megtartani.)

Most tehát ott vagyunk, hogy ha valaki erőszakos nemi közöselést követ el, és utóbb nőül veszi a leányt, nem büntetik, ha pedig valaki házasságkötésre irányzott célból elrabolja a leányt s utóbb nőül is veszi, büntetik.

Az igaz, hogy e cselekmény indítványi, de az indítvány visszavonhatlan s így mégis előfordulnak esetek, hogy ok nélkül büntetik az embereket.

A német Btk. logikusabb, a mennyiben a nőrablásnál az utólagos házasság esetében megadja a büntetlenséget, az erőszakos nemi közöselésnél pedig nem.

Nehézséget okoz a gyakorlatban az is, hogy a törvény nem mondja meg, melyik ítéletig kötendő meg a házasság, hogy ez a büntetéstől felszabadítson. A törvény «bűnvádi ítélet kihirdetéséről» szól, s ez lehet az elsőfoku, de lehet a harmadfoku is. Csak nem rég fordult elő az eset, hogy a tettes nőül vette a leányt közvetlenül a curiai ítélet meghozatala előtt és kétséssé vált, hogy a törvény értelmében kiszabandó-e a büntetés, vagy nem. Legczélszerűbb volna már, miután a 240. §. különben is módosul, világosan kifejezni, hogy a jóvátevesi határidő végpontja a curiai ítélet meghozatalának napja.

És most még egy megjegyzést a szeméremsértés delictumára.

Az indítványi jelleg és a jóvátevési clausula itt kelep-czévé is válhatik. Egy kis fajtalankodás könnyen megszokott esni. És ha a lány, illetőleg annak törvényes képviselője azon kedvező helyzetbe jut, hogy a tettes ellen indítványt tehet és el is engedheti a bünvádi eljárást: ez éppen nem rossz zsarolási eszköz; másrészt ha a — visszavonhatlan — indítvány megtéetett, akkor meg a zsarolási eszköz igen alkalmas házasság kiszorítási eszközzé válik, mert azon pillanatban, midőn az indítvány megtéetett, a tettes a büntetés-től máskép, mint házasság által meg nem szabadulhat. Így bizonyos törvényes képviselők könnyü szerrel főkötő alá hozhatnák a lányt. (Amerikában is ilyformán történik).

Annyi bizonyos, hogy az indítványi jogosultság és az utólagos jóvátehetés egészen más jelleget öltenek ezen delictumnál, mint az erőszakos nemi közösülésnél és a leányrablásnál. S ezt jó lesz megfontolni, mielőtt a cselekményt a büntető-törvénykönyvbe igtatjuk.

Az ezen fejezetbe vágó második új delictum a *kerítés*. Erről bővebben szoltam többször idézett dolgozatomban, s itt szoritkozom annak kijelentésére, hogy elfogadom a javaslatot.

A mi azonban a §. szövegezését illeti, több megjegyzésem van.

A javaslat új 247. a. §-a így hangzik:

„A kerítés vétségét követi el és egy évig terjedhető fogházzal és ezer forintig terjedhető pénzbüntetéssel büntetendő az: a ki tisztességes nőszemélyt mással való házasságon kívüli nemi közösülésre vagy fajtalanságra reá birt, vagy ily nőszemélyt bordélyház vagy hasonló erkölcstelen üzlet részére megszerez, — a mennyiben ilynemű kerítéssel üzletszerűen foglalkozik.

A kerítés öt évig terjedhető börtönnel és két ezer forintig terjedhető pénzbüntetéssel büntetendő, ha ravasz fondorlat segítségével követtetik el, vagy ha tisztességes leány bordélyházban vagy hasonló erkölcstelen üzletben való elhelyezés végett külföldre szállittatik.

A kerítés vétségének kísérlete büntetendő.»

Az első bekezdés második tételének tartalma («vagy ily nőszemélyt bordélyház vagy hasonló erkölcstelen üzlet részére

megszerez») az elsőben már megvan. De ha nagyobb világgóság kedvéért az utóbbit is kimondandani kívánják, a tételt olyképp vélem szövegeztetni, nehogy büntethessék azt is, a ki ily intézet számára *cselédet* szerez. Az indokolás ugyan utal arra, hogy a szöveg az ily esetre nem vonatkozik. De magából a §-ból nincs kizárva.

Második megjegyzésem az, hogy az első bekezdés utolsó tétele («a mennyiben ilynemű kerítéssel üzletszerűen foglalkozik») ezen bekezdésnek csak fentebb kiemelt második tételére látszik vonatkozni. A mennyiben az elsőre a — reábirásra — is értetni kívánják ezen megszorítást, a szöveg szerinti átalakítása kívánatos.

S az sincs jelezve a törvényjavaslatban, hogy az üzletszerűség megkövetelése kiterjed-e a 247. a. §. második bekezdésére is, a mi különösen fontos a külföldre való szállítás kérdésénél.

Végül ezen fejezethez még csak egyet.

Részemről a 16 éven alóli nőknek a csábitás elleni megvédését óhajtottam volna azon esetre is, midőn valaki a maga számára csábit. Ez iránt fel is szólaltam több ízben s az ügyvédi kamara felterjesztése is elismerte, hogy e ponton a védelem fokozása szükséges. A novella-javaslat szerzője azonban az ily határozmányt, úgy látszik, feleslegesnek tartja, és nem is lát ellenmondást abban, hogy javaslata szerint más számára csábitani tilos, maga számára szabad.

Már pedig az ellenmondás különösen frappans, mivel a ravasz fondorlattal való kerítés a javaslat szerint a minősített kerítést állapítja meg, a ravasz fondorlattal való csábitás még az egyszerű csábitást sem.

Mindezek mellett a csábitás iránti határozmány annál inkább felvehető lett volna a novellába, mivel a Btk.-nek 1873-iki első kormányjavaslatában is megvolt e tétel, és a második kormányjavaslatból láthatatlan hatalmak törölték.

Megemlítem itt, hogy az 1843-iki magyar javaslat még az 1873-iki kodex-javaslatnál is fokozottabb oltalmat látott szükségesnek megállapítani a női szemérem számára.

Külföldi törvényt felesleges idéznem; ezek egyikéből sem hiányzik az illető határozmány, s minél újabb a törvény, természetes, hogy annál fokozottabb a nő oltalma, mivel a

nőnek a társadalmi és különösen az ipari életben való előtérbe lépésével és a magára utaltság fokozódásával a törvénybeli oltalom mindinkább sürgős szükségé válik.

IX.

A rágalmazás és becsületsértés fejezetéhez több módosítást tartalmaz a novella.

Első a hitelnek a rágalmazás elleni megvédése. A budapesti ügyvédi kamara kezdeményezte ezen módosítást a német Btk. nyomán. Sürgősnek azonban éppen nem mondható, a mennyiben a jelenlegi határozmányok is megengedik a hitel megrontására irányzott cselekmények megbüntetését, másrészt pedig a hitel kiemelése által a szöveg többi részeinek oly szűk magyarázatára visszük a gyakorlatot, hogy előreláthatólag ismét más cselekmények szorulnak ki és válnak büntetlenekké. Ezen kérdés megoldását sokkal alkalmasabb volna akkorra hagyni, midőn a kodex rendszeresen revideálandó lesz; ott fel fog merülni annak szüksége, hogy a rágalmazás és becsületsértés meghatározása a *jó hírnév* megvédésére is kiterjesztessék s helyén lesz a hitel védelméről is gondoskodni.

Fontos a Btk. 260. §-ában tett módosítás.

Ez szintén nem a törvény ellen, hanem a gyakorlat ellen fordul.

A Curia némely tanácsa ugyanis mindazon esetekben, midőn a bünvádi eljárás megszüntetéssel vagy felmentéssel végződik, a feljelentő ellenében fenforgónak mondja a 260. §-ban körülírt rágalmazás vétségét. A Curia ezen körei azt vallják, hogy a mely megszüntetési vagy felmentési esetekben nincs meg a hamis vád, ott meg van a rágalmazás. Ignorálják, hogy a hamis vád esetén kívül még kétféle eset létezhet, t. i. *colposus* alaptalan feljelentés, (melyre a Btk. 260. §-a tényleg vonatkozik), és a *bona fide* alaptalan feljelentés. Daczára annak, hogy utóbbit — mint se nem *dolusus* se nem *culposus* cselekményt — a törvény nem akarhatja büntetni, némely curiai határozat ezeket is belévonja a 260. §. körébe.¹

¹ Ezen *delictum* az eredeti javaslatban mint a hamis vád egyik esete szerepelt. (217. §.). Az indokolás azt mondta róla: «További meg-

Szabad lesz két ide vágó curiai határozatra utalnom — a sok közül.

Egyik található a *Dtár* XXIX. 99. sz. a. A gazda feljelentést tett a cseléd ellen lopás czimén. Az eljárást megszüntették; a cseléd ekkor visszafordította a vádat s a gazda ellen rágalmazás czimén tett feljelentést. A két alsó fok felmentette, mivel «az észlelt jelenségek a károsult feltevése mellett látszottak bizonyítani s csak is beható helyszíni szemle alapján lett kiderítve, hogy a károsult feltevése nem állhat meg feltétlenül». A Curia elítélte, mert «a Btk. 260. §-ában az ezen szakasz ismérvei közt felvett azon ténybeli elem, mely szerint az ezen szakasz alá eső rágalmazás csak azon esetben foroghat fen, ha a vád valótlannak bizonyult be, viszonyítva ezen szakaszt a Btk. 264. §-ához, tényleg bekövetkezik mindannyiszor, valahányszor a bíróság a feljelentett és vizsgálat tárgyát képezett vádat jogilag valótlannak jogérvényesen, tehát végérvényesen kimondja.»

A másik eset a *Dtár* XXXI. 21. sz. a. található. A Curia itt is a két megszüntető határozattal szemben foglal állást. A határozat így szól:

«. A kir. ítélő tábla által a kir. törvényszék végzéséből elfogadott indokok közt előfordul, hogy a kir. törvényszék «a — — sértett fél, mint vádlott ellen gyujtogatás büntette iránt folytatott eljárást nem azért szüntette meg, mintha a feljelentést aseptalannak találta volna, hanem azért, mert a vád alá helyezésre elegendő jogszerű bizonyíték fen nem forgott, továbbá, hogy azon tényállás most sem változott meg, sőt a fenforgó gyanu ujabbi megerősítést nyert», végre «hogy — — feljelentésének valótlansága kimutatva nincsen.» Tekintve, hogy a vizsgálat szerint kétségtelen, hogy a kir. törvényszék 1890. évi december 1-én kelt 9398. sz. a. végzéssel — — akkori vádlott ellen a gyujtogatás és lopás büntette iránt folytatott bünvádi eljárást jogérvényesen meg-

különböztetés nem látszott szükségesnek, s különösen nem látszott szükségesnek a culpa fokait külön intézkedés tárgyává tenni.» Helyesen jegyzi meg *Vargha Ferencz* az enquete határozatainak bírálatában, hogy a fentebbi mondatból az tűnik ki, «miserint a törvény alapgondolata az volt, hogy csak akkor legyen büntethető, ha a culpa fenforgó.»

szüntette; tekintve, hogy a Btk. 264. §. 3. pontja értelmében az állítás vagy kifejezés valódiságának bebizonyítása ki van zárva, ha az állított tényre nézve jogérvényes megszüntetési határozat hozott; tekintve tehát, hogy a törvényhozás ezen mindenkit, a bíróságot úgy mint a magánfelet, egyaránt kötelező rendelkezésénél fogva az ártatlannak való nyilvánítással egyértelmű megszüntetési jogérvényes határozat után, egy korábbi ügyből folyó, de más személyre vonatkozó új és külön ügyben azon személy, a ki ártatlannak jogérvényesen van mondva, gyanu alatt állónak nem mondható: az alsóbb foku bíróságok végzésének indokaiban felhozott és fentebb idézett indokok mellőzöttek.»

Ezen curiai határozatok tehát a vád valótlannak bizonyultával egyenlő hatályúnak tekintik a megszüntetést és a felmentést. Nem azt keresi itt a bíró, hogy valót mondott-e a vádlott és forgott-e *fen dolus* vagy *culpa*, hanem egyedül azt, hogy megszüntetés, illetőleg felmentés volt-e az általa kezdeményezett eljárás eredménye. A törvény által megkövetelt materialis ismérv helyébe formális ismérvet helyez és ezzel a büntetett cselekmények körét messze kitágítja.

Nehéz a helyzet kivált az indítványi bűncselekményeknél. Itt az indítvány visszavonása esetében a megszüntetés tudvalevőleg legkevesebbé sem jelenti azt, hogy az illető nem követte el a cselekményt, s a feljelentő mégis sikerrel támadható meg rágalmozási váddal. Ha *A.* kasznár lopás miatt feljelenti *B.* ispánt és közös gazdájuk nem tesz indítványt, vagy megteszi ugyan, de visszavonja, ily esetben *B.* sikerrel támadhatja meg *A.*-t rágalmozás címén. Sőt ha a Curia határozatát pontosan magyarázzuk, még maga az indítványt visszavont sértett fél is minden esetben sikerrel támadható meg rágalmozásért, mert a bíróság megszüntetési határozattal áll szemben és a curiai határozat által idézett 264. §. 3. pontja ide is vág. Elismerem, hogy vannak esetek, midőn az indítványt visszavonó fél is felelős rágalmozásért, mert az indítvány visszavonása folytán nem szabadulhat különbeni felelősségétől, de itt sem az a kérdés egyedül, hogy a bíróság kimondotta-e a megszüntetést, hanem hogy volt-e kellő alap a vád emelésére, vagy nem.

Különben igen sokszor a jegyzőkönyv szerkesztőjének hibájából származik a bíróság tévedésbe ejtése, s ez még inkább ovatosságra inthetné a bíróságokat. Ha valaki a hatóság tudomására hoz egy tényt és talán kifejezi abbéli gyanuját, hogy ki követte el, a jegyzőkönyvvezető egész könnyedén beleveszi a *vád* szót és meg van az alap a rágalmozás miatt való elítélésre. A helyett hogy figyelmeztetnék a laikust szavainak horderejére és lehetőleg enyhítenék a felháborodásban használt kitételeit, a jegyzőkönyv szerkesztői gyakran még kategorikusabban fejezik ki az állítást, mint ő maga tette.

Mindez ellen az szokott felhozni, hogy a Curia teljesülése volna hivatva e kérdésben rendet csinálni. Pár év óta azonban a Curia nem igen tart teljes-üléseket, bünvádi teljesülést pedig éppen nem. Alig marad tehát egyéb hátra, mint törvény útján segíteni a helytelen gyakorlaton. S ezt teszi a novella-javaslat.

A harmadik módosítvány ezen fejezetben az, mely a becsületsértés büntetését szigorítja.

Általános az országban a panasz az ellen, hogy a büntető-törvénykönyv a becsületsértés büntetéséül csak pénzbüntetést szab ki és a pénzbüntetés maximumát is túl alacsonyra, összesen 500 frtra, teszi. Teljesen igaza van e tekintetben a közvéleménynek. A becsületsértés olykor megérdemli a súlyos büntetést. De másrészt ezen bünccselekmény rendszerint oly csekély súlyu, hogy a pénzbüntetés teljesen elég repressiót nyújt és csak kivételesen mutatkozik súlyos alakjában. A magyar Btk.-nak eddig nincs oly büntetési tétele, mely az ily kategóriának megfelelni képes volna. A magyar Btk. büntetési tételei mindannyian a súlyosabb büntetési nemből indulnak ki, és kivételesen mennek le az enyhébbre. Becsületsértésnél pedig oly büntetési tétel volna szükséges, melynél a rendszerinti büntetés enyhébb volna és a kivételes a súlyosabb; rendszerint pénzbüntetés, itt-ott szabadságvesztés-büntetés. Abból azonban, hogy eddig ily büntetési tétel nincs, nem következik, hogy nem is létezhet. A bünccselekmények nem idomithatók egy kodex rendszeréhez. Ha szükségesnek mutatkozik — különösen oly roppant gyakori bünccselekmény számára, milyen a becsületsértés —

valamely eltérő megállapítás, azt meg kell tenni. Maga a rendszer soha sem lehet cél; legfőleg csak eszköz vagy médium.

A német Btk. olyképp segít a dolgon, hogy a becsületsértésre alternatív büntetést állapít meg és első helyre teszi a pénzbüntetést, — ámbár ezen törvénynek rendszerében nincsenek meg rendszerint az alternatív büntetési tételek.

Részemről nem riadnék vissza az ily megállapítástól. De talán még pontosabban kifejezné a gondolatot, melyet fentebb jeleztem, az, ha első sorban pénzbüntetést mondana a törvény, és hozzátenné, hogy a Btk. 90. §-a esetében, vagyis ha a súlyosító körülmények tulnyomóak, bizonyos tartamu szabadságvesztés-büntetés szabandó ki.

A novella-javaslat nem ezt a módozatot követi. Az enquete ez iránti határozata nyomán külön választja a bántalmazással elkövetett becsületsértést a többi becsületsértésektől s az előbbire szabadságvesztés-büntetést állapít meg; az utóbbiakra nézve semmi változást nem javasol.

Határozottan hibásnak tartom a büntetés tekintetében e ketté osztást. Nem fogadhatom el, hogy a bántalmazással elkövetett becsületsértés a súlyosabb. Vannak szóbeli becsületsértések, melyek sokkal súlyosabbak ezeknél. Gondoljunk csak a nő elleni becsületsértés bizonyos fájára. S aztán az országos panaszok nem is a realis injuriák miatt merültek fel, hanem a szóbeliek miatt. A realis injuriák egyáltalán igen ritkán kerülnek bíróság elé; sőt némely néposztályok körében ezeket a tettelegességi aktusokat éppen nem tartják becsületsértőknek.

Abbeli nézetem támogatására, hogy a becsületsértések két faja egészben véve ugyanoly súlyosságú, kiváló tekintélyre hivatkozhatom, *Csemegi Károlyra*, a kodex nagyérdemű szerzőjére. A kodex-javaslatnak képviselőházi tárgyalása alkalmával ugyanis Markhót János képviselő azon módosítást nyújtotta be, hogy «a ki más ellen meggyalázó cselekményt követ el, hat hónapig terjedhető fogházzal és 1000 frtig terjedhető pénzbüntetéssel büntetendő». Erre Csemegi Károly államtitkár a következőket mondotta:

«Az eset, melyet a t. képviselő ur felhoz, az injuria rea-

lis, melyet nem lehet oly határozott körvonalak közé szorítani, hogy előtüntettessék, hogy tulajdonkép miből áll. Némi-lykor lehet ez igen csekély dolog, pl. oly valami, a mi közvélemény szerint feljogosít valakit, hogy egy másiknak szellemi tehetségét csekélynek tartsa, — igaz, lehet súlyosabb is — de épp azért, ha nem nyilvánosan terjeszti és nem sajtó útján történik a meggyalázás, ezen esetre a törvényjavaslat pénzbüntetést rendel, t. i. becsületsértési büntetést, a mint az jelenleg is hatályban van, csupán a maximum emeltetik itt fel. Hat hónapig terjedő fogház aránytalanul súlyos volna, mert az *injuria verbalisnak sokszor súlyosabb esetei lehetnének*, mint az *injuria realisnak* és így az arány fel volna fordítva. Mert nem mindig súlyosabb a sértés, ha valakit jel által teszünk csuffá, mintha ráfogjuk, hogy gazember és becstelen.»

Végül legyen szabad megjegyeznem, hogy a novella-javaslatban foglalt három hónapig terjedhető szabadságvesztés-büntetést tulhosszunak találom. Nem azon fordul meg a reform, hogy hosszú tartamu szabadságvesztés mondassék ki, hanem azon, hogy a vagyonosak ne érezzék magukat a becsületsértés tekintetében teljes biztonságban az által, hogy pénz lefizetése után mindig megválthatják a cselekmény elkövetését. Arra, hogy a becsületsértésért eshetőleg kiszabott szabadságvesztés-büntetés hosszú tartamu is legyen, azt hiszem nem szükséges súlyt helyezni.

Ellenben a pénzbüntetés maximumának tetemes emelése igenis nagyon kívánatos volna, hogy így bizonyos egyének már a pénzbüntetéssel is érzékenyen sujthatók legyenek s a szabadságvesztés-büntetés valóban a kivételes esetekre szoríthatassék.

X.

A Btk. 291. §-a annyiban módosul, hogy a pénzbüntetésnek mint mellékbüntetésnek 100 frtos minimumát a javaslat megszünteti. Ugyanezen módosítást viszi keresztül a 314., 418. és 419. §-okon.

Mindez felesleges volna, ha a kir. Curia úgy magyarázta volna a törvényt, a mint annak szerkezete megköveteli. Az 5 évig terjedhető fogházban megállapított büntetés, a 92. §.

alkalmazásával, kiszabható egy forint pénzbüntetésben; teljeséggel nem volt tehát semmi akadály a annak, hogy a 100 frttól 1000 frtig terjedhető pénzbüntetés mint mellékbüntetés, szintén a 92. §. esetében, 100 frtnál kisebb összegben szabassék ki. Ha csak a törvény a mellékbüntetés tekintetében nem tiltotta meg kifejezetten. Már pedig a törvény ezt nem teszi. Minthogy tehát a Btk. seholsem mondja, hogy a 92. §. határozmányai csakis a főbüntetésekre vonatkoznak, következik ebből, hogy valamint a pénzbüntetésnek mint főbüntetésnek minimuma a 92. §. esetében megtörik, ugyanannak kell történnie a mellékbüntetés minimumával is.

A kir. Curia az ellenkezőt vallja s «vezérlő» gyakorlata létre hozta az ily büntetés-kiszabásokat: vádlott elítéltetik *egy* forint pénzbüntetésre mint főbüntetésre és *száz* forint pénzbüntetésre mint mellékbüntetésre. Ha a 92. §.-t már nem bírják kiküszöbölni a törvényből, legalább megnyirbálják a hol csak valamiképp tehetik, még ily büntetési curiosumok árán is, milyen az imént jelzett.

Érdekes analogon mutatkozik a 437. §.-ban, hol a (fő-) büntetés 100—1000 frtig terjedhető pénzbüntetés. A 92. §. hallgat arról is, hogy ott, a hol csak pénzbüntetés van a törvényben megállapítva, a büntetés kisebb lehet mint a speciális minimum. És mégis aligha fogja valaki állítani, hogy itt a 100 forintnál kevesebb nem szabható ki. Ha azonban a pénzbüntetésnél mint főbüntetésnél a bíró alábbszállhat a minimumon, lehetetlen ugyanezt megtagadni tőle a mellékbüntetésnél. A mennyiben pedig a 437. §.-ban sem mondhatna ki a bíró 100 frtnál kevesebbet, akkor a novella-javaslat, ha következetes akarna maradni, itt is kénytelen volna kitörlölni a törvényből a minimumot.

Annyit a curiai mesterséges szigorítás minden esetre használt, hogy a novella-javaslat a pénzbüntetés tekintetében átment a minimum-nélküliség álláspontjára.

XI.

A Btk. 302. §.-hoz javasolt módosítás nem mondható lényegesnek. De helyesnek sem. A testi sértés vétségét a szabadságvesztés-büntetés mellett minden esetben pénzbüntete-

téssel is sújtja a törvény. Csakis a 302. §. második bekezdésében, midőn a testi sértés vétsége felmenő ágbeli rokonon követtetik el, hiányzik a törvényben a pénzbüntetés mint mellékbüntetés. A Curia 37. sz. teljes-ülési határozata pótolta az állítólagos hézagot és kimondotta azon törvénymagyarázati tekintetben horribilis dolgot, hogy ha a §. első bekezdése szabadságvesztést és pénzbüntetést mond ki, akkor a pénzbüntetés a csak szabadságvesztés-büntetést kimondó második bekezdésre is kihat, «mivel a büntető rendelkezéseknek ugyanazon szakaszba foglalása által ezen szakasz mindkét bekezdésének rendelkezései egy szorosabb egységgé alakítvák»; ha tehát a második bekezdés nem szól a pénzbüntetésről, ez nem azt jelenti, hogy nem akarja kiszabtatni, hanem hogy az első bekezdésnek a pénzbüntetésre vonatkozó rendelkezéseit «érintetlenül hagyja». Szemben áll azonban ezzel az, — a mi a kir. Curia teljes-ülésének figyelmét ugy látszik kikerülte — hogy ezen két rendelkezés csak utólag és egészen esetlegesen jutott együvé ugyanazon §.-ba. Az eredeti javaslat külön §.-okba foglalta; megmaradt ez így a képviselőházi megállapítások alkalmával is; csak midőn a főrendiház az új 307. §.-t iktatta ezen fejezetbe s ezen új §. miatt nem tartották tanácsosnak a kodex további részeinek §.-ait a tárgyalások ily előrehaladott stadiumában átszámozni, a képviselőház a jogügyi bizottság javaslatára összevonta a 302. és 303 §.-okat s ezzel helyet csinált a 307. új §.-nak. Az anyaggyűjtemény egész világosan megmondja (II. 544. l.), hogy csak ezért történt az összevonás, és ime a Curia teljes-ülése pár évvel később a két határozmánynak egy §.-ba foglalásában mélységes tudományos rendszert lát és következtetéseket von — természetesen, mint mindig és mindenütt, a törvény szigorítására.

Midőn a novella most már a törvénybe akarja iktatni a 302. §. második bekezdése számára is a pénzbüntetést mint mellékbüntetést, ezzel ugyan desavouálja a teljes-ülés indokolását, mert ha az indokolás alapos, akkor felesleges a törvénybe felvenni a határozmányt, de érdemileg a hézagot mégis fenforgónak elismeri.

Szerény véleményem szerint a második bekezdésből joggal

maradt ki a pénzbüntetés. Midőn a fiu megveri az apját és a fiut megbüntetik, akkor ha pénzbüntetés is szabatik ki, ezt rendszerint az apa fizeti. Az apa tehát a mellett, hogy a fia testi sértést követett el rajta, még a büntetés egy részét is viselné. Ezt akarhatta kikerülni a törvényhozás, midőn a büntetési tételből itt kivételesen kihagyta a pénzbüntetést.

Egyébiránt a novella ezen módosítványt csak azon czimen teszi meg a 302. §-on, mivel ezen §-t különben is megtoldja egy új bekezdéssel, melyben a törvény által alkotott testületeknek, hatóságoknak és ezek küldöttségének tagjai ellen hivatásuk gyakorlása közben követtetik el a testi sértés. A novella szerzője ugyanis azon eljárást követi, hogy ha egy §-ban, néhol egy fejezetben, bizonyos módosításokat megtenni kénytelen, akkor ezen §-nak, illetőleg fejezetnek többi részein is megteszi a kívánatos módosításokat, még ha ez utóbbiak csekély jelentőségűek is, vagy talán csak irályiak. Nem osztom a novella igen tisztelt szerzőjének ezen véleményét. Sokkal megfelelőbb volna, ha a novella csak szorosán vett feladatára szoritkozna és mellőzne minden ilyen különben is csekély gyakorlati jelentőségű mellék-pontot.

A 308. §-ban is csak járulékos módosítványt vélek feltalálni, mert fontosnak ugyancsak nem mondható.

A 308. §. tudvalevőleg redukált büntetési tételeket tartalmaz azon esetre, ha a súlyos testi sértés büntette többek bántalmazásából származott és ki nem tudható, hogy ki vagy kik okozták azt. A súlyos testi sértés vétségére és a könnyű testi sértés vétségére a §. határozánya nem vonatkozik; tehát a tettes ki nem tudása esetében büntetés nem szabható ki. A novella siet a «hézagot» betölteni.

Szerintem itt sincs hézag. A törvény a miatt nem büntet ily esetben, mivel az eredmény sokkal kisebb súlyu, sem mint hogy a törvényhozó indokoltnak tartotta volna eltérni azon elvtől, hogy csak akkor büntet, ha tudja, ki követte el a cselekményt. Arra t. i. hogy a 308. §-nak kétségkívül kivételes intézkedése alkalmazható legyen, megkívánja, hogy a rendszerint verekedésből beállott eredmény halál vagy legalább is súlyos testi sértés legyen. Egyébként néha a Kbt. 75. §-a alkalmazható.

Szemben áll ugyan itt is egy fatális teljes-ülési curiai határozat, a 13. számú.

Ez a határozat abból, hogy a 308. §. a két kisebb testi sértésről hallgat, nem azt következteti, hogy a tettes nem tudatván, a büntethetés megszűnik, hanem hogy a törvény a részességi büntetéseket akarta alkalmazni és csak a 302. §. büntetési tételeinek keretén belől veendő figyelembe, hogy tulajdonkép nem tudjuk, ki a részes. Egyedüli támpont, úgy mint a fentebb tárgyalt 37. sz. határozatnál is láttuk: a törvény hallgatása.

A logikus törvényt magyarázat ugyan azt tartja, hogy ha a büntető-törvény hallgat, ebből az következik, hogy a törvényhozó nem akar büntetni, a curiai teljes-ülés logikája azonban megköveteli a törvényhozótól, hogy nyilatkozzék kifejezetten, mikor nem akar büntetni, mert hallgatását büntetni akarásnak veszi.

Csakis ezen fejére állított törvényt magyarázatnak tulajdonítható, hogy a novella ilyen kérdésekkel is kénytelen bibe-lődni. A novella-javaslat határozmányainak nagy része el-maradhatna, ha a kir. Curia bűnügyi szakosztálya elhatá-rozná magát tizenkét év óta hozott teljes-ülési határozatainak rendszeres átvizsgálására és a tarthatlanok elejtésére.

XII.

Az egész Btk.-ben a leginkább elhibázott szabályozást a lopás bűncselekménye nyerte. S minthogy ez — a becsület-sértés után — leggyakorlatibb delictuma a törvénykönyv-nek, természetes, hogy az életbe léptetéstől kezdve folyton hangoztatták a szakkörök az illető határozmányok megvál-toztatásának szükségét.

A lopás fejezetét a novella-javaslat csaknem teljesen átdolgozta, s itt is azon általam már mult alkalommal jellem-zett hibás rendszert követi, hogy apróságokba is belébocsát-kozik, mivel a fejezeten már különben is módosítást kell tennie.

Az apróságok közé sorozom a 335. §. módosítását is.

Ezen §. az összeszámitásról szól. Eleintén mutatkoztak ugyan ingadozások az alkalmazásban, mivel a Btk. e. §-ában

letett eszme nagyon homályosan van kifejezve; de később a 44. sz. curiai teljes-ülési határozat megadta a §-nak azon értelmezést, mely félig-meddig helyes.

Ezen döntvény szerint:

1. több külön lopás vétségeinek az 50 frtot meghaladó érték egybefoglalása alapján büntetté alakítására nézve a Btk. 335. §-a tekintet nélkül arra, vajon azok tettese vagy részese ellen már önmagában is büntettet képező lopás forog-e fen vagy nem, alkalmazandó;

2. az ugyanazon tettes vagy részes ellen fenforgó lopás vagy lopás kísérletének vétségei, az ezek tárgyát képező dolgok értékének egybefoglalása alapján, habár ezen egybefoglalt érték az 50 frtot meghaladja, vagy többszörösen meghaladja is, a Btk. 335. §-ának rendelkezéséhez képest csak egy büntettet képeznek.

A 335. §. ezen értelmezését kívánja a novella törvénybe igtatni.

Ha azonban — mint maga a novella szerzője is elismeri — az értelmezés helyes, akkor a curiai teljes-ülési határozat elegendő s a törvénybe igtatás felesleges.

A mi pedig a novella indokolásának azon állítását illeti, hogy a törvénybe igtatás a miatt is szükséges, mivel az össze-számítás elve a novellában átvitetik a sikkasztásra, csalásra és okirathamisításra, s ott mindenütt ismételtetvén a szöveg, nem volt tanácsos a homályos szöveget újra és újra belévínni a törvénybe: erre megjegyzésem az, hogy ha az összeszámítás elve kiterjesztetik, ez megtörténhetnék egyszerűen a 335. §-ra való hivatkozással, s így annak curiai értelmezése átmenne a többi bűncselekményre is. Ezen szempont miatt tehát az átszövegezés nem szükséges.

Azt azonban el kell ismernem, hogy a szövegezés most tüzetesebb mint az eladói javaslaté volt. Bár még most is hagy kívánni valót. Nem mondja ugyanis meg, hogy azon esetben, ha a lopási vétségek a lopás büntetével találkoznak, az értékek összeszámítása megtörténik-e. A döntvény ezen kérdésre igennel felel; de ha most a §. átszövegezés alá kerül, ismét kérdésessé tétetik a dolog. Az sem igen helyes kifejezés: *«több lopás vétsége alkalmával ellopott»*. — Kétségtelen, hogy

igen nehéz az összeszámítás eszméjét pontosan és a mellett mégis törvénybe illő rövideggyel kifejezni, de épp azért tanácsos a törvény régi szövegének, mely nem körülírni, de csak jelezni akar, érintetlen hagyása.

A fő-módosítás ezen fejezetben a lopás büntetésének egyrészt leszállítása, másrészt felemelése.

A *leszállítások* a következőkben állanak:

1. A leggyakrabban előforduló minősített lopások: a betöréses, bemászós és hamis kulcsos lopások büntetése, mely jelenleg 5 évig terjedhető fegyház, a novella-javaslat szerint kétféle lesz; ha az ily módon lopott tárgy értéke 50 frtot nem halad meg, a büntetés 5 évig terjedhető börtön, ellenkező esetben marad a régi büntetés. E tétel tehát olyképp formulázható, hogy a kisebb minősített lopások büntetése leszállítsák annyiban, hogy a rendes minimum két évi fegyházról lemegy hat havi börtönre, a végső minimum pedig többé nem hat havi börtön, hanem egy napi fogház volna.

2. A szolgálatban, továbbá a házközösségben és közös háztartásban elkövetett lopások, melyek jelenleg minősített lopások és 5 évig terjedhető börtönnel büntetnek, megszűnnének minősített lopások lenni, vagyis 50 frtig egy évig terjedhető fogházzal, az 50 frton felüliek 5 évig terjedhető börtönnel sújtatnának.

3. Két forint értéket felül nem haladó élelmi vagy élvezeti cikkeknek oly körülmények közt való ellopása is, melyek azt a Btk. szerint egyébként büntetetté minősítenék, kihágást képez, ha az a lopott dolognak rövid idő múlva való felhasználása célzatával követtetett el.

A novella által javasolt *súlyosítások* ellenben a következők:

4. Tíz évig terjedhető fegyházzal büntetnének a lopás, ha a dolgok értéke, melyeket a tolvaj egy vagy több alkalommal ellopott, ellopni megkísérelt, vagy a melyeknek ellopásában részes volt, együttvéve 2000 frtot meghalad és a cselekmény, illetőleg a csélekményeknek mindegyike, a lopott dolgok értékére való tekintet nélkül is büntetett képez.

5. Tíz évig terjedhető fegyházzal büntetnének továbbá a

lopás a 338. §. esetében, ha az előző büntetések rablás, zsarolás, lopás, sikkasztás vagy orgazdaság büntetetei miatt szabattak ki és a tettes újabb cselekménye a visszaesésen kívül még más körülménynél fogva is, a lopás büntettét állapítja meg.

6. Tekintet nélkül a lopott dolog értékére büntettet képezne a lopás, ha lakásul szolgáló hajón vagy épületben, vagy ily épülethez tartozó bekerített helyen, hova a tettes a lopás elkövetése végett belopódzott, vagy a hol e célból elrejtőzött, *éjjel* követtetik el;

7. ha elszállítás végett átadott, vagy erre szánt ingó dolog közlekedési vagy áruszállító vállalatnak szárazföldi járművén vagy hajóján, épületében, pályaházában, kikötő helyén, ezekhez tartozó telepen vagy udvaron, zár vagy más megőrző vagy megerősítő készülék *feltörésével, elmetésésével vagy elszakításával*, vagy hamis, ellopott vagy előkeresett *kulcs* felhasználásával lopatik el;

8. hajón, szárazföldi járművön vagy közlekedési vállalat pályaházában vagy kikötő helyén, valamely *utazó közvetlen felügyelete alatt levő pénzének vagy más holmijának* eltulajdonításával követtetik el.

Ezekben összefoglaltam a lopás büntetése tekintetében célbavett módosításokat. Megjegyzéseim a következők:

Ad 1. Felesleges indokolnom, hogy a betöréses, bemászósos és hamis kulcsos lopásokat tárgyzó módosítást elfogadom. Én voltam az, a ki ezen cselekményeknek ilyképeni ketté osztását évekkal ezelőtt javasoltam. Az előadói tervezet nem fogadta el, hanem még messzebb ment az enyhítésben, annyira hogy mindezen lopások büntetését 5 évig terjedhető börtönben állapította meg. Az enquête-ben ismét megtettem indítványomat; ott is mellőztetett azon érveléssel, hogy nem az értéket, hanem az elkövetési módozatot kell a ketté osztás alapjául venni. Ezen értelemben az enquête határozata az volt, hogy a háromféle lopások közül a bemászósosra, mint enyhébbre, 5 évig terjedhető börtön, a többi kettőre úgy mint eddig, értékre tekintet nélkül, 5 évig terjedhető fegyház állapíttassék meg. A novella mellőzte az enquête határozatát és elfogadta az 50 frt érték szerinti megkülönböztetést.

Ad 2. A szolgálati viszonyban és a házközösségben elkövetett lopásnak az egyszerű lopások közé sorozását szintén elfogadom. Helyesen jegyzi meg a novella indokolása, hogy a mennyi súlyosító elem van ezen lopásokban, annyi enyhítő is található bennök. Ideje is már, hogy megszüntetessék azon ellentmondás, hogy ugyanazon cselekmény indítványi, de a mellett mégis minősített súlyosságú.

Ad 3. Sajátságos dolog, hogy a jelenleg fegyházzal büntetett bűntettek nem is vétségekké, hanem egyszerre kihágásokká alakíttatnak. Éppen az átmenet enyhébbé tételére való tekintettel, de a szóban forgó cselekmények relativ súlyánál fogva is, vétségi delictumot véltem volna megállapítandónak. E mellett szól a kísérlet büntetésének momentuma is. A novella szerint e cselekmények kísérlete nem büntetnének, mivel a kihágás kísérlete büntetlen. Ha azonban vétséggé tételnek, a kísérlet igenis büntetés alá kerülne, s valljuk meg: lehetnek ezen a betörés, bemászás vagy hamis kulcs segítségével elkövetett cselekmények kísérletei közt számos olyanok, melyek veszélyességöknél fogva a repressiót nagyon is igénylik.

Ha ezen cselekmények vétségekké tételnek, módjában áll a törvényhozásnak szélesebb körben alkalmazni az eszmét nem szükséges éppen élelmi és élvezeti cikkekre szorítani, s az érték-összeg is emekethetnék valamivel. Ilykép az u. n. minősített lopások közül kiválasztatnának a legkisebbek és ezek megfelelő vétségi büntetést nyernének. Az osztrák javaslat 25 forint alóli összegnél nem ismer minősítési lopás-büntetést.

Igen jó szolgálatot tenne ilyen szabályozás processualistek tekintetben is. Mindezen csekély lopások most a törvényszékhez tartoznak, azon czímen, hogy büntetett képeznek. Ha azonban vétségekké alakíttatnak a törvény által, a járás-bíróságokhoz át lesznek vihetők és egyszerűségöknél fogva tulajdonkép ide is valók. Így a törvényszékek megszabadulnának az apró ügyek jó részétől. Ha a bűnvádi eljárás véglegesen szabályoztatni fog, különben is szükséges lesz kiválasztani a törvényszékek hatásköréből mindazon ügyeket, melyek most ott a fontos ügyektől elvonják a munkaerőt. A novella szerkesztése alkalmából jó lesz arra is gondolni,

hogy a bünvádi eljárás számára a cselekmények súly szerinti szétosztása is előkészítették.

Ad 4. Elfogadom. Igen ritkán fog ugyan alkalmazást nyerni, mivel a lopásoknál ily nagy összeg nem igen gyülik össze. De elvégre kívánatos, hogy a törvényben meg legyen az intézkedés. Még az ellen sem tudnék kifogást tenni, ha a 2000 frt minimális határ 1000 frtra leszállíttatnék.

Ad 5. Ez a visszaesési súlyosítás akar lenni, s részemről, bár a magyar Btk. visszaesési határozmányait — bizonyos vonatkozásban — már is tulszigorúaknak tartom, teljes megnyugvással hozzájárulhatok ezen módosításhoz. Azon esetre, ha a súlyosító elemek annyira halmozódnak, mint az új pont feltételezi, a bíró számára meg kell adni a módot, hogy megfelelőleg büntessen. Az új pont t. i. megköveteli a tíz évi maximumhoz a 338. §. szerinti visszaesést, megköveteli továbbá, hogy az előző cselekmények, melyek itt számba jönnek, mindannyian büntettek legyenek, és végül hogy a legújabban elkövetett cselekmény ne csak a visszaesés czimén, de egyéb czimen is büntettet képezzen.

Midőn azonban ezen ponthoz hozzájárulok, itt ismételve fel kell szólalnom a magyar Btk. visszaesési határozmányainak a másik oldalon, t. i. a csekély súlyú cselekvényeknél mutatkozó excessiv szigora ellen.

A visszaesés megállapítására ugyanis elegendő a multban felfedezett legcsekélyebb vétség, még azon vétség is, melyet a 12—16 évek közötti gyermek követett el és mely csak kihágási büntetést vont tényleg maga után. Hozzájárul, hogy beszámítás alá kerül az is, a mit az illető 10—20—30 évvel ezelőtt követett el; a visszaesésnél tehát elévülés absolute nem létezik. És végül fegyházzal büntetetik a *legcsekélyebb* értékű tárgynak visszaesésben való ellopása is. A ki tehát gyermek-korában lopott egy csekélységet és kapott egy napot, és 40 éves korában ismét lopott egy csekélységet és kapott ismét egy-két napot, az ha azontul 10 éven belül akár mily csekélységet — nem élelmi szert — lop, büntetése fegyház. Így construálni az ugynevezett szokásszerű gonosztevők elleni intézkedéseket értelmetlen dolog. Nem lehet kifogás az ellen, hogy azon esetre, ha az a bizonyos lopási nisus rövid idő-

közökben nagyon erősnek mutatkozik, a repressio is erőslegyen; de messze túllő a célon az intézkedés, ha az előző cselekményeknek csak számát veszi alapul, és nincs tekintettel arra, hogy azok a szokásszerűséget csak úgy bizonyítják, ha aránylag rövidebb időközökben követték egymást. Az időközök tehát mindenestre rövidítendőek volnának, s az 50 frt szerinti ketté osztás itt is helyén lesz.

Ad 6., 7., 8. A novella az u. n. veszélyes lopásokat kiemeli az egyszerű lopások sorából és ezeket minden külső minősítési elem nélkül is a minősített lopások közé akarja sorozni. A három pont közül egyiket sem fogadhatom el. Ha a lopott tárgy értéke 50 frtot nem halad túl és külső minősítési elem hiányzik, az egy évig terjedhető fogház teljesen elegendő; ha pedig a lopott érték az 50 frtot meghaladja, akkor a fenálló törvényben foglalt 5 évig terjedhető börtönök is. Különben nem szabad felednünk, hogy ha az esetek bizonyos csoportját minden értékhatár nélkül átviszszük a a súlyosabb osztályba, ezzel felidézzük ismét azokat nehézségeket, melyek az igen csekély érték fenforgása esetében mutatkozni szoktak. A novella megállapítása szerint egy pár krajczárnak éjjel ellopása, vagy egy zsebkendőnek a vasuton való ellopása minősített lopást képezne és a gyakorlat e tekintetben ugyanazon kinos vergődéseknek volna kitéve, mint látjuk ezt egy évtized óta az alma- rózsa- és egyéb ilyféle lopásoknál. Hozzájárulnának igen érdekes controversiák arról, mikor kezdődik és mikor végződik az «éjjel» minden egyes évszakban, és hogy ugyanott kezdődik-e az «éjjel» a nagy városban és a faluhelyen. Az ilyeseket a magyar gyakorlat már teljesen megelégette és igen bölcsen tennék a novella szerzői, ha minél kevesebb efféle tudományos controversia- anyaggal boldogítanának bennünket.

A minősített lopás büntetésének kérdéséhez még egy megjegyzést kell tennem.

A Btk. kétféle büntetést állapít meg: 5 évig terjedő börtönt és 5 évig terjedhető fegyházat.

A novella-javaslat megtoldja egy harmadikkal. A büntetési tételek ugyanis ezentul így állanak:

1. a 336. §. 1., 2., 6. és 10. pontjai esetében 5 évig terjedhető börtön;

2. a 336. §. 3., 4. és 5. pontjai esetében 5 évig terjedhető fegyház, ha az ellopott dolog értéke nagyobb 50 frtnál;

3. a 336. §. 7., 8. és 9. pontjai és a 338. §. esetében értékre tekintet nélkül 5 évig terjedhető fegyház.

Nem is szólva arról, hogy ez a sok fokozat az áttekinthetőséget zavarja, tárgyilag sincs indokolva a háromféle megkülönböztetés.

A 338. §-ra vonatkozólag már fentebb kifejtettem érveimet, melyek folytán a visszaesési lopásoknak is 50 frt szerinti ketté osztása volna indokolt.

A mi pedig a 336. §. 7., 8. és 9. pontjait illeti, itt is, mint mindenütt, fordulhatnak elő esetek, melyekben a 6 havi börtön mint végső minimum tul-sulyos. Gondoljunk csak arra, hogy valaki tüzvész alkalmával egy az utcára került igen csekély értékű holmit elvisz; vagy gondoljunk arra az esetre, mely nem rég a budapesti kir. törvényszék előtt fordult meg, midőn t. i. kiderült, hogy néhány suhancz valóságos szövetségben apróságokat, csecsebecséket lopott.

Hogy a 336. §. 7. pontja alatti cselekmények minősített lopásoknak tekintetnek, az a régi idők szellemének maradványa, midőn még rendőrség ugyszólván nem volt, s a közveszély mint ilyen sulyosítónak vétetett, daczára annak, hogy a dolgoknak éppen a közveszélykor mutatkozó őrizetlenségében, hányás-vetésében és könnyű módon való elpusztulhatóságában igen nyomatékos csábító, tehát enyhítő elem is mutatkozik. A német Btk. már nem is tekinti minősítettnek.

A mi pedig a 336. §. 8. pontja alatti eseteket illeti, a szövetség mint minősítő elem ki van már ma küszöbölve a büntető-törvényekből; csak a lopásnál maradt meg — emlékül.

Ha tehát ezen két esetet nem annyira a ma érzett szükség folytán, de inkább a régi idők traditióira való tekintettel meghagyjuk is a minősítettek közt, de arra már igazán nincs indok, hogy éppen ez a kettő legyen a minősítettek közt is minősített, vagyis hogy minden egyéb minősített lopásnál a büntetés végső minimuma legyen egy nap, ezeknél pedig hat hónap.

A 336. §. 9. pontja alatti eset, (midőn a lopást közhivatalnok közhivatalnoki jellegének felhasználásával követi el), minden gyakorlati jelentőséget nélkülöz és e miatt igazán nem érdemes kivételt tenni.

Ez különben jelenleg nem is tartozik a fegyházias esetek közé s itt egy novelláris súlyosítás állana be, a nélkül, hogy arra a legkisebb gyakorlati indok felmerült volna az életben. Az indokolás csakis avval támogatja a súlyosítást, hogy büntető-törvényünk a hivatalnokok büntetteit (393., 462., 463., 467., 468., 469., 472., 476., 478. §§.) egyébként is fegyházzal bünteti. Feledi azonban az indokolás szerzője, hogy a hivatalnokok azon idézett büntetteinek elkövetésénél, a mennyiben azok vagyoniak, rendszerint nagy összegekről van szó, a lopásnál azonban a szabály a *kis* összeg.

Ha egyáltalán a lopási cselekmények elbírálásánál mutatózó eddigi nehézségeknek véget akarunk vetni, nem marad más hátra, mint a 6 havi végső minimumot megszüntetni, nem értve ide természetesen a novella-javaslat által helyesen felkarolt azon bűncselekményeket, midőn a lopás minősítése többszörös.

A büntetési tételek módosításán kívül a novella-javaslat még egész sorát a változtatásoknak viszi véghez a lopás fejezetében.

A 335. §. módosítása elleni észrevételeimet már előadtam. Még ennél is kevésbé indokolt a 336. §. 3. és 4. pontjainak átdolgozása és összeolvasztása.

Bár tagadhatlan, hogy nagy igazságtalanságok és ellenmondások mutatkoznak a judikaturában a minősítési esetek magyarázata körül; de ha a bíróságok nem ügyelnek arra, hogy az egyes esetek eldöntése az észszerűség és az arányosság követelményeinek megfelelően, akkor egyáltalán hasztalanul alakítjuk át ezeket a körülírásokat. Minél tüzetesebb akar lenni a minősítési elem körülírása, annál nagyobbak lesznek a zavarok.

Csak egyet hozok fel. A novella indokolása elpanaszolja, hogy a mai gyakorlat szerint minősített lopás az, ha valaki a lopás elkövetése végett feltöri a tartályt és minősített lopás

az is, ha a tartályt feltöretlenül ellopja, hazaviszi és otthon fosztja meg tartalmától. A novella szerzőjének véleménye szerint a két eset közt lényeges a különbség, mivel a megőrzési készüllet a tolvajra nézve komoly akadály annyiban, hogy a feltörés őt a kivitelben feltartóztatja és ez által, vagy a feltörés zajával a rajtakapás koczkázatát növeli; ennek folytán itt nagyobb az elszántság, nagyobb a bűnös akarat intenzitása és a vagyonsbiztonságra ezekből eredő veszély. Ez elfogadható. De másrészt azt sem szabad szem elől téveszteni, hogy ha valaki a feltörés útján elvisz egy csekély értéket, más valaki pedig a tartály elvitele útján egy tetemesen nagyobb értéket, a két cselekmény büntetése ne állapittassék meg olykép, hogy az értékes dolognak tartályostul való elviteléért kevesebb szabassék ki, mint másikiért. Vagy az egyik, vagy a másik esetenél ki kell egyenliteni az ellenmondást, ha nem akarjuk, hogy igazságtalanok legyünk és a bírásokodás a tuzott formalismus képét mutassa. A Btk. 336. §. 3. pontjának körülírása meglehetősen nyitva hagyja a kérdést és ez alapon még lehetséges volna a gyakorlat útján kiegyenlítőleg hatni; de a novella körülírása oly erősen előtérbe helyezi az azon «épületben» való feltörést, hogy az új körülírás elfogadásával a két esetnek már elvileg is eltérő jellege szentesítve volna.

A mi a novella által szabályozott azon másik kérdést illeti, hogy a «lopott kulcs» mellett még az «előkeresett» kulcsot is minősítőnek veszi, ez ellen magában véve alig lehetne kifogást tenni, ha ugyan az «előkeresett» szó nem fog kissé kulináris izünek találtatni.

Határozottan helyes módosítás az, hogy nem csak a betörést, hanem — az olasz kodex példája nyomán — a kitörést is minősítési elemé teszi. Ez azonban éppen nem gyakorlati és nem sürgős kérdés.

Ugyanily jellegü a fegyveres lopást tárgyazó 337. §. módosítása.

A bírák itt-ott kétségtelenül felremagyarázzák a törvény intentióját. Ignorálják ugyanis, hogy a dolusnak a fegyverviselés momentumára is ki kell terjednie. S bár a novella helyesen adja meg az utmutatást, a kérdés mégis

sokkal alárendeltebb, semhogy ez alkalommal való szabályozása kellőleg indokoltnak mondathatnék.

Az indítványi jelleget megállapító 342. és 343. §-oknál szintén csak aprólékos foltozgatással találkozunk. Az indítványi jogosultságot ugyanis kiterjeszti a javaslat az örökbe fogadó és tápszülőkre, illetve örökbe fogadott és tággyermekre, továbbá a jegyesekre és a sógorsági viszonyban levőkre, s ezenkívül az oldalági sógorságban levők közt a lopást csak azon esetben nyilvánítja indítványi jellegűnek, ha a tolvaj és a károsított közös háztartásban élnek; a 343. §. pedig a hozzátartozók körének meghatározására foglal magában pár közelebbi megjelölést. Észrevételem ugyanaz, a mi az utóbbi §-oknál volt.

A zsarolás fejezetében keresztülvitt módosítás kapcsolatban van az önbíráskodással. Erről külön fogok szólni.

A sikkasztásnál nincs egyéb módosítás, mint az összeszámitás elvének ezen bűncselekvényre való kiterjesztése. Magában véve helyes. Mert, ha a lopásnál érvényesül ezen elv, a többi vagyoni bűncselekményeknél is érvényesülnie kell.

XIII.

A csalás bűncselekményének a magyar Btk.-ben foglalt körülírása a gyakorlat útján nagyon formalistikusnak mutatkozott.

Különösen a tévedésbe ejtett és a megkárosított személy azonossága az, a mit a 379. §. oly merevséggel követel meg, hogy a bíróságok gyakran felmentették a vádlottat, midőn a csalásnak különben minden criteriuma megvolt.

A személyazonosság fogalmán később a gyakorlat kezdett tágítani s megelégedett a jogi személy-azonossággal is, ha hiányzott a fizikai. A megbízó és a megbizott ugyanis egy személynek vétetett, és más ilyenü viszonyok is fictio útján olyanoknak tekintettek, melyek betöltik a személy-azonosság fogalmát.

De még mindig merültek fel kritikus esetek, hol a jogi egység sem volt helyreállítható. Erre a legutóbbi időben kiadatott a jelszó, hogy nem szükséges a jogi egység sem;

elegendő, ha az illető egyén tényleg rendelkezhetett a tárggyal, mely nem az övé, de a melyet a ravasz fondorlattal való tévedésbe ejtés folytán kiadott. Ezzel a formulával ugyan a legtöbb esetben el volna hárítható a nehézség, ha ugyan ezen magyarázat autoritativ módon elfogadtatnék a kir. Curia által.

A kir. Curia azonban hallgat.

Ily körülmények közt természetes, hogy a novella szerkesztése alkalmából kísérletek tétettek, magán a törvénybeli fogalommeghatározáson tágitani valamikép.

Az előadói javaslat a 379. §-nak a személy-azonosságot megkövetelő «*annak*» szavát megtoldotta két másik szóval: «*vagy másnak*», s így vélte kifejezhetni, hogy nem szükséges feltétlenül a tévedésbe ejtett és megkárosított személynek azonosnak lennie. Az előadói javaslat szövege ugyanis így hangzott:

«A ki azon célból, hogy a magának, vagy másnak jogtalan vagyoni hasznot szerezzen, valakit ravasz fondorlattal tévedésbe ejt, vagy tévedésben tart és ez által *annak vagy másnak* vagyoni kárt okoz: csalást követ el.»

Ez ellen felhozott, hogy a szöveg pleonasmust foglal magában; az «*annak*» sem egyéb mint a «*másnak*», mert a ki a tévedésbe ejtettnek okozott kárt, azt is csak másnak okozta.

Az enquête-ben az előadói javaslat verziója elvettetett s az ment határozatba, hogy a 379. §. eddigi szövege maradjon változatlanul, de toldassék meg új bekezdéssel, mely kimondja, hogy a személy-azonosság követelményének azon eset is megfelel, melyben a tévedésbe ejtett részéről a jogi vagy a tényleges rendelkezés lehetősége megvolt.

A második bekezdés tehát megmagyarázná az első bekezdés egyik tételét.

Ez ellen ismét az szól, hogy törvénybeli dogmatikus magyarázat magában a törvényben egészen szakatlan.

A képviselőház elé terjesztett törvényjavaslat nem fogadta el e tekintetben az enquête határozatát s visszatért a körülírás módosításának eszméjére.

Csakhogy az «*annak vagy másnak*» formulát is elejtette és helyébe helyezte: «*valakinek*». Most a javaslat szerinti 379. §. így hangzik:

«A ki azon célból, hogy magának vagy másnak jogtalan vagyoni hasznot szerezzen, valakit ravasz fondorlattal tévedésbe ejt, vagy tévedésben tart és ez által *valakinek* vagyoni kárt okoz: csalást követ el.»

Ezzel szemben azonban ismét az hozatott fel, hogy *senkinek* nem lehet kárt okozni, tehát felesleges kimondani, hogy a kár *valakinek* okoztassék; legcélszerűbb egészen kihagyni a *valakinek*, illetőleg az «*annak*» szót. Ekkor a szöveg így hangzanék:

«A ki azon célból, hogy magának, vagy másnak jogtalan vagyoni hasznot szerezzen, valakit ravasz fondorlattal tévedésbe ejt, vagy tévedésben tart, és ez által vagyoni kárt okoz: csalást követ el.»

Részemről ezt a szöveget is aggályosnak tartanám annyiban, mivel a kárt önmagának is okozhatja az illető s ekkor a csalás tényleg még sem forog fen, habár az itt javasolt szöveg a cselekményt fedi.

Egyáltalán nem vélem elfogadhatónak az eddigi szövegek egyikét sem. Csatlakozom azon módosítványhoz, mely a *Jogtudományi Közlöny* 1892. évi 41. számában 7. z. jegy alatt előterjesztett s mely nem egyéb mint az előadói javaslat szövegének határozottabb és logikusabb kidomborítása. A szöveg e szerint így hangzanék:

«A ki azon célból, hogy magának, vagy másnak jogtalan vagyoni hasznot szerezzen, valakit ravasz fondorlattal tévedésbe ejt, vagy tévedésben tart, és ez által *akár annak, akár másnak* vagyoni kárt okoz: csalást követ el.»

Igy eleje vétetnék mindazon kifogásoknak, melyek az eddigi szövegek ellenjoggal felhozattak. Elkerülnék az előadói javaslat tautológiáját; másrészt meg volna szüntetve a személyazonosság merev követelménye az egész vonalon.

A 380. §-ba a novella beviszi az összeszámitás elvét. Ha ezen elv kiterjesztetett a sikkasztásra, mint fentebb láttuk,

indokoltnak mutatkozik a csalásnál is. De feleslegese szöveg ismétlése, elegendő lévén itt is a 335. §-ra való utalás.

A 383. §-ban a novella három módosítást javasol.

E §. első bekezdése megállapítja a csalás vétségének és büntetének büntetését szabadságvesztésben és pénzbüntetésben. A második bekezdés a 2000 frton felüli csalások esetében a büntetést fegyházban szabja ki és elhagyja a pénzbüntetést. Analog eset a 302. §-sal, hol szintén hiányzik a második bekezdésbeli súlyosabb esetről — midőn a testi sértés felmenő rokon ellen követtetik el — az első bekezdésben meglevő pénzbüntetés. A kir. Curia a 37. sz. teljesülési határozatban kimondotta a 302. §-ra vonatkozólag, hogy az első bekezdésben foglalt pénzbüntetés kihat a második bekezdésre, és minthogy a két eset analog, a döntvényben foglalt elvnek tulajdonkép ki kellene hatnia a 383. §-ra is. Eddig azonban a 383. §. ilyszerű értelmezésére nem tétetett kísérlet.

A novella, mint ezt a 302. §. tárgyalásánál felemlítettem, nem fogadja el a 37. sz. teljesülési határozat álláspontját, s épp úgy, mint a 302. §-nál, a 383. §-nál is megteszi azon módosítást, hogy a második bekezdésbe a pénzbüntetés külön belé igtattassék. Tulajdonkép igaza van; de fontosnak nem mondható a módosítvány.

A második módosítvány is csak egy kis kikerekítés. A törvény szerint fegyház alkalmazható, ha *egy* csalással 2000 frtot meghaladó összegű kár okoztatott; ha azonban több csalással akármily magas összegű kárt okozott valaki, ha csak az egyes csalások egyike sem haladta tul a 2000 frt összeget, börtönbüntetés alkalmazandó. Kimondja tehát a javaslat, a halmazati 99. §-t is számba véve, hogy 10 évig terjedhető fegyházzal és négy ezer forintig terjedhető pénzbüntetéssel büntetendő a csalás, ha az okozott kár értéke, melyet ugyanazon személy több csalás *büntette* alkalmával okozott, okozni megkísérlett, vagy a melynek okozásában részes volt, együttvéve 2000 frtot tulhalad.

Talán felesleges is ezen módosítás. A 10 évig terjedhető börtön a 99. §. alkalmazása mellett most is kiszabható; már pedig ez kétség kívül súlyosabb büntetés, mint az 5 évig ter-

jedhető fegyház, mely a 2000 frton felüli *egy* csalásra van megállapítva, habár a büntetési nem — in theoria — enyhébb is. És ne téveszszük itt szem elől, hogy ha egy 2000 frtos család forog fen és e mellé járul pl. egy minősített lopás vagy okirathamisítás büntette, a maximum a 99. §. alapján 10 évi fegyház; ha pedig a 2000 frt két csalásból vagy csalási kísérletből jön ki és hozzájárul egy minősített lopás vagy okirathamisítás büntette, akkor a novella-javaslat szerint — ismét a 99. §. figyelembe vételével — *15 évi* fegyház volna a maximum. És ez mégis tulló a célón.

A harmadik módosítás, a vétség kísérletének büntetendősége, már fontosabb annyiban, hogy a hason súlyosságú bűncselekmények vétségének kísérlete büntetés alá esik, s ide tartozik többek közt a lopás; szükséges tehát, hogy a csalásnál ugyanazon határvonal állittassék fel a büntetendőségre nézve.

A 385. §-ra javasolt két módosítvány már valóban kicsinyes. E. §. a kiskorúak vagy gondnokság alatt levőknek hátrányos okmány kiadására való reábirását az esetben bünteti, ha az okmány jelentékenyen káros reá nézve. Itt a javaslat kihagyja a *„jelentékeny»* szót, és ekkor a szöveg így hangzanék: *«melyben kárára vagyoni kötelezettséget vállal»*. A törvény az apró károkat innen ki akarta zárni, és igaza is volt. Egyébiránt ha a javaslat elfogadtatnék, maga a bíróság volna kénytelen latolni, vajon a kár elég jelentékeny-e arra, hogy ily esetben a bíróság büntetést szabjon ki.

A második módosítvány az, hogy *«mások»* helyett teszi: *«másnak»*; de maga a novella indokolása is siet megjegyezni, hogy *«ez csak a szöveg szabatosága érdekében történt, mert eddig sem volt kétséges, hogy a sértetti fél tapasztalatlanságát stb. nem szükséges több személy részére felhasználni»*. Ha nem kétséges, mi célja a novelláris módosításnak?

XIV.

A Btk. 386. §-a a végrehajtás megghiusítására vezető cselekményeket akkor bünteti, midőn ezek azon célzattal hajtának végre, hogy a hitelezők megkárosittassanak. A novella 386. §-a mellőzi a károsítási célzat megkövetelését és csakis

azon kelléket állítja fel, hogy az illető a hatósági végrehajtás meghiusítását vette legyen célba. A szöveg e szerint most így hangzik :

«A ki azon célból, hogy az ellene elrendelt hatósági végrehajtást meghiusítsa, vagyonához tartozó érték tárgyat elrejt, eltávolít, elidegenít, megrongál, adósságot vagy jogügyletet kohol: a csalás vétségét követi el és 6 hónapig terjedhető fogházzal büntetendő».

Eddig is formális volt ugyan a 386. §-ban foglalt delictum, mert csak a károsítási célzat követeltetett meg s nem egyszerűen a megkárosítás, mint a többi csalási eseteknél történik. Most azonban még formálisabbá szándékolják tenni a cselekményt azzal, hogy ezen célzatot sem követelik meg, hanem csakis a végrehajtás meghiusításának célzatát. Ha tehát ugyanakkor, mikor az illető megakadályozza az összeírást vagy az árverelést, kielégíti a végrehajtható hitelezőt, mégis csak fenforog ezen delictum formalissimum. Hogy mi szükség van ily szabványra, alig képzelhető. Az indokolás nem is igen tud egyebet felhozni mellette, mint azt, hogy a 386. §. a 387. §-sal szemben pontosan elhatároltassék.

Némi analogia mutatkozik ugyan a Btk. 359. és 360. §-aiban foglalt cselekményekkel, a zártörés eseteivel. Ezen szabványok azonban a hatóság megtörtént intézkedése elleni cselekményt tartják szem előtt. Az elidegenítés kifejezett tilalmának, vagy a pecsét-leszakítás szintén a hatósági közeg által a foglalat szenvedett egyén előtt kifejezett tilalmának megszegése az, a mi büntetés alá kerül. Az új §. ellenben a még csak elrendelt hatósági cselekmény megtörténtét akadályozza meg vagy késlelteti, concret és ő hozzá intézett elidegenítési vagy eltávolítási tilalom itt még nem adatván ki. S e kettő közt oly lényeges a különbség, hogy az új szabvány támogatásául a 359. és 360. §-okra hivatkozni egyáltalán nem lehet.

A német Btk. 288. §-ára az új §. érdekében még kevésbé hivatkozhatnák a javaslat szerzője, mivel a német §. sokkal közelebb áll a régi 386. §-hoz, melyet a képviselőház jogügyi bizottsága éppen a német Btk. 288. §-ának mintájára szövegezett. A német törvény ugyanis határozottan megköveteli,

hogy a cselekmény «in der Absicht, die Befriedigung des Gläubigers zu vereiteln» történjék. Erről a javasolt új §-ban szó sincs.

Hozzájárul, hogy a szabvány a csalás fejezetébe semmiképp sem illeszthető. Sem ravasz fondorlattal való tévedésbe ejtésről, sem feltétlenül vagyoni haszon elérésének célzatáról, sem másnak megkárosításáról, tehát a csalás tényálladási elemeinek egyikéről sincs szó, s midőn mindennek daczára az új §. azt tartalmazza, hogy «csalás vétségét követi el», ez először is lucus a non lucendo, de másrészt az ilyen cselekménynek csalássá minősítése a csalási és a quasi csalási többi esetek szorosán szakszerű magyarázata ellenében éppen nem veszélytelen praecedentst foglal magában.

Plausibilisabb, a mit e §-ra nézve az enquête javasol. E szerint a 386. §. így hangzanék.

«A ki azon célból, hogy hitelezői kielégítését meg-hiusítsa, vagyonához tartozó értéktárgyakat elrejt, eltitkol, elidegenit, megrongál, adósságokat vagy jogügyleteket kohol: tekintettel az okozott kár összegére, a 383. §. szerint büntetendő.»

Megköveteli tehát az enquête a károsítási célzatot, de elhagyja a törvényben foglalt azon megszorítást, hogy a cselekménynek «a bekövetkező hatósági végrehajtás előtt» kell történnie. Így a sanctio alá esnének az ily célzattal bármikor, akár a per alatt akár a per megindítása előtt elkövetett cselekmények s helyes irányban módosulna a gyakorlat, mely eddig jórészt ignorálta azon eseteket, hol a fraudulosus elidegenítés vagy elrejtés stb. nem közvetlenül a végrehajtás előtt történt. Másrészt az enquête álláspontja ellen szól, hogy a megtámadhatás megkönnyítése a forgalom szabadságát korlátozza. Az egész kérdés a bíróságok helyes érzékétől és tapintatától függ.

Hogy egyébiránt az új §. szerkesztője valami nagyon tiszta fogalmakkal a cselekmény súlyossága iránt nem birt, mutatja az, hogy a múlt év folyamán megjelent előadói javaslatban 2 évig, a képviselőház elé terjesztett javaslatban pedig már csak 6 hónapig terjedhető fogházat állapított megbüntetésül.

Ellenben a 387. §-nak a novella által tervbe vett átírási módja teljesen jogosult.

Ezen §-t is, úgy mint az előbbi, annak idején a képviselőház jogügyi bizottsága iktatta a törvénybe. A törvény kormányjavaslata ugyanis a csalárd és vétkes bukás ismérvéül nem a csődnyitást, hanem a fizetéseképtelenséget — ezt is csak félig-meddig — állította fel. A jogügyi bizottság a «vagyonbukott» fogalmához kötötte a delictum fenforoghatóságát; a nem vagyonbukott fizetéseképtelenek cselekményeiről tehát külön kellett intézkednie és ezt megtette a 387., illetőleg, mint az imént láttuk, a 386. §-sal.

Formulázása azonban nem volt szerencsés. Először is a 387. §. csak a fizetéseképtelenségbe jutottak cselekményeiről szól, holott a cselekmény elkövettetik azon célból, hogy az illető egyén fizetéseképtelenségbe jusson vagy hogy magát fizetéseképtelenségbe tüntesse fel. Másodszor pedig itt is egy formális követelményt állított fel a törvény azzal, hogy kimondá: «ha ellene a csőd akár azért, mert csak egy hitelezője van, akár azért, mert vagyona a csőd költségeinek fedezésére elégtelen, ki sem mondatott». Ezen pássust a gyakorlat olyképp értelmezte, hogy előzőleg csődkérvénynek kellett beadatni, s ha ezen megkivántatóság hiányzott, a 387. §. nem nyert alkalmazást, bármennyire megvoltak is különben a bűncselekmény materiális ismérvei. Azon pontot tehát, melylyel egy nagy kiterjesztést akartak kifejezni, a gyakorlat megszorítva magyarázta.

A novella által javasolt §. mindakét nehézséget eloszlatja. Szövege így hangzik:

«A csődnyitás esetén kívül is csalárd bukás büntette miatt, a 415. §. szerint büntetendő az adós, a ki azért, hogy magát fizetéseképtelenné tegye, vagy annak tüntesse fel, vagy azután, hogy fizetéseképtelenségbe jutott, hitelezői megkárosítása végett a 414. §-ban meghatározott valamelyik cselekményt követte el».

Meglehetősen ingadozó tényálladék ugyan, mert megkárosítást nem kíván meg, csak megkárosítási célzatot; másrészt pedig a 414. §-ban foglalt aktusok nem mindegyike hozható kapcsolatba az új §. dolusának elemeivel. De mint-

hogy ezt az «úszó határu» materiát pontosabban körülírni alig lenne lehetséges, belé kell nyugodnunk s a többbit a bíróra bizni.

A szöveget tehát elfogadhatónak vélem. De már a XXXV. fejezetbe való áthelyezést hibának tartanám. Ezen fejezet a csalárd és vétkes bukásról szól. A ki pedig fraudulosus átruházást vagy eltüntetést, vagy vagyoni állapotának hamis feltüntetését viszi véghez, az nem esett a csalárd bukásba. A fejezet czime és tartalma között tehát ellenmondás volna s ilyesmi — épp mint a csalási fejezetnél — ugy itt is félreértésekre vinne a gyakorlatban. A doctrina ugyan formális és materiális csőd neve alatt ismeri a két fogalmat, de a törvény, mely a «bukás» szót használja, nem rendelheti magát alá ilyen fiction alapuló osztályozásoknak. Ha egyszer revisio alá kerül a Btk. s a «bukás» szó kihagyatik belőle, a mint kihagyatott a csődtörvényből s helyébe tétetett «közadás»: akkor lesz lehetséges a két fogalmat egygyé olvasztani. Ma sokkal czélszerűbb, ha az u. n. materiális csőd egyelőre megmarad még egyik quasi csalási esetnek s a kapcsoló elemet képezi a különben rokonsági viszonyban levő két fejezet közt.

A mi a novella indokolása által kiemelt azon nehézséget illeti, hogy a 387. §. büntetési tétele nem irányítható a 383. §. szerint, ezen könnyen segíthetni önálló büntetési tétel felállításával.

Kritikusabb kérdés az, hogy az enquête által kibővített tényálladéku 386. §. és a novella 387. (illetőleg 415 a.) §-a egymás mellett megállhatnak-e, és nem mennek-e át egymásba a tényálladékok? Erre a szempontra annak idején a kodifikátor feladata lesz ügyelni.

A 387. §-sal kapcsolatban kell tárgyalnom a 416. §-on véghezvitt módosítást is. Itt van tulajdonkép a magyarázata annak, hogy miért helyezi át a novella a 387. §-t a XXXV. fejezetbe. A mint t. i. a csalárd bukás fogalmát kiterjeszti a csődbe nem jutott fizetéseképtelenekre és a rokon esetekre, ugyanugy a vétkes bukásnál is a 416. §-ban kiterjeszti a fogalmat arra az esetre, «ha az adós csődön kívül fizetéseképtelenségbe jutott».

Nagy kérdés, vajon a büntetőjogi felelősségnek ezen kiterjesztése a sürgős feladatok közé tartozik-e.

Ha e pont elfogadtatik, akkor minden pazarló egyén, a ki adósságokat csinál s nem képes fizetni; minden fizetés-képtelen egyén, a ki «azután hogy fizetés képtelenségét tudta vagy tudnia kellett» és mégis «új adósságokat csinált»; s ezenkívül mindenki, «a ki a csődkérvény beadásának elmulasztása által alkalmat szolgáltatott arra, hogy vagyonaára egy vagy több hitelezője zálog- vagy megtartási jogot nyerjen: még ha csőd nem mondatott is ki; büntetendő cselekményt, «vétkes bukást», követ el.

Tagadhatlan, hogy félig-meddig közömbös, vajon ezen cselekmények csődbe vitték-e az illetőt vagy pedig nem. De még sem volna nagyon tanácsos ilyen alig körülírható tény-álladék alapján az embereket zaklatásoknak és a hatóságok kutatásainak kitenni. A hol dolosus a cselekmény, ott megvan a sanctio akár nyitított csőd, akár nem (414., 415., 386., 387. §§.); a hol azonban legfőlebb csak culpa forog fen s a hitelezők még annyira sem érdeklődnek az őket megkárosító ténykedés iránt, hogy csődöt nyitattánának, ott nem érdemes az állam közegének hivatalból közbelépnie.

XV.

Az ingatlanok kétszeri eladását a javaslat kiemeli a csalás általános fogalmából és sui generis delictumot alakít a cselekményből. A szöveg így hangzik:

«Csalásnak tekintetik és a 383. §. szerint büntetendő, ha valaki telekkönyvi bejegyzés tárgyát képező és általa jogérvényesen másra átruházott, vagy másnak engedélyezett jogot, a telekkönyvi bejegyzés elmaradásának felhasználásával, jogtalan haszon szerzése, illetőleg más részére biztosítása végett, harmadik személyre átruház, korlátoz, vagy megterhel és ez által a jogot nyert félnek kárt okoz.»

Rendszerint a tévedésbe ejtett és megkárosított személy azonosságának hiánya miatt követelik e cselekménynek a többi csalási cselekményektől való különválasztását. Ebből a szempontból azonban, szigoruan véve, felesleges volna, mivel a csalás azon körülírásába, melyet a törvény nyújt, a cselekmény bevonható, ha a fizikai személyazonosság helyett a

jogi személyazonosságot veszszük alapul. Az eladó t. i. megkárosítja az első vevőt s a második eladásnál tévedésbe ejti a telekkönyvet vezető bíróságot, melylyel elhiteti, hogy neki joga van eladni az ingatlant. A bíróság pedig az első vevő személyiségének ezen vagyoni jog tekintetében képviselője, mivel a bíróság kezébe van a telekkönyv kezelése letéve.

Az esetek egyébiránt különfélék. Vagy megvan már a dolus akkor, midőn a tulajdonos az ingatlant az első vevőnek eladja, vagy csak később támad a gondolata, midőn látja, hogy a vevő nem iratja át az ingatlant; vagy az is megtörténik, hogy nem az első eladó, hanem ennek örököse adja el az ingatlant ujjlag. Az első esetnél a physikai személyazonosság helyreállítható, mivel a tévedésbeejtés fogalma átfoglalja az első és második eladás actusát; a második és harmadik esetnél az első vevő már nincs megtévesztve, csak a második vevő és a bíróság. Ugyanez áll az ingatlanok megterhelésénél is. Itt szintén megtörténhetik, hogy a hitelező elmulasztja a bekeblezést és ezt felhasználja az adós újabb adósságnak mástól való felvételére és ennek az előbbi hitelezőt megelőző bekeblezésére. Ezen esetek is a fentebbi osztályokba sorozhatók s a megoldás ugyanaz.

Egyéb variánsokra felesleges kitérnem. Annyi bizonyos: ha a személyazonosság momentumát veszszük kiindulási pontul, a sui generis delictum alkotása feleslegesnek látszik.

Még inkább elesnék az ezen szempontból való kiemelés szüksége, ha a személyazonosság követelményét egyáltalán elejtené a novella által módosított törvény. Minthogy a novellajavaslat már nem ismeri a személyazonosságot mint követelményt, az ingatlan kétszeri eladásának cselekménye, a mi ezt az egy ismérvet illeti, már teljesen belé illik a 379. §. keretébe.¹

¹ Igen tekintélyes oldalról az a felfogás érvényesített, hogy itt omissio által elkövetett commissiv delictum forog fen. Mikor ugyanis valaki valamit elhallgat, a hallgatásban, mely csak látszólagos, benne foglaltatik egy határozott nyilatkozat. Mindazokra nézve, a mi azon ügylet természete szerint szükséges előfeltételt képeznek, a másokban felkelti annak hitét, hogy ő benne az ügylet megkötésére a feltételek megvannak és azokat be is fogja tartani. Mikor a szerződő fél az ügyletbe

De szükséges a külön megállapítás mégis a család másik követelménye, «a ravasz fondorlattal való tévedésbeejtés» criteriumának hiánya folytán. Ezek a telekkönyvi manipulációk olyan gyakoriak nálunk, hogy már nem is kell hozzá valami különös ravaszság vagy fondorlat. Rendszerint parasztok követik el, kikről a ravasz fondorlattal való tévedésbeejtést legkevésbé tehetné fel az ember. S a bírósági gyakorlat ingadozása is leginkább arra vezethető vissza, hogy a csalásnak ezen legfontosabb alkatelemét nem tudta a bíróság megtalálni igen sok esetnél. Vegyül a delictumba ugyanis nagy mérvben a károsított culpája. E nélkül rendszerint elkövethető sem volna. A hol pedig a másik egyén ugyszólván odaadja magát a megkárosításra, ott ravasz fondorlatról szó sem lehet. E mellett számba kell vennünk, hogy az átíratás tetemes illetéki és ügyvédi költséggel jár; tehát némely esetben nem épp a hanyagság, hanem anyagi eszközök hiánya okozza a vevő késedelmét, s ezen ily okokon alapuló késedelem rosszhiszemű kihasználása ismét súlyosítja a másíknak cselekményét, a nélkül azonban hogy az eljárást mindenkor ravasz fondorlatává tenné.

Az is előfordul talán itt-ott, de bizonyára csak kivételesen, hogy az ingatlan első vevője a telekkönyvi intézmény jelentőségéről és rendeltetéséről tudomással nem bír s azt hiszi, hogy eleget tett, ha a falusi jegyzőnél okmányt vétett fel. Ez már közel esik a ravasz fondorlatos esetekhez; de még itt itt kétes, vajon a fenyítő bíróság mit mondana ki.

Ezek a tekintetek teszik indokolttá a büntetendőség külön kijelentését.

Sorakozni fog pedig a cselekmény a 384. és 385. §-okban foglalt cselekmények mellé, — talán inkább mint a 386. §. mellé, hova a novella-javaslat helyezi.¹

belép, mindazon cselekvések és mulasztások, melyek az általa megkötött ügyletnek lényeges alkatelemeit képezik, a másik félre nézve activ biztosítást nyújtanak, hogy ő akkor ez iránt felelősséget vállalt. Ez az u. n. minősített hallgatás.

¹ Szabad lesz itt talán egy «alaki» megjegyzést tennem a novella indokolása tekintetében. E §. tárgyalásánál az indokolás számos curiai határozatra hivatkozik, de mindenütt csak a curiai számot és évszámot idézi; a

A mi azonban a büntetés mérvét illeti, azt a rendes csalási esetekhez képest kisebbre tartom megállapítandónak. Ha a család egyik ismérve egy cselekménynél rendszerint hiányzik, a mint itt egész kétségtelenül hiányzik a ravasz fondórlat, akkor, ha büntetjük is a cselekményt, a büntetés nem lehet oly magas, mint a csalásé, a hol ezt az ismérvet is feltétlenül megköveteli a törvény.

S ha a büntetés alacsonyabbra szabhatnék, talán még kibé-
külnek a különválasztással azok is, kik elvi álláspontjuknál fogva a bűncselekményeknek sui generis delictumokká való szétdarabolását ellenzik. Azt még ezen iskola hiveinek is el kell ismerniök, hogy oly esetben, midőn a cselekmények egy csoportjára kisebb büntetés állapítandó meg, ez elegendő indok a különválasztásra; ők csak azt nem fogadják el, hogy a világosabb és egészen biztos körülírás tekintetei elegendők volnának a különválasztásra.

A novella-javaslat 387. a. §-a szintén egy ilyen új delictumot tartalmaz. A körülírás így hangzik:

«A ki azt állítván, hogy hatóságnál, közhivatalnál vagy ezeknek közegénél befolyása vagy összeköttetései vannak, közbenjárásáért, vagy valamely kedvezmény kieszközlésére szükségesnek állított jutalom vagy megvesztegetés fejében pénzt vagy pénzértéket elfogad, maga vagy más részére köteleztet, a mennyiben súlyosabb büntetés alá eső cselekmény fen nem forog: csalást követ el és a 383. §. szerint büntetendő.»

Bármennyire támadásoknak volt is kitéve ezen §. a budapesti ügyvédi kamara részéről és több szakférfiu részéről — legélesebben *Vargha Ferencz* támadta meg és bonczolta kérelhetlenül elemeire —, el kell fogadnom az új határozmányt, mivel egész kétségtelenül egy igen elterjedt és vészes hatású manipulatio ellen irányul. A cselekmény pusztítja a hivatalos

gyűjteményt, a hol ezek a határozatok megjelentek, hallgatással mellőzvé. A ki a curiai határozatokat olvasni akarja, kénytelen a curiai irattárból azokat kikeresni vagy a gyűjteményekből hosszas kutatás és összevetés után az azonosságot megállapítani. A hivatalcs indokolások tekintélynek semmiben sem válnék ártalmára a gyűjteményekre való utalás.

közegek megközelíthetlenségébe vetett hitet, másrészt megkárosít sokakat a kevésbé művelt néposztályokból. Az bizonyos, hogy a cselekmény nem csalás, nem rágalmazás és nem becsületsértés kizárólag, de majd az egyik, majd a másik jön előtérbe s a fődolog az, hogy *biztos* alap nyeressék e cselekmény megtorlására, melynél a bíróság mint testület is érdekelve van és ennél fogva talán itt-ott tapintatossági tekintetek visszatartólag hatnak a megbüntetését illetőleg.

Azt azonban szükségesnek tartom, hogy határozottan jeleztessék a követelmény, miszerint a pénzt az illető azon célra vette fel, hogy *azzal vesztégesen*. Mikor ő csak önmagának köt ki jutalmat, ezt nem vélem ide tartozónak.

Nem szabad t. i. a körülírásba oly cselekményeket bevonni, melyek büntetlenekként vannak elismerve.

Nálunk a szóbeliség hiányában az u. n. bírósági információ honos. Ha a körülírás oly lazán hagyatik, mint a javaslatban van, akkor az «informálás» bizonyos mérvig beleesnék a nélkül, hogy abban a legkisebb kriminalistikai elem foglaltatnék. Nem az informálás védelmére mondom ezt. Mellőzendőnek tartom ez «intézményt;» de processuális és nem büntetőjogi határozományokkal. Az a büntetőjogi sanctio, melyet a javaslat tartalmaz, azt idézné elő, hogy az informálás megmaradna, de rosszabb kezekbe menne át; az u. n. «bátrabb» egyének monopoliumává válnék.

Ezen értelemben kimaradnának a novella-javaslat szövegéből ezen szavak: «*jutalmat vagy*».

A büntetési tétel is leszállítandó volna ugyanazon indoknál fogva, melyről fentebb szóltam.

Az olasz Btk. 204. §-a, melynek az új 387. a. §. az utánzata, sokkal szélesebb körű ugyan, a mennyiben a hivatalos és a parlamenti körökre jogosulatlan befolyással való kérkedést akarja büntetéssel sújtani; de erre a mi viszonyaink ma még nem eléggé fejlődettek s hiányzik a fegyelmezettség azon magas foka, melyet egy ily büntetési határozomány kététségkivül feltételez.

Az olasz törvény szövegét egyébiránt könnyebb összehasonlítás kedvéért ideigtatom:

«Chiunque, millantando credito o aderenze presso un

membro del Parlamento od un pubblico ufficiale riceve o fa dare o promettere, a sè o ad altri, danaro o altra utilità, come eccitamento o ricompensa della propria mediazione verso di esso, o col pretesto di doverne comprare il favore o di dovernelo remunerare, è punito con la reclusione da uno a cinque anni e con la multa da lire cinquanta a millecinquecento. Se il colpevole sia un pubblico ufficiale, alle dette pene è aggiunta in ogni caso l'interdizione temporanea dai pubblici uffici.»

Csak még azt az egyet emlitem itt meg, hogy ha az ingatlan kétszeri eladása csak *csalásnak tekintett* cselekmény, akkor a 387. a. §-ban foglalt delictum sem neveztetetik a törvényben *csalásnak*, mint ezt a novella-javaslat pedig megteszi. Ugyanez áll a 386. új §-ra is.

XVI.

A csalás indítványi jellegének sokat vitatott kérdéséről kell még röviden szólnom.

Az előadói javaslat tudvalevőleg a csalást a hivatalból üldözendő cselekmények közé sorozta oly megszorítással, hogy a szolgálati viszonyban és a család körében elkövetett csalások indítványiak maradjanak.

Az enquête a tapasztalati alapból indult ki és csak annyit concedált, hogy miután vannak csalási esetek, melyeknél a csaló cselekménye nem *egy* ember ellen irányul, hanem számosakat von hálójába, ezen specificus csalások, mint a melyek a közérdeket érintik és melyek ujabban a hirdetésügyi rohamos fejlődésével nagyon el is harapózkodtak, hivatalból üldöztessenek; a többire nézve, hol ily észleletek nem tétettek, maradjon meg a mai jogállapot. Az enquête határozata így hangzik:

«Azon ismeretes üzletszerű csalások, melyek azon alapulnak, hogy egy bizonyos egyén számos egyéneket határozott terv szerint csal hálójába, és ez uton őket vagyoniag megkárosítja: hivatalból üldöztessenek.»

Felmerült azon javaslat is, hogy a csalás büntette hivatalból, vétsége indítványra üldöztessék. E mellett szól az, hogy a hivatalból való fellépést nem fecsérli el a bagatell-

csalásokra, az u. n. felültetésekre, melyeket a német ezen szóval fejez ki: Prellerei, — hova tartoznak a vendéglősökkel, színház-tulajdonosokkal szemben elkövetett, rendszerint igen kis összegre menő csalások. E javaslat ellen azonban az hozatott fel, hogy minden elvi alapot nélkülöz, minthogy a család vétsége éppen olyan természetű, mint a család büntette, csak a pénzérték lévén a kettéválasztó elem.

A képviselőház elé terjesztett javaslat nem fogadta el sem az enquete álláspontját, sem az utóbbi versiót; megmaradt az előadói javaslat határozománya mellett, s így ismét azon kérdés előtt állunk, vajon a család hivatalból üldözendő-e vagy nem.

Részemről az enquete határozatát tartom az egyedül megfelelőnek.

Már maga a novella-javaslat indokolása is ezt támogatja. Egész eszmemenete arra irányul, hogy egy ember számosakat vonhat hálójába. E miatt azonban még nem szükséges oly messze menni, a mennyire a javaslat megy. Azon tekintetnek, melyet az indokolás előtérbe helyez, az enquete határozata teljesen eleget tesz, s határozottan mondható, hogy az indoklás nem annyira a javaslat, mint inkább az enquete álláspontjának támogatására szolgál. De eltekintek az indokolástól s tartom magamat a tárgyhoz.

* Ezeket az osztrák javaslat kiemeli a csalások köréből és kihágássá alakítja — a mi ismét az u. n. petite criminalité-nek nálunk annyira perhorreskált különválasztását jelenti. Az osztrák Btk. javaslatának illető határozományai így hangzanak:

512. §. Wer in Gast-, Schank- oder Kaffeehäusern oder anderen öffentlichen Lokalen Speisen, Getränke oder andere Gegenstände des Verbrauches, wie: Tabak, Cigarren, u. d. gl. sich geben lässt und sofort verzehrt oder verbraucht, oder in einem Gasthause Wohnung nimmt und dabei verschweigt, dass er ausserstande sei, die Zahlung sogleich zu leisten oder sicherzustellen, ist auf erhobene Privatklage mit Haft bis zu vierzehn Tagen oder an Geld bis zu 80 fl. zu bestrafen.

513. §. Mit Haft bis zu vierzehn Tagen oder an Geld bis zu 80 fl. ist zu bestrafen, wer sich zu in abgeschlossenen Räumlichkeiten stattfindenden und nur gegen Eintrittsgebühr zugänglichen Vorstellungen, Versammlungen oder Ausstellungen unbefugterweise einschleicht. Die Verfolgung findet nur auf Antrag statt.

Ha a sértett fél nem kívánja a megbüntetését, alig lehetséges célt érni. A csalásnál nem egy külsőleg körülírható cselekmény minőségéről van szó, hanem annak megállapításáról, hogy az egyik ember a másikat a maga szellemi hatalmába kerítette-e és ez a másik magát ravaszul megtévesztettnek és megcsalottnak tartja-e. Ha a sértett ezt tagadja, bármennyire bebizonyítottak is a külső tények, csalás esete meg nem állapítható. Előbb szükséges a sértett fél nyilatkozata, hogy ő egy ravasz fondorlat áldozata lett s csak azután következik annak bizonyítása, hogy az, a mit a sértett fél ravasz fondorlatnak mond, valóban az volt-e. Ha a sértett fél állítja, hogy nem a tévedésbe ejtés folytán cselekedett s hogy megtette volna ugyanazt más körülmények közt is, csalás nem állapítható meg.

Igen gyakran hangoztatják nálunk, hogy a sértett félre tekintettel kell lennünk. De e tételt rendszerint arra aknázzák ki, hogy a sértett fél kedvéért szigorú büntetéseket kell kiszabnunk. Részemről azt tartom, hogy a sértett félre különösen ott kell tekintettel lennünk, a hol a kár megtérüléről van szó. Az állam iparkodjék elősegíteni a kártérítést, vagy legalább ne álljon útjába a kárpótolhatásnak. Már pedig egészen bizonyosan útjában áll, ha a sértett fél akarata ellen hivatalból avatkozik a dolgokba.

A sikkasztás, az indítvány relativitásának dacára, szabályszerint szintén indítványi jellegű, mivel a dolog természeténél fogva leginkább az alkalmazottak követik el e cselekményt. És midőn arról volt szó, hogy különösen a nyilvános számadásra kötelezett társaságoknál elkövetett, néha rengeteg nagy mérvű sikkasztások hivatalból üldöztessenek, a javaslat mellőztetett azon indokolással, hogy a károsított bízandó, vajon akarja-e igénybe venni az állam büntető hatalmát; másrészt felhozott az is, hogy ha ezen cselekmények hivatalból üldöztetnének, a károsultak ugyyszólván soha sem kapnák meg a kártérítést s így az állami közegeknek hivatalból való beavatkozása egyenesen kárára volna a már különben is károsultaknak. Ez a csalásnál is éppen így fenforog. Ma a megkárosított egyén sok esetben visszakapja pénzét; ha azonban az állam a károsított fél ellenére is el-

járna, ez, kiegyezés esetében, vagy letagadná megkárosodottságát, ha pedig nem, akkor elvesztené pénzét oly esetben is, hol különben kárpótlást nyerhetne. A mint a károsult fél érdeke a sikkasztásnál előtérbe helyeztetik, a csalásnál ugyanez szükséges.

Némileg máskép áll a kérdés a lopásnál, hol az elvétel *külső* cselekményének meg vagy meg nem történte forog szóban. De még a lopásnál sem fordít a birói gyakorlat elég figyelmet az elvételbe való beleegyezés momentumára. Sok esetben felmentés volna kimondható és kimondandó azon a czimen, hogy pl. az elvett tárgynak ugyszólván absolut értéktelensége folytán az elvételbe való beleegyezés vélelmezhetik. Vagy legalább ha a «sértett» azt állítja, hogy nem helyez sulyt a dologra, ez minden esetre figyelembevehető volna, s helytelen a Curia azon gyakorlata, mely a lopásnál a károsult egyénnek a büntetési igényről való lemondását teljesen ignorálja. Az osztrák Btk. és a javaslat — osztrák régi traditiók alapján — annyira mennek, hogy minden vagyoni delictumnál elengedik a büntetést, ha felfedeztetés előtt a tettes teljes kárpótlást nyújtott. Az osztrák javaslat 66. §-a így hangzik:

«Der Diebstahl, die Unterschlagung, der Betrug, die Untreue, die Sachbeschädigung, die Hehlerei, sofern sie nicht gewerbsmässig betrieben wurde, und die in den §§. 320 und 322 erwähnten Vergehen hören auf strafbar zu sein, wenn der Schuldige, bevor er einem Strafgerichte, einer Staatsanwaltschaft oder einer Sicherheitsbehörde oder einem Organe derselben als der strafbaren Handlung verdächtig bekannt geworden ist, freiwillig für den aus seiner strafbaren Handlung entstandenen Schaden entweder selbst oder durch einen Dritten vollen Ersatz gewährt hat».

Ez a határozmány tehát még messzebb megy, mint az indítványivá tétel. Ha kártérítés adatott, bizonyos esetekben nemcsak a közvádlónak, de a sértett félnek sincs joga a meg büntetést követelni.

A mi a novella javaslat indokolása által kiemelt üzemeket illeti, melyekre az indítványi jogosultság alkalmat ad, ezeken a hivatalból való üldözés alig változtat valamit. Ma

alkudoznak az indítvány visszavonása felett; akkor alkudozni fognának a sértett fél «mikénti vallomása» felett. A két dolog lényegileg egy; a mai csak őszintébb.

Egyébiránt ezek az alkudozások főleg csak akkor keltenek megbotránkoztatást, ha a bírósági tárgyalás alatt s ügyszólván nyilvánosan a közönség szeme láttára folynak. Ezen azonban segíthetni az indítvány visszavonásának korlátozásával. Kimondathatik pl., hogy az indítvány csak a fő-tárgyalás megkezdéseig vonható vissza, a mint az olasz jogrendszerben megvan. (A budapesti ügyvédi kamara ezt javasolja). Vagy megállapítható az indítvány beadásától számított valamely határidő is. Pl. nyolcz nap, — mint ezt a hollandi 1881-iki Btk. tartalmazza. Szóval, ha az üzelmek visszazorítása czéloztatik, erre van sokkal alkalmasabb mód, mint a hivatalból való üldözés.

De itt ismét helytelen volna — a Schedius-féle előadói javaslat nyomán — egyetlen egy bűncselekménynél külön intézkedni. Kimondandó ez esetben a visszavonás korlátozása az általános részben minden indítványi bűncselekmény számára. Mert ezek az üzelmek a súlyosabb rágalmaszásoknál, a könnyü testi sértésnél, a lopásnál, a sikkasztásnál, a jogtalan elsajátításnál, a hűtlen kezelésnél és a csalásnál mindenütt egyforma természetűek. Sőt nem-vagyoni bűncselekményeknél még kevésbé igazolhatók, mint vagyoniaknál.

Vajon mit nyertünk azzal, hogy a szemérem elleni bűncselekményeknél az indítvány visszavonhatatlan? Azt, hogy alkudoznak az indítvány megtétele előtt. És mit nyernénk, ha az erőszakos nemi közösülés — valamint 1876-ban Németország tette — hivatalból üldözendővé tétetnék? Hogy alkudoznának a «feljelentés» előtt.

Bizonyos dolgokat nem lehet kiirtani. Legfőlebb eltakarni.

XVII.

Az okirathamisítás fejezetében több módosítást tesz a javaslat.

A 402. §-ban egyenlősíti a magánokirathamisítás büntetését a csalás büntetésével; felemeli t. i. a három évi bör-

tön-maximumot öt évre. Fontosnak vagy sürgősnek ezen egyenlősítés aligha mondható.

Ugyanezen §-ban megállapítja a javaslat a magánokirathamisításra nézve az összeszámitás elvét. Megjegyzésem ugyanaz, mit ugyanerre nézve a lopásnál, a sikkasztásnál és a csalásnál kifejtettem.

A 403. §-ban foglalt váltóhamisítást a büntetés tekintetében a javaslat két osztályba sorozza. A 100 frton felülieknél meghagyja az 5 évig terjedhető fegyházat, a 100 frtig menőkre nézve 5 évig terjedhető börtönt állapít meg s ezzel lehetővé teszi, hogy a csekélyebb értékre menő ilyen hamisítások esetében 6 havi börtönnél kisebb büntetés is kiszabható legyen.

A kérdés ugyanaz, mint a minősített lopásnál. Itt is, ott is éreztette magát a tulmagas végső minimum. De ha a váltóhamisításnál behozzák az értékhatárt, nem látható be, mért utasítják vissza az értékhatárt a minősített lopások egy részénél, mely elismerten semmivel sem súlyosabb természetű mint a többi.

A 403. §. második módosítványa a magánokirathamisításnál is meg akarja szüntetni, hogy 2000 frtot meghaladó kár esetében az egyes büntett miatt a büntetés szigorubb büntetési nemben legyen kiszabható, mint a büntettek halmaza miatt. Megjegyzésem ugyanaz, a mi a csalásnál.

A 406. a. §. a hivatalvesztés és a politikai jogok felfüggesztésének mellékbüntetését állapítja meg az okirathamisításra. Kétségtől helyes kikerekítés, minthogy a rokon bűncselekményeknél is megvan. De jelentősége nincs a módosítványnak.

A 412. §. több új határozmányt tartalmaz a posta- és egyéb bélyegjegyek hamisítása tárgyában. A büntetési tételek némi kikerekítéséről felesleges itt szólnom. Elvi jelentőséggel bír azonban az, hogy ezentul büntetés alá kerülne az osztrák és külföldi ilyes jegyek hamisítása is, a mennyiben a viszonyosság biztosítva van. Bővebben tárgyaltam a kérdést többször idézett munkámban. Ha valami fontosnak és sürgősnek a kérdés magában véve nem mondható is, de actualitást nyert annyiban, hogy egy 1891 május hóban kötött nemzetközi

póstarszerződés kötelezi az államokat a póstajegyek kölcsönös megvédésére.

A csalárd és vétkes bukásról szóló fejezet módosításait tárgyaltam a családi fejezetben.

A Btk. egyik legvizsázabban szabályozott materiája a «más vagyonának megrongálása». Az ingó vagyon megrongálása a legkisebb összegig a vétségek közé tartozik, az ingatlanok 5 frton alóli megrongálása csak kihágás. Az ingó megrongálásánál a büntetés maximuma 3 év, az ingatlannál ugyanannyi hónap. Az ingónál a pénzbüntetésnek mint mellékbüntetésnek végső — és a kir. Curia több határozata szerint: áthághatlan — minimuma 50 frt, az ingatlannál 50 kr. És a mi a processuális szempontot illeti: az ingónak bármily csekély értékre menő megrongálása a törvényszék, az ingatlané a járásbíró hatáskörébe tartozik. (A híres Neruda-féle ügyben a törvényszék hatásköre azon alapon állapított meg, hogy az 1000 frt értékű üvegtáblán kívül pár parfüm-üveg is eltört.)

A javaslat rendet hoz a fejezetbe. Az ingó és ingatlan megrongálását ugyanazon büntetés alá helyezi, az 5 frtos határvonalat az ingókra nézve is felállítja, a pénzbüntetés minimumát megszünteti és ezekkel egyszersmind a hatáskör kérdése is némi szabályozást nyer.

Következik egy új fejezet (XXXVI. a) a «határ- és földmérési jelek megrongálása és megsemmisítése» tárgyában. Ezen fejezet tartalma nem egyéb, mint az 1891. 41. tczikk 1—4. §-ának szóról-szóra való ismétlése.

Céltalan dolog annyiban, hogy nem érik el vele azt, miszerint a Btk.-be tartozó anyag mind együtt legyen. Mert számos egyéb törvényeinkben található ugyanily természetű határozmányok; s minthogy azokat nem vonja ide a javaslat és nem helyezi az illető fejezethez, ez az egy is bátran ott maradhatott volna, a hol most van.

Ha mégis jónak látta a kodifikátor ezen részleges összevitést, akkor az 1891. 41. tcz. 1—4. §-ait hatályból ki kellett volna helyeznie. A javaslat azonban éppen az ellenkezőt teszi. Kimondja ugyanis a vegyes és átmeneti intézkedések közt a 27. §-ban, hogy:

«az 1891. XLI. tcz. hatályát 1—4. §-ainak az 1878: V. tcz.-be való igtatása nem érinti.»

Ugyanazon egy dolog tehát kétszer lesz a törvénytárban azonosan szabályozva és az előbbi törvény kifejezetten érvényben tartatik. Mi célja és mi értelme van ennek?

A bíró a kettő közül melyikre fog hivatkozni? Mindkettőre? Valószínűleg egyik bíró az egyikre, másik a másikra. Azt tartom, bírósági ítéleteink rendelkező részei már is eléggé nehézkesek és rebusz-szerűek; kár volna ezen tulajdonságukat még mesterségesen fokozni.

De talán az 1891. 41. tcz. többi részei miatt szükséges a hatályban tartás?

A törvény többi §-ai így hangzanak:

«5. §. A büntettekről és vétségekről szóló büntető-törvénykönyv (1878. évi V. tcz.) első részének, továbbá az 1887. évi VIII. törvénycikknek határozatai a jelen törvénybe ütköző vétségek tekintetében is alkalmazandók.

6. §. A jelen törvényben meghatározott vétségek tárgyában a bűnvádi eljárás hivatalból indítandó meg.

Az 1. és 3. §-ban meghatározott vétségekre nézve az eljárás és ítélethozatal a kir. járásbíróságok, — a 2. §-ban körülírt vétségre nézve pedig a kir. törvényszékek hatáskörébe tartozik.

7. §. Ezen törvény kihirdetése napján lép hatályba, s csak az e nap után elkövetett cselekvényekre alkalmazható.

8. §. Ezen törvény végrehajtásával az igazságügy-miniszter bizatik meg.»

Az 5. §. fentartására nincs szükség, mert a kodexbe igtatással az általános határozmányok és az 1887. VIII. tcz. határozmányai eo ipso kihatnak az új §-okra. A 7. és 8. §-ok külön fentartása szintén nincs indokolva, mivel már túlhaladottak és az új törvény ugyanezt ki fogja mondani. Marad a 6. §. De ha ezt hatályban akarják tartani, akkor nem az egész törvényről, hanem a törvény 6. §-áról kell szólni mint hatályban tartottról. Egyébiránt ezen §. tartalma is áthelyezhető lett volna az új törvény rokon intézkedései közé és akkor az egész 1891. 41. tcz. kiléphetne hatályból.

Egyéni véleményem tehát ezen kérdésre nézve az, hogy a XXXVI. a. fejezet mind a négy §-a a novellából törlendő. Ha azonban — előttem eddig megfoghatatlan indokokból — az idehelyezés szükséges volna, átveendő a 6. §. tartalma is, és ezzel egyszersmind az egész 1891. 41. tcz. kihelyeztethetnék hatályból.

A javaslat a gyújtogatási fejezethez is illeszt egy pótfejezetet «a robbanó anyagokkal elkövetett büntettek és vétésegekről». A Btk. egyik legsürgősebben betöltendő hézagáról van itt szó. Törvényünk még azon határozmányt sem tartalmazza, mely a német és a francia Btk.-ben megvan, hogy a robbantó eszközökkel elkövetett pusztítások egyenlőknek tekintetnek a tűz által okozottakkal. Azóta az európai államok a közbejött rémes események folytán ennél messzebb mentek és a mi törvényünk hézaga még kirívóbbá lett.

A mi a javaslat által beillesztett új dynamit-fejezet részleges határozmányait illeti, azok kerülnek a tulzásokra, melyek különösen a legujabb francia törvényt jellemzik, de a melyeket a német dynamit-törvény sem tudott egészen elkerülni. Helyesen tette a novella-javaslat szerzője, hogy itt fővonásokban az osztrák Btk. javaslatához tartotta magát. Részemről a határozmányokhoz hozzájárulok. Azt tartom, ez a novella egyik legsikerültebb fejezete.

A 473. §-nál ismét a büntetési tételek közötti aránytalanságot egyenliti ki a javaslat. Egy bizonyos magyarázat szerint azon hivatalnok, a ki hivatala gyakorlatában valakit tetteleg bántalmaz, kevésbé súlyosan büntetetik, ha testi sértést okozott, mint hogy ha a bántalmazás nem képez testi sértést. Nem tartom ugyan azon okoskodást teljesen megfelelőnek, de még ha más magyarázat ki volna is zárva, időnkivülinek vélném a novella alkalmából az ily kiegyenlítésbe bocsátkozni. Ha ily kicsinyességekre hagyjuk magunkat vinni, hol állunk majd meg?

XVIII.

A kihágási büntető-törvénykönyvre vonatkozó első módosítvány e törvény 19. §-át illeti.

E §. szerint oly helyeken, hol javító-intézet létezik, 3 napnál hosszabb elzárásra ítélt egyének, a kik életkoruk

huszadik évét még nem haladták túl, büntetésüket javító-intézetben állják ki. A javaslat ezen kötelező rendelkezést facultativ rendelkezéssé változtatja át. S indokolja ezt azzal, hogy az ezen §. alapján rövidebb időre a javító-intézetbe utalt egyének megromtják a fegyelmet és egyáltalán rossz hatással vannak az ott rendszeres nevelés alatt álló többi fiatalok egyénekeire.

Igaza van a javaslat szerzőjének. De ezen olyképp is volna segíthető, hogy a rövidebb időre beutalt egyének lehetőleg külön tartatnának a többiektől.

Egyébiránt a kérdés nagyon alárendelt jelentőségű. Az egész országban egyetlen egy oly javító-intézet létezik, melynek székhelyén bíróság van, a kolozsvári. Ezen egy intézet kedvéért a büntető-törvényt módosítani s különösen mikor administratív uton is megtehetőek bizonyos intézkedések, nem tartom helyén levőnek.

Midőn e törvény készült, abból a helyes szempontból indultak ki, hogy lehetőleg minden törvényszék mellett lesz egy javító-intézet is. Azóta elmúlt 15 év, és 2 mondd két javító-intézetünk van, a harmadiknak pedig elkészültek a — tervei.

Ugyanezen §-ban kiterjeszti a novella-javaslat a büntetés feltételes elengedését tárgyzó vétségi szabványokatt (B. k. 42. a., b., c. §.) a kihágásokra is. A kiterjesztés a vétségi határozmányok természetes folyamánya. A részleteket illetőleg megjegyzéseim ugyanazok, melyeket a Btk. 42. a., b., c. §-oknál előadtam.

A Kbt. 22. §-a a pénzbüntetés átváltoztatásáról szól. Hogy e §. szabványai lényegileg azonosokká tétetnek a Btk. 53. §-ában foglalt átváltoztatási határozmányokkal, arról már szóltam az 53. §. tárgyalásánál. A mint azt elfogadtam, természetesen ezt is el kell fogadnom.

Az 59. §. módosítványa semmi egyéb, mint a Btk. 412. §-on véghezvitt módosítás folyamánya. Erről szólottam már fentebb.

Következik a bizonyítvány-hamisításokat tárgyzó 71. §
A bizonyítványok körüli hamisítások kérdését bővebben

tárgyaltam annak idején, midőn a Btk. hézagait állítottam össze. (L. id. m. 67. és köv. ll.) Kimutattam ott, hogy az egész bizonyítvány-hamisítási ügy szabályozatlan a magyar büntető-törvénykönyvekben. Az ellenkező véleményt tolmácsolta dr. *Illés Károly* és újabban *Vargha Ferencz*. Az előbbinek már annakidején válaszoltam s e helyütt csak az utóbbinak álláspontjával szemben kívánok pár megjegyzést tenni.

Az igen t. ügyész ur véleménye szerint felesleges az új intézkedés; mert ha alkalmazás, eltartás vagy segélynyerés czéljából szerez vagy készít valaki hamis bizonyítványt, akkor alkalmazható a Kbtk. 71. §-a, ha pedig életpályájának meg alapítása kedvéért teszi ezt, akkor nagyobb lévén a jogsérelem, a közokirathamisításról szóló 391., 392., 393. és 400. §-ok nyernek alkalmazást.

Ezen törvény-magyarázati álláspontot érvényesíti általán a gyakorlat terén a kir. ügyészség.

A kir. Curia azonban nem fogadja el, mivel a bizonyítványhamisításoknál hiányzik még a potenciális jogsérelem eleme is. Kimondotta ugyanis a kir. Curia egy sokszor idézett határozatában, hogy:

«a közokirathamisításról rendelkező két szakasz egyikének sem képezi tárgyát az államnak mint abstract lénynek azon joga, hogy az általa, illetőleg az ő hatóságánál s hatósági hitelénél fogva kiállított okiratokba vagy jegyzőkönyvbe ne igtattassék be olyasmi, a mi nem való, hanem csakis concret jogokat tart e szakaszokban szem előtt a törvény és csakis az ezekre hárulható sérelem, illetőleg a jogok vagy jogviszonyok lényegére vonatkozó, tehát ezek tekintetében sérelmes valószínűségnek közokirat vagy nyilvánkönyvbe bejegyzés általi hamis bizonyítását rendeli e szakaszok szerint bünteteni.»

A mig a kir. Curia ezen álláspontja megváltoztatva nincs, szó sem lehet róla, hogy a közokirathamisításról szóló bármely határozmány ide vonassék.

De tegyük, hogy sikerül a kir. ügyészségnek — felebbezések utján — a kir. Curian kieszközölni oly értelmezést, mely a jogsérelem fenforgását tényleg belé magyarázza ezen

cselekményekbe: még akkor sem lesz de lege lata megoldva a kérdés, mert ezen elvégre még sem valami nagyon súlyos cselekményekre, mint közokirathamisításokra, rendszerint fegyházbüntetést kellene szabni, és ez egész biztossággal oda vinné a bírakat, hogy tulszigor kikerülése végett inkább felmentést mondanának ki.

Hogy a törvényhozó ezeket a cselekményeket nem akarthatta a közokirathamisítás körébe vonni, azt éppen az mutatja legjobban, hogy a közokirathamisítás büntetését oly magasra szabta.

A megoldást csakis úgy találhatjuk meg, ha a cselekményt külön megnevezzük és számára megfelelő büntetést állapítunk.

Erre nézve azonban álláspontom eltér a javaslatétól.

A javaslat s Kbt. 71. §-ához illeszti az új szabványt és a bizonyítvány-hamisítási kérdések közül csak *egyét* old meg.

Részemről a Btk. keretébe vélem a szabványt átteendőnek; a büntetés vétségi büntetés volna; de oly körülírást vélek megállapítandónak, hogy nem csak az egyetemi és jogakadémiai jogi bizonyítványok ügye, de az egész kasuistika belé legyen vonható.

Kiszorulnak ugyanis a javaslat körülírásából az ügyvédi és bírói vizsgák, a telekkönyvi, jegyzői és számos egyéb ilyen vizsgák; kimaradtak tudományegyetemek nem-jogi bizonyítványaival vagy szigorlataival való visszaélések; továbbá a műegyetemi, a tanítóképezdei, a középiskolai, az elemi iskolai bizonyítványok és vizsgák; kimaradtak azon esetek, midőn az igazgató vagy a tanár, a vizsga kinevezett elnöke vagy tagja adja a hamis bizonyítványt, vagy közreműködik a vizsgának más helyett való letételénél; kimaradtak végül a képesítési jelleggel bírói szolgálati bizonyítványok, mint ügyvédi, közjegyzői, ipari és egyebek. Ha a jogvégzetteket büntetőjogi felelősség alá helyezük, nincs ok, a miért másokat a felelősség alól kibocsássunk.

Ugyanezen büntetőjogi kategóriába tartoznak különben a bizonyítványokon kívül — bár bizonyos tekintetben lényeges eltérést mutatnak — az utlevelek és a marhajárlatok

hamisításával elkövetett visszaélések, a mennyiben t. i. az utóbbiak nem használatnak fel csalás elkövetésére.

A formulásnak lehetőleg összefoglaltnak, de az egész ügkörre kiterjedőnek kellene lennie.

A mi a külföldi törvényhozásokat illeti, a német Btk. és az osztrák javaslat a közokirathamisításhoz a jogsérelem okozását nem követelik meg s a büntetést fogházban szabják ki; ily körülmények közt tehát a bizonyítványokkal üzött hamisításokat az okirathamisítás körébe vonhatják és vétségi büntetéssel büntethetik.

Az olasz Btk. pedig megkívánja ugyan az okirathamisításhoz a jogsérelem fenforgását — *publico o privato documento* — de éppen erre való tekintettel külön fejezetben részletesen és nagy kasuistikával szabályozza a bizonyítványhamisítási ügyet. (285—292. §.)

Felmerül még az a kérdés, hogy hova volnának a magyar törvényben helyezendők az új határozmányok. Szerintem, új fejezetként az orvosi és községi hamis bizonyítványok kiállításáról és használatáról szóló XXXIII. fejezet elé mint XXXII. *a.* fejezet, mivel a XXXIII. fejezet tartalma nem egyéb mint a beigtatandó új fejezettel rokon két esetben külön kiemelése.

A Kbt. 104. §-ában absolut büntetés foglaltatik, a mennyiben az illető kihágást «száz forint» pénzbüntetéssel mondja büntetendőnek. Minthogy a novella a másik kodexben a pénzbüntetés minimumait megszünteti, természetes, hogy itt is átváltoztatja a büntetési tételt «száz frtig terjedhető» pénzbüntetésre.

A 126. §-ról szóltam már a lopás fejezetének tárgyalásánál. Itt csak azt említem még meg, hogy a javaslat kihágássá teszi — helyesen — a sikkasztást és a jogtalan elsajátítást is, ugyanazon feltételek mellett mint a lopást.

A 127. §-ban az 5 frton alóli idegen ingó dolog meg rongálása a vétségi csoportból a hihágásiba van áttéve s ezzel helyreáll az arányosság az ingatlan és ingó dolog meg rongálása tekintetében.

A 129. §. orgazdasági kihágást construál a kibővített

126. §-ban foglalt cselekményekkel szemben. Ezen szabvány különösen annyiban indokolt, hogy az orgazdaság itt is lehet üzletszerű és ha a 126. §-ban foglalt cselekményekkel szemben nincs helye az orgazdasági büntetésnek, akkor ezen orgazdaság valóságos iparágga fejlődhetik.

XVIII.

Szólnom kell még az önbiráskodásról.

Egyik legnehezebb kérdése úgy a büntetőjognak, mint a magánjognak, hogy mily magatartást kövessen az államhatalom azon cselekményekkel szemben, melyek tényleg a más jogkörébe való behatolás jellegét tüntetik fel, de a melyek csak azért hajtatnak végre, mivel amaz meg ennek a jogkörét sértette meg jogellenesen. Mikor az első jogellenes támadás maga is aggressiv, akkor a jogos védelem kategóriája megadja a módot a támadás visszaszorítására. De midőn az első támadás inkább a passivitasban jelentkezik, pl. lejárt adósság megfizetésének elmulasztásában, kölcsön vett tárgy vissza nem adásában, becsületsértésért elégtétel megtagadásában, stb.: ily eseteknél a büntetőjogi jogos védelem felmondja a szolgálatot. Ha a cselekmény egyszersmind a magánjogi jogos védelem köréből is kiszorul, ismét áttérődik a büntetőjog terére, s itt felmerül a kérdés, hogy ezen sem a magánjogi, sem a büntető kodexbeli jogos védelem körébe nem vonható cselekményekkel mi történjék.

Látszólag többféle módozat kínálkozik:

1. Besorozhatók az illető bűncselekménybe, melyet különleg feltüntetnek, pl. lopásba, rablásba, zsarolásba, testi sértésbe, becsületsértésbe, stb. Ezen állásponton van a magyar Btk.

2. A Btk. általános részébe foglalható egy szabvány, mely szerint a tisztán önbiráskodási célzattal elkövetett büntetendő cselekvények számára redukált büntetési tételek állapittassanak meg, körülbelül olyformán, mint ezt a 85. §-ban foglalt, a fiatal koruak által elkövetett bűncselekményeknél találjuk.

3. A különös részben egyes cselekményeknél speciális szabványok állithatók fel arra nézve, ha az illető cselekmény

önbiráskodási célzattal követtetett el. Ez a képviselőház elé terjesztett törvényjavaslat rendszere.

4. Külön sui generis delictumként megállapítható az önbiráskodás bűncselekménye mint ilyen. Ezt követi az olasz Btk. a régebb olasz partikuláris kodexek nyomán. Ugyanezt karolta fel a Schedius-féle előadói javaslat is.

A mi az *első* módozatot illeti, gyakorlatunk megmutatta, hogy az hova visz: igazságtalan elítélésekre, túlszigoru büntetések kiszabására, majd a törvénynek a büntetések némi leszállítása végetti erőszakolt magyarázatára.

A mi önbiráskodási judikaturánk tüzetes feltüntetésével itt csak azért nem foglalkozom, mivel ezen munkát elvégezték már mások alaposan.¹

Csak az u. n. önbiráskodási lopást illetőleg kell egy megjegyzést tennem.

A kir. Curia szorosán ragaszkodik ahhoz az éppen nem vitátlan tételhez, hogy a Btk. a lopásnál a *lucri animus*t nem követeli meg, s ilykép az önbiráskodási cselekmények legtöbbjét a lopással azonosítja. Hangsúlyozta a kir. Curia egy igen tüzetes indokolásban, hogy az önbiráskodási célzat csak *motivum*, már pedig a *motivum*ot a bíróság mint tényálladáki elemet nem veheti figyelembe. Ide igtatom az érvelést, mivel ez volt tudományos kiindulási pontja a fogalom-zavarnak:²

«Az önbiráskodás «*motivuma*», indító oka igen számos cselekménynek, büntetendőnek épp úgy, mint megengedettnek; de éppen azért, mert csakis *motivum*, a mint *motivum* például a harag, a haszonvág, vagy vala-

¹ L. *dr. Illés Károly*: Az önbiráskodás. Külön lenyomat a *Jogt. Közlönyből*. — *Dr. Sánta Elemér*: a *Jogt. Közlöny* 1891. 6. számában hatvanöt különböző határozatot közöl. Ugyanez a *Döntvénytár* u. f. XXVIII. kötetének 315. és köv. ll. — *Dr. Tarnay Fános*: Az önbiráskodás. Magyar Igazságügy. 1891. 1. és 2. füzet. — *Dr. Bleuer Samu*: A jogtalan önszegély. Különlenyomat a *Jogtudományi Köz-lönyből*.

² L. *Döntvénytár* u. f. XVII: 50. sz. — V. ö. egyszersmind XIX. 42. szám.

mely más érzelem, vagy óhaj vagy ösztön, éppen azért nélkülözi azon egyik legfőbb kelléket, azon igazságot, melynél fogva az külön büntetendő cselekményé alakítható legyen. A kir. ítélő tábla figyelmét kikerülte, hogy azon személy, a kinek becsülete más által megsértetvén, a sértő párviadalra kihívja s a párvidalban megsebesíti, a helyett, hogy a Btk. 261. §-ának a bíróság által való alkalmazásával, a törvényes uton keresne magának elégtételt: azon személy — a kihívó — tulajdonképen, a dolog lényege szerint, önbíráskodást fogantatosít, magát tévén az ellene elkövetett sértés bírójává s maga szerezvén magának a bíróság mellőzésével elégtételt. Hasonló önbíráskodást gyakorol az is, a ki családjá nyugalmának bűnös megzavaróját megöli, vagy a ki törvényellenes és jogtalan megkárosítása fölötti dühében az által szerez boszuérzetének elégtételt, hogy megkárosítója házát felgyujtja, s azt ez által vagyontól megfosztja. Az önbíráskodás szempontjából ezen cselekmények és az a végett elkövetett lopás között, hogy a tettes a lopott dolog által magát fenálló követelésére nézve kielégíteni akarja, tulajdonképen semmi különbség nincs. A mint amazoknál az intellektuális elégtétel, esetleg a bosszuvágy kielégítése képezi a motivumot, úgy az önnön-kielégítés céljából elkövetett lopás esetében a valódi vagy képzelt vagyoni jogi igazságtalanság megszüntetése képezi a cselekmény rugóját, annak indokát. De éppen úgy, a mint a fenebbi esetekben nem szűnik meg a cselekmény párviadal vétsége, vagy gyilkosság, vagy szándékos emberölés büntette avagy gyujtogatás büntette lenni: éppen úgy nem szűnik meg a lopás vétségét vagy büntettét képezni azért, mert a dolog valamely fenálló követelés kielégítése céljából vétetett el. A kérdés az utóbbi esetben is egyedül az: fenforognak-e a Btk. 333. §-ában a lopás tényálladákaul megállapított ismérvek vagy nem. Ha ezek fenforognak, akkor lopást képez a cselekmény, akármely motivum szolgált rugóul annak elkövetésére. A motivum csakis a súlyosító és az enyhítő körülménynek beszámításánál képez nyomatékos

tényezőt; de a cselekmény miségét és minőségét nem szünteti meg és nem változtatja át.»

Ezen indokolás először is ignorálja, hogy a gyilkosság bűncselekménye mellett a párviadal éppen az, a mit a kir. Curia perhorreskál, t. i. egy önbíráskodási külön kategória, külön elnevezéssel, külön büntetési nemmel, a custodia honestával. A ki embert előre megfontolt szándékkal — a párviadal szabályainak megtartása mellett — megöl, az nem a gyilkosság büntettét, hanem a párviadal vétségét követi el. Ha tehát «az önbíráskodási motivum» a legsúlyosabb cselekményeknél, a gyilkosságoknál, ily messzemenő hatásokat képes gyakorolni, vajon nem indokolt-e, hogy a csekélyebb súlyuaknál, a vagyon ellen intézett cselekményeknél, ugyan ezen motivum, ha nem is oly messzemenő, de mégis bizonyos mérvű figyelembe vételt nyerne ugy a cselekmény elnevezése, mint a büntetési nem és a büntetés súlyossága tekintetében?

Egyébiránt ugyanazon kivétel, mely a gyilkossággal szemben meg van állapítva, áll a testi sértésekre nézve is, melyek párbaj útján követtetnek el. És némileg analog az eset az indokolás által másik például felhozott gyujtogatásnál is. Az igaz, hogy ez utóbbinál külön elnevezés és külön büntetési nem nincs, mivel az ily körülmények közt elkövetett gyujtogatás igen ritka; de ha valaki valóban «törvényellenes és jogtalan megkárosítása fölötti dühében az által szerez bosszuérzetének elégtételt, hogy megkárosítója házát felgyujtja», megtörténhetik, hogy a Btk. 76. §-a alapján még fel is mentik.

Ez a curiai indokolás bizonyítja tehát legjobban, hogy tarthatatlan a mai állapot; maga a curiai indokolás utalt éppen a tényre, hogy a különválasztás azon súlyos delictumoknál, hol a különválasztásnak gyakorlati jelentősége van, rég kiküzdötte magát s ezzel kellő világlatba helyezte, hogy most csak arról van szó, miszerint ezen elv kiterjesztessék a vagyon elleni bűncselekményekre.

A *második* módzat már némi concessiót tesz, s a büntetés mérve tekintetében megfelelőleg volna alakítható; de mégis hátrányos annyiban, hogy a cselekmény elnevezésében megmaradna az a bizonyos diffamáló elem. Az önbíráskodó nem *ilyennek* tekintetnék, hanem olyannak, mint a ki lopott,

rablott, zsarolt, stb. E mellett meg volna az a veszély is, hogy a bíró az új határozmány alapján oly eseteket is bevonna a büntethetőség körébe, melyek eddig büntetlenek.

A *harmadik* módozat a képviselőház előtt fekvő törvényjavaslat rendszere. Ezzel már tüzetesebben kell foglalkoznom.

A javaslat mindössze két delictumnál állít fel külön önbíráskodási tételt: a kényszerítésnél és a lopásnál.

A kényszerítésnél kimondja, hogy a büntetés egy év helyett 6 hónap, ha ezen vétség valamely valódi vagy vélt jogigény érvényesítése végett volt elkövetve.

A lopásnál pedig kimondja, hogy a ki oly valódi vagy vélt jogigényének érvényesítése végett, melylyel a hatóság-hoz kellene és lehetne fordulnia, ingó dolgot másnak birtokából vagy birlalatából annak beleegyezése nélkül önhatalmulag, de személy elleni erőszak vagy fenyegetés alkalmazása nélkül elvesz: vétséget követ el és 300 frtig terjedhető pénz-büntetéssel büntetendő, stb. E határozmány a jogtalan elsajátítás fejezetébe van illesztve, hol mint 368. a. §. szerepel.

A többi bűncselekményeknél a javaslat az önbíráskodást külön nem veszi figyelembe. Ezen bűncselekmények: a becsületsértés, némi vonatkozásban a testi sértés, a magánlak-sértés, a vagyronrongálás és egyéb rokon cselekmények.

A csalásnál és a zsarolásnál nem szükséges külön határozmány, mivel a csalásnál már a Btk. is csak «jogtalan» vagyoni haszonról szól, a zsarolásnál pedig a javaslat ugyanennek beigtatását tervezi. A sikkasztási jellegű önbíráskodást a bírósági gyakorlat figyelembe veszi, a mennyiben viszonykövetelés vagy elszámolási viszony fenforgása esetében rendszerint nem állapittatik meg a sikkasztás; a rablásos önbíráskodás pedig némi fedezést nyer a javasolt 176. a. §-ban.

Ezekben vázoltam a törvényjavaslat rendszerét.

Ellene szólnak a következő nyomós érvek.

A cselekmény nem önbíráskodás, hanem egyik helyen kényszerítés, másik helyen jogtalan elsajátítás. A cselekmény sajátlagosságának tehát nincs elég téve s a diffamáló elem itt is megmarad.

És a mellett az eseteknek csak egyik nemét karolja fel.

Ebből pedig az következik, hogy a kihagyott bűncselekményeknél az önbíráskodási jelleg nem is veendő figyelembe. Vagyis rosszabbá teszi a helyzetet, mint a milyen a mai. Mert ma a bíró, minthogy sehol sincs szó az önbíráskodásról, elvégre figyelembe vehetné, s Németországban ugyanilyen szerkezetű törvény mellett több tért is hódított az eszme mint nálunk. Meglehet, hogy idővel a magyar gyakorlat is önmagától módosulna. De ha most egyes bűncselekményeknél a törvény sanctionálja az önbíráskodást, ezzel a többi bűncselekményt illetőleg az elutasítást fejezi ki, legalább nincs kizárva, hogy a bíróságok ezt következtetik.

A részletes elrendezés tekintetében sem szerencsés a javaslat. Hogy az önbíráskodási kényszerítés maximális büntetése 6 hónap, a közönséges kényszerítésé pedig egy év, az alig tesz különbséget. A hol a büntetési maximum egy év, ott a gyakorlatban ritka az eset, hogy három hónapnál többítéltetnék meg; példa erre a lopás és a sikkasztás vétsége körül kifejtett bíráskodás. Körülbelül ugyanez áll a 6 hónapi maximumnál is. Ha tehát azt akarják, hogy a kettő közt lényeges különbség legyen a gyakorlatban, akkor a 6 hónap helyett 3 vagy 4 hónap volna mint maximum kitűzendő.

Ellenben a lopásnál meg kevés a 300 frtig terjedhető pénzbüntetés. Ilykép a nagyobb összegekre menő önbíráskodási lopásnál az illető egyén könnyen megriskirozhatja a dolgot, mert ha elvesz pár száz vagy tegyük pár ezer frtot és meg találják érte büntetni, legfőlebb mérsékelt összegű pénz lefizetése a büntetés. A pénzbüntetés maximuma tehát e cselekményekre nézve a 300 frtnál mindenesetre jóval magasabbra lesz szabandó.

A negatív elhatárolás, melyet a javaslat nyújt, szintén nem helyes. Azzal, hogy kiveszi azon eseteket, midőn «a vádlott bebizonyítja, hogy ő vagy felbujtója az elvesztett dolognak kezéhez való átadását joggal követelhetette», kimondja, hogy a többi rokon cselekmény büntetés alá kerül. Büntet tehát a javaslat minden esetre, ha az illető egyén másik dolgot vett el, milyen az u. n. önhatalmu zálogolás; holott ez nem minden esetben büntetendő. Bünteti továbbá, ha az eladó a hitelbe eladott és már át is adott tárgyat rögtön az átadás után visz-

szaveszi, mivel e pillanatban értesült, hogy adósa közel jövőben fizetéseképtelenné fog lenni. Ellenben nem büntet a javaslat, ha valaki a joggal követelt dolgot betörés, bemászás, vagy hamis vagy lopott kulcs segítségével veszi el. S ez esetben a javaslat értelmében nem is szükséges, hogy a hatósághoz forduljon, habár a hatósághoz fordulhatott volna. Itt pedig rendszerint büntetni kellene.

Szigoruan véve a legtöbb esetben azon dolog, melynek «átadását» valaki «követelheti», ő reá nézve nem lesz «idegen» dolog; tehát a cselekmény ezen határozmány nélkül sem büntetnének.

De mindezek eldöntése nem is a törvénybe való; a bíró dolga lévén az eset sajátyszerűségeit latolni. A törvény ne állítson fel nagyon is fix határvonalakat, mivel ez chablonszerű eldöntésekre, legtöbb esetben igazságtalanságokra visz. Rég letűnt az a korszak, midőn azt hitték, hogy a törvény oly pontosan megmondhatja tilalmait, hogy a bíró csak kikeresi a §-t és minden gondolkozás nélkül ráhúzza az esetre. Ma már tudva van, hogy a jog terén csak *jelzett* határok vannak s a szellemi munka és a felelősség java része a bírót terheli kikerülhetlenül.

Végül meg kell említenem, hogy épp úgy, mint az elvételnél kivesz a javaslat bizonyos eseteket, melyek nem büntetendők, a kényszerítést tárgyazó 176. a. §-nál ugyan ezt kellett volna tennie. Most a magánjog bizonyos esetekben nem csak elvételt, de erőszakot és erőszakos elvételt is is megenged. Így meg van engedve bizonyos esetekben, különösen ha hatósági segély nem vehető igénybe, a szökni készülő adóstól a neki hitelezett tárgyat erőszakkal elvenni, vagy a szökni készülő adóst letartóztatni vagy tőle erőszakkal fedezetet venni. Mindezt rendszerint nem büntetik, s a javaslat ezekre kiterjeszti a büntetendő cselekmény fogalmát.

A javaslat tehát az organikus betegségek egész sorozatában szenved.

Az önbiráskodási bűncselekmény constructiójának eddigi tárgyalt három módozata közül — a kifejtettekből kitűnőleg — egyik sem látszik elfogadhatónak.

Czélravezető csakis a *negyedik* módozat, ha t. i. sui generis delictummá alakítjuk a cselekményt.

Támogatja ezt először, hogy csak ilykép lehetséges a büntetést megfosztani azon diffamáló elemtől, mely itt nem a cselekménynek magának, hanem egy más bűncselekménybe való beolvasztatásának következménye.

S a sui generis delictum rendszere a szabványt sokkal inkább képes is minden ide vágó bűncselekményre kiterjedőleg formulázni; holott a kormányjavaslatban két helyen van szabály adva, és mégsem meríti ki az eseteket.

Egyéni véleményem szerint az önbíráskodás a következő szövegezést nyerné a törvényben:

«A ki, midőn hatósághoz kellene és lehetne fordulnia, önhatalmulag érvényesíti igényét: az önbíráskodás vétségét követi el, stb.

Azon cselekményeket, melyek a fenálló gyakorlat szerint a magánjog körét túl nem lépő önsegélyt képeznek, a jelen törvény nem érinti.»

Ezen szöveg sok tekintetben megegyez az olasz törvény és a Schedius-féle előadói javaslat szerkezetével. Ide igtatom azokat is, hogy a három szöveg egymás közti viszonya annál erősebben kitűnjék.

Olasz Btk. 235. §.:

«Chiunque, al solo fine di esercitare un preteso diritto, nei casi in cui potrebbe ricorrere all' Autorità si fa ragione da se medesimo, usando violenza sulle cose, è punito con la multa sino a lire cinquecento».

Schedius-féle előadói javaslat 369. a. §.:

«A ki meggyőződése szerint jogos igényének, midőn e végett a hatósághoz fordulnia kellene és lehetne, önhatalmulag szerez érvényt: az önbíráskodás vétségét követi el és háromszáz forintig terjedhető pénzbüntetéssel büntetendő.»

Az előadói szöveg és az én szövegem közt egyik érdeklő eltérés, hogy amaz «meggyőződése szerint jogos» igényről szól, az utóbbi pedig egyszerűen csak igényt említ. Feleslegesnek tartottam a bővebb körülírást, mivel a vélt igény, melyet a javaslat itt érteni akar, ide tartozik a nélkül, hogy

külön említették. (Ugyanez áll a képviselőház előtt fekvő javaslat által használt «valódi vagy vélt» igényről is). Valamint a jogos védelem esetében a vélt jogos védelem is mentesít a nélkül, hogy az külön a törvényben megemlítették, a vélt jogos igény érvényesítése is az önbíráskodás körébe tartozhatik.

Lényegesebben eltér azonban szövegem úgy az előadói javaslatától mint az olasz törvénytől a negatív elhatárolás tekintetében.

A Schedius-féle javaslat nem ismer negatív elhatárolást. Az olasz Btk. igenis tartalmaz megszorítást, midőn mondja, hogy a cselekménynek «tárgyakon elkövetett erőszakkal», «usando violenza sulle cose», kell végrehajtatnia. Ezzel azt jelzi, hogy ha az önbíráskodási cselekmény még nem is tárgyakon elkövetett erőszakkal hajtatott végre, egyáltalán nem tartozik a büntetőjogi sphaerába. Az ily megszorítás tehát felér egy negatív elhatárolással.

Mínthogy azonban ezen az olasz által használt kifejezés egy magyar törvényben használva, nagyon is sokféle magyarázatnak volna kitéve, azért indítványoztam annak-idején, hogy az olasz törvény ezen megszorító tételének elhagyásával, a magyar törvénybe egy kifejezett negatív elhatárolás vétessék fel.

A képviselőház elé terjesztett javaslat már tartalmaz ily negatív elhatárolást; de mint fentebb kimutattam, egyik oldalon nagyon is sokat karol fel, másikon keveset. Azt tartom, az én szövegem közelebb jár a helyes elhatároláshoz.

Leginkább attól kell ugyanis tartani, hogy a magánjog és a büntetőjog közti eddigi határvonalakon változtatás áll be oly irányban, hogy a büntetőjogi repressio területe kiterjesztetik a csupán magánjogi oltalom rovására. Mínthogy pedig mi nem akarunk a magánjogtól elhódítani semmit, nem tehetünk egyebet, mint hogy a civilistikus jogkör jelenlegi állapotának érintetlen fentartását fejezzük ki. Nem szabad bizonyos eset-csoportokat ide vagy oda tolnunk, mivel ez egyrészt határváltoztatást idézne elő, másrészt pedig, mint szintén kimutattam, igazságtalanságokra vezetne. Ha csak azt akarjuk, hogy a büntetőjog ne foglaljon területet, szoritkoznunk kell

annak kijelentésére, hogy a mi eddig nem volt büntetőjogi, ezentul sem az.¹

De vannak-e egyáltalán biztos határok? A doctrina és a törvényhozás szempontjából egész kétségtelenül vannak. A magánjog bizonyos önhatalmu cselekményeket megenged, mivel a meg nem engedés a legnagyobb igazságtalanságokra vezetne s megfosztaná a magánfelet attól, hogy ott, hol a hatóság neki nem képes segílyt nyujtani, ő maga-magán segítsen. Ha ily esetben az önsegélyt gyakorló egyén károkat okozott, bizonyos körülmények közt magánjogi uton kártérítésre szoritható, más esetekben még ezzel sem tartozik. A büntetőjogi repressio ezen esetektől idegen.

Elismerik ezt bizonyos mérvekben az osztrák polgári törvénykönyv 19., 344. és 1321. §-ai; elismerik a szász polgári törvénykönyv 178., 179. és 180., 184. és 185. §-ai, és nem különben elismeri a német polgári törvénykönyv javaslata is. Ennek szövege előbb szóról szóra ismétli a német Btk.-nek a jogos védelemről szóló §-át s ez után a magánjogi önsegély egész kis kodexét nyujtja. Ide igtatom a legujabb szöveget, mely előreláthatólag törvénynyé is fog válni.

«§. 191. Eine durch Nothwehr gebotene Handlung ist nicht widerrechtlich.

Nothwehr ist diejenige Vertheidigung, welche erforderlich ist, um einen gegenwärtigen rechtswidrigen Angriff von sich oder einem Anderen abzuwenden.

§. 192. Wer eine fremde Sache beschädigt oder zerstört, um eine durch sie drohende Gefahr von sich oder einem Anderen abzuwenden, handelt nicht widerrechtlich, wenn die Beschädigung oder Zerstörung zur Abwendung der Gefahr erforderlich ist und der Schaden nicht ausser Verhältniss zu der Gefahr steht. Hat der Handelnde die Gefahr verschuldet, so ist er zum Schadensersatz verpflichtet.

§. 193. Wer zum Zwecke der Selbsthülfe eine Sache

¹ Még az ellen sincs kifogásunk, hogy a magánjog egyik-másik önbíráskodási eset-csoportot elhódítsa a büntetőjogtól. Ezek számára itt-ott nagyon nehézkes a mi kriminalistikus fegyverzetünk.

wegnimmt, zerstört oder beschädigt, oder wer zu diesem Zwecke den Verpflichteten festnimmt oder den Widerstand desselben gegen eine Handlung, die er zu dulden verpflichtet ist, beseitigt, handelt nicht widerrechtlich, wenn obrigkeitliche Hülfe nicht rechtzeitig zu erlangen ist und ohne sofortiges Eingreifen Gefahr vorliegt, dass die Verwirklichung des Anspruchs vereitelt oder wesentlich erschwert werde.

§. 194. Die nach §. 193. zulässige Selbsthülfe darf nicht weiter gehen, als zur Abwendung der Gefahr nothwendig ist.

Im Falle der Wegnahme von Sachen ist, sofern nicht Zwangsvollstreckung erwirkt wird, der dingliche Arrest zu beantragen.

Im Falle der Festnahme des Verpflichteten ist derselbe, sofern er nicht wieder in Freiheit gesetzt wird, unverzüglich dem Amtsgericht, in dessen Bezirke die Festnahme erfolgt ist, vorzuführen: auch ist bei diesem Gerichte der persönliche Sicherheitsarrest zu beantragen.

Wird der Arrestantrag verzögert oder abgelehnt, so hat die Rückgabe der weggenommenen Sachen und die Freilassung des Festgenommenen unverzüglich zu erfolgen.

§. 195. Wer eine der im § 193 bezeichneten Handlungen in der irrigen Annahme vornimmt, dass die für den Ausschluss der Widerrechtlichkeit erforderlichen Voraussetzungen vorhanden seien, ist auch im Falle entschuldbaren Irrthums dem anderen Theile zum Schadenersatze verpflichtet. »

A mi a magyar jogállapotot illeti, az önségély körébe tartozik a törvényes zálogjog, mely a bérbeadót illeti (1881: LX. tcz. 72. §.), továbbá a váltótörvény 106. §-ának és a kereskedelmi törvény 309. §-ának zálog- és megtartási joga, és a 379., 380., 388., 411—413., 449. §-okban szabályozott törvényes zálog- és kielégítési jogok. Ide sorolható az erdő-törvény 104. §-a, a vadászati törvény 42. §., és a mezei rendőrségi törvény 16. és 22. §. Általános önségélyi szabványaink nincsenek.

A magyar magánjogi törvénykönyv javaslatai azonban foglalkoznak a kérdéssel. Az általános rész ezt tartalmazza:

«182. §. A jogok önhatalmu érvényesítése rendszerint tilos.

183. §. Mindenki élhet önhatalmu védelemmel személye vagy vagyona jogtalan megtámadása ellen s ily védelemben mást is segíthet.

184. §. Mindenki védheti személyét és vagyonát mások állatai ellen; elkergetés vagy szükség esetén megölés által is, a mennyiben a vagyonvédelem esetén külön jogositványt nem sért.»

A tervezet eredeti 185. §-a: «Valamely dolog elvétele a jogositott csak akkor élhet önhatalommal, avagy a kötelezettet kötelezettsége teljesítésére csak akkor kényszerítheti ily módon, ha azon veszélyben forog, hogy különben jogát nem érvényesítheti s a birói segély későn érkezik.

Ily esetben mást is szabad ily eljárásban segíteni.»

A szakértekezlet e §-t kihagyta s kimondja, hogy a különös részekben lesznek meghatározandók azon esetek, melyekben ily önhatalmu cselekményeknek helye lehet.»

Az *Apáthy*-féle kötelmi jogi javaslat «*Önhatalmu eljárás*» címü fejezetében ide vonatkozólag ezeket tartalmazza:

«789. §. A ki jogi igényét, a hatósági közbenjárás mellőzésével, az által érvényesíti, hogy adósának a dolgait elveszi, elpusztítja vagy megrongálja; vagy hogy adósát a köteles szolgáltatás teljesítésére kényszeríti, kártérítéssel tartozik; kivéve, ha a hatósági közbenjárást igénybe vennie nem lehetett, és az önhatalmu eljárás nélkül, jogi igényét nem érvényesíthette volna.

790. §. A ki valamely fekvőségnek önhatalmu megváltoztatása által másnak kárt okoz, az előbbeni állapotot helyreállítani, és az okozott kárt megtéríteni tartozik.

A megváltoztatás önhatalmunak tekintendő, ha valaki azt idegen fekvőségen, a tulajdonos felszólalása ellenére; vagy a saját fekvőségén, a veszélyezett fél jogszerű tiltakozása daczára, illetőleg annak értesítése nélkül, eszközölte.

791. §. Kártérítéssel nem tartozik az, a ki a saját fekvőségén csak azt távolítja el, a mit más önhatalmúlag ott felállított, vagy elhelyezett.»

E javaslat indokolásában pedig a kérdést illetőleg ezen kifejtés foglaltatik:

«A jogok természetéből következik, hogy az, a ki joga gyakorlásában más által gátoltatik, azt ellenfele akarata ellenére, ha kell, kényszer által is érvényesítheti és ekként a megzavart jogi állapotot helyrehozhatja. A jogilag helyesen berendezett államban azonban ilyen jogosultságot az egyes polgároknak adni vagy engedni nem lehet; ellenkezőleg a jogrend általános megvalósításának eszméje azt követeli, hogy az önségélyt rendszerint az állami segély pótolja. E végre rendelvek az állami közegek — hatóságok, — melyeknek hivatása, a részükre kijelölt hatáskörön belől, a jogaikban sértett állampolgároknak segítséget nyújtani. A ki akár a rajta történt sérelem orvoslása, akár valamely jog érvényesítése végett, az állami hatóságok mellőzésével, önségélyhez folyamodik, az állami jogrend ellen cselekszik és az eljárásból eredő kárért felelősséggel tartozik. *E részben kivételnek van helye*, ha a körülmények olyanok, hogy a hatósági közbenjárást igénybe venni nem lehetett és az önségély nélkül a jogi igény érvényesíthető nem volt. Ilyen esetben az önhatalmu eljárás kártérítési kötelezettséget nem állapít meg. Ugyanez áll a vétlen önvédelem állapotára is. A ki a vétlen önvédelem állapotában a támadónak személyét vagy vagyonát megkárosítja, ezért nem felelős; feltéve, hogy a vétlen önvédelem határait vétkesen át nem lépte.»

Civilistikus íróink az önségély kérdését teljesen elhanyagolták, s így a magánjogi az oldalról tekintve, homály látszik fedni a kérdést. Abból azonban, hogy a magánjogi irodalom nem foglalkozott a tárgygyal és a magánjogi bíróságok nem tettek elvi kijelentéseket, aligha fogja valaki következtetni, hogy az intézmény nálunk nem is létezik. A polgári bíróságok elé az ilyen kérdések igen ritkán is kerülnek, mivel leginkább csak kártérítés czimén indítható a

kereset; nálunk pedig a kártérítési jog olyannyira el van nyomva, hogy kétes esetekben meg se indítják a pert.

Utalva vagyunk tehát a bünygyi bíróságok felmentési gyakorlatára. Azon a réven ugyanis, hogy mit nem tartanak nálunk a bünygyi bíróságok büntetendő önbiráskodásnak, következtetés vonható arra, hogy mi a magánjogi önsegély. A bünygyi bíróságok ide vágó gyakorlatának kombinálása tekintetben igen becsesek az önbiráskodást tárgyzó s már említett irodalmi dolgozatok, nem különben a *Sánta*-féle gyűjtemény és *Dárday* döntvénytári utnutatójának összeállítása. Remélhető, hogy ha a törvényhozás a kérdésnek némi szabályozást ad, a gyakorlat mind tüzetesebben fogja a két jogterületet egymástól elhatárolni.

Ezzel egyszersmind megfeleltem azon ellenvetésekre, melyeket a kormányjavaslat indokolása, továbbá *dr. Illés Károly* és *dr. Bleuer Samu* urak a sui generis delictum megállapítása iránt felhoztak. A legfőbb ellenvetés az volt, hogy a büntető-igazságszolgáltatás kiterjesztenék uj területre. Ha az általam javasolt negativ elhatárolás elfogadtatik, a határok tekintetében a büntetőjog javára nem történik változtatás, és ezzel az «uj jogi lény» ellenzői talán meg lesznek nyugtatva.

Ha pedig valaki arra hivatkoznék, hogy egy nem-büntetőjogi intézménnyel szemben az elhatárolásnak nincs helye a Btk.-ben, utalok a Btk. 19. §-ára, hol a büntetőjog korlátai a mentelmi jogra vonatkozólag vannak kitüntetve. Utalok továbbá a sok közül a 427. §-ra, hol a gyujtogatást illetőleg mondatik ki a teljes büntetlenség, s ezzel egyszersmind az okozott kár megtérítésének kérdése a magánjogi per útjára tereltetik.

XIX.

A javaslat az országgyűlés tagjait és a közhivatalnokokat a hivatásuk gyakorlása közben és gyakorlása miatt ellenök elkövetett testi sértések és becsületsértések ellen fokozottabb védelemben részesíti, mint a Btk. teszi. Ezen kérdéssel a javaslat a 163., 168., 262., 262 a., 268 a., 302 §-okban foglalkozik.

A problema nem szorosán büntetőjogi természetű. Annyi

bizonyos, hogy a kivételes oltalom a Btk. nagyon fogyatékos oltalmához képest lényegesen fokoztatik. A javaslat a határozmányok szerkesztésénél leginkább a belga és az olasz törvényeket tartotta szem előtt.

XX.

A vegyes és átmeneti intézkedések fejezetéből kiemelem az első §-t, mely így szól:

«Az 1878: V. és 1879: XL. törvénycikkeknek azon szakaszai, a melyek helyett a jelen törvény új rendelkezéseket léptet életbe, hatályon kívül helyeztetnek».

A mely szakaszok *helyett* léptet a törvény új rendelkezéseket életbe, azok ezzel hatályon kívül helyezvék s ezt külön megmondani felesleges.

Törvénytervezet a Btk. és a Kbtk. módosításáról.

A következőkben — az eddigi kifejtések nyomán — szövegezve terjesztem elő módosítványaimat.

A feltételes szabad lábra helyezésre és a büntetés feltételes elengedésére vonatkozó rész megegyez a múlt évben közrebocsátott tervezetem szövegével. Ezen részek tüzetesebb indokolása található *Büntetési Rendszerünk Reformja* című munkám I. füzetének 85., és II. füzetének 34. és köv. lapjain.

A novella-javaslatról, illetőleg a Btk. szövegétől való eltérések *cursiv* írással vannak jelezve.

A zárjel [a §. után azt jelenti, hogy a kormányjavaslat egy §-a kihagyott. Ugyancsak a zárjel a szövegben azt jelenti, hogy a § egy része kihagyatott.

42. §.

Fogházra ítélt, de éltük huszadik évét túl nem haladott egyénekre nézve javításuk céljából, a bíróság az ítéletben elrendelheti: hogy hat hónapnál tovább nem terjedő büntetésüket, vagy ha az tovább terjedne, annak egy részét, — mely azonban hat hónapot túl nem haladhat, — magán-elzárásban állják ki.

A bíróság az ítéletben azt is kimondhatja, hogy az ily ifju egyének a kiszabott fogházbüntetés helyett javító intézetbe szállíttassanak, sőt azt, — ha az ítéletben ki nem mondatott, — de a javítás tekintetéből "célszerűnek mutatkoznak, a felügyelő bizottság ajánlatára az igazságügyminiszter elrendelheti.

Ha a bíróság a tartamot — az ifjúkorú egyén elzüllöttségére

való tekintetből — nem határozta meg, a javító-intézetbe szállított addig marad az intézetben, míg javulásának biztos jeleit nem adja.

Az elbocsátás tárgyában, a felügyelő bizottság meghallgatása után, az igazságügyi miniszter határoz.

Mindazonáltal a javító-intézetben tartás [] nem terjedhet túl a huszadik élet-éven.

[] [] []

Btk. 48. §.

A közvetítő intézetben letartóztatott egyéneket, ha jó viseletük és szorgalmuk által a javulás reményét megerősítették, saját kérelmükre a felügyelő-bizottság ajánlatára az igazságügyminiszter feltételes szabadságra bocsáthatja, ha büntetésük háromnegyed részét, az életfogytiglani fegyházra ítétek pedig legalább tizenöt évet kitöltöttek.

Feltételes szabadságra bocsáthatók, saját kérelmükre és a felügyelő-bizottság ajánlatára azon egyének is, kik három évnél rövidebb [*szabadságvesztés-büntetésre* ítéltettek, ha büntetésükből *két harmadrészt, legalább három hónapot, kiállottak* és a 44. §-ban meghatározott egyéb feltételek reájuk nézve megvannak.

Azok, kik közvetítő intézetben tér hídnya miatt nem helyezhetők el, büntetésük kétharmadának kiállása után — a 29. és 37. §-ok megszorításai mellett — hatósági közegek felügyelete alatti köz- vagy magánmunkára alkalmazhatók, vagy feltételesen szabadlábra bocsáthatók, ha szorgalmuk valamint jó viseletük által a javulásra alapos reményt nyújtottak.

51. a. §.

Különös méltánylást érdemlő esetekben ítéletileg kimondható a fogház vagy elzárás feltételes elengedése, ha a vádlott szabadságvesztés-büntetésre ítélve még nem volt és a fogház vagy elzárás, mely kiszabatik, nem haladja meg a három hónapot.

A mennyiben az elítélt az elsőfoku ítélet kimondásától számított három év alatt szabadságvesztés-büntetésre nem ítéltetik, a büntetés kiállottnak tekintendő.

Ellenkező esetben a kiszabott büntetés törvényszéki ügyekben az eljáró kir. törvényszék elnökének, járásbírószéki ügyekben a

járásbírónak, a közigazgatási közegek által tárgyalt ügyekben a rendőrség főnökének, illetőleg a főszolgabírónak intézkedése alapján végrehajthatik.

51. b. §.

A büntetés feltételes elengedése biztosítékhoz kötendő mindazon esetekben, midőn ez a vádlott vagyoni viszonyainál fogva lehetséges.

A biztosíték összegét és a biztosítás nyújtásának módját a bíróság határozza meg. Ha a bíróság által megállapított határidőig biztosíték nem adatott, a büntetés végrehajthatatik.

A büntetés végrehajtása esetében a biztosíték az államra száll és az 1887. évi VIII. tcz.-ben foglalt célokra fordítandó.

A büntetés feltételes elengedése a kártérítési kötelezettséget nem érinti.

53. §.

A pénzbüntetés minden egyénre nézve külön állapítandó meg.

A megállapításnál az elítéltnak vagyoni és kereseti viszonyaira is figyelemmel kell lenni.

Az ítéletben meghatározandó egyszersmind a szabadságvesztés-büntetés tartama is, mely a pénzbüntetés helyett, ennek behajthatlansága esetében alkalmazható. Ezen meghatározásnál egy forinttól tiz forintig terjedő összeg helyett egy nap számítható.

A pénzbüntetést helyettesítő szabadságvesztés-büntetés tartama azonban, ha az főbünteteskép van megállapítva: hat hónapot, ha pedig mellékbünteteskép van kiszabva, három hónapot meg nem haladhat s az első esetben fogházra, a másodikban pedig azon nemű szabadságvesztés-büntetésre változtatandó, melyre a bűnös a pénzbüntetésen felül van ítélve.

Életfogytig, vagy tizenöt évig tartó fegyházi vagy hasonló tartamu államfogházi büntetés esetében a pénzbüntetést szabadságvesztés-büntetésre nem lehet átváltoztatni.

A bíróság vagy a kir. ügyészség, az elítéltnak vagyoni és kereseti viszonyait figyelembe véve, a pénzbüntetésnek részletekben való törlesztését is engedélyezheti.

Az elítélt hagyatékából a pénzbüntetés csak akkor hajtható be, ha az ítélet még annak életében jogerejűvé vált.

53. a. §.

Különös méltánylást érdemlő esetekben a pénzbüntetés feltételesen elengedhető. A feltételek ugyanazok mint a szabadságvesztés-büntetésnél. (51. a. és b. §.)

85. a. §.

A ki akkor, midőn a büntettet vagy vétséget elkövette, életkorának 16-ik évét már túlhaladta, de 18-ik évét be nem töltötte, a következő szabályok szerint büntetendő:

1. halállal vagy életfogytig tartó fegyházzal büntetendő bűntett miatt: két évtől tiz évig terjedhető börtönnel;

2. öt évtől tizenöt évig tartó fegyházzal vagy államfogházzal büntetendő bűntett miatt: öt évig terjedhető börtönnel, illetőleg hasonló tartamu államfogházzal;

3. más bűntett miatt: három évig terjedhető fogházzal;

4. vétség miatt: kihágási büntetéssel. (Kbtk. 32. §.)

Hivatalvesztés és politikai jogok gyakorlásának felfüggesztése nem állapítható meg.

94. §.

A vizsgálati fogság a szabadságvesztés- vagy pénzbüntetésbe beszámítandó s az ítéletben mindenkor kiteendő: hogy ez által a büntetésből mennyi vétetett kitöltöttek. Ennek meghatározásánál azonban a szabadságvesztés-büntetések esetében, a vizsgálati fogság a büntetésnek legfőlebb egyenlő tartamu idejét pótolhatja.

113. §.

Ez indítványozásra jogosítva van: a sértett fél, ha életkorának tizenhatodik évét már betöltötte; ellenkező esetben annak törvényes képviselője. []

Tizenhatodik évüket betöltött kiskorúak helyett, függetlenül ezeknek saját indítványozási jogától, törvényes képviselőjük is előterjesztheti az indítványt. *Ha azonban a kiskorú sértett fél tiltakozik az üldözés ellen, bűnvádi eljárás nem indítható.*

Elmebetegség, gyenge elméjűség vagy siketnémaság miatt gondnokság alatt levők helyett az indítványozás joga a gondnokot illeti.

Azoknak indítványozási joga, a kik részére pazarlás,

távollét, vagy szabadságvesztés-büntetés szenvedése miatt neveztek ki gondnokot, — nincs korlátozva, de helyettök az indítványt gondnokuk is előterjesztheti.

Ha azonban a sértett fél ellen ennek törvényes képviselője vagy gondnoka követte el a büntettet vagy vétséget: a bűnvádi eljárás hivatalból indítandó meg.

Ha a sértett fél, a nélkül, hogy indítványát előterjesztette vagy annak előterjesztéséről lemondott volna, a 112. §.-ban megállapított határidő lejártá előtt meghal: az indítványt a határidőnek fenmaradt tartama alatt a sértett félnek fel- és lemenő ágbeli rokona, testvére, házastársa, és vagyon ellen irányzott büntett vagy vétség tárgyában örököse is előterjesztheti. *Nincs azonban helye a bűnvádi eljárásnak, ha a sértett fél az üldözést bebizonyíthatólag nem akarta.*

116. §.

A magánfél, a mennyiben a törvény kivételt nem tesz, az *elsőfoku* ítélet kihirdetése előtt indítványát vissza is vonhatja. A 115. §. esetében mindazonáltal az indítványnak a közreműködők egyikére nézve történt visszavonása az eljárás megszüntetését eredményezi a többiek ellen is.

Az ítélet kihirdetése után a visszavonás hatálytalan.

A kir. törvényszékek hatáskörébe tartozó bűnügyeknél az indítvány, a mennyiben a törvény kivételt nem tesz, az előterjesztéstől számított 15 nap alatt, legkésőbb az első foku ítélet kihirdetése előtt vonható vissza.

163. §.

A csoportosulás, melynek célja valamely hatóságot erőszak vagy veszélyes fenyegetés által hivatása gyakorlatában megakadályozni, vagy valaminek elhatározására, valamely intézkedésre, valaminek elhagyására kényszeríteni: a hatóság elleni erőszak büntettét képezi és öt évig terjedhető börtönnel büntetendő.

Ha pedig az erőszakot vagy veszélyes fenyegetést a fennebb meghatározott célból csupán egy személy követi el: három évig terjedhető börtönnel büntetendő.

Ugyanazon büntetés a megjelölt megkülönböztetés szerint

alkalmazandó, ha az erőszak vagy veszélyes fenyegetés a fennebb megállapított célból az országgyűlésnek, vagy a közös ügyek tárgyalására kiküldött bizottságoknak valamely tagja ellen követtetik el, vagy ha ezek hivatásuk gyakorlása közben tetteleg bántalmaztatnak.

165. §.

A hatóság elleni erőszak vétségét követi el és három évig terjedhető fogházzal büntetendő az: a ki valamely hatóságnak küldöttségét, választmányát, bizottságát, hivatalnokát vagy más közegét, vagy a küldöttség, választmány, bizottság valamely tagját vagy közegét a törvény vagy a hatóság meghagyásának végrehajtásában erőszakkal vagy veszélyes fenyegetéssel akadályozza, vagy valamely intézkedésre kényszeríti, vagy pedig hivatalos eljárása közben tetteleg bántalmazza.

Ugyanezen büntetést kell alkalmazni, ha a cselekmény a fennebb megjelölt testületek vagy személyek védelmére rendelt vagy megjelent személyek ellen követtetik el.

168. §.

Ha a 163. §-ban meghatározott cselekményt fegyveres csoport, a 165. §-ban meghatározottat pedig többen követték el, a mennyiben súlyosabb büntetés alá eső cselekmény nem forog fenn, a felbujtók és vezetők öt évig terjedhető fegyházzal, a többiek öt évig terjedhető börtönnel büntetendők.

Ot évig terjedhető börtönnel büntetendő az is, a ki a 163. vagy 165. §-ban meghatározott cselekményt — habár egyedül de fegyveresen követte el.

169. §.

A jelen fejezetben meghatározott büntett és vétség miatt a szabadságvesztés-büntetésen felül a hivatalvesztés is alkalmazandó.

176. a. §.

A ki valakit erőszakkal vagy büntett vagy vétség elkövetésének fenyegetésével valaminek cselekvésére, eltérésére vagy elhagyására jogellenesen kényszerít, — a mennyiben

ez súlyosabb büntetés alá eső cselekményt nem képez, — vétséget követ el és egy évig terjedhető fogházzal büntetendő.

[]

A kísérlet [] büntetendő.

VII. a. FEJEZET. Önbíráskodás.

177. a. §.

A ki, midőn hatósághoz kellene vagy lehetne fordulnia, önhatalmulag érvényesíti igényét: az önbíráskodás vétségét követi el és ezer forintig terjedhető pénzbüntetéssel büntetendő.

Az eljárás csak a sértett fél indítványára indítható meg.

Azon cselekményeket, melyek a fenálló gyakorlat szerint a magánjog körét túl nem lépő önsegélyt képeznek, a jelen törvény nem érinti.

213. §.

A tanu, a ki bűnvádi ügyben a bíróság előtt, az ügynek valamely lényeges körülményére nézve hamis vallomást tesz: a hamis tanuzás vétségét követi el és két évig terjedhető fogházzal büntetendő.

A fennebb megjelölt módon tett hamis vallomás a hamis tanuzás büntettét képezi és öt évig terjedhető fegyházzal büntetendő, ha a tunu azt esküvel erősítette meg.

Ha az eskü alatti hamis tanuzás a vádlott terhére követtetett el és az halálra ítéltetett: a hamisan tanuskodó tiz évtől tizenöt évig terjedhető fegyházzal büntetendő, ha pedig a vádlott öt évnél tovább terjedő szabadságvesztés-büntetésre ítéltetett: a hamisan tanuskodó öt évtől tiz évig terjedhető fegyházzal büntetendő.

220.

A ki közhivatalnok vagy ügyéd elleni fegyelmi ügyben hamis tanuvallomást tesz: három hónapig terjedhető fogházzal, ha pedig azt esküvel megerősíti, egy évig terjedhető börtönnel büntetendő.

Ha azonban az eskü alatti hamis tanuzás a fegyelmileg vádlottnak terhére követtetett el és az hivatalától vagy állásától elmozdított: az eskü alatti hamis tanuzás büntetése három évig terjedhető börtön lesz.

Az ezen szakaszban foglalt intézkedések a katonai becsületbiróság előtti ügyekben a polgári személyek által elkövetett hamis tanuzás esetében is alkalmazandók.

[

236. §.

Azon férfi, a ki életkorának tizennegyedik évét be nem töltött tisztességes leánynyal nemileg közösül: a megfertőztetés büntetét követi el, és öt évig terjedhető fegyházzal büntetendő.

Ha pedig az életkorának tizennegyedik évét már túlhaladott, de annak tizenhatodik évét még be nem töltött tisztességes leányt elcsábította arra, hogy vele nemileg közösüljön: a megfertőztetés vétségét követi el és egy évig terjedhető fegyházzal büntetendő.¹

[]

247. a. §.

A kerítés vétségét követi el és egy évig terjedhető fegyházzal és ezer forintig terjedhető pénzbüntetéssel büntetendő az: a ki tisztességes nőszemélyt mással való házasságon kívüli nemi közösülésre vagy fajtalanságra reá bir, vagy ily nőszemélyt bordélyház vagy hasonló erkölcstelen üzlet részére megszerez, — a mennyiben a [] kerítéssel üzletszerűen foglalkozik.

A kerítés *három* évig terjedhető börtönnel és két ezer frtig terjedhető pénzbüntetéssel büntetendő, ha ravasz fondorlat segítségével követtetik el, vagy ha tisztességes *nő* bordélyházban vagy hasonló erkölcstelen üzletben való elhelyezés végett külföldre *szállíttatik*.

A kerítés vétségének kísérlete büntetendő.

250. §.

Az ezen fejezet előbbi szakaszaiban megjelölt cselekmények, a mennyiben büntettet képeznek, hivatalvesztéssel is büntetendők.

A 247. a. §-ban meghatározott büntett és vétség eseté-

¹ Ezen második bekezdés a Btk. 1873-iki első javaslatából van kivéve. A második kormányjavaslatból a határozmány — ismeretlen okoknál fogva — kimaradt.

ben mellékbüntetésül hivatalvesztés és a politikai jogok gyakorlásának felfüggesztése is kimondandó.

[]

260. §.

Rágalmazást követ el és egy évig terjedhető fogházzal büntetendő, a ki más valamely hatóság előtt büntetendő cselekmény elkövetésével kellő alap nélkül vádol, ha vádja valótlannak bizonyul és a hamis vád büntette vagy vétsége fen nem forog. (277. §.)

261. §.

A ki más ellen meggyalázó kifejezést használ, vagy meggyalázó cselekményt követ el, — a mennyiben a 258. §. esete fen nem forog: a becsületsértés vétségét követi el és ezer forintig terjedhető pénzbüntetéssel, *vagy nyolcz napig terjedhető fogházzal* — ha pedig a meggyalázó kifejezést a 259. §-ban megjelölt módon tette közzé vagy terjesztette, [] három hónapig terjedhető fogházzal és ötszáz forintig terjedhető pénzbüntetéssel büntetendő.

Ha a cselekmény testi sértést képez: az arról rendelkező törvény lesz alkalmazandó.

262. §.

A törvény által alkotott testületek, hatóságok, vagy azok küldöttségei ellen, habár nem nyomtatvány által elkövetett nyilvános rágalmazás, vagy becsületsértés egy és fél évig terjedhető fogházzal és kétezer forintig terjedhető pénzbüntetéssel büntetendő.

262. a. §.

A 262. §-ban megnevezett testületek, hatóságok és küldöttségek tagjai, valamint általában közhivatalnok ellen hivatásuk gyakorlása közben, vagy gyakorlása miatt elkövetett becsületsértés hat hónapig terjedhető fogházzal és ötszáz frtig terjedhető pénzbüntetéssel, ha pedig a hivatás gyakorlása miatt elkövetett becsületsértés testi bántalmazással is járt, vagy ebben állott: egy évig terjedhető fogházzal és ezer forintig terjedhető pénzbüntetéssel büntetendő.

A nevezett személyek ellen hivatásuk gyakorlása közben vagy gyakorlása miatt elkövetett rágalmazás egy évig

terjedhető fogházzal és ezer forintig terjedhető pénzbüntetéssel büntetendő.

Ha a jelen §-ban meghatározott vétségek elkövetője a meggyalázó kifejezést vagy rágalmazó állítást, nyomtatvány vagy nyilvánosan kiállított képes ábrázolat által tette közzé vagy terjesztette: a becsületsértés büntetése egy évig terjedhető fogház és ezer forintig terjedhető pénzbüntetés, a rágalmazás büntetése pedig egy és fél évig terjedhető fogház és ezerötyszáz forintig terjedhető pénzbüntetés lesz.

268. a. §.

Ha a törvény által alkotott testületnek, hatóságnak, ezek küldöttségének tagja ellen elkövetett becsületsértés vagy rágalmazás miatt csak a sértett fél indítványára van helye a bünvádi eljárásnak, ezen indítvány előterjesztésére a közvetlenül sértett félén kívül joga van a testületnek vagy hatóságnak is, melynek az tagja, közhivatalnok ellen elkövetett becsületsértés vagy rágalmazás esetében pedig a sértett fél hivatalbeli főnökének is.

273. §.

Holtak ellen elkövetett rágalmazás és becsületsértés is a jelen fejezet szabályai szerint büntetendő.

A bünvádi eljárás megindítása azonban csak a megholtanak gyermekei, szülői-, testvérei vagy házastársa által indítványozható.

291. §.

Ha azonban a halál az azt okozónak hivatásában, vagy foglalkozásában való járatlanságából, hanyagságából vagy azok szabályainak megszegéséből származott, három évig terjedhető fogházzal és kétezer forintig terjedhető pénzbüntetéssel büntetendő.

A jelen szakasz eseteiben a bíróság a bűnösnek talált személyt azon hivatás vagy foglalkozás gyakorlatától belátása szerint végképen, vagy határozott időtartamra eltilthatja és a gyakorlat ismételi megengedését újabb vizsgától vagy kellő képzettség megszerzését igazoló más bizonyítéktól teheti függővé.

302. §.

A súlyos testi sértés büntette három évig terjedhető börtönnel, a súlyos testi sértés vétsége egy évig terjedhető fogházzal és ötszáz forintig terjedhető pénzbüntetéssel, a könnyű testi sértés vétsége pedig: hat hónapig terjedhető fogházzal és kétszáz forintig terjedhető pénzbüntetéssel büntetendő.

A felmenő ágbeli rokonon elkövetett súlyos testi sértés büntette öt évig terjedhető börtönnel, — a súlyos testi sértés vétsége: három [] — a könnyű testi sértés két évig terjedhető fogházzal [] büntetendő.

A súlyos testi sértés büntette öt évig terjedhető börtönnel, a súlyos testi sértés vétsége két évig terjedhető fogházzal és ötszáz forintig terjedhető pénzbüntetéssel, a könnyű testi sértés vétsége pedig egy évig terjedhető fogházzal és kétszáz forintig terjedhető pénzbüntetéssel büntetendő: ha a törvény által alkotott testületnek, hatóságnak, ezek küldöttségének tagja, vagy általában közhivatalnok ellen, hivatásuk gyakorlása közben, vagy gyakorlása miatt volt elkövetve.

[]

314. §.

A ki a közfogyasztás tárgyát képező s elárúsításra vagy szétosztásra rendelt élelmi cikkek közzé az egészségre ártalmas anyagot kever vagy kevertet; ugyszintén az, a ki az ekként meghamisított vagy életveszélyes élelmi cikkeket elárúsítás vagy szétosztás céljából boltjában vagy más áruhelyén vagy raktárában tartja: közegészség elleni vétséget követ el és egy évig terjedhető fogházzal, ezen felül ezer forintig terjedhető pénzbüntetéssel büntetendő.

[]

336. §.

Büntettet képez a lopás, ha a lopott dolog öt forint értéket felülhalad és ha

1. valamely az állam által elismert vallás szertartásaira rendelt helyiségben, a vallás szertatásaihoz tartozó, vagy kegyes vagy jótékony célra szánt tárgy;

2. temetőben a holtak emlékére rendelt vagy holttesten levő tárgy lopatik el;

3. épületben, bekerített helyen vagy hajón követtetik el, hová a tolvaj betörés vagy bemászás által jutott, vagy ha a lopás céljából a zár vagy a megőrzésre szolgáló egyéb készület feltörtetett ;

4. a felnyitásra hamis vagy lopott kulcs használtak ;

5. csata, tüzvész, vizáradás vagy más közveszély színhelyén vagy közelében követtetik el ;

6. elkövetésénél rabló- vagy tolvajszövetségnek két vagy több tagja működött közre ;

[]

7. a lopás közhivatalnok közhivatalnoki jellegének felhasználásával követi el ;

8. a tolvaj, vagy ha többen volnának, ezek egyike a a lopás elkövetése végett közhivatalnoki jelleget vagy hatósági megbízást szinlel.[†]

337. §.

Büntettet képez a lopás, ha a lopott dolog öt forint értéket felülhalad és ha a tolvaj a lopás elkövetésekor fegyverrel volt ellátva, habár azt se nem használta, se nem mutatta.

Ugyanazon büntetés éri azon tetteseket és részeseket is, a kik ezen körülményről a cselekmény megkezdése előtt tudomással birtak.

Nem alkalmazandó a jelen §., ha a fegyver csak véletlenül, vagy a lopással egybe nem függő célból volt a tolvajnál.

338. §.

Tekintet nélkül az ellopott dolog értékére, büntettet képez a lopás, ha azt olyan egyén követte el, a ki rablás, zsarolás, lopás, sikkasztás vagy orgazdaság büntette vagy vétsége miatt már két ízben meg volt büntetve.

[†] Ezen §. megegyez a Btk 336. §-ának szövegével. Módosítás csak az, hogy az öt forint értéket meg nem haladó lopások a minősített lopások közül kizáratnak, minthogy egyrészt ezekre nézve az egyszerű lopásokra megállapított és egy évig terjedhető fogház teljesen elég tért nyújt a bírónak, hogy az eshetőleges minősítési elemet figyelembe vegye, másrészt pedig mivel ezen apró lopásoknak a törvényszéktől a járásbíróshoz való áttétele általánosan érzett szükség. Másik módosítás az, hogy a családi és a cselédi lopás, a novella-javaslatlaltal megegyezőleg, a minősített lopások közül kihagyatott.

Nem alkalmazandó ezen szabály, ha az utolsó lopás elkövetését megelőző büntetés kiállása óta *öt év* már eltelt.

*Tíz évvel az utolsó lopás elkövetése előtti bűncselekmények a visszaesés megállapítása tekintetében figyelmen kívül maradnak.*¹

340. §.

A lopás büntette öt évig terjedhető börtönnel büntetendő,

A 336. §. 3., 4., 5. és 6. pontjában [] meghatározott esetekben, valamint a 338. §. esetében a lopás öt évig terjedhető fegyházzal büntetendő, ha a lopott tárgy értéke 50 frtot meghaladja.

Tíz évig terjedhető fegyházzal büntetetik a lopás, ha a dolgok értéke, melyeket a tolvaj egy vagy több alkalommal ellopott, ellopni kísérelt, vagy a melyeknek ellopásában részes volt, — együttvéve kétezer forintot meghalad és a cselekmény, illetőleg a cselekményeknek mindegyike, a lopott dolgok értékére való tekintet nélkül is büntettet képez.

Tíz évig terjedhető fegyházzal büntetetik továbbá a lopás a 338. §. esetében, ha az előző büntetések rablás zsarolás, lopás, sikkasztás vagy orgazdaság büntetetei miatt szabattak ki és a tettes újabb cselekménye, a visszaesésen kívül még más körülménynél fogva is, a lopás büntettét állapítja meg.

[]

343. a. §.

*Ha a lopott dolog két forint értéket nem halad fölül, — a 338. §. eseteinek kivételével — a bűnvádi eljárásnak csak a sértett fél indítványára van helye.*²

¹ Tarthatatlan állapot, hogy — mint a Btk. teszi — a 20—30 évvel ez előtti lopások is figyelembe vétessenek, mint a visszaesést megállapítók. Hogy a számba jövő három lopásnak tíz év alatt kellett elkövetetnie, talán ma már nem fog túlaradozó humanizmusnak mondatni, mint mondatott akkor, midőn ezen eszmével először léptem fel.

² Már az enquete és a novellajavaslat is indítványivá tették a minősített lopásokat, a mennyiben a lopott dolog élelmi vagy élvezeti cikk és az érték két forintot nem halad meg. Én egy lépéssel továbbérek mehetni. Nem szorítom bizonyos tárgyakra. A közérdeket ezek a lopások nem érintik oly mérvben, hogy a sértett fél akarata ellen volnának üldözendők, s ha a szolgálati viszonyban elkövetett nagy lopások és milliomos sikkasztások indítványiak, ezek az igazán apró lopások és sikkasztások is bátran azokká tétethetnek.

348. §.

A rablás [] *tíz évig*, a 346. §. esetében pedig öt évig terjedhető fegyházzal büntetetik.

Ha az elrablott dolog öt forint értéket nem halad felül, a büntetés három hónaptól három évig terjedhető fogház.¹

349. §.

[] *Tizenöt évig* terjedhető fegyházzal büntetetik a rablás, ha

1. a tettes rablás vagy zsarolás miatt már meg volt büntetve és e miatti utolsó büntetésének kiállása óta tíz év még el nem telt;

2. a rablással a szándékos emberölés kísérlete, vagy súlyos testi sértés is követtetett el.

Ha pedig szándékos emberölés is követtetett el: a büntetés életfogytig tartó fegyház leend.²

¹ A Btk. 348. §-ától csak abban különbözik, hogy az öt évi minimum — a 232., 281. és 306. § ok büntetési tételeivel megegyezőleg — magas voltánál fogva elhagyatott.

Az új bekezdés pedig a legkisebb rablások számára a rablás vétségét kíséri megállapítani. A törvényszékek nevetségesen kicsiny rablásokra — élelmi szerek vagy néhány krajczárnak elrablására — kénytelenek jelenleg kimondani a büntetési büntetéseket, s meg vagyok győződve, hogy bíránk valóságos könnyebbülést éreznének, ha módjukban lenne ezen cselekményekre a *megfelelő* vétségi büntetést kiszabniok. Hogy éppen az öt forintos határvonallal eltaláltam-e a helyeset, az másodrendű kérdés. Az összeg leszállítható vagy emelhető; csak azt akartam kifejezni, hogy a bagatell-rablásokra külön büntetési tétel szükséges. Hogy a gyakorlatban a vergődések mily kinosak, erre többször utaltam. L. többek közt a *Dtár* u. f. XXXII. 84. sz. esetet, mely szintén mutatja a nehézségeket. Ugyanerről I. Vargha Ferencz *fogt. Közl.* 1892. évi 22. szám V. ö. egyszersmind ugyanazon írónak az erőszakról és a fenyegetésről irt dolgozatát. (Külön lenyomat a *Magyar Igazságügy-ből.*)

² Itt is csak a tíz éves büntetési minimumot hagytam el. Az 1. pontba ugyanis egészen csekély dolgok is tartoznak és ezek megkövetelik a leszállíthatást. A «rendszer» bálványozói azt fogják felhozni, hogy ily büntetési tétel a codexben nincs, hogy ily nagy spatiumokat a codex nem ismer. A codex-javaslat azonban oly spatiumokat sem ismert, milyeneket most a 236., 281. és 306. §-okban találunk; s a képviselőház jogügyi bizottsága annak idején mégis megállapította e büntetési tételeket, s habár a rendszeresség

350. §.

A ki azon célból, hogy magának vagy másnak jogtalan vagyoni hasznot szerezzen, valakit erőszakkal vagy fenyegetéssel valaminek cselekvésére, eltérésére vagy elhagyására kényszerít: a mennyiben cselekménye súlyosabb büntetendő cselekményt nem képez, a zsarolás vétségét követi el és három évig terjedhető fogházzal büntetendő.

356. §.

A sikkasztás, ha az elsikkasztott vagyon értéke nem tesz többet száz forintnál: vétséget, azonfelül pedig büntettet képez.

A 335. §. a sikkasztásra is értelemszerű alkalmazást nyer.

358. §.

A sikkasztás vétsége egy évig terjedhető fogházzal, a sikkasztás büntette pedig öt évig terjedhető börtönnel büntetendő.

A szabadságvesztés-büntetésen felül egyszersmind a hivatalvesztés és a politikai jogok gyakorlatának felfüggesztése is megállapítandó.

A 342., 343. és 343. a. §-ok határozatai a sikkasztás esetében is alkalmazandók.¹

[] []

379. §.

A ki azon célból, hogy magának vagy másnak jogtalan vagyoni hasznot szerezzen, valakit ravasz fondorlattal tévedésbe ejt vagy tévedésben tart és ez által *akár annak, akár másnak* vagyoni kárt okoz: csalást követ el.

380. §.

Ha a csalás által okozott kár ötven forintot túl nem halad: a cselekmény vétségét, ellenkező esetben büntettet képez.

A 335. §. csalásra is értelemszerű alkalmazást nyer.

szempontjából megtámadták, jóknak bizonyultak. Ugyanaz a forum most tovább mehet és kiemelheti a közbeeső minimumot ezen tizenöt éves büntetési tételből is.

¹ Megegyező a Btk. 358. §-ának szövegével; csak a 343. a.-§. határozmányát terjeszti ki a sikkasztásra.

383. §.

A csalás vétsége egy évig terjedhető fogházzal és ötszáz forintig terjedhető pénzbüntetéssel, a csalás büntette pedig öt évig terjedhető börtönnel és kétezer forintig terjedhető pénzbüntetéssel büntetendő.

Ha azonban az okozott kár értéke kétezer forintot felülhalad, ugyszintén a 381. §. 3. pontjában és a 382. §-ban meghatározott esetekben: a csalás öt évig terjedhető fegyházzal és kétezer forintig terjedhető pénzbüntetéssel büntetendő.

Tíz évig terjedhető fegyházzal és négy ezer forintig terjedhető pénzbüntetéssel büntetendő a csalás, ha az okozott kár értéke, melyet ugyanazon személy több csalás büntette alkalmával okozott, okozni megkísérelt vagy melynek okozásában részes volt, együttvéve kétezer forintot túlhalad.

A csalás vétségének kísérlete büntetendő.

[]

385. a §.

Csalásnak tekintetik és *három évig terjedhető fogházzal* büntetendő, ha valaki telekkönyvi bejegyzés tárgyát képező és általa jogérvényesen másra átruházott, vagy másnak engedélyezett jogot, a telekkönyvi bejegyzés elmaradásának felhasználásával, jogtalan haszon szerzése, illetőleg más részére biztosítása végett, harmadik személyre átruház, korlátoz, vagy megterhel és ez által a jogot nyert félnek kárt okoz.

386. §.

A ki azon czélból, *hogy hitelezői kielégítését meghiúsítsa, a bekövetkezhető végrehajtás előtt* vagyonaához tartozó érték-tárgyakat elrejt, eltitkol, elidegenit, megrongál, adósságokat vagy jogügyleteket kohol, tekintettel az okozott kár összegére, a 383. §. szerint büntetendő.

[]

387. §.

A csődnyitás esetén kívül a 383. §. szerint büntetendő azon adós, a ki azért, hogy magát fizetéseképtelenné tegye vagy annak tüntesse fel, vagy azután, hogy fizetéseképtelenségbe jutott, hitelezői megkárosítása végett a 414. §-ban meghatározott valamelyik cselekményt követte el.

387. a §.

A ki azt állítván, hogy hatóságnál, közhivatalnál vagy ezeknek közegénél befolyása vagy összeköttetései vannak, valamely kedvezmény kieszközlésére szükségesnek állított [] megvesztegetés fejében pénzt vagy pénzürtéket elfogad, maga vagy más részére köteleztet, a mennyiben súlyosabb büntetés alá eső cselekmény fen nem forog: *két évig terjedhető fogházzal* büntetendő.

390. §.

A 381. és 382. §§-ban meghatározott esetek kivételével, *továbbá azon esetek kivételével, midőn a családok teroszerűen számosságok ellen vannak irányozva*: a sértett fél, a 384. §. esetében pedig a hitelező indítványára indítandó meg a bűnvádi eljárás.

402. §.

A magánokirat hamisítása vétséget képez és egy évig terjedhető fogházzal, ugyszintén ötszáz forintig terjedhető pénzbüntetéssel büntetendő, ha a hamis okirat oly kötelezettség vagy jog létezésének, megszüntének vagy megváltoztatásának bizonyítására vonatkozik, melynek értéke ötven forintot nem halad tul.

Ha pedig a jog vagy kötelezettség értéke, melyre a hamis vagy hamisított okirat vonatkozik, ötven forintot tulhalad: a hamisítás büntettet képez és öt évig terjedhető börtönnel, valamint kétezer forintig terjedhető pénzbüntetéssel büntetendő.

A 335. §. a magánokirathamisításra is értelemszerű alkalmazást nyer.

403. §.

Tekintet nélkül a jog vagy kötelezettség értékére, melyre vonatkozik, büntettet képez a magánokirat hamisítása, ha:

1. hamis váltó készítése, vagy valódi váltó meghamisítása által követtetik el;

olyan kereskedelmi, vagy üzleti könyv hamisittatik meg, melynek a törvény feltétlenül vagy feltételesen bizonyító erőt tulajdonit;

3. kereskedelmi utalványok, takarékpénztári könyvecskék, közraktári jegyek, fuvarfeladási vevények, rakjegyek.

vagy más közforgalomban lévő értékpapírok hamisítatnak meg, a mennyiben azok a papírpénzzel egyenlőknek nem tekintetnek (210., 211. §§.).

Az 1., 2., 3. pontok alatt felsorolt esetekben a büntetés öt évig terjedhető fegyház és kétezer forintig terjedhető pénzbüntetés, ha a jogok vagy kötelezettségek értéke, melyekre nézve ugyanazon személy egy vagy több ily magánokirat hamisítása terhel, együttvéve száz forintot meghalad.

Az 1., 2., 3. pontokban felsorolt eseteken kívül is öt évig terjedhető fegyházzal és kétezer forintig terjedhető pénzbüntetéssel büntetendő a magánokirat hamisítása, ha a jog vagy kötelezettség értéke, melyre vonatkozik, kétezer forintot túlhalad.

A büntetés tíz évig terjedhető fegyház és négyezer forintig terjedhető pénzbüntetés, ha ugyanazon személyt a magánokirat hamisításának több büntetése terheli és a jogok vagy kötelezettségek értéke, melyekre azok vonatkoznak, együttvéve kétezer forintot meghalad.

406. a. §.

Magánokirat hamisítása miatt az előbbi szakaszokban meghatározott büntetésen felül, a hivatalvesztés és a politikai jogok gyakorlásának felfüggesztése is kimondható.

XXXII. a. FEJEZET. Iskolai és vizsgálati bizonyítványok hamisítása és vizsgálatnak más neve alatti letétele.

407. a. §.

*A ki hamis iskolai, vizsgálati vagy képesítő bizonyítványt készít, vagy valódi bizonyítványt lényeges tartalmának megváltoztatása által meghamisít, ha azt valamely hatóság vagy iskolai igazgatóság félrevezetésére használja, vagy a ki valamely vizsgálatot másnak neve alatt tesz le: hat hónapig terjedhető fegyházzal büntetendő.*¹

412. §.

A ki az állam által kiadott bélyeget, postajegyet vagy az adó biztosítására szolgáló más jegyet, pecsétet, valamely

A javaslat — szűkebb körben — a kihágási törvény 71. §-hoz illesztette ezen határozmányt.

edény ürtartalmának, vagy a fémek természetének és beltartalmának bizonyítására szolgáló állami vagy hatósági jegyet felhasználás vagy forgalomba hozás végett utánoz vagy meghamisít, vagy a ki ily hamis bélyeget, jegyet, pecsétet tudva felhasznál, vagy forgalomba hoz, a bélyeghamisítás vétsége miatt három évig terjedhető fogházzal és kétezer forintig terjedhető pénzbüntetéssel, valamint az általa viselt hivatalnak vagy állomásnak elvesztésével büntetendő.

A bélyeghamisítás vétsége miatt egy évig terjedhető fogházzal és ezer forintig terjedhető pénzbüntetéssel büntetendő, továbbá az: a ki a fenebb megjelölt valódi bélyegeket, jegyeket vagy pecséteteket értéktelenítésük jelének eltávolítása után ismét tudva használja vagy forgalomba hozza.

Ha a bélyeghamisítással elkövetett vagy megkísérelt károsítás súlyosabb büntetés alá eső cselekményt képez (380. §.), az erre megállapított büntetés lesz alkalmazandó.

Ezen §. határozata külföldi bélyegek, jegyek és pecséttek tekintetében is alkalmazandók, ha a megfelelő viszonyosságot az illető állam törvénye vagy törvénybe iktatott szerződés biztosítja.

[] []

418. §.

A ki idegen ingó- vagy ingatlan dolgot szándékosan és jogtalanul megrongál vagy megsemmisít, a mennyiben az okozott kár öt forintot fölülmul: vétséget követ el és három évig terjedhető fogházzal és ezer forintig terjedhető pénzbüntetéssel büntetetik.

A kísérlet büntetendő.

A büvádi eljárásnak csak a sértett fél indítványára van helye.

Büntettet képez a cselekmény és egy évtől három évig terjedhető börtönnel, ugyszintrn kétezer forintig terjedhető pénzbüntetéssel büntetendő: ha az tanuk, szakértők. köz-hivatalnokok, törvény által alkotott testületek vagy hatóságok tagjai vagyonán, ezeknek tanuzása, véleménye, hivatalos eljárása, vagy hivatásuk gyakorlása miatt, boszuból követetett el.

420. §.

Öt évig terjedhető fogházzal és háromezer forintig terjedhető pénzbüntetéssel büntetendő az: a ki vallási szerződésre rendelt épületet vagy más tárgyat, ugyszintén a ki sirt vagy siremléket, nyilvános emlékszobrot, művészeti, történelmi vagy egyéb tudományos jelentőséggel bíró tárgyat jogtalanul megrongál, elpusztít vagy megsemmisít.

421. §.

A ki másnak ingatlan vagyonát jogtalanul elfoglalja, vagy annak a földtől el nem választott termékét jogtalanul felhasználja, a mennyiben súlyosabb büntetés alá eső cselekmény nem forog fen és az okozott kár öt forint értéket felülmul: vétséget követ el és három hónapig terjedhető fogházzal, valamint kétszáz forintig terjedhető pénzbüntetéssel büntetendő.

A bűnvádi eljárásnak csak a sértett fél indítványára van helye.

[] [] [] []

XXXVII. a. FEJEZET. A robbanó anyagokkal elkövetett bűntettek és vétségek.

428. a. §.

A ki robbanó anyag felrobbantásával másnak életére, egészségére vagy vagyonára szándékosan veszélyt idéz elő: tíz évig terjedhető fegyházzal büntetendő.

E cselekmény tizenöt évig terjedhető fegyházzal büntetendő, ha azzal valakinek büntettet megállapító testi sértés okoztatott, vagy ha lakásul, hivatali vagy üzleti helyiségül, vagy emberek összejövetelére szolgáló épület, vagy ha hajó, hid, vízmű, bányamű, közuti, vasuti vagy gyári építmény egészen vagy részben leromboltatott.

Ha pedig a cselekmény emberhalált okozott, — mennyiben gyilkosság nem forog fen, — büntetése életfogytig tartó fegyház.

428. b. §.

A 428. §-ban meghatározott bűntett elkövetésére irányzott szövetség (132. §.), ha ehhez előkészületi cselekmény is járult, öt évig terjedhető börtönnel büntetendő.

428. c. §.

Öt évig terjedhető fegyházzal büntetendő az, a ki robbanó anyagot, ennek alkatrészét, felhasználására szolgáló készületet oly célból, hogy ezekkel másnak életére, egészségére vagy vagyonára nézve veszély idéztessék elő (423. a) §.), készít, megszerez, megrendel, birtokában tart vagy másnak átenged, a mennyiben cselekménye a 71., 72., 73., 74. §-ok szerint súlyosabb büntetés alá nem esik.

Ezen §. nem alkalmazható: lőfegyverek, ezeknek használatára szolgáló készületek és lőszeretek tekintetében, továbbá robbanó anyagok előállításával és kezelésével foglalkozó katonai és polgári hatóságokra, állami intézetekre és ezeknek közegeire, valamint e hatóságok részére robbanó anyagokat gyártó és szállító magánvállalatokra és egyénekre.

428. d. §.

A ki robbanó anyag használatával vagy kezelésével gondatlanságból másnak testi sértést okoz, vagy annak vagyonát megrongálja: két évig terjedhető fogházzal és ezer forintig terjedhető pénzbüntetéssel, ha valakinek halálát okozta: öt évig terjedhető fogházzal büntetendő.

428. e. §.

A jelen fejezetben meghatározott büntettek miatt a szabadságvesztés-büntetésen fölül a hivatalvesztés és a politikai jogok gyakorlásának felfüggesztése is kimondható.

[

II.

Az 1879: XL. törvénycikkre vonatkozó intézkedések.

22. §.

Ha az ítéletben csupán pénzbüntetés állapítatik meg, meghatározandó egyszersmind az eljárás tartama, mely a pénzbüntetés behajthatlansága esetében ennek helyébe lép.

Ezen átváltoztatásnál egy forintnál kisebb pénzbüntetést helyett tizenkét órai elzárás állapítandó meg.

Egy forinttól tíz forintig terjedő összeg helyett egy napi elzárást állapíthat meg a bíróság.

59. §.

A ki oly minőségű érmekeket, emlékpénzeket, játékjegyeket, címjegyeket, hirdetéseket, árujegyeket vagy más hasonló tárgyakat készít, melyek felületes megtekintés mellett könnyen fémpénznek, illetőleg papírpénznek, bélyegjegynek vagy postajegynek tekinthetők, továbbá a ki a belföldi vagy olyan külföldi postajegyeket, melyek a magyar állammal postaszerződési viszonyban levő állam adott ki, nem bérmentesítési célokra utánoz, valamint az is, a ki az ily minőségű tárgyakat forgalomba hozza: kétszáz forintig terjedő pénzbüntetéssel büntetendő.

[]

104. §.

Egy hónapig terjedhető elzárással és száz forintig terjedhető pénzbüntetéssel büntetendő:

1. a ki az emberi élelemre levágandó marhák vagy más állatok megvizsgálására s az ezekkel való bánásmódra vonatkozó egészségügyi szabályokat megszegi;

2. a ki olyan marhát vagy állatot, melyet e fenálló szabályok szerint csak a közvágóhidon szabad levágni, máshol vágat vagy vág le; vagy:

3. a ki olyan helyeken, a hol közvágóhid nincsen, a marhák vagy más állatok levágása iránt kiadott rendeletet vagy szabályt megszegi s az ekként levágott marha vagy állat husát emberi élelemre árulja, adja vagy használja;

4. a ki elhullott vagy levágott beteg marha vagy állat husát, e körülményt tudva, emberi eledelre használja, vagy e célra másoknak adja.

Visszaesés esetében, ha az utolsó büntetés kiállításától két év nem múlt el, a büntetés két hónapig terjedhető elzárásig és kétszáz forintig terjedhető pénzbüntetésig emelhető.

126. §.

A ki két forint értéket felül nem haladó élelmi vagy élvezeti cikket lop, elsikkaszt vagy jogtalanul elsajátít, nyolcz napig terjedhető elzárással büntetendő.

[]

A jelen §-ban meghatározott kihágás miatt az eljárás csak a sértett fél indítványára indítandó meg.

127. §.

Nyolcz napig terjedhető elzárással büntetendő, a ki idegen ingó dolgot, tudva jogtalanul használ és ez által azt megrongálja vagy értékében csökkenti; vagy a jogtalan használat által egyéb módon kárt okoz.

Ugyanezen büntetéssel büntetendő: a ki másnak ingó vagy ingatlan vagyonát szándékosan vagy jogtalanul megrongálja, vagy az utóbbinak a földtől el nem választott termékét felhasználja, a mennyiben az okozott kár öt forint értéket meg nem halad.

Az eljárás csak a sértett fél indítványára indítandó meg.

129. §.

A ki olyan dolgot, melyről tudja, hogy tulajdon elleni kihágás következtében jutott birtokosa vagy birlalója kezéhez, vagyoni haszon végett megszerez, elrejt vagy elidegenítésére közreműködik: a 126. §-ban tett megkülönböztetés szerint, a tettesre megállapított büntetéssel büntetendő.

Egy hónapig terjedhető elzárással és kétszáz forintig terjedhető pénzbüntetéssel büntetendő az, a ki valamely dolgot oly körülmények közt szerez meg, a melyekből gyanítható, hogy az lopás, sikkasztás, rablás, zsarolás vagy jogtalan elsajátítás következtében jutott birtokosa vagy birlalója kezéhez, vagy ugyanily körülmények között a dolog elidegenítésére közreműködik.

Visszaesés esetében, ha az utolsó büntetés kiállításától két év nem mult el, a jelen §-ban meghatározott kihágás elkövetőjének büntetése két hónapig terjedhető elzárásra és háromszáz forintig terjedhető pénzbüntetésre emelhető fel.

Régi magyar feltételes ítéletek.

A múlt év elején kezdtem közölni a régi magyar gyakorlatból a feltételes ítéleteket. S az óta az ország különböző pontjairól sikerült — a büntetőjogi seminárium néhány lelkes tagjának támogatása mellett — egyes ítéleteket megszerezni, melyek bizonyítják, hogy a feltételes ítélet a régi magyar gyakorlatban honos volt. Ujabban ismét több ily ítéletnek jutottam nyomára, s most a nagyobb áttekinthetőség végett összeállítom mindazon feltételes ítéleteket, melyek létezéséről eddig tudomásom van. Célom ezzel kimutatni, hogy az ország különböző s egymástól távol eső részein, megyékben mint városokban, létezett ezen intézmény, — a mi arra látszik mutatni, hogy a jogszokás általános volt. Másrészt pedig ilykép az ügy barátait talán reábirhatom, hogy támogassanak ezen törekvésemben és közöljék velem az általuk ismert ítéleteket, melyek ugyanazon kategóriába esnek. Meg vagyok győződve, hogy a jelen századból is kell létezniök ily ítéleteknek, s nagyon valószínű, hogy egész a büntető-törvénykönyv életbeléptéig, de minden esetre 1872-ig fentartotta magát a gyakorlat.

Részemről igen nagy vívmánynak tartanám, ha ki tudnók mutatni az évszázados jogfolytonossági fejlődést. Ezen körülmény nagyon megkönnyitené az intézmény behozatalát, mely ily módon nem volna egyéb, mint egy, néhány évvel ezelőtt gyakorlaton kívülé lett évszázados jogszokásnak törvény útján való ujalagos felélesztése. Angliában sem ujnak hozatott be a feltételes ítélet, hanem mint a birói gyakorlat egyik elhanyagolt ága törvény útján szabályozást nyert, s ezzel megadatott az alap, hogy a birák felkarolják.

Talán nem lesz érdek nélküli megemlitenem, hogy a mióta a múlt évben egyik külföldi folyóiratba juttattam pár régi magyar feltételes ítéletet, Németországból több fel-szólítást kaptam, hogy lehetőleg valamennyi ismert ilyen ítéletet tegyem közzé valamelyik német folyóiratban, mivel náluk a régi feltételes ítéletek egyáltalán ismeretlenek és jogtörténeti szempontból őket nagyon érdekelné, hogy Magyarországon mily intensivitással birt ezen gyakorlat és mely időszakokra terjedt ki.

I.

1511 september 27. — Nos conventus monasterii beati Michælis archangeli de Chorna memorie commendamus, quod circumspecti Matheus Zabo, Paulus Damian, Karolus Kovách, Mihæl Negyedés, Stephanus Lantos in Bogizlo, item Stephanus Veegh, Anthonius Kys, Clemens Kys, Thomas Chee, alter Thomas Harcha in Beelsarkan, Nicolaus Mezew in Barbach iobagiones magnifici domini Johannis de Kanisa in predictis possessionibus commorantes, item Jacobus Kalmár, Nikolaus Farkas in Barbach, iobagiones magnifici domini Ladislai de Kanisa predictis in possessionibus commorantes coram nobis personaliter constituti, sponte sub secreto iuram cuto in concione sunt confessi eo modo, quod quamvis superio ibus temporibus magnificus dominus Johannes de Kanisa ad querelam populorum et civium in oppido Zyl commorancium providum Mathium Bewze iobagionem dicti domini Johannis in Bel-Sarkant commorantem detinere et iuristare fecisset, de quibus causis et querimoniis idem dominus Johannes de Kanisa iudicium et iustitiam administrari fecisset, iudicioque in eodem prefatus Mathius Bewze ad mortem adiudicatus et condemnatus fuisset, de qua prefatus magnificus dominus Johannes de Kanisa ad intercessionem plurimorum proborum hominum humana misericordia motus ad fideiussoriam condicionem obligatoriam prescriptorum fideiussorum tali modo exmisisset, *ut quamprimum prefatus Mithius Bewze perpetuam residenciam in bonis dicti domini Johannis, domini scilicet sui, vita eius durante se permanere obligavit, necnon dum et quandocunque in eventu temporum nec ipse aut quipiam ex fratribus suis*

verbis aut factis ex parte negociorum sinistre movere presumerit et fidem fideiussorum contraire ausus fuerit, extunc penam capitis una cum talibus fratribus pati debeant et prescripti fideiussores in ducentis florenis summa convicti et aggravati maneanat; insuper ab altera partibus cives ipsius oppidi Zyl in contemptum concordie voto aut facto in premissis excedere presumerint, simili modo in ducentis florenis convicti et aggravati maneanat eo facto; ad premissa se queque partes spontanea voluntate obligassent conservando vigore et testimonio presenciam mediante Datum sabbato post beati Mathei apostoli, anno domini millesimo quingentesimo undecimo. Weneczky. (Sopron-vármegye története, írta Nagy Imre. Oklevéltár II. kötet 611., 612. lap.)

II.

„ Ez embörnek mikor sz. Margit asszony nap előtt uj szörént keddön törvénye lött, az Urak levele látván Birák Uraim Vargha Ferencz, Méhes Mátyás, Szána János, Bakos Jeremiás, és Gyóni Lukács: Polgárok Kún János, Kocka János, Pintér János, Halasi János, Marton Kristóf, Király István, Tóth Ferencz, Nódor Pétör, Pap János, Horváth Mihály, Nagy György, Marton Mátyás, Hegedüs Miklós, Sózó Ferencz, Süveg Ambrus bátya, Halasi Máthé, Nagy Dömötör, Szabó Bálint, Tancos Mátyás, Süvegh Mátyás, Bán János, Posztó Miklós, Baráthnak István, Beteg Pál, Varga János, Kamarás János, Nagy Pál, Hegedüs Szabó Pál, Köröszös Izsák, Tóth Máthé, Tót Pál, Szappanos Jakab, Orbán János, Icze Mihály, Cipán György, Süvegh Tamás, Kis István, Szabó Dömötör, Kőrös István: etc. Vannak ez tisztösségös váraasi személök ennek törvénnében, hogy meg vallotta latorságát, hogy mind magával hozta ki az két házbeli portékát: Tok Lukácsné, Sziládi Benedekné, Lannás Jánosné és Temérdök Imriné Angyal Fábiánnál. Két Prédikátor Buzás Mihály és Gergöly Pap más röndön hallották. Reá esküdtenek Tok Lukácsné, Lannás Jánosné, Demérdök Imriné és Sziládi Benedökné fejére ez embörnek. Kocsis Ambrusnak, hogy az az ű tolvajok, annál találták mögh, az hozta elő portékájokat. Sz. Margit nap előtt keddön az

Várass föl akasztá, föl köté Olcsai Fábián. *Az feleségét penig bocsátták el hitin, hogy soha afféle bünben nem leszön..»* (Hornyik János: *Kecskemét város története*. II. köt. 93., 97. l.)

III.

Die 22. Martii Sebastiano Bakay, qui in templo minori altaria contra scitum et voluntatem senatus petulanter fregerat et civitate profugerat ad intercessionem multorum nobilium, pastoris et civium gratia facta est ut redeat et utatur sua libertate ut ante, sed denuo juret se deinceps obedientiorem futurum et deponat florenos viginti. (1568. *Kassa*).

IV.

Lucas quidam de Kemencze prope Ungvár fuit in compedibus aliquot septimanis ex eo, quod cuidam mulieri in publico foro loculos absciderat. Juravit coram senatu se nunquam tale quippiam perpetrasset, neque deinde futuris temporibus se furtis commaculaturum. Quod si autem vel in minimo fuerit deprehensus, sine laqueo eius vita finietur: tali gratia consecuta dimissus est. Actum sic et anno ut supra. (1569. *Kassa*).

V.

Nicolaus N. senex et canus rusticus in Felső-Tökés contra Fabrum ibidem habitantem iure covictus fuerat, ut illi lingua extraheretur. Ad multorum autem supplicationem gratia illi est facta per senatum et concessum, ut cum fabro prædicto contra quem peccaverat, concordet. Ita tamen ut si denuo in simili delicto deprehensus fuerit, simili subiaceat poenae ac sine ullo iuridico processu lingua privetur. Actum et ex commissione senatus pro futura memoria inscriptum, etc. (1563. *Kassa*).

VI.

Die barbara als eine unschuldige one gnügsame Ursachen verlassene Person bleibt ehelich bei ihrem itzigen Mann Torkos Gergely. Der Paul Mester als ein Ehe und treuloser Mann, so viel Jahr, wie obgemelt in Ehebruch gelebt, hätte wol den Kopf verfallen, sondern die Herren des Rathes haben etliche Ursachen und sein alter

angesehen und ihm das Leben geschenkt und ein andre Straf im auferlegt mit diesem Bescheid, dass er nicht heiraten soll noch mag, weil die obgamelte Barbara lebt. Wird man aber erfahren, dass er mittlerzeit, weil die Barbara lebt, ein Weib nehmen wird, so wird man ihm nachschreiben, als einem, der seinem Hals verfallen und zum Tod verurtheilt ist, und soll der Hauptsentenz also woll zur selbigen Zeit als itzum gewässt auf ihn ohne Barmherzigkeit auf ihn bleiben und er als ein öffentlicher Ehebrecher andern zum Exempel gestraft und getötet werden. Actum eodem Sabbato. (1563. *Kassa*.)

(A III—VI. *Kassa* város levéltárából vannak véve.)

VII.

1657. évi junius hó 6-ikán az ülés elnöke az alispán Vámosy István összegezi nemes Becse Anna esetét, paráznaság és gyermekgyilkosság bünténye tárgyában. Pápay János megyei ügyész és a vádlott prókátorának vitája után az ítélet következőkép szólott: ámbár a bemutatott bizonyságok tartalma, ugy Jó Mihály megyei esküdtnék a megye szine előtt tett beismerése szerint, vádlott főbüntetéssel lenne sujtandó, mégis bizonyos üdvös tekinteteknél fogva, beszámítva azt is, hogy az eljárás folyamán két évig volt fogva, a főbenjáró büntetés alól kegyelemképen felmentetik és szabadon bocsáttatik, ugy azonban, hogy ha jövőben hasonló paráznaság bünébe esnék, s az reá bizonyosodnék, főbenjáró büntetés alá fog esni. (*Hevesmegye*.)

VIII.

Az 1654 april 29-én tartott törvényszéki ülésben Kecső István halálra ítéltetett. Farkas Fábián putnoki kapitány közbenjárására a halálbüntetés feltételesen elengedettik és szabadon bocsáttatik az elítélt, de ugy és azon reményben, hogy megjavul, mert ha büntényben keveredik, az ítélet végrehajtása azon esetben bekövetkezni fog. (*Hevesmegye*.)

IX.

1663-ban Rákóczy László közbenjárására Gáspár Istók halálát sine nulla solutione elengedte, de 200 frtig való

kezességet tartozott magáról állítani, hogy legkisebb punctumban is exorbitálni nem fog, s ha máskép cselekednék, mostani cselekedete is fenfordul s halál marad a fején. (*Hevesmegye.*)

X.

1663 jun. 20-án Csizmadia János, Balkó Péter és Nagy György oregovai jobbágyok, kik Gyöngyös tájékán lopással vádolva fogattak el s kísértettek Fülekre: Siberesey Mihály és Duló György földesurak közbenjárása folytán, miután az okozott kár megtérített, elbocsátattak, oly feltétellel, hogy földesuraik hitre hagyják szabadlábbon, hogy hasonló bűntényt nem követnek el. (*Hevesmegye.*)

(A VII—X. *Hevesmegye* monografiájából vannak véve.)

XI.

10. Februariis Anno domini 1572. Nesztay Tott György feleségének lőn itt mi előttünk törvénye kiről meg is büntettük a kézi kalodával a feleségét, de a törvény után itt mielőttünk mivel hogy semmi nyilvánvaló bűnben nem találhattak egyébbe, hanem csak hogy meg ijesztették volt és úgy vitték volt be egy olba, ez okáért az ura haza fogadá de így, hogy a felesége Orzsébet erre köté magát, hogy ha többet efféle vagy más feslettségbe leletzenék, tehát fejével érje meg. (*Miskolcz.*)

XII.

Borbely Mihály főbiróságában anno 1583. Koródi László meg követte mind az egész tanácsot, kit kit személye szerint, kezet fogva, minden dolgáru, az mind tanácsa és birája ellen feltámadott volt, és olyan okkal bocsáttak meg neki, hogy nyelvére kötötte magát, hogy soha míg él, sem tanácsa, sem birája ellen, ilyen méltatlan dologban fel nem indul, ha penig felindulna, avagy penig ez dologgal kérkednék valahol, tehát tulajdon nyelvével érje meg, ne fizetéssel. (*Miskolcz.*)

XIII.

Undecima die mensis decembris anni 1585. Judice Demetrio Szabari. Nagy körösi Kun Mátyás, ki ennek előtte is volt fogságban egy néhány okokért, kiváltképen penig

hogy Wértés Farkast az ő szolgált urát égetéssel, törökké léttel fenyegette, Bányai Péter 1584. esztendei bíróságba ez jelen való mostani fogsága penig volt ez okáért, hogy Szeder Péternek egy szablyáját lopva elvitte volt, de hogy az az Szeder Péter itthon nincs és immár ez mostani drágaságban az fogságban ehel megh ne haljon, az egész tanács könyörülvén rajta, megh kegyelmeztek neki ilyen okon, hogy erre kötelezte magát, hogy ha ő ennek utánna valami efféle czégéres és halálos bünben esik és találtatik, avagy penig ha kérkednék azzal mint az előtt, hogy vagy törökké leszen, vagy oda rabot viszen, vagy valakit égetéssel fenyeget, avagy penig csak valakinek akar egyebött való keresztyén embernek akár és kiváltképen Miskolczi embernek akár kinek ártalmára akarna és igyekeznék, avagy lenne, tehát semmivel egyébvel ne érje megh, hanem minden törvény nélkül valahol kézben akad, azon helyen halált szenvedgyen.
(*Miskolcz.*)

XIV.

1632. Sipos Márton mivel lopásban találtatott volt, város törvénye szerint akasztófát érdemlett, noha mégis megtekintvén az atyjának és több jóakaróinak töröködéseket és ő neki is ifjuságát engedték halálát. Kötötte arra magát az egész tanács előtt, hogyha jövendőben akarmely vétekben találtatik, tehát akkor törvény szerint halál legyen a fején.
(*Miskolcz.*)

XV.

Anno 1633. die 21. februarii. Én Tekse István, mivel nyilvánvaló lopásban találtattam, mely lopásért engemet megfogván a miskolczi bíró tanácsával igaz törvény szerint és érdemem szerint akasztófára ítélték, és ugyan ki is harangoztak a törvény szerint való büntető helyre, de mivel az én kegyelmes asszonyom Nyáry Miklósné asszonyom ő nagysága mellettem felkelt, és ugyan erőszakkal tanács kezéből kivett — annak utánna az mikor ő nagysága jó akaratja volt, Miskolczra haza szállított és én felőlem az tanácsot megtalálta, hogy ő kegyelmek engemet városokban jó kötésem szerint befogadjanak, kötöm azért erre magamat, hogyha én ennekutánna valami nevü vétekben találtatom, csak két

penz érő lopásban is, az meglett törvény szerint, minden haladék nélkül felakasztassak, sem földes uram, sem egy, sem más mellettem becsületi vesztese alatt fel ne kelhessék. *(Miskolcz.)*

XVI.

Anno domini 1641. Én Tibot szeresi Szabó György, mivel ennek előtte való üdőben a becsületes tanácsot nyelvémmel megmocskoltam volt, mely miatt magamtul megfizethetetlen fizetésben estem volna, de ő kegyelmeket becsületes jó akaró uraim által meg találván, engettenek meg ilyen formán, arrul az én utálatos cselekedetemről. Hogy ha ennek utánna azont cselekedném, és nyelvémmel avagy ez mostani tanácsot, avagy jövendőbelit, vagy közönségesen, vagy kiváltképen megmocskolnám és gyaláznám, s azt az én gyalázat tételemet városban két emberrel, mezőben pedig egy emberrel megbizonyíthatnák, telyességesen megváltozhatatlanul a nyelvem metszessék ki törvény nélkül. *(Miskolcz.)*

XVII.

Anno domini 1643. 29. septembris. Én Máthé Istvánné Herczeg Zsuzsánna adom tudomására az kiknek illik, hogy én az minemü vétekben estem volt ennek előtte, ugymint: ki az mezőn laktam az pajkos legényekkel, mely gonoszságomért halál volt volna fejemen, de Haller Sámuel uram ő nagysága intercessiojára az böcsületes tanács megengedett ilyen formán: Hogy ha ennek utánna valami gonosz életre adnám magamat és megbizonyosodnék, minden kedvezés nélkül megölettessem. Én Máthé István én is kötöm arra magamat, hogy ha én is tudnám feleségemnek latorságát, és még is véle lagnám, azon supplicium legyen fejemen, mely az feleségemen. Ez dologra mind feleségestül kezünket adtuk az böcsületes birónak és az egész tanácsnak. *(Miskolcz.)*

XVIII.

Anno 1650. Ugyan Beke András deák uram bíróságában ment végben minden dolgának állapotja, amaz régtől fogván

bujdosó, és sok emberséges embereket nyughatatlanító, gonosz feslett erkölcsű, mindenétől elfosztatott Szücs Jánosnak, kinek elsőbben az nemes vármegyén lett gratiája, annak utánna semmi lett okon, uton és módon ellene nem obstatlható becsületes városunktól és lelki tanítónktól, az clarissimus Körösi Mihály uramtól, noha ez előtt Seres György uram bíróságában ad mortem sententiáztatott volt, de elálalván ex vinculis egy néhány esztendeig oda bujdosván egy latrával Lakatos Andrással; mostan immár csudálatos mesterséggel magát városunkban introducáltatván, és négy-szer fenállván az feketeszékben és köntösben, városunkban szabados lakása engedtetett, erős reversalist adván magáról, 1647. esztendőben. (*Miskolcz.*)

(A XI—XVIII. *Miskolcz* városának Szendrey János által kiadott történetéből vannak véve).

XIX.

Debreczeni Andrásnak sok gonosz cselekedetit Isten ellen való irtóztató káromkodásait, édes szülő anyján eltöltött rettenetes diffamatioit mentelen fegyverrel s töltött puskával való irruptioját s halállal való fenyegetőzéseit és több sok gonoszságait s maga hallatára tetszett minékünk commemorálnunk és declarálnunk előtte, hogy ezek mind az Istennek s mind az természetnek, mind peniglen az egész országnak világos törvényei ellen lévén, ha törvény szerint ezekben procedálnak, ezek említett Debreczeni Andrásnak példás halált causálnának, de megholt jó emlékezetű édes atyját, mind peniglen maga ifjui éretlenségét is considerálván, ezek ellen törvényt nem akarunk pronuciálni, hanem csak maga obligatiójára (melyet néhai édes atyja életében adott) akarván mostan adtrahalnunk, annak vigora szerint ugy deliberalunk, hogy a dato præsentium egy hét alatt mind édes anyja házától mind penig egész városunkból s városunk határából örökösen lakni menjen el, hogy minálunk élete fogyjon el, másként ha magát vakmerőségre veti és innen el nem mégyen lakni, kénytelenítettünk törvényesen ellene procedálnunk, és sok gonosz cselekedeteiért érdeme szerint büntetnünk. Anno 1713. die 10. Octobris. (*Zilah.*)

XX.

Zilahi bíró úr Aracs Mihály ur szólittatja Böszörményi Kovács Mihály urat, allegáltatván hozzá, hogy mind b. Bíró urat, s mind pedig más becsületes embereket szidalmazott, ezt is mondván sz...k a bíró szájába. — Deliberatum; Világosan constal maga szavaiból, hogy Böszörményi Kovács Mihály sok isteni káromkodásokkal és b. Bíró uramat is szidalmazta és káromkodott: per hoc tetszett a törvénynek, hogy azon cselekedetiért szombat napon reggeli harangozástól fogva míg az vásár tart, az pellengér mellé lánczolva álljon, az tarisznya követ az nyakába tartván és kiáltsa azt, hogy a ki káromkodik, kövel veretik agyon s neki is az lött volna a jutalma, ha az B. Tanács gratiája nem accedált volna, azon kívül pedig reversalist adjon, hogy ha többet azt cselekszi, érdeme szerint büntetődjék. Anno 1712. die 9. april. (*Zilah.*)

(A XIX. és XX. a *Vármegye és Község* című lapból vannak véve).

752_OGYK_000311904_04215387

Fayer László Büntetési rendszerünk reformja 1889

<https://go.ogyk.hu/ogy01-000311904>

A digitalizálás az Országgyűlési Könyvtár Digitalizáló Műhelyében készült a "[DTT – Magyar Jogi Portál](#)" projekt (2017) keretében.

Attribution (CC-BY-4.0)

Nevezd meg!